

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HUKUK ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK BİLİM DALI

**TÜRK HUKUKUNDA VE AVRUPA BİRLİĞİ DİREKTİFLERİNDE
HAYAT DIŞI SİGORTA ŞİRKETLERİNİN DENETİMİ**

Doktora Tezi

İrem ARAL

İstanbul 2008

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HUKUK ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK BİLİM DALI

**TÜRK HUKUKUNDA VE AVRUPA BİRLİĞİ DİREKTİFLERİNDE
HAYAT DIŞI SİGORTA ŞİRKETLERİNİN DENETİMİ**

Doktora Tezi

İrem ARAL

Danışman: Prof. Dr. Merih Kemal OMAĞ

İstanbul 2008

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	I
KISALTMALAR.....	VIII
BİBLİYOGRAFYA.....	XIV
GİRİŞ.....	1
Konunun Takdimi.....	1
Konunun Sınırlandırılması – Metod.....	2

I. BÖLÜM

TÜRK HUKUKU VE AVRUPA BİRLİĞİ DİREKTİFLERİ UYARINCA HAYAT DIŞI SİGORTA ŞİRKETLERİNİN DENETİMİNİN TEMEL ESASLARI

§ I. TÜRK HUKUKUNDA HAYAT DIŞI SİGORTA ŞİRKETLERİNİN DENETİMİNİN TEMEL ESASLARI.....	4
1. DENETİM KAVRAMI.....	4
2. DENETİMİN AMACI.....	7
A. Sigortalıları Korumak.....	7
B. Türk Sigorta Endüstrisini Korumak.....	8
3. DENETİM SİSTEMLERİ	
A. Aleniyet Sistemi.....	9
B. Normatif Sistem.....	9
C. Maddi (Materiel) Denetim Sistemi.....	10

4. DENETİM ŞEKİLLERİ.....	13
A. Konusu Bakımından.....	13
a. Hukuki Denetim.....	13
b. Teknik Denetim.....	13
B. Yapılış Biçimi Bakımından.....	13
a. Belge Üzerinde Denetim.....	13
b. Yerinde Denetim.....	14
c. Raporların İlanı.....	14
5. DENETİM MEVZUATI.....	14
A. Kanunlar.....	14
B. Yönetmelikler.....	16
6. DENETİM MAKAMI.....	21
A. Hazine Müsteşarlığı ve Onun Bağlı Bulunduğu Bakanlık.....	21
B. Sigorta Denetleme Kurulu.....	22
a. Yapısı.....	23
b. Görev ve Yetkileri.....	24
c. Sorumluluğu.....	27
C. Hazine Müsteşarlığı Sigortacılık Genel Müdürlüğü.....	27
7. DENETİME YARDIMCI KURULUŞLAR.....	28
A. Bağımsız Dış Denetim Kuruluşları.....	28
a. Yapısı.....	31
b. Görev ve Yetkileri.....	31
c. Sorumluluğu.....	32
B. Sigorta İhtisas Komiteleri.....	33
a. Yapısı.....	34
b. Görev ve Yetkileri.....	34
C. Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği.....	35
a. Yapısı.....	36

aa. Üyeleri.....	36
bb. Organları.....	38
b. Görev ve Yetkileri.....	42
c. Sorumluluğu.....	43
D. Sigorta Eksperleri İcra Komitesi.....	44
a. Yapısı.....	45
b. Görev ve Yetkileri.....	45
c. Sorumluluğu.....	47
E. Sigorta Acenteleri İcra Komitesi.....	48
a. Yapısı.....	49
b. Görev ve Yetkileri.....	50
c. Sorumluluğu.....	52
 § II. AVRUPA BİRLİĞİ DİREKTİFLERİ UYARINCA HAYAT DIŞI SİGORTA ŞİRKETLERİNİN DENETİMİNİN TEMEL ESASLARI.....	53
 1. AVRUPA BİRLİĞİ SİGORTA DENETİM MEVZUATI.....	53
A. Birincil Mevzuat.....	55
B. İkincil Mevzuat.....	56
a. Tüzük ve Kararlar.....	56
b. Direktifler.....	58
aa. Hayat Dışı Sigortaya İlişkin Direktifler.....	60
bb. Finansal Şirket Gruplarına İlişkin Direktif.....	63
cc. Sigorta Gruplarının Ek Denetimine İlişkin Direktif.....	64
dd. Tasfiye ve Yeniden Yapılandırmaya İlişkin Direktif.....	65
 2. AVRUPA BİRLİĞİ SİGORTA SEKTÖRÜNDE DENETİM.....	65
A. DEVLET DENETİMİ.....	65
a. Avrupa Birliği Tek Sigorta Pazarı.....	67
aa. Tanımı.....	67
bb. Amaçları.....	68

cc. Kapsamı.....	69
aaa. Yerleşme Serbestisi.....	70
bbb. Hizmet Sunma Serbestisi.....	71
b. Tek Pasaport İlkesi.....	72
B. BAĞIMSIZ DENETİM.....	73
a. AB Bağımsız Denetim Mevzuatı.....	73
b. AB’ de Sigortacılık Bağımsız Denetim Standartlarını Düzenleyen Kuruluşlar.....	74
aa. Avrupa Komisyonu İç Pazar Genel Müdürlüğü.....	75
bb. Denetim Düzenleme Komitesi.....	75

II. B Ö L Ü M

TÜRK HUKUKU VE AVRUPA BİRLİĞİ DİREKTİFLERİ UYARINCA HAYAT DIŞI SİGORTA ŞİRKETLERİNİN KURULMA, FAALİYETE GEÇME, FAALİYETTE BULUNMA VE SONA ERMESİNDE DENETİMİ

§ III. HAYAT DIŞI SİGORTA ŞİRKETLERİNİN KURULMA VE FAALİYETE GEÇME AŞAMASINDA DENETİMİ.....	76
1. HAYAT DIŞI SİGORTA ŞİRKETLERİNİN KURULMASINDA DENETİMİ.....	76
A. SİGORTA ŞİRKETLERİNİN KURULMASI.....	79
B. SİGORTA ŞİRKETLERİNİN FAALİYET ALANI.....	81
C. SİGORTA ŞİRKETLERİNİN YAPISI.....	88
a. Organları.....	88
aa. Genel Kurul.....	91
bb. Yönetim Kurulu.....	91
cc. Genel Müdür ve Yardımcıları.....	93
dd. Denetçiler.....	96
ee. İç Denetim Birimi.....	97
b. Hizmet ve Teknik Birimler.....	99
c. Bölge Müdürlükleri ve Şubeler.....	101

2. HAYAT DIŞI SİGORTA ŞİRKETLERİNİN FAALİYETE GEÇMESİNDE

DENETİMİ.....	101
A. Ruhsat Kavramı ve Hukuki Niteliği.....	105
B. Ruhsat Verilmesinin Şartları.....	107
a. Yerli Sigorta Şirketleri Açıőından.....	107
aa. İlk Kez yapılan Ruhsat Başvurularında.....	107
bb. Mütetkip Ruhsat Başvurularında.....	111
b. Yabancı Sigorta Şirketleri Açıőından.....	112
C. Ruhsat Verilmesi Prosedürü.....	115
D. Ruhsat Talebinin Reddi.....	116

Ő IV. HAYAT DIŞI SİGORTA ŞİRKETLERİNİN FAALİYETTE

BULUNMASINDA DENETİMİ.....	119
-----------------------------------	------------

1. SİGORTA ŞİRKETLERİNİN YÜKÜMLÜLÜKLERİ.....

A. Teminatların Ayrılması.....	119
a. Teminatların Tesisi ve Miktarı.....	120
b. Teminat Olarak Kabul Edilebilecek Kıymetler.....	125
c. Teminatların Değerlemesi.....	126
d. Teminatların Serbest Bırakılması ve Kullanılması.....	127
B. Teknik Karşılıkların Ayrılması.....	129
a. Teknik Karşılık Türleri.....	131
aa. Kazanılmamış Prim Karşılığı.....	131
bb. Devam Eden Riskler Karşılığı.....	132
cc. Muallak Tazminat Karşılığı.....	133
dd. Dengeleme Karşılığı.....	136
ee. İkramiye ve İndirimler Karşılığı.....	137
b. Teknik Karşılıkları Karşılayan Varlıklar.....	138
aa. Kapsamı.....	139
bb. Hesaplanması.....	142
cc. Saklanması.....	144

C. Aktif Azaltıcı İşlemler Yasağına Uyulması.....	145
D. Ana Sözleşme Değişikliklerinin ve Hisse Devirlerinin Bildirilmesi.....	147
a. Ana Sözleşme Değişikliklerinin Bildirilmesi.....	147
b. Hisse Devirlerinin Bildirilmesi.....	148
E. Kamunun Aydınlatılması.....	151
a. Finansal Tabloların İlanı.....	152
aa.Yükümlülüğe Konu Belgeler Ve İçerikleri.....	153
bb. Bildirim ve İlan Usulü.....	156
b. Sigortacılık Faaliyetlerinin Bildirilmesi.....	160
F. Tüketici Haklarına Saygılı Olunması.....	161
 2. DENETİM MAKAMININ YETKİLERİ.....	164
A. Sigortacılık Faaliyetlerini Denetleme.....	164
B. Düzeltme Tedbirleri Alma.....	169
a. Düzeltme Tedbirleri Almayı Gerektiren Haller.....	169
b. Düzeltme Tedbirleri.....	173
C. Tarife / Genel Şartların Denetimi.....	178
a. Tarifelerin Denetimi.....	178
b. Genel Şartların Denetimi.....	179
D. Zorunlu Sigortaların Denetimi.....	182
E. Sigortacılık Eğitim ve Organizasyonlarının Denetimi.....	185
 § V. HAYAT DIŞI SİGORTA ŞİRKETLERİNİN SONA ERMESİNDE	
DENETİMİ.....	186
1. SİGORTA ŞİRKETİNİN BİRLEŞME VE DEVRİNDE DENETİM.....	187
2. PORTFÖY DEVRİNDE DENETİM.....	189
3. RUHSAT İPTALİNDE DENETİM.....	193
4. İFLASTA DENETİM.....	197
5. TASFİYEDE DENETİM.....	200

III. B Ö L Ü M
TÜRK HUKUKU VE AVRUPA BİRLİĞİ DİREKTİFLERİ UYARINCA
HAYAT DIŞI SİGORTA ŞİRKETLERİNİN DENETİM ESASLARININ
UYUMLAŞTIRILMASI

§ 6 UYUMLAŞTIRMA.....	204
1. AVRUPA BİRLİĞİ TÜRKİYE İLİŞKİLERİ.....	205
A. Türkiye’ nin AB Müktesebatına Uyumlaştırma Süreci.....	205
B. Türkiye’ nin AB Müktesebatına Uyumlaştırmanın Yasal Dayanakları.....	207
a. 2003/5930 sayılı ve 23.06.2003 tarihli Avrupa Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Ulusal Program.....	208
b. 2003 Tarihli AB İlerleme Raporu.....	209
c. 2004 Tarihli AB İlerleme Raporu.....	210
d. 2005 Tarihli AB İlerleme Raporu.....	211
e. 2006 Tarihli AB İlerleme Raporu.....	212
f. 17 Nisan 2007 Tarihli Türkiye’nin AB Müktesebatına Uyum Programı.	213
g. 2007 Tarihli AB İlerleme Raporu.....	215
2. SİGORTACILIK KANUNU VE AVRUPA BİRLİĞİ SİGORTA MEVZUATININ UYUMLAŞTIRILMASI.....	217
SONUÇ ve ÖNERİLER.....	221

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
A.Ş.	: Anonim Şirket
AT	: Avrupa Topluluğu
AÜAÖF	: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakóltesi
AY	: Anayasa
BATİDER	: Bankacılık ve Ticaret Hukuku Dergisi
BK	: Borçlar Kanunu
Bkz.	: Bakınız
C	: Cilt
C.E.A	: Comité Européen des Assurances
CEIOPS	: Committee of European Insurance and Occupational Pensions Supervisors
Çev.	: Çeviren

dn	: Dipnot
E	: Esas
EC	: European Community
ECU	: European Currency Unit
EEC	: European Economic Community
EIOPS	: European Insurance and Occupational Pensions Supervisors
EU	: European Union
FRHY	: Sigorta ve Reasürans Şirketleri ile Emeklilik Şirketlerinin Finansal Raporlamaları Hakkında Yönetmelik
GHY	: Güvence Hesabı Yönetmeliği
GSMH	: Gayrı Safi Milli Hasıla
GSYİH	: Gayrı Safi Yurtiçi Hasıla
HDTMTGK	: Hazine Müsteşarlığı ile Dış Ticaret Müsteşarlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun
HSH	: Hususi Sigorta Hukuku
İK	: İcra ve İflas Kanunu
İKÜ	: İstanbul Kültür Üniversitesi

K	: Karar
KHK	: Kanun Hükümünde Kararname
L	: Legislation
m	: Madde
MBY	: Sigorta ve Reasürans Şirketleri ile Emeklilik Şirketlerinin Mali Bünyelerine İlişkin Yönetmelik
OECD	: Organization For Economic Cooperation And Development
OJ	: Official Journal
ÖSH	: Özel Sigorta Hukuku
par	: Paragraf
RG	: Resmi Gazete
RGAT	: Revue Générale des Assurances Terrestres
S	: Sayı
s	: Sayfa
SBDİY	: Sigortacılık Bağımsız Denetim İlkelerine İlişkin Yönetmelik
SDK	: Sigorta Denetleme Kurulu

SDKY	: Sigorta Denetleme Kurulu Yönetmeliği
SerPK	: Sermaye Piyasası Kanunu
SEY	: Sigorta Eksperleri Yönetmeliği
SHD	: Sigorta Hukuku Dergisi
SİKY	: Sigorta İhtisas Komiteleri Yönetmeliği
SK	: Sigortacılık Kanunu
SMK	: Sigorta Murakabe Kanunu
SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu
SREŞSYÖDİY	: Sigorta ve Reasürans ile Emeklilik Şirketlerinin Sermaye Yeterliliklerinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik
SRŞBDYY	: Sigorta ve Reasürans Şirketlerinde Bağımsız Denetim Yapılmasına İlişkin Yönetmelik
SRŞKÇEY	: Sigorta Şirketleri ve Reasürans Şirketlerinin Kuruluş ve Çalışma Esaslarına İlişkin Yönetmelik
STB	: Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
SSBİY	: Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik

TAIEX	: Technical Assistance and Information Exchange
T.A.Ş.	: Türk Anonim Şirketi
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TKY	: Sigorta ve Reasürans Şirketleri ile Emeklilik Şirketlerinin Teknik Karşılıklarına ve Bu Karşılıkların Yatırılacağı Varlıklara İlişkin Yönetmelik
TL	: Türk Lirası
TOBB	: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TOBBOBK	: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu
TR	: Türkiye
TSRŞB	: Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği
TSRŞBÇEUY	: Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği' nin Çalışma Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelik
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
USA	: United States of America

VAG : Alman Sigorta Murakabe Kanunu

vd : Ve devamı

VUK : Vergi Usul Kanunu

YTL : Yeni Türk Lirası

B İ B L İ Y O G R A F Y A

- ACAR, Onur** : Avrupa Birliği' nde Yükümlülük Karşılama Yeterliliği; Solvency II, Sigorta Araştırmaları Dergisi, S.1, Temmuz 2005.
- AKSOY, Taner** : Tüm Yönleriyle Denetim, Cilt 1, Ankara 2006.
- ALANYA, Çetin** : Türk Sigorta Sektörünün Avrupa Birliği' ne Uyum Sürecinin Değerlendirilmesi: Sigorta Şirketleri Perspektifinden, TSRŞB I. Ulusal Sigorta Sempozyumu, İstanbul 24.05.2005, Avrupa Birliği' ne Uyum Sürecinde Türk Sigorta Sektörü Bildiri Kitabı, İstanbul 2005.
- ANDAÇ, Münevver** : Sigorta Şirketleri Üzerindeki Devlet Müdahalesinin Dayanağı, Reasürör Ekim 1997, S.26.
- ANSAY, Tuğrul** : Anonim Şirketler Hukuku, 6. Bası, Ankara 1982.
- ARSEVEN, Haydar** : Sigorta Hukuku, İstanbul 1991.
- ARSLANLI, Halil** : Anonim Şirketler I-II, İstanbul 1959.
- ASLANLAR, İsmail/
KANDEMİR, Seyran** : Sigorta Sektöründe Rekabetin Düzenlenmesi, Reasürör S.34, Ekim 1999.
- ATABEK, Reşat** : Sigorta Hukuku, İstanbul 1950. (Sigorta Hukuku)
- ATABEK, Reşat** : Sigortacının Aczi, Batider, C.XIV, S.2, Aralık 1987, Ankara. (Aciz)

- ATABEK, Reşat** : Sigorta Akdinin Yorumu, Sigorta Hukuku Dergisi, C.I, S.2, 1982. (Yorum).
- ATABEK, Reşat** : İstihsal Organlarının Murakabesi, Sigorta Şirketlerinin Murakabesi, Sigorta Semineri, 15-18 Mayıs 1967, Bildiriler Tartışmalar, İstanbul 1967. (Murakabe)
- ATALAY, Ali Utku** : Avrupa Birliği Perpektifiyle Hizmetlerin Serbest Dolaşımı Kapsamında Türk Sigortacılık Sektörünün Değerlendirilmesi, Ankara 2004.
- ATALAY, Oğuz** : Borca Batıklık ve İflasın Ertelenmesi, İzmir 2006. (Borca Batıklık)
- ATALAY, Oğuz** : Anonim Şirketlerin İflası, İzmir 1996. (İflas)
- AYKAÇ, Özlem** : Avrupa Birliği Uyum Sürecinde İç Denetimin Değişen Dünyası ve Sigorta Sektöründeki Yeni Düzenlemeler, TSRŞB I. Ulusal Sigorta Sempozyumu, İstanbul 24.05.2005, Avrupa Birliği'ne Uyum Sürecinde Türk Sigorta Sektörü Bildiri Kitabı, İstanbul 2005.
- BABAOĞLU, Ömür** : Sigorta Denetimi Olgusu, Sigorta Dergisi, S.12, 1991.
- BAHTİYAR, Mehmet** : Ortaklıklar Hukuku, Gözden Geçirilmiş 3. Bası, İstanbul 2007. (Ortaklıklar)
- BAHTİYAR, Mehmet** : Genel İşlem Koşullarına Karşı Tüketicilerin Korunması, Makaleler I, İstanbul 2008. (Tüketicilerin Korunması)

- BAHTİYAR, Mehmet** : Sigorta Poliçesi Genel Koşulları, Makaleler I, İstanbul 2008. (Genel Koşullar)
- BAHTİYAR, Mehmet** : Türk Ticaret Kanunu ile Avrupa Birliği’ nin Üçüncü Konsey Yönergesi Açısından Anonim Ortaklık Birleşmeleri ve Denetimi, Makaleler II, İstanbul 2008. (Birleşme)
- BARTU, Nihat** : Sigorta Mukaveleleri – Genel Şartları, İstanbul Barosu Dergisi, Şubat 1946, Yıl. XX, S.2.
- BASEDOW, Jürgen** : Avrupa Birliği’ nde Sigorta Sözleşmeleri ve İç Sigorta Pazarı, Türkiye’ de Sigorta Hukukunun Sorunları ve Geleceği Sempozyumu, İstanbul 19-20 Kasım 2004.
- BAŞLAR, Kemal/
İSHAKOĞLU, Erdoğan** : The Impact of EU Accession on the Legal Orders of New EU Member States And Pre Candidate Countries, Hopes and Fears, Hauge 2006.
- BAVBEK, Reha** : Sektörde Yaprak Dökümü, Sigorta Dünyası, 2002.
- BIRDS, John /
HIRD, Norma J** : Bird’s Modern Insurance Law, London 2003.
- BOZER, Ali** : Sigorta Hukuku, Genel Hükümler – Bazı Sigorta Türleri, Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, Ankara 2007.
- CAN, Mertol** : Türk Özel Sigorta Hukuku, Genişletilmiş ve Gözden Geçirilmiş 2. Bası, Ankara 2007.

CARTER, Robert L

(Çeviren: GEDİZ, Ergin) : Sigorta Sektöründe Denetim ve Mali Yeterlilik Gereksinimleri, Türk Sigorta Enstitüsü Vakfı Yayınları, İstanbul 1996/38.

CHANCE, Clifford

: Insurance Regulation In Europe, London 1993.
(Insurance Regulation).

CHANCE, Clifford

: Insurance In The EEC, London 1990. (EEC).

CRAIG, Paul/

BURCA, Grainne De

: EU Law Text, Cases and Materials, 3. Edition, Great Britain 2003.

CROSSIK, Stanley /

LINDSAY, Margie

: European Insurance Law, London 1982.

ÇAKALIR, Yalçın/

SOMER, Mehmet

: Sigortacılık Faaliyetlerinin Düzenlenmesi Denetlenmesi Hakkında Kanun Tasarısı Hükümlerinin Şirketler Hukukuna İlişkin Yönlerden Değerlendirilmesi, Sigortacılık Faaliyetlerinin Düzenlenmesi Denetlenmesi Hakkında Kanun Taslağı Sempozyumu, Bildiriler - Tartışmalar, İstanbul 1991.

DUMANOĞLU, Sezayi/

GEDİKOĞLU, Hacer

: Türkiye, Avrupa Birliği ve ABD’ de Sigorta Uygulamaları Muhasebesi ve Yükümlülük Karşılama Yeterliliği, İstanbul 2004.

- EKENER, Haşim** : Kanun Taslağının Tatbikatçı Açısından
Değerlendirilmesi, Sigortacılık Faaliyetlerinin
Düzenlenmesi ve Denetlenmesi Hakkında Kanun Taslağı
Sempozyumu, Bildiriler – Tartışmalar, İstanbul 1991.
- ELLIS, Henry T** : The Single European Market And Insurance Law and
Practice, London 1994.
- ERDOĞAN, Melih** : Kavramsal ve Teknolojik Yapı, Maliye ve Hukuk No:33,
Ankara 2006.
- ERİŞ, Gönen** : Açıklamalı İçtihatlı En Son Değişikliklerle Birlikte Türk
Ticaret Kanunu, Ticari İşletme ve Şirketler, 2. Cilt,
Ticaret Şirketleri – Madde 223 - 556, 4. Baskı, Ankara
2007.
- ESENKAYA, İ. Erdem** : Sigorta Şirketlerinde Mali Denetim: Türkiye ve Avrupa
Topluluğu Karşılaştırması, Yayınlanmamış Doktora Tezi,
İstanbul 2000.
- FAULL, Jonathan /**
NIKPAY, Ali : The EC Law Of Competition, Oxford 2007.
- FILIPOVA, Tatyana** : The Concept Of Integrated Financial Supervision, Baden
Baden 2007.
- FITZSIMMONS, Anthony** : Insurance Competition Law, London 1994.
- GÖZLER, Kemal** : İdare Hukuku Dersleri, Bursa 2002.

- GÖZÜBÜYÜK, Şeref** : Yönetim Hukuku, Ankara 2002.
- GÖZÜBÜYÜK, Şeref/
TAN, Turgut** : İdare Hukuku Cilt I, Genel Esaslar, 4. Bası, Ankara 2006.
- GRUSON, Michael** : Supervision of Financial Holding Companies in Europe: The Proposed EU Directive on Supplementary Supervision of Financial Conglomerates, London 2002.
- GÜNDAY, Metin** : İdare Hukuku, Ankara 2002.
- GÜRER, Bora** : Liberalleştirilmiş Bir Ortamda Sigorta Sektörünün Düzenlenmesinin ve Denetiminin Nedenleri, Birlik'ten, Yıl.1, S.3, Mart 2000.
- GÜVEL, Enver Alper/
GÜVEL ÖNDAŞ, Afitap** : Sigortacılık, Ankara 2002.
- HEISS, Helmuth** : An Internal Insurance Market in An Enlarged European Union, Germany 2001.
- HORULUOĞLU, Hüseyin** : Sigorta Şirketlerinin Murakabesi, İstanbul 1976.
- İMREGÜN, Oğuz** : Anonim Ortaklıklar, İstanbul 1989.
- KALPSÜZ, Turgut** : Sigorta Şirketlerinin Ortakları İle Yöneticilerinin Şahsi Sorumlulukları ve İflasları, Sigortacılık Faaliyetlerinin Düzenlenmesi ve Denetlenmesi Hakkında Kanun Taslağı Sempozyumu, Bildiriler – Tartışmalar, İstanbul 1991.

- KAPLAN, İbrahim** : Banka Sözleşmeleri Hukuku, C.I, Ankara 1996.
- KARAHAN, Sami** : Anonim Şirketlerde Tasfiye, Konya 1998.
- KARAKAŞ, Tülay** : Portföy Yönetimi Sözleşmesi, Ankara 2000.
- KARAYALÇIN, Yaşar** : Muhasebe Hukuku, Kavramlar-İlkeler-Başlıca Sorunlar-Yeni Gelişmeler, Ankara 1988. (Muhasebe)
- KARAYALÇIN, Yaşar** : Risk- Sigorta – Risk Yönetimi, Özel Sigorta Hukukuna Giriş, Ankara 1984. (Risk)
- KARLUK, Rıdvan** : Avrupa Birliği ve Türkiye, 8. Bası, İstanbul 2005.
- KAWINSKI, Marcin** : Hayat Dışı Sigorta Müktesebatına İlişkin Uygulama Sorunları, TSRŞB-TAİEX İşbirliği ile Düzenlenen Avrupa Birliği Sigorta Mevzuatı ve Uygulamaları Semineri, İstanbul 23-24.06.2005, İstanbul 2005.
- KAYAR, İsmail** : Anonim Ortaklıkta Mali Durumun Bozulması ve Alınacak Tedbirler, Konya 1997.
- KAYIHAN, Şaban** : Sigorta Sözleşmesinde Prim Ödeme Borcu, Ankara 2004.
- KENDER, Rayegan** : Türkiye’ de Hususi Sigorta Hukuku, Sigorta Müessesesi – Sigorta Sözleşmesi, Yenilenmiş 9. Bası, İstanbul 2008. (HSH)
- KENDER, Rayegan** : Türk Hukuku’ nda Devletin Sigorta Şirketlerini Murakabesi, İstanbul 1968. (Murakabe)

- KENDER, Rayegan** : Kanun Yapma Tekniği ve Mevzuatı Açısından “Sigortacılık Faaliyetlerinin Düzenlenmesi ve Denetlenmesi Hakkında Kanun Tasarısı”, Sigortacılık Faaliyetlerinin Düzenlenmesi ve Denetlenmesi Hakkında Kanun Taslağı Sempozyumu, Bildiriler – Tartışmalar, İstanbul 1991. (Sempozyum)
- KENDER, Rayegan** : Sigorta Şirketlerinin Sermayeleri Hakkında Bazı Hukuki Sorunlar, Sigorta Dergisi, Sayı 4, 1990. (Hukuki Sorunlar)
- KENDER, Rayegan** : Türk Sigorta Murakabe Hukukunda Yeni Değişiklikler, Sigorta Dergisi, Sayı 1, 1990. (Yeni Değişiklikler)
- KENDER, Rayegan** : Sigorta Mukavelesinin Akdedilmesi ve Şartları, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Ankara 1984, C.1. (Sigorta Mukavelesi)
- KENDER, Rayegan** : Ruhsatın Geri Alınması – 7397 Sayılı Kanunun Ruhsatın Geri Alınmasına Dair Hükümleri ve Bu Konuda Ortaya Çıkan Problemler, Sigorta Şirketlerinin Murakabesi, Sigorta Semineri, 15-18 Mayıs 1967, Bildiriler Tartışmalar, İstanbul 1967. (Geri Alınma)
- KENDER, Erdal** : Denetçi Yardımcıları Eğitim Notu, Yüksek Denetleme Kurulu, 2001.
- KENT, Penelope** : Law Of The European Union, Third Edition, England 2001.

- KNAUL, Andreas** : Sigorta Sektöründe Uygulanan Avrupa Tek Pazar İlkelerinin Değerlendirilmesi, TSRŞB –TAİEX İşbirliği İle Düzenlenen Avrupa Birliği Mevzuatı ve Uygulamaları Semineri, 23-24 Haziran 2005.
- KRAAKMAN, REİNİER** : The Anatomy Of Corporate Law, Oxford 2004.
- KREMERS, Jeroen J.M.** : Financial Supervision in Europe, USA 2003.
- KUBİLAY, Huriye** : Özel Sigorta Hukuku, İzmir 2003. (ÖSH)
- KUBİLAY, Huriye** : Türk Özel Sigortacılığının Avrupa Birliği Sigorta Hukuku İle Bütünleşmesi, Sigorta Araştırma Dergisi, S.2, Temmuz 2006. (Bütünleşme)
- KUBİLAY, Huriye** : Türk Özel Sigortacılığının Avrupa Birliği Sigorta Hukukuna Entegrasyonu, Türkiye’ de Sigorta Hukukunun Sorunları ve Geleceği Sempozyumu, İstanbul 19-20 Kasım 2004. (Entegrasyon)
- KURU, Baki/
ARSLAN, Ramazan/
YILMAZ, Ejder** : İcra ve İflas Hukuku, 20. Baskı, Ankara 2006.
- LEMOR, ULF** : Consumer Protection in the European Single Market, CEA Report 2006.
- LINDER, Ulf** : Avrupa Birliği’ nde Hayat Dışı Sigorta Sektörü ve Reasürans Sektöründe Yükümlülük Karşılama Yeterliliği (Solvency) Kuralları, TSRŞB-TAİEX İşbirliği ile Düzenlenen Avrupa Birliği Sigorta Mevzuatı ve

Uygulamaları Semineri, İstanbul 23-24.06.2005,
İstanbul 2005.

MAITLAND WALKER,

Julian

: Guide to European Company Laws, London 1997.

MASCIANDARO, Donato : Handbook of Central Banking and Financial Authorities
in Europe: New Architectures in the Supervision of
Financial Markets, USA 2005.

MC GEE, Andrew

: The Modern Law Of Insurance, London 2001. (Modern
Law)

MC GEE, Andrew

: The Single Market in Insurance, Breaking Down the
Barriers, London 1998. (Single Market)

MC GEE, Andrew/

HEUSEL, Wolfgang

: The Law and Practice of Insurance in the Single
European Market, Trier 1995.

MEMİŞ, Tekin

: Sigorta Sözleşmelerinde Kullanılan Genel Şartların
Yargısal Denetimi, Türkiye’ de Sigorta Hukukunun
Sorunları ve Geleceği Sempozyumu, İstanbul 19-20
Kasım 2004. (Genel Şartlar)

MEMİŞ, Tekin

: Ruhsatnamesiz Bir Sigortacı İle Yapılan Sigorta
Sözleşmelerinin Hukuki Durumu Ve Çözüm Önerileri,
Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu’ na 65. Yaş Günü Armağanı,
İstanbul 1999. (Ruhsatname)

- MERKIN, Robert** : Colinvaux's Law Of Insurance, 8. Edition, London 2006.
- MERKIN, Robert/
RODGER, Angus** : EC Insurance Law, London 1997.
- MOSS, Gabriel/
WESSELS, Bob** : EU Banking And Insurance Insolvency, Oxford 2002.
- MÖLLER, Hans**
(Çev. AKINTÜRK, Turgut): Mukayeseli Hukuk Açısından Almanya' da Sigorta Şirketlerinin Denetimine İlişkin Yeni Gelişme Eğilimleri, Sigorta Şirketlerinin Murakabesi, Sigorta Semineri, 15-18 Mayıs 1967, Bildiriler Tartışmalar, İstanbul 1967.
- NOMER, Cahit/
YUNAK, Hüseyin** : Sigortanın Genel Prensipleri, İstanbul 2000.
- OKSAY, Suna** : Sigortacılık Kanunu ve İlgili Yönetmeliklerin Sigorta Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi, III. Ulusal Sigorta Sempozyumu, 2010 Yılında Türk Sigorta Sektörü, İstanbul 18.10.2007. (Sigortacılık Kanunu)
- OKSAY, Suna** : Avrupa Tek Sigorta Piyasası, Birlik' ten, TSRŞB, S.1, Ocak – Mart 2005. (Tek Sigorta)
- OKSAY, Suna/
ACAR, Onur** : Avrupa Birliği ve Türk Sigorta Sektöründe Denetim, Sigorta Araştırma Ve İnceleme Yayınları- 9, İstanbul 2007.

- OMAĞ, Merih Kemal** : Sigorta Hukuku, Ticaret Hukuku, AÜAÖF Yayınları, Eskişehir 2001. (Sigorta Hukuku)
- OMAĞ, Merih Kemal** : Özel Sigorta Hukukunda Rizikonun Dağıtılması Esası, İKÜ Hukuk Fakültesi dergisi, C.1, S.1-2. (Riziko)
- OMAĞ, Merih Kemal /
SOMER, Mehmet** : 7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanunun Kanun Hükmünde Kararnamenin Anonim Şirketler Hukukuna İlişkin Olmak Üzere Bazı Yönlerden Değerlendirilmesi Sempozyumu, Sigorta Hukuku Dergisi, S.1, 1996.
- OPLUSTIL, Krzystof/
TEICHMANN, Christoph** : The European Company All Over Europe, Berlin 2004.
- ÖNEN, Aziz** : Mütüel Sigorta Şirketleri (Karşılıklı Sigorta), Sigorta Tatbikatı Cemiyeti Neşriyatı, 1960-1961 Devresi Konferansları.
- ÖZER KABUKÇUOĞLU,
Dilek** : Devlet Denetiminin Hukuki Yapısı, Türkiye’ de Sigorta Hukukunun Sorunları ve Geleceği Sempozyumu, İstanbul 19-20 Kasım 2004. (Hukuki Yapı)
- ÖZER KABUKÇUOĞLU,
Dilek** : AB’ ye Uyum Sürecinde Türk Sigorta Mevzuatı Çalışmaları, TSRŞB I. Ulusal Sigorta Sempozyumu, İstanbul 24.05.2005, Avrupa Birliği’ne Uyum Sürecinde Türk Sigorta Sektörü Bildiri Kitabı, İstanbul 2005. (Çalışmalar)

- ÖZŞAR, Berna** : Avrupa Birliği Sigorta Müktesebat Rehberi, TSRŞB Yayın No:3, İstanbul 2005.
- ÖZYILDIZ, Hakan** : Kamunun Sigortacılığa Bakışı/Denetimde Şeffaflık, Türkiye’ de Sigorta Hukukunun Sorunları ve Geleceği Sempozyumu, İstanbul 19-20 Kasım 2004.
- PAUL Nicholas/
CROLY, Richard** : EC Insurance Law, London 1991.
- PEKİNER, Kamuran** : İşletme Denetimi, İstanbul 1988.
- PEKCANITEZ, Hakan/
ATALAY, Oğuz/
ÖZEKES, Muhammet** : İcra ve İflas Hukuku, Temel Bilgiler, 5. Bası, Ankara 2007.
- PFENNIGSTORF, Werner** : Public Law Of Insurance, Germany 1996.
- POROY, Reha/
TEKİNALP, Ünal/
ÇAMOĞLU, Ersin** : Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, 10. Tıpkı Basım, İstanbul 2005.
- PRECHAL, Sacha** : Directives in EC Law, Oxford 2006.
- REVA, Zeynep** : Sigorta Şirketlerine Müdahale Sürecinde İdarenin Takdir Yetkisi ve Sorumluluğu, Sigorta Araştırmaları Dergisi, Ekim 2005, Sayı 1.

- RICKFORD, Jonathan** : The European Company, Antwerp 2003.
- SEATZU, Francesco** : Insurance In Private International Law, An European Perspective Oxford 2003.
- SESYILMAZ, Tarık** : Sigorta Denetleme Sistemleri ve Türkiye’ deki Denetleme Sistemi, Sigorta Şirketlerinin Murakabesi, Sigorta Semineri, 15-18 Mayıs 1967, Bildiriler Tartışmalar, İstanbul 1967.
- SOMUNCU, Bülent** : 5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu ve İlgili Yönetmelikleri Elementer Sigorta Şirketlerinin Gelişimi Açısından Değerlendirilmesi, III. Ulusal Sigorta Sempozyumu, 2010 Yılında Türk Sigorta Sektörü, İstanbul 18.10.2007.
- TANER, Berna/ SEYMEN, Dilek** : Gümrük Birliğinin Türk Bankacılık ve Sigortacılık Sektörleri Üzerindeki Etkileri, Türkiye – AB İlişkileri ve Gümrük Birliği Sürecinde Sektörlerimiz, İzmir Ticaret Odası, İzmir 1995, Yayın no: 13.
- TAŞBAŞI, İbrahim** : Sigorta Sektöründe Denetim Ve Gözetim, TSRŞB I. Ulusal Sigorta Sempozyumu, İstanbul 24.05.2005, Avrupa Birliği’ ne Uyum Sürecinde Türk Sigorta Sektörü Bildiri Kitabı, İstanbul 2005. (Denetim ve Gözetim)
- TAŞBAŞI, İbrahim** : Sigorta Şirketleri Üzerinde Devlet Denetimi, Türkiye’ de Sigorta Hukukunun Sorunları ve Geleceği Sempozyumu, İstanbul 19-20 Kasım 2004. (Devlet Denetimi)

- TAŞDELEN, Servet** : Avrupa Birliğinde Sigorta Denetim Hukuku ve Türk Sigorta Denetim Hukuku Bakımından Bir Değerlendirme, Sermaye Piyasası Kurulu Yayın No.42, Haziran 1996.
- TAŞKIRAN, Hulusi** : Başkan’ dan, Birlik’ ten Dergisi, Ekim-Aralık 2005, S.2.
- TEKİNALP, Gülören/
TEKİNALP, Ünal/
Katkıda Bulunanlar:
ATAMER, Yeşim M./
ODER, Bertil Emrah/
ODER, Burak/
OKUTAN, Gül** : Avrupa Birliği Hukuku, Güncelleştirilmiş 2. Bası, İstanbul 2000.
- TEKİNALP, Gülören** : Yabancı Sigorta Şirketlerinin Kuruluş ve İşleyişiyle İlgili Bazı Problemler, Sigorta Şirketlerinin Murakabesi, Sigorta Semineri, 15-18 Mayıs 1967, Bildiriler Tartışmalar, İstanbul 1967.
- TEKİNALP, Ünal** : Sermaye Piyasası Hukukunun Esasları, İstanbul 1982.
- TEKİNALP, Ünal** : Sigorta Ortaklıklarının Bilançoları – Özellikle Karşılıklar Sermayesi (Teknik Yedekler), Sigorta Şirketlerinin Murakabesi, Sigorta Semineri, 15-18 Mayıs 1967, Bildiriler Tartışmalar, İstanbul 1967. (Teknik Yedekler)
- TÜRK, Hikmet Sami** : Sigorta Ortaklıklarının Denetimine İlişkin Fransız Sisteminde İzin, Sigorta Şirketlerinin Murakabesi, Sigorta Semineri, 15-18 Mayıs 1967, Bildiriler Tartışmalar, İstanbul 1967.

- ULAŞ, Işıl** : Uygulamalı Sigorta Hukuku, Mal ve Sorumluluk Sigortaları, Güncelleştirilmiş 6. Bası, Ankara 2007.
- ÜNAN, Samim** : Hayat Sigortası, İstanbul 1998.
- ÜNAN, Samim** : Sigortacılık Kanunu’nun Sigorta Sektörünün Gelişimi Açısından Değerlendirilmesi, III. Ulusal Sigorta Sempozyumu, 2010 Yılında Türk Sigorta Sektörü, İstanbul 18.10.2007. (Sigortacılık Kanunu)
- WERLAUFF, Erik** : EU Company Law, Copenhagen 2003. (Company Law)
- WERLAUFF, Erik** : The Law Of The European Company, Copenhagen 2003. (European Company)
- VAN EMPEL, Martjin** : Insurance and EC Law, Deventer 1994.
- VIPOND, Peter** : CEA Policy Report On European Prudential Regulation And Supervisory Structure, 2004.
- VURAL, Güray** : Türk Sigorta Sektörünün Avrupa Birliği’ne Uyum Sürecinin Değerlendirilmesi: Avrupa Komisyonu Perspektifinden, TSRŞB I. Ulusal Sigorta Sempozyumu, İstanbul 24.05.2005, Avrupa Birliği’ne Uyum Sürecinde Türk Sigorta Sektörü Bildiri Kitabı, İstanbul 2005.
- YALINKILIÇER, Aziz** : Sigorta Şirketlerinde Solvabilite, İstanbul 1989.
- YAVAŞI, Mahmut** : Yürürlükteki Avrupa Birliği Sigorta Mevzuatı ve Türkiye, TSRŞB I. Ulusal Sigorta Sempozyumu,

İstanbul 24.05.2005, Avrupa Birliği' ne Uyum Sürecinde
Türk Sigorta Sektörü Bildiri Kitabı, İstanbul 2005.

YAYLA, Yıldızhan : İdare Hukuku, İstanbul 1990.

ZEVKLİLER, Aydın/

AYDOĞDU, Murat : Tüketicinin Korunması Hukuku, Ankara 2004.

GİRİŞ

Konunun Takdimi

Sigorta aynı veya benzer rizikolara maruz bulunan kişiler topluluğunda rizikonun gerçekleşmesi sonucunda ortaya çıkacak ihtiyacın belirli bir para (prim) karşılığında giderilmesine matuf bağımsız bir hukuki talebe sahip olunması ve bu ihtiyacın karşılıklı yardımlaşma ve bunun istatistik ihtimaller hesabı, büyük adetler kanunu sayesinde teknik ve rasyonel bir şekilde organize edilmesidir¹. Sigorta bu organizasyonun gerçekleştirilebilmesi için, iki ya da daha fazla kişilerin ya da şirketlerin birleştirilen riskleri dolayısıyla sigortacının sigortalılara şimdi veya gelecekte ödemeyi taahhüt ettikleri primlerin ortak bir fonda toplanması için bir araçtır. Bireylerin karşılaşılabileceği belirli ve para ile ölçülebilen ekonomik kayıplarını kısmen azaltmak veya tamamen ortadan kaldırmak üzere, karşılıklı ve eşit katılımları esasına dayanan bir sosyal gelişme olan sigorta kurumunun organizasyonu ekonomik alanda olduğu kadar sosyal yaşamda da önemli işlevlere sahip bir faaliyettir. Bireylerin sigorta yaptırmaya tercihlerini kullanmalarında, yatırımcıların halka açılan sigorta şirketlerine yatırım yapmalarının sağlanmasında, yabancı sigorta şirketlerinin yerli sigorta şirketleri ile ortaklık kurmalarında sigorta şirketlerinin gerçek ve aktüel durumları görülmek istenmektedir.

Sigorta, şirket açısından bir alıkoyma ve birleştirme yani finansal birikim, sigortalı açısından ise bir transfer aracıdır. Sigorta fon yaratan bir kurumdur. Sigortacı, elinde bulundurduğu parayı çok verimli, risk taşımayan işlerde kullanmak ve sağlam yatırımlarla değerlendirmek durumundadır. Milli servetin önemli bir bölümünü oluşturan bu fon ve yatırımların ülke ekonomisine yararlı şekilde kullanılması gerektiğinden, devletin bu fonlara ilgisiz kalması mümkün değildir.

Sigortacılık sektörünün üstlenmiş olduğu ekonomik ve sosyal fonksiyonları dolayısıyla titizlikle izlenmesi ve işleyişinde aksaklıklara izin vermeyecek bir yapıya kavuşturulması gerekmektedir. Bu bağlamda sigorta şirketlerinin hukuki yapıları ile finansal durumlarının denetimi kavramı gündeme gelmektedir ve bu hususta devlete önemli görevler düşmektedir. Belirtilen nedenlerle devletin sigortacılık faaliyetleri üzerinde düzenleme ve denetleme yapması kaçınılmazdır.

¹ KENDER, HSH, s.2-3.

Sigorta mahiyeti itibariyle ekonomik ve finansal faaliyetler içerisinde sosyal fonksiyonu en ağır basan bir tür olarak kamu yararı ile fevkalade iç içe olduğundan, devletin sigorta şirketlerini denetlemesi, ticaret şirketlerine yönelik genel hükümlerden ayrı ve özel hükümlerle düzenlemesi gerekmektedir². Sigortacılık yapacak kuruluşların mahiyet ve çalışmaları özel olarak hukuk kurallarıyla düzenlenmektedir ki sigorta hukukunun bu alanına sigorta müessesesi hukuku denmektedir. Sigorta müessesesi hukukunun bütün ülkelerde ortak olarak görülen önemli bir özelliği sigortacılık yapacak kuruluşların devletin denetimine tabi olmasıdır. Sigorta şirketlerinin denetimi, devletle sigorta şirketi arasındaki hukuki ilişkileri düzenlediğinden doktrinde idare hukukunun özel bir kısmı olarak kabul edilmektedir³. Sigorta şirketleri üzerinde devlet denetimi söz konusu olduğundan bu hususta sigorta hukuku ve idare hukuku bir araya gelmektedir. Devlet, idare hukukunun denetime ilişkin kendisine verdiği yetkileri kullanarak sigortacılık sektörünün ve sigortalıların menfaatlerinin zedelenmemesini, kamu düzeninin sağlanmasını amaçlamaktadır⁴.

Konunun Sınırlandırılması – Metod

Tez çalışmamızda, ülkemizde son yıllarda hız kazanan Türk sigorta mevzuatının Avrupa Birliği sigorta mevzuatı ile uyumlaştırılması çalışmaları neticesinde çıkarılan Sigortacılık Kanunu ve kanuna dayalı çıkarılan yeni tarihli yönetmelikler uyarınca hayat dışı sigorta şirketlerinin kurulma, faaliyete geçme, faaliyette bulunma ve sona erme süreçlerinde devlet tarafından denetlenmesi hususu incelenmektedir. Tez konumuz üzerinde Sigortacılık Kanunu, ilgili yönetmelikler ve Avrupa Birliği' nin sigorta hukukuna ilişkin direktifleri esas alınmak suretiyle çalışılmıştır.

Üç bölüm şeklinde yapılan çalışmamızda sırasıyla;

Birinci bölümde denetim kavramı, amacı, sistemleri, şekilleri, Türk hukukunda denetim mevzuatı, makamı, denetime yardımcı diğer kuruluşlar ile Avrupa Birliği hukukunda sigorta denetim mevzuatı ve sigorta sektöründe denetim ele alınmaktadır.

² CARTER (Çev. GEDİZ), s.1; MERKIN, s.3.

³ KENDER, HSH, s.34; KENDER, Sempozyum, s.10-11; TAŞDELEN, s.15.

⁴ KUBILAY, ÖSH, s.221; PFENNIGSTORF, s.18.

İkinci bölümde Türk hukuku ve Avrupa Birliği direktifleri uyarınca hayat dışı sigorta şirketlerinin kurulma, faaliyete geçme, faaliyette bulunma ve sona ermesinde denetimi incelenmektedir.

Çalışmamızın üçüncü bölümünde Türk hukuku ve Avrupa Birliği direktifleri uyarınca hayat dışı sigorta şirketlerinin denetim esaslarının uyumlaştırılması hususu değerlendirilmektedir.

Tez çalışmamız konuya ilişkin vardığımız sonuçların tespiti ve önerilerimizin sunulması suretiyle neticelendirilmiştir.

I. B Ö L Ü M

TÜRK HUKUKU VE AVRUPA BİRLİĞİ DİREKTİFLERİ UYARINCA HAYAT DIŞI SİGORTA ŞİRKETLERİNİN DENETİMİNİN TEMEL ESASLARI

§ I. TÜRK HUKUKUNDA HAYAT DIŞI SİGORTA ŞİRKETLERİNİN DENETİMİNİN TEMEL ESASLARI

1. DENETİM KAVRAMI

Bütün örgütlerin faaliyetlerini hukuk düzenine uygun yürütüp yürütmediğini incelemek; açıkladıkları bilgilerin ve iddiaların doğru ve güvenilir olup olmadığını araştırmak ve örgüt yöneticilerinin örgütle çıkar ilişkisi içinde bulunan kişilere, topluma ve devlete hesap verme yükümlülüklerini yerine getirmelerini sağlamak üzere tarafsız ve bağımsız bir kişi veya örgüt tarafından denetlenmeleri hukuk devletinde zorunlu tutulmaktadır⁵.

Denetim bir kişi, kurum, kuruluş, şirket, sistem ya da işlemin değişik yönlerden görünümünün, yapısının, işlerliğinin ve uğraşlarının; yanlışlık, çelişki, tutarsızlık veya eksiklik içerip içermediğinin, yasa, tüzük, yönetmelik ve kararlar, kurallar ve akılcı yaklaşımlar çerçevesinde ölçülmesi, gözlenmesi ve izlenmesi için yapılan faaliyetlerin bütünüdür⁶. Denetim şirketin ve faaliyetlerinin kurallara uygun olup olmadığını tespit etmek amacıyla çeşitli şekillerde yapılır. Denetime esas alınan bu kurallar, denetimin amacına ve şirketin mahiyetine göre hukuk kuralları, genel kabul görmüş olan muhasebe kuralları, işletmecilik ve yönetim ilkeleri ve denetim standartlarıdır⁷.

Maddi (materiel) denetim sisteminin⁸ uygulandığı ülkemizde sigorta şirketleri tüm faaliyetleri süresince hukuki, mali ve teknik açıdan devlet denetimine tabi tutulmaktadır. Devlet denetimi, yetkilerini yasalardan alarak kamu adına ve kamunun ihtiyaçlarını karşılamak üzere devlet kurumları içinde örgütlenmiş olan kurumlarca

⁵ OKSAY/ACAR, s.15.

⁶ AKSOY, s.47; ATALAY KAYA, s.7; PEKİNER, s.4.

⁷ KARAYALÇIN, Muhasebe, s.197.

⁸ Maddi (materiel) denetim sistemine, denetim sistemleri başlığı altında detaylı olarak yer verilecektir.

gerçekleştirilen denetimlerdir. Bu tür denetimde devlet özel teşebbüslere ve çalışma serbestisine müdahale etmektedir⁹.

Sigortacılığın hukuki, mali ve teknik bakımdan sağlam esaslara dayanması ve böylece hayatta kendisinden beklenen hizmetleri tam olarak ifa edebilmesi için sigorta şirketleri devlet tarafından özel kanunlarla denetlenmektedir¹⁰. Ülkemizde sigorta şirketlerinin denetlenmesine yönelik özel kanun olarak Sigortacılık Kanunu mevcuttur.

Sigorta ve reasürans şirketlerinin faaliyetlerinin, varlıklarının, iştiraklerinin, alacaklarının, özkaynaklarının, borçları ile mali bünyeyi ve idari yapıyı etkileyen tüm unsurlarının tespit ve tahliline yönelik Sigortacılık Kanunu ile getirilen yeni düzenlemeler ile gerekliliği ve önemi tartışılmaz olan devlet denetiminin daha etkin hale getirilmesi amaçlanmaktadır . Sigorta ve reasürans şirketlerindeki denetim diğer anonim şirketlerden farklı olarak sadece normatif denetimi¹¹ içermediğinden, Sigortacılık Kanunu ile getirilen hükümlerle çok daha geniş, esasa inen ve idareye takdir hakkı tanıyan bir denetim sistemi öngörülmektedir¹².

Devletin sigorta sektörü üzerindeki denetiminin amaçlarını Sigortacılık Kanunu uyarınca somut olarak şu şekilde tespit etmek mümkündür;

- Sigortalıların ve üçüncü şahısların hak ve menfaatlerinin korunması, (SK.m.1, 3, 7/1-c, 17/1, 17/5, 17/6, 20/1, 10/3, 32/2)
- Sigorta şirketlerinin itibarının ve varlıklarının korunması, (SK.m.24, 19, 35/7)
- Adil, istikrarlı ve kalıcı bir piyasa oluşturulması, (SK.m.1, 3, 9, 11)
- Sigorta sistemine olan güvenin sağlanması ve sürdürülmesi (SK.m.32/2),
- Haksız rekabetin önlenmesi, (SK.m. 24)
- Ülke sigortacılığının geliştirilmesi ve bu suretle yaratılan fonların ekonomik kalkınmaya katkısının sağlanması, (SK.m.1, 24, 33)
- Milli ekonominin korunması, (SK.m.15)
- Mali suçların (kara para aklanması, dolandırıcılık ve sahtekarlık gibi) ortadan kaldırılmasıdır.

⁹ KARAYALÇIN, Muhasebe, s.198; KENDER, Sempozyum, s.11.

¹⁰ KENDER, HSH, s.27; KENDER, Geri Alınma, s.133.

¹¹ Normatif denetim sistemine, denetim sistemleri başlığı altında detaylı olarak yer verilecektir.

¹² Hazine Müsteşarlığı Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği' nin Sigortacılık Kanunu' na ilişkin 20.06.2007 tarih ve 2007/ 65 sayılı basın açıklaması.

Devlet sigorta şirketlerine kurulup faaliyete geçerken, faaliyette bulunurken ve sona erme aşamalarında çeşitli şekillerde müdahale etmektedir. Devletin sigorta şirketlerine farklı kriter ve genişlikte müdahalesi ve şirketlerin çalışma serbestilerini sınırlaması söz konusudur. Bu müdahale temelini Anayasa' nın 48/2 hükmünden almaktadır. AY.m.48/2 ile “Devlet, özel teşebbüslerin millî ekonominin gereklerine ve sosyal amaçlara uygun yürümesini, güvenlik ve kararlılık içinde çalışmasını sağlayacak tedbirleri alır.” düzenlemesi getirilmektedir.

Devletin sigorta şirketlerine müdahalesine ilişkin bir başka Anayasal dayanak ise 167. maddesi hükmüdür. AY.m.167/1 ile “Devlet, para, kredi, sermaye, mal ve hizmet piyasalarının sağlıklı ve düzenli işlemelerini sağlayıcı ve geliştirici tedbirleri alır; piyasalarda fiilî veya anlaşma sonucu doğacak tekelleşme ve kartelleşmeyi önler.” düzenlemesi getirilmektedir.

Anılan hükümler uyarınca herkes sigortacılık sektöründe faaliyette bulunabilir ve sigorta sözleşmesi akdedebilir. Sigortacılık faaliyetleri yürütülürken devlet sigorta şirketlerinin ulusal ekonomi ve sosyal amaçlara uygun yürütülmesini; güvenli bir ortamda çalışmalarını sağlayacak önlemleri almak durumundadır. Finansal bir hizmet sektörü olan sigortacılık piyasasının sağlıklı ve düzenli işlemlerini sağlamak ve geliştirici önlemler almak; bu piyasada fiili veya anlaşma sonucu doğacak tekelleşme ve kartelleşmeyi önlemek devletin görevidir¹³. Devletin sigortacılık faaliyetlerine müdahale biçiminde yerine getirdiği bu görev ile sigortalıların ekonomik menfaatlerine hizmet etmek amaçlanmakla birlikte, müdahalenin amacına uygun olarak sigorta şirketlerine en az zarar verecek şekilde, kanuni esaslara dayalı ve eşitlik esasına göre yapılması gerekmektedir¹⁴. Devlet sigorta şirketlerini büyük ölçüde idari tasarruflarla denetlediğinden idari tasarrufların özünü teşkil eden kanuna uygunluk, eşit işlem, güvenin korunması prensipleri¹⁵ ve idari usul hukukuna ilişkin kurallar sigorta denetim hukukuna da esas teşkil edecektir.

¹³ KUBİLAY, ÖŞH, s.223; REVA, s.95.

¹⁴ KENDER, HSH, s.34; KENDER, Sempozyum, s.11-12; MÖLLER (Çev. AKINTÜRK), s.475.

¹⁵ KENDER, HSH, s.34; İdare hukukuna hakim olan bu ilkeler hakkında GÖZLER, s.59-65.

2. DENETİMİN AMACI

A. Sigortalıları Korumak

Denetimin ve denetime yönelik hazırlanan düzenleyici hükümlerin amacı, sigortacılık faaliyetlerinin yasalara ve kamunun yararına uygun şekilde, sigortalıların hak ve menfaatlerini ihlal etmeyecek şekilde sürdürülmesini ve geliştirilmesini sağlamaktır. Denetim sistemlerinin öncelikli amacı sigortalıları korumaktır. Zira sigorta şirketleri geleceğe dönük edimleri içeren anlaşmalar olan sigorta sözleşmeleri uyarınca tahsil ettikleri primler karşılığında sigortalılara sigorta tazminatı vermeyi taahhüt etmektedir¹⁶. Sigortalının elindeki sözleşmenin değeri, tamamen sigorta şirketinin edimini yerine getirebilme gücüne ve imkanına bağlıdır. Sigorta şirketleri ileride gerçekleşmesi olası tazminat ödeme yükümlülüğüne karşı tahsil ettikleri primleri emniyet ilkelerine uygun bir biçimde kullanmak zorundadırlar. Sigortalının ödediği prim karşılığında derhal alabileceği bir mal veya hizmet bulunmadığından sigorta şirketinin taahhüdünü yerine getireceğine güvenmesi gerekmektedir. Sigorta kurumu güvene dayanan bir kavram olduğundan sigorta şirketlerine itimat satan müesseseler denmektedir¹⁷. Sigorta, toplumların hemen hemen her kesimini ilgilendiren, teknik ve yaygın bir faaliyet olarak teminat veren bu nedenle güven unsurunun ön plana çıktığı bir hizmet sektörüdür. Güven satan bir kuruluş olarak sigortacının kendisinin güvenilir olması, özellikle uzun süreli sigorta işlemlerinde ödeme gücünün üzerine aldığı rizikoları karşılayacak düzeyde olması gerekmektedir. Bu güvenin sağlanması bir başka deyişle sigortalıların ileride doğacak alacaklarını tehlikeye düşürmemek ve aynı zamanda sigorta şirketlerinin kurallara uygun biçimde faaliyette bulunmalarını sağlamak amacıyla sigorta şirketleri üzerinde devlet denetimi söz konusudur. Sigorta şirketlerinin bu özellikleri sebebiyle mali ve teknik bakımdan sağlam bünyeye sahip olmaları gerektiğinden sigorta kuruluşları devletin denetimine tabidir. Devletin sigorta şirketlerini denetlemesi sigortacılık mevzuatı ve uygulaması hakkında bilgisi zayıf olan sigortalılar bakımından bir garanti ifade etmektedir. Zira devlet bu denetimi gerçekleştirerek sigorta şirketlerinin ödeme kabiliyetlerini temin etmek suretiyle

¹⁶ CARTER (Çev.GEDİZ), s.1; SESYILMAZ, s.395.

¹⁷ KARAYALÇIN, Risk, s.53; KENDER, HSH, s.33.; KENDER, Sempozyum, s.11.

sigortalıları himaye etmektedir¹⁸. Devlet, finansal bir hizmet sunan sigorta şirketlerinin uzun dönemde sürekliliklerini, finansal güvenilirliklerini ve müşterilerine dürüst davranmalarını bu denetimle sağlamaktadır¹⁹.

B. Türk Sigorta Endüstrisini Korumak

Denetimde sigortalıların korunması temel amaç edinilmişse de bununla birlikte ülke sigortacılığının geliştirilmesi, güven içinde yürütülmesi, sigorta sektörü içerisinde yer alan kişi ve kuruluşların mesleki kurallara uygun olarak faaliyet göstermeleri ve bu sektörde yaratılan fonların ekonomik kalkınmada kullanılmasının sağlanması denetimin sağladığı diğer fayda ve avantajlardır. Sigorta şirketlerinin denetlenmesi ile toplum ve ekonomi de korunmakta ve sigorta endüstrisi emniyet kazanarak yayılmakta ve gelişmektedir²⁰.

Özel sigortacılığın yaşaması, serbest rekabet esaslarına göre çalışması ve gelişmesi ancak sigortalıların menfaatlerini koruyucu hükümler ve etkili bir devlet denetimi sayesinde mümkündür. Birey olarak sigortalıyı korumak ve aynı zamanda sigorta endüstrisini geliştirmek suretiyle ekonomik yönden faydalanmayı sağlamak için sigortacılığın serbest rekabet havası içinde çalışmasını fakat tehlikeli ve aksak bir çalışma ortamı içinde bulunmamasını sağlamak gerekmektedir²¹. Zira sigortacılık alanında yaşanabilecek aksaklıklar sadece özel değil bazı kamusal menfaatlerin de zedelenmesi sonucunu doğurabilir²².

Sigortacılık faaliyetinin denetlenmesinde, toplanan primlerin ülke ekonomisi içinde uygun kanallara ve verimli alanlara yönlendirilmesini sağlamak amaçlanmaktadır. Sigortacılıkta toplanan primler vasıtasıyla yaratılacak fonların sağlam yatırımlara yönlendirilmesi ekonomik gelişme açısından büyük önem arz etmektedir. Bu açıdan sigortacılık faaliyetleri ile yaratılacak fonların bir taraftan ülke ekonomisinde kullanılmasını sağlamak, diğer taraftan kaynakların yurt dışına çıkarılmasını önlenmek devlet denetimini zorunlu hale getirmektedir. Portföy yönetimi olarak adlandırılan bu

¹⁸ KENDER, HSH, s.33.

¹⁹ GÜRER, s.16.

²⁰ BOZER, s. 19; KARAYALÇIN, Risk, s.53; KAYAR, s.73; ÖZER KABUKÇUOĞLU, Hukuki Yapı, s.22-23; TAŞBAŞI, Devlet Denetimi, s.66; TÜRK, s.501; VAN EMPEL, s.10.

²¹ HORULUOĞLU, s.215; KARAYALÇIN, Risk, s.66.

²² CAN, s.321; KARAYALÇIN, Risk, s.60; KENDER, HSH, s.34; TÜRK, s.501.

fonların iyi yönetilmesi hususunda devlet denetimi şeffaf olmalı ve icra iflas sistemini sürat ve emniyetle işleterek fon yönetiminde sorunlu olduğu tespit edilen şirketlerin ivedilikle sistemden çıkartılması gerekmektedir²³.

3. DENETİM SİSTEMLERİ

A. Aleniyet Sistemi

Aleniyet sisteminde sigorta şirketleri, mali durum ve malvarlıklarını göstermeye yarayacak belge ve bilgileri, başlangıçta kurulup faaliyete geçerken ve belirli aralıklarla dönemsel olarak doğru şekilde yayınlamak zorundadır. Bu sisteme göre sigorta şirketleri düzenli olarak yayınlanması gerekli bilgi ve belgeleri denetleme makamına sunar ve denetleme makamı bunları kontrol eder. Denetleme makamı sadece sigorta şirketlerinin yayınlanması zorunlu olan bilgi ve belgeleri gönderip göndermediğini ve bunların gerçek duruma uygun olarak hazırlanıp hazırlanmadığını incelemektedir.

Aleniyet sisteminin sağlayacağı açıklık ile sigorta şirketleri aslında halkın denetimine tabi tutulmak istenmektedir²⁴. Bu sistemin serbest piyasa koşullarına uygun bir sistem olduğu düşünülse de, sigorta şirketlerinin yayınlacakları finansal tablo ve diğer verilerin sigortacılık bilgisi sigorta şirketlerine nazaran daha zayıf olan sigortalılar tarafından tam anlamıyla anlaşılması mümkün olmayacağından bu durum aleniyet sisteminin dezavantajını teşkil etmektedir. Buna rağmen yine de bu sistem ilk kez sigorta yaptıracak şahıslar için sigorta şirketinin mali durumu hakkında bilgilenmek açısından faydalı olabilir.

B. Normatif Sistem

Bu sisteme göre sigorta şirketlerinin uymakla yükümlü oldukları bütün kural ve şartlar ile devletin şirketler üzerindeki müdahale esasları kanunlarla belirlenmektedir. Sigorta şirketleri ilgili kanunlarda belirtilen şartlara tam olarak riayet etmekle, doğrudan sigortacılık ruhsatını kazanmaktadır.

Normatif sistemde sigorta şirketleri sadece belli normlarla bağlı bulunmaktadır. Bu sistemde devlet tarafından sigortacılık yapacak kuruluşların kanuni şartları haiz olup

²³ ESENKAYA, s.134; ÖZYILDIZ, s.15.

²⁴ KARAYALÇIN, Risk, s.54; KENDER, HSH, s.35; KENDER, Murakabe, s.13; SESYILMAZ, s.403; VAN EMPEL, s.16.

olmadığı yani kanunda belirtilen normlara uygun olup olmadığı incelenmektedir²⁵. Bu hususta idarenin herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Ancak bu sistemin aksayan yanları bütün ihtimallerin öngörülerek ona göre norm tespit etmenin her zaman mümkün olmaması ve menfaatler durumunun idareye belirli bir ölçüde takdir ve karar verme yetkisi tanınmasını zorunlu kılmasıdır. Bu iki açıdan sistem yetersiz bulunmaktadır²⁶.

Normatif sistem kapsamında denetleme makamının sigorta şirketleri nezdinde yapacağı teftiş ve incelemeler neticesinde, sunulan belgelerin kontrolü ve ilan usulüne uyulup uyulmadığının tespiti halinde idare hukukuna ait tedbirler alınacağı gibi kanuna aykırı hareketlerin ağırlığına bağlı olarak şirket yöneticilerine yönelik adli cezalar da verilebilir.

C. Maddi (Materiel) Denetim Sistemi

Normatif sistemin geliştirilmiş şekli olan maddi denetim sisteminde sigorta şirketleri kuruluş, işleyiş ve sona erme aşamalarında devletin kontrolüne tabi tutulmaktadır²⁷. Devletin müdahalesinin temelinde sigortalıların korunması esası yatmaktadır. Bu sisteme göre denetimin amacı sigorta şirketlerinin faaliyetlerini en iyi şekilde yürütmelerini sağlamaktır.

Günümüzde devlet denetimi ile ilgili olarak uygulanan en yaygın sistemdir. AB sigorta mevzuatında benimsenmiş olduğundan Almanya, İsviçre, Fransa, İtalya, Avusturya ile ayrıca ABD’ de maddi denetim sistemi uygulanmaktadır.

Maddi denetim sisteminde devlet, şirketleri kural koyarak ya da idari tasarruflarla kontrol etmektedir²⁸. Bu sistemi uygulayan bazı ülkelerde denetim makamına yargı yetkisi de verilmektedir²⁹.

Denetim makamı, Anayasa esaslarına dayalı çıkarılmış olan denetim kanununda özel olarak kendisine yetki verilmiş olan hususlarda kural koyabilir. Devletin denetimi şirketin kuruluş aşamasından başlayarak sona erme ve tasfiye aşamasına kadar devam

²⁵ KARAYALÇIN, Risk, s.54; SESYILMAZ, s.403 ve 405; VAN EMPEL, s.16.

²⁶ KENDER, HSH, s.35; KENDER, Murakabe, s.14; TEKİNALP, Teknik Yedekler, s.97.

²⁷ KARAYALÇIN, Risk, s.54; KENDER, HSH, s.36; OKSAY/ACAR, s.138; SESYILMAZ, s.407; TAŞBAŞI, Denetim ve Gözetim, s.404; TEKİNALP, G, s.335; TEKİNALP, Teknik Yedekler, s.97.

²⁸ KENDER, HSH, s.77.

²⁹ BOZER, s.19.

eder. Bu sistemde şirketlerin kuruluş esasları, faaliyete geçme için gerekli şartlar, iş planlarının nasıl düzenleneceği, rezerv hesaplarının nasıl yapılacağı, faaliyete ilişkin diğer bütün hususlar kanunlarla düzenlenmiştir. Bu sistemde aleniyet sisteminde olduğu gibi sigorta şirketleri belli dönemler itibarıyla faaliyet konusuna ilişkin belli bilgi ve belgeleri denetleme makamına sunmak durumundadır.

Denetim makamının sigorta şirketinin denetimine yönelik idari tasarrufları, sigorta şirketine ruhsat verilmesi, iş planının onaylanması gibi bir avantaj sağlar ya da çalışmaktan men etmek gibi bir külfet yükler niteliktedir. Devletin sigortacılık faaliyeti üzerindeki denetiminin hukuki niteliği izin usulüne tabi kolluk faaliyeti olarak değerlendirilmektedir³⁰.

Doktrinde idari kolluk faaliyeti çeşitli şekillerde tanımlanmaktadır;

Kolluk faaliyeti idari bir makama kamu düzeninin sağlanması amacıyla icrai kararlar alma ve bunların uygulanması için gerekli maddi işlemleri yapma şeklinde tanınan ayrıcalıktır³¹.

Kolluk faaliyeti idarenin kamu düzenini korumak ve sağlamak için giriştiği faaliyetleridir³².

Toplumsal yaşamın gerektirdiği düzenin sağlanması için idarenin bireylerin özgürlüklerine karışmasına, sınırlarını belirlemesine idari kolluk denir³³.

İdare kamu düzenini korumak ve sağlamak amacıyla bireylerin ve toplulukların faaliyetlerini yasaklayabilir, gözetim ve denetimlerini yapabilmek ve gerekli önlemleri alabilmek için bu faaliyetleri izin veya bildirim usulüne tabi tutabilir³⁴.

Maddi denetim sisteminde devletin sigortacılık faaliyetleri üzerindeki kolluk faaliyetleri klasik anlamda algılanan bir kolluk değil, ekonomik olarak nitelendirilen özel bir kolluktur. Ekonomik kolluk Anayasa’ da belirlenen ekonomik düzenin gerçekleşmesini sağlamak üzere özel girişim özgürlüğüne müdahale ve sınırlamaların tümünü içeren genel bir kavramdır. Ekonomik kolluğun oluşturulmasının sebebi ekonomik kamu düzeninin sağlanmasıdır³⁵.

³⁰ KUBİLAY, ÖSH, s.222; REVA, s. 96.

³¹ GÖZÜBÜYÜK/TAN, s.680-681.

³² GÖZLER, s.472.; GÜNDAY, s.245.

³³ GÖZÜBÜYÜK, s.270.

³⁴ GÜNDAY, s. 257-258.

³⁵ ANDAÇ, s.5-7; KUBİLAY, ÖSH, s.222.

Devlet bir yandan zorlayıcı ve emredici hükümler içeren özel kanuni düzenlemeler hazırlamak ve yürürlüğe koymak suretiyle objektif müdahale hakkını; bir yandan da sigorta kuruluşlarını sistematik bir şekilde teftiş ve denetlemeye tabi tutarak subjektif müdahale hakkını kullanmaktadır³⁶.

Devletin sigorta sektörünü denetlerken takdir yetkisi bulunmaktadır. Bu takdir yetkisi olaylara ve ihtiyaçlara uyma esnekliği sağlamaktadır³⁷.

Takdir yetkisi belirli olguların varlığı halinde idarenin serbestçe ya da mevcut seçeneklerinden birini uygun gördüğünce tercih ederek karar alabilme imkanıdır³⁸.

Takdir yetkisi idarenin belli bir konuda karar almak ile almamak veya birden fazla karar arasında seçim yapma imkanına sahip olmasıdır³⁹.

Takdir yetkisi idarenin belli bir davranışta bulunurken veya belli bir görevi yerine getirirken az ya da çok bir hareket serbestisi tanınmasıdır⁴⁰.

İdareye takdir yetkisi tanınmasının nedeni idarenin tüm işlemlerinin nasıl yerine getirileceğinin, alacağı tüm kararların içeriğinin önceden kanun ile belirlenmesi imkanının bulunmamasıdır. Bu nedenle idareye belli konularda takdir yetkisi tanımak zorunluluğu mevcuttur. Takdir yetkisi keyfilik demek değildir ve mutlak ve sınırsız kabul edilemez. İdare sahip olduğu bu yetkiyi kanunun belirlediği sınırlar içerisinde gerekçeli olarak, eşitlik ilkesine uygun ve kamu yararı için ve takdir yetkisine ilişkin olarak kanunlarda özel hükümler öngörülmüşse bunlara uymak kaydıyla kullanmak zorundadır⁴¹. Bu esaslar göz önünden bulundurulmadan verilecek kararlar keyfi niteliktedir. Denetim makamının kararları kazai veya idari bir denetime tabi olduğundan keyfi nitelikte olamaz.

Sigorta şirketlerinin uzman bir kurul tarafından tek elden denetlenmesini esas alan bu sistemin, ekonomik ve teknik ihtiyaçlara zamanında cevap verilmesi, her türlü etki dışında süratle, isabetli ve etkili kararlar alma imkanı doğması ve normatif sistemin

³⁶ ANDAÇ, s.9.

³⁷ HORULUOĞLU, s.216.

³⁸ YAYLA, s.77.

³⁹ GÖZLER, s.290.

⁴⁰ REVA, s.96.

⁴¹ GÖZÜBÜYÜK, s.301.; ÖZER KABUKÇUOĞLU, Hukuki Yapı, s.24.

donmuş formülleri ile şirketlerin hareket serbestisinin daraltılmaması gibi avantajları bulunmaktadır⁴².

4. DENETİM ŞEKİLLERİ

A. Konusu Bakımından

a. Hukuki Denetim

Denetim makamının, sigorta şirketleri karşısında ekonomik bakımdan daha zayıf durumda olan sigortalıların korunması için sigorta sözleşmesi şartlarının tayin ve tespitine ilişkin yaptığı denetimdir. Hukuki denetim, kanunun emredici hükümlerinin varlığı ve sigorta genel şartlarının onaya tabi tutulması ile yapılmaktadır.

b. Teknik Denetim

Sigorta şirketlerinin kuruluş formu, sermaye miktarı ve ödeme şekli ile ayırması gereken ihtiyatlar ve teminatların tayini ve tarifelerin tespiti için kullanılacak teknik kuralların denetlenmesidir⁴³. Sigorta şirketlerinin mali ve teknik bünyelerinin düzenlenmesine ilişkin denetimdir.

B. Yapılış Biçimi Bakımından

a. Belge Üzerinde Denetim

Denetim makamının, sigorta şirketlerinin bütün hesap, kayıt, defter ve belgeleri üzerinde yaptığı denetimdir. Sigorta şirketinin faaliyetleri, varlıkları, iştirakleri, alacakları, özkaynakları ve borçları ile kâr ve zarar hesapları arasındaki ilgi ve dengeleri, mali bünye ve idari yapılarını etkileyen diğer tüm unsurların üzerinde tahsil edilen primler ile birikimlerin değerlendirilmesi ve korunması ile aktüeryal ve finansal hesap ve dengelerin incelenmesi, tespiti ve denetimidir. Denetim makamı sigorta şirketlerinden alınan, derlenen ve kendine tevdi edilen bilgi, belge ve dökümanlar üzerinde denetim yapar ve izlemelerden elde edilen sonuçları değerlendirmektedir.

⁴² HORULUOĞLU, s.216.

⁴³ KENDER, HSH, s.33.

b. Yerinde Denetim

Denetim makamının, sigorta şirketleri ile bunların bağlı ortaklıkları, iştirakleri, şubeleri ile temsilciliklerinde yaptığı denetimdir.

c. Raporların İlanı

Denetim makamının sigorta şirketlerinin faaliyetlerinin sonuçları hakkında hazırladığı yıllık raporlarının kısmen veya tamamen ilan edilmesi şeklinde yapılan denetimdir. Denetim makamı sigorta ve diğer finans piyasaları ile ilgili alınacak kararların oluşumuna katkıda bulunmak üzere, yurt içi ve yurt dışında meydana gelen gelişmeleri de incelemek ve göz önünde bulundurmak suretiyle sigortacılık sektörü ile finans piyasaları hakkında konsolide raporlar düzenlemektedir. Raporların ilanı ile gerçekleştirilen denetimle sigorta endüstrisi ve sigorta şirketlerinin mali durumu ile faaliyetleri hakkında yeterli aydınlatıcı bilgi ve rakamlara ulaşılmasına neden olunmaktadır. Ülkemizde aleniyet yolu ile denetim raporların ilanı ile sağlanmıştır⁴⁴.

5. DENETİM MEVZUATI

A. Kanunlar

- Sigortacılık Kanunu

Ülkemizde sigorta şirketlerinin faaliyete başlama, teşkilat, yönetim, çalışma esas ve usulleri ile faaliyetlerinin sona ermesi ve denetlenmesine ilişkin hususlara ait kanun 03.06.2007 tarih ve 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu' dur⁴⁵.

Türk sigortacılığının gelişmesi ile sigorta şirketlerinin ve işlemlerinin denetimine ait yeni esas ve prensiplerin yürürlüğe konulmasının, Avrupa Birliği ile bütünleşme bağlamında kaçınılmaz bir zorunluluk olarak ortaya çıkması ve mülga Sigorta Murakabe Kanunu' nun ihtiyaçları bu bağlamda tam olarak karşılayamaması neticesinde 2007 yılında yeni bir denetim kanunu olarak Sigortacılık Kanunu getirilmiştir. 7397 sayı ve 21.12.1959 tarihli Sigorta Murakabe Kanunu, Sigortacılık Kanunu' nun 45/1 hükmü ile yürürlükten kaldırılmıştır. Zira Sigorta Murakabe Kanunu zaman içinde belli ölçüde AB direktifleriyle uyumlu hale getirilmeye çalışılmışsa da

⁴⁴ KARAYALÇIN, Risk, s.60

⁴⁵ RG: 14.06.2007 tarih ve 26552 sayı.

Türk sigorta sektörünün boyut ve yapısının AB ülkelerindekilerle aynı olmaması nedeniyle birebir uyum sağlanamamıştır.

Küreselleşen piyasada yer alan Türkiye' nin AB direktiflerini, Ulusal Programda⁴⁶ belirtildiği üzere Türk sigorta mevzuatına adapte etmesi zorunluluk haline gelmiştir. Kanunun gerekçesinde AB kurallarına uyum sağlanması için yapıldığı belirtilmektedir ve AB sigorta mevzuatının ilgili hükümlerinin kanuna esas alındığı görülmektedir⁴⁷. Bu bağlamda AB sigorta direktiflerinde öngörüldüğü gibi, serbest piyasayı sağlayıcı, devlet müdahalesini en aza indirgeyici, buna karşılık şirketlerin mali bünye yeterliliği ve likiditesi açısından devletin iyi bir denetimini öngörecektir şekilde Sigortacılık Kanunu hazırlanmıştır⁴⁸.

SK.m.1/1 hükmü uyarınca bu kanunun amacı, ülkemiz sigortacılığının geliştirilmesini sağlamak, sigorta sözleşmesinde yer alan kişilerin hak ve menfaatlerini korumak ve sigortacılık sektörünün güvenli ve istikrarlı bir ortamda etkin bir şekilde çalışmasını temin etmek üzere bu kanuna tabi kişi ve kuruluşların, faaliyete başlama, teşkilat, yönetim, çalışma esas ve usulleri ile faaliyetlerinin sona ermesi ve denetlenmesine ilişkin hususlar ve sigorta sözleşmesinden doğan uyuşmazlıkların çözümlenmesine yönelik olarak sigorta tahkim sistemi ile ilgili usul ve esasları düzenlemektir. Kanunda yer alan bu düzenlemenin temelinde sigortalıların korunması esası yatmaktadır ki bu sürekli olarak yapılacak denetimlerle, mesleki yeterlilik, mesleki saygınlık ve mali yeterliliğin sağlanmasıyla gerçekleşecektir⁴⁹.

SK.m.1/2 uyarınca Türkiye'de faaliyet gösteren sigorta şirketleri, reasürans şirketleri, Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği, aracılar, aktüerler ile sigorta eksperleri bu kanun hükümlerine tabidir. Bu bağlamda Sigortacılık Kanunu sadece sigorta şirketlerinin denetimine ilişkin hükümleri içermemekte, mülga SMK' ya göre çok daha kapsamlı şekilde düzenlemeler getirmektedir.

⁴⁶ Ulusal Programa ilişkin detaylı bilgi tez çalışmamızın üçüncü bölümünde verilmektedir.

⁴⁷ KENDER, HSH, s.23 ve 38.

⁴⁸ OKSAY, Sigortacılık Kanunu, s.1; ÖZER KABUKÇUOĞLU, Çalışmalar, s.301; SOMUNCU, s.2.

⁴⁹ ÜNAN, Sigortacılık Kanunu, s.1.

B. Yönetmelikler

Sigortacılık Kanunu bir çerçeve kanun niteliğindedir. Kanunda sigortacılık sektörüne ilişkin temel esaslar belirlenmiş ve detaylar yönetmeliklere bırakılmıştır. Bu şekilde, kanuni düzenlemelerin sektörün dinamik yapısına gecikmeden ayak uydurması ve kanuna belli bir ölçüde esneklik kazandırılarak ilerleyen dönemlerde de kanunun uygulanabilirliğinin sağlanması amaçlanmaktadır⁵⁰. Böylelikle AB mevzuatındaki olası değişikliklerin Türk sigorta mevzuatına yansıtılabilmesi kolaylaşacaktır. Uygulamaya ilişkin olarak yönetmeliklere bırakılan bir çok hususun temelini AB direktifleri oluşturmaktadır.⁵¹

Sigortacılık Kanunu' nun geçici 2. maddesi uyarınca kanunun uygulanmasına ilişkin yönetmelikler, kanunun yayımı tarihinden itibaren bir yıl içinde Müsteşarlığın bağlı olduğu Bakanlıkça çıkartılır. Kanunda öngörülen düzenlemeler yürürlüğe konuluncaya kadar mevcut düzenlemelerin kanuna aykırı olmayan hükümlerinin uygulanmasına devam olunur. Bu bağlamda yeni tarihli yönetmeliklerin yanı sıra tez çalışmamızda konuya ilişkin halen yürürlükte olan yönetmelik hükümlerine de yer verilmektedir.

- Sigorta Şirketleri ve Reasürans Şirketlerinin Kuruluş ve Çalışma Esaslarına İlişkin Yönetmelik⁵²

SRŞKÇEY.m.3 uyarınca Sigortacılık Kanunu' na dayanılarak hazırlanan bu yönetmeliğin 1. maddesi hükmü uyarınca amacı, sigorta şirketleri, reasürans şirketleri ile yabancı ülkelerde kurulu sigorta şirketleri ve reasürans şirketlerinin Türkiye' deki teşkilatlarının kuruluşuna, ruhsat işlemlerine, teşkilat ve yöneticilerine, ana sözleşme değişiklikleri ve hisse devirlerine, sigorta primlerinin tahsiline, ilan ve reklamlarına, birleşme, devir, portföy devri ve tasfiyelerine ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

⁵⁰ ÖZER KABUKÇUOĞLU, Çalışmalar, s.301.

⁵¹ Hazine Müsteşarlığı Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği' nin Sigortacılık Kanunu' na ilişkin 20.06.2007 tarih ve 2007/ 65 sayılı basın açıklaması.;

⁵² RG: 24.08.2007 tarih ve 26623 sayı. SRŞKÇEY.m.28 hükmü ile 26.12.1994 tarihli ve 22153 sayılı Resmi Gazete' de yayımlanan Sigorta ve Reasürans Şirketlerinin Kuruluş ve Çalışma Esasları Yönetmeliği yürürlükten kaldırılmıştır.

- Sigorta ve Reasürans İle Emeklilik Şirketlerinin Teknik Karşılıklarına ve Bu Karşılıkların Yatırılacağı Varlıklara İlişkin Yönetmelik⁵³

Sigortacılık Kanunu' nun 16. maddesi ile 28.03.2001 tarih ve 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu' nun 8. maddesine dayanılarak hazırlanan yönetmeliğin 1. maddesi uyarınca amacı, sigorta ve reasürans şirketlerinin mevcut ve muhtemel yükümlülüklerini karşılayacak miktarda teknik karşılık ayırmalarını sağlamak ve bu karşılıkların yatırılacağı varlıklara ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

- Sigorta ve Reasürans ile Emeklilik Şirketlerinin Mali Bünyelerine İlişkin Yönetmelik⁵⁴

Sigortacılık Kanunu' nun 17, 18, 19 ve 20. maddeleri ile 28.03.2001 tarih ve 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu' nun 8. maddesine dayanılarak hazırlanan yönetmeliğin amacı, MBY.m.1/1 hükmü uyarınca sigorta ve reasürans ile emeklilik şirketlerinin mali bünyelerini ilgilendiren hususlar ile sigortalıların hak ve menfaatlerinin korunmasını teminen alınacak tedbirlere ve mali bünye zafiyeti bulunan şirketler için yapılacak işlemlere ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

- Sigorta ve Reasürans Şirketleri ile Emeklilik Şirketlerinin Finansal Raporlamaları Hakkında Yönetmelik⁵⁵

Sigortacılık Kanunu' nun 18. maddesi ile 28.03.2001 tarihli ve 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu' nun 11. maddesine dayanılarak hazırlanan yönetmeliğin amacı, FRHY.m.1 uyarınca sigorta ve reasürans şirketleri ile emeklilik şirketlerinin; hesap ve kayıt düzeninde şeffaflık ve tekdüzenin sağlanması, işlemlerinin kayıt dışında kalmasının önlenmesi, faaliyetlerinin gerçek mahiyetlerine

⁵³ RG:07.08.2007 tarih ve 26606 sayı. Yönetmeliğin, 18.10.2007 tarih ve 26674 sayılı RG' de yayınlanan, TKY' de Değişiklik Yapılmasına İlişkin Yönetmeliğin 3. maddesi ile değiştirilen 17. maddesi uyarınca, 16. maddesi 30.09.2007 tarihinden geçerli olmak üzere yayımı tarihinde, diğer maddeleri 01.01.2008 tarihinde yürürlüğe girecektir.

⁵⁴ RG:07.08.2007 tarih ve 26606 sayı. Yönetmelik, 22. maddesi uyarınca yayımı tarihinde yürürlüğe girmiştir.

⁵⁵ RG:14.07.2007 tarih ve 26582 sayı. Yönetmelik 20. maddesi uyarınca 01.01.2008 tarihinde yürürlüğe girecektir.

uygun olarak sağlıklı ve güvenilir bir biçimde muhasebeleştirilmesi, konsolide ve konsolide olmayan bazda mali durumları, mali performansları ile yönetimin etkinliği hakkında bilgileri içeren finansal tablolarının zamanında ve doğru bir şekilde hazırlanması, raporlanması ve yayımlanmasına ve belgelerin saklanması ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

- Sigorta ve Reasürans ile Emeklilik Şirketlerinin Sermaye Yeterliliklerinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik⁵⁶

SREŞSYÖDİY.m.1 uyarınca yönetmelik, sigorta ve reasürans şirketleri ile emeklilik şirketlerinin mevcut yükümlülükleri ile potansiyel riskleri nedeniyle oluşabilecek zararlarına karşı yeterli miktarda özsermaye bulundurmalarının sağlanmasını amaçlamaktadır.

- Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik⁵⁷

SSBİY.m.1 hükmü uyarınca yönetmeliğin amacı, belli bir sigorta ilişkisine girmek isteyen kişilerin, gerek sözleşmenin müzakeresi gerekse kurulması sırasında sözleşmenin konusu, teminatları ve diğer özellikleri hakkında oluşabilecek bilgi eksikliklerinin giderilmesi ile sözleşmenin devamı sırasında ortaya çıkabilecek ve sözleşmenin işleyişi ile ilgili olarak sigorta ettireni, sigortalı veya lehdarı etkileyebilecek nitelikteki değişiklik ve gelişmelerden ilgililerin haberdar edilebilmesini teminen sigortacı tarafından yerine getirilmesi gereken görev ve yükümlülükler dair usul ve esasları düzenlemektir.

⁵⁶ RG: 19.01.2008 tarih ve 26761 sayı. Yönetmelik , 12. maddesi uyarınca 31.12.2007 tarihinden geçerli olmak üzere yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

⁵⁷ RG: 28.10.2007 tarih ve 26684 sayı. Yönetmelik 15. maddesi uyarınca; 28.11.2006 tarih ve 26360 sayılı Resmi Gazete’ de yayımlanan Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmeliği yürürlükten kaldıran 14. maddesi hükmü haricinde 01.03.2008 tarihinde yürürlüğe girecektir.

- Güvence Hesabı Yönetmeliği⁵⁸

GHY.m.1 uyarınca yönetmeliğin amacı SK.m.14 ile oluşturulan güvence hesabının kuruluşuna, işleyişine, fon varlıklarının nemalandırılmasına, hesaptan yapılacak ödemelere, gerek ilgililere gerekse Türkiye Motorlu Taşıt Bürosuna yapılacak rüculara, SK.m.24 uyarınca oluşturulacak bilgi merkezine ve Komisyona yapılacak katkı payı ve diğer harcamalara ilişkin esasları düzenlemektir.

- Hazine Müsteşarlığı Sigorta Denetleme Kurulu Yönetmeliği⁵⁹

SDKY.m.1 uyarınca yönetmelik; kurul elemanları arasında işbirliği olanaklarının artmasını ve kurulun kanun, kararname, yönetmelik ve tebliğlerle kendisine verilen görevleri daha kısa zamanda ve kolaylıkla yerine getirmesini; kurula verilmiş olan görevlerin yerine getirilmesinde ilgililerin yetki ve sorumluluklarının belirlenmesini; sigorta denetleme uzmanları ve aktüerler ile sigorta denetleme uzman yardımcıları ile aktüer yardımcılar arasında koordinasyonun sağlanmasını, bu yönetmelikle belirlenen görevlerin yerine getirilmesini, verilmiş olan yetkilerin kullanılmasını ve bu konuda karşılaşılabilecek tereddütlerin giderilmesini; kurul mensuplarına, kurulun organizasyon, görev ve yetki alanları ile iş ilişkilerini tanımlamayı amaçlamaktadır.

- Sigorta ve Reasürans Şirketlerinin Bağımsız Dış Denetim Kuruluşlarınca Denetlenmesi Hakkında Yönetmelik⁶⁰

SRŞBDYY.m.1 uyarınca bu yönetmeliğin amacı, Türkiye' de kurulmuş sigorta ve reasürans şirketleri ile yabancı ülkelerde kurulmuş sigorta ve reasürans şirketlerinin Türkiye' deki şubeleri tarafından sigortacılık mevzuatı dahilinde yayımlanacak finansal tablolarını denetleyecek bağımsız denetim kuruluşlarının; niteliklerine, faaliyetlerine yetkilendirilmelerine, bu yetkilerinin geçici veya sürekli olarak kaldırılmasına ve

⁵⁸ RG: 26.07.2007 tarih ve 26594 sayı. Yönetmelik, 23. maddesi uyarınca yayımı tarihinde yürürlüğe girmiştir.

⁵⁹ RG: 20.02.1996 tarih ve 22208 sayı. Değişiklik RG:01.10.1996 tarih ve 22774 sayı; 08.08.1998 tarih ve 23427 sayı.

⁶⁰ RG: 08.09.2003 tarih ve 25223 sayı.

bağımsız denetim sözleşmesinin içeriği ile bağımsız denetim sözleşmesinin taraflarının yükümlülüklerine ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

- Sigortacılık Bağımsız Denetim İlkelerine İlişkin Yönetmelik⁶¹

SBDİY.m.1 uyarınca bu yönetmeliğin amacı, sigorta ve reasürans şirketlerinin faaliyetlerinin güven ve açıklık içinde sürdürülmesine ve kamunun doğru bir şekilde bilgilendirilmesine yönelik olarak; Türkiye' de kurulmuş sigorta ve reasürans şirketleri ile yabancı ülkelerde kurulmuş sigorta ve reasürans şirketlerinin Türkiye' deki şubelerinin hesap ve kayıtlarına göre oluşturulan finansal tablolarının, yetkili bağımsız denetim kuruluşlarınca denetlenmesine ve yapılan denetim sonucunda oluşturulan görüş çerçevesinde yayımlanacak finansal tabloların, sigorta ve reasürans şirketlerinin gerçek durumunu yansıtıp yansıtmadığının tespitine ilişkin ilkelerin belirlenmesidir.

- Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği' nin Çalışma Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelik⁶²

TSRŞBÇEUY.m.1 hükmü uyarınca bu yönetmeliğin amacı Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği' nin ve organlarının görevleri, çalışma esas ve usulleri, yetkili organın alacağı kararların uygulanması esas ve usulleri ile ilgili diğer hususları düzenlemektir.

- Sigorta İhtisas Komiteleri Yönetmeliği⁶³

SİKY.m.1 hükmü uyarınca bu yönetmeliğin amacı Sigorta Murakabe Kanunu⁶⁴ (Sigortacılık Kanunu) ile sigortacılıkla ilgili diğer mevzuatın gerekli kıldığı tarife ve talimatların hazırlanmasına yardımcı olmak, sigortacılık mevzuatının yenilenmesine ilişkin çalışmalar yaptırmak veya sigortacılığın geliştirilmesi için araştırma ve inceleme yaptırmak amacıyla, sigortacılık konusunda bilgi ve uzmanlık sahibi kişilerden oluşacak sigorta ihtisas komitelerinin kuruluş ve faaliyetlerini düzenlemektir.

⁶¹ RG: 08.09.2003 tarih ve 25223 sayı.

⁶² RG: 30.01.1989 tarih ve 20065 sayı.

⁶³ RG: 15.06.1995 tarih ve 22314 sayı

⁶⁴ SK' nın "Atıflar" başlıklı 37. maddesi ile "Diğer mevzuatta mülga 7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanununa yapılan atıflar, bu kanunun ilgili maddelerine yapılmış sayılır" düzenlemesi getirilmektedir. Bu nedenle SİKY.m.1 hükmünde SMK' ya yapılan atıf Sigortacılık Kanunu'na yapılmaktadır.

- Aktüerler Yönetmeliği⁶⁵

Sigortacılık Kanunu' nun 1, 21, 28 ve 31. maddeleri ile 28.03.2001 tarih ve 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu' nun 26. ve geçici 1. maddelerine dayanılarak hazırlan Aktüerler Yönetmeliği' nin 1. maddesi hükmü uyarınca yönetmeliğin amacı, aktüerlik mesleğine giriş ile çalışma usul ve esaslarını düzenlemek ve aktüerlerin yetki, sorumluluk, yükümlülük ve niteliklerini belirlemektir.

6. DENETİM MAKAMI

A. Hazine Müsteşarlığı ve Onun Bağlı Bulunduğu Bakanlık

Sigorta şirketlerine faaliyete geçebilmek için ruhsat vermek de dahil olmak üzere çok önemli yetkilerle donatılmış bulunan Hazine Müsteşarlığı ve onun bağlı bulunduğu Bakanlık, sigortacılık sektöründeki üst koordinasyonu sağlamak ve gereken tedbirleri almakla görevlendirilmiştir⁶⁶.

13.12.1983 tarih ve 188 sayılı KHK ile Başbakanlığa bağlı Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı oluşturulmuştur. Müsteşarlık, bünyesindeki kamu finansmanı, dış ekonomik ilişkiler ve banka ve kambiyo başkanlıkları, hazine fonksiyonlarını üstlenmiştir. Daha sonra 08.06.1984 tarih ve 232 sayılı KHK ile bu birimler Genel Müdürlük olarak düzenlenmişlerdir. Bu KHK, bazı ufak değişikliklerle 04.04.1986 tarih ve 3274 sayıyla kanunlaşmıştır. Bu yapı bazı alt birimlerin görev ve işlevlerini genişleterek ana hizmet birimi haline getiren 04.05.1989 tarih ve 376 sayılı KHK ile bir kere daha değiştirilmiştir. Müsteşarlık merkez teşkilatı 14.09.1991 tarih ve 436 sayılı KHK ile bir kez daha değişikliğe uğrayarak, Devlet Planlama Teşkilatı bünyesindeki, teşvik ve uygulama, yabancı sermaye ve serbest bölgeler başkanlıklarını genel müdürlükler olarak bünyesine almıştır. Son defa 16.09.1993 tarih ve 508 sayılı KHK ile yeniden düzenlenen Müsteşarlık bir kez daha yapısal değişikliğe uğrayarak 09.12.1994 tarih ve 4059 sayılı Hazine Müsteşarlığı ile Dış Ticaret Müsteşarlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile Dış Ticaret' ten ayrılarak Hazine Müsteşarlığı adı ile bugünkü adı ve yapısına kavuşmuştur.

⁶⁵ RG: 15.08.2007 tarih ve 26614 sayı.

⁶⁶ CAN, s.323.

Hazine Müsteşarlığı, sigorta sektöründeki kuruluşlar üzerinde denetim fonksiyonunu icra etmektedir.

Hazine Müsteşarlığının teşkilatını denetim, ana hizmet, danışma, yardımcı birimler ile kendisine bağlı kuruluşlar oluşturmaktadır. Hazine Müsteşarlığına verilen denetim görevi 4059 sayılı kanun gereğince Sigorta Denetleme Kurulu Başkanlığı ve Sigortacılık Genel Müdürlüğü tarafından ifa edilmektedir. Sigorta Denetleme Kurulu Başkanlığı denetim birimleri; Sigortacılık Genel Müdürlüğü ise ana hizmet birimleri içerisinde yer almaktadır. Bu görev dağılımı ülkemizde AB ülkelerinde olduğu gibi tüm finansal sektörlerin düzenlenmesi ve denetlenmesinden sorumlu ortak bir otoritenin öngörülmediğini göstermektedir.

B. Sigorta Denetleme Kurulu

Sigortacılık özel bir uzmanlık gerektiren bir ekonomik faaliyet olduğu için sigorta şirketlerini denetleyecek makamın bir kamu kuruluşu şeklinde olup bağımsız ve uzman kişilerden oluşması veya teknik bir Bakanlığa bağlanması gerekmektedir.

SK.m.28 hükmü ile sigorta şirketlerinin bütün işlemlerini kontrol etmek üzere Hazine Müsteşarlığı' na bağlı "Sigorta Denetleme Kurulu" adlı bir ihtisas organı bulunmaktadır. Bakanlık denetimi bu kurul aracılığıyla gerçekleştirmektedir.

Sigortacılık Kanunu' nun "Denetim" başlıklı 28/1 maddesi hükmünde⁶⁷;

"Türkiye'de faaliyet gösteren sigorta ve reasürans şirketleri, özel kanunlarına göre sigortacılık faaliyetinde bulunan kuruluşlar, sigorta ve reasürans aracıları, sigorta eksperlik faaliyetleri, aktüerler ve sigortacılık işlemi yapan veya sigortacılık alanında faaliyet gösteren diğer kişilerin her türlü sigortacılık işlemlerinin denetimi Sigorta Denetleme Kurulu tarafından yapılır." düzenlemesi yer almaktadır.

Sigorta Denetleme Kurulu kamu denetimini gerçekleştirmek amacıyla kurulmuştur. SK.m.28 hükmü SDK' nın kuruluş amacını detaylı olarak içermektedir⁶⁸.

⁶⁷ Denetim başlıklı SK.m.28 hükmü, Sigorta Denetleme Kurulu başlıklı mülga SMK.m.30 hükmünde yer alan düzenlemenin içeriğini genişleterek ve SDKY' nin bazı hükümlerini içerecek şekilde bir düzenleme getirmiştir.

⁶⁸ Kurulun kuruluş amacı mülga SMK.m.30 hükmünde ifade edilmeyerek bu husus SDKY.m.5 hükmüyle düzenlenmekteydi.

SK.m.28/3 ve SDKY.m.5 hükümleri uyarınca SDK; Sigortacılık Kanunu ile diğer kanunların özel sigortacılıkla ilgili hükümlerinin ve her türlü sigortacılık işleminin denetimini gerçekleştirmek; sigorta şirketleri ile reasürans şirketlerinin faaliyetleri, varlıkları, iştirakleri, alacakları, özkaynakları ve borçları ile kâr ve zarar hesapları arasındaki ilgi ve dengelerin ve mali bünyelerini ve idari yapılarını etkileyen diğer tüm unsurları, tahsil edilen primler ile birikimleri değerlendirmek ve korunmak ile aktüeryal ve finansal hesap ve dengeleri incelemek, tespit ve denetlemek, bu suretle sigortacılıktan beklenen faydanın sağlanması için sistemin devamlılığının korunması ile ekonomik kalkınmanın gereklerine göre sigortacılığın daha etkin rol almasını sağlamak için kurulmuştur.

a. Yapısı

SDKY.m.6 hükmü uyarınca Kurul, mülga SMK ve 4059 sayılı Hazine Müsteşarlığı ile Dış Ticaret Müsteşarlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile diğer kanunlarda öngörülen görevleri yerine getirmek üzere kanunla kurulmuş bir denetim birimidir. Kurul, Bakan adına hareket eden Müsteşara doğrudan bağlıdır. SDK, uzmanlardan oluşmakla birlikte karar organı Bakanlık veya Müsteşarlıktır. Müsteşarlığın tüzel kişiliği olmadığından kararlarının bağlı bulunduğu Bakanlığa matuf olması gerekir. Bakanlık ve ona bağlı olan Müsteşarlık siyasi makam olmaları nedeniyle sigortacılık alanında verecekleri kararlar için görüş alabilecekleri tarafsız ve uzman kişilerden oluşan bir danışma kurulunun oluşturulması gerekmektedir.

SK.m.28/2 uyarınca SDK, bir başkan ile sigorta denetleme uzmanları, sigorta denetleme aktüerleri ile bunların yardımcılarının oluşur. Bu kanun ve diğer kanunların sigortacılığa, sigortaya veya sigortacılık alanında faaliyet gösteren kişi ve kuruluşlara ilişkin hükümlerinin Müsteşarlığın bağlı olduğu Bakanlığa veya Müsteşarlığa verdiği teftiş, denetim, inceleme ve soruşturma görev ve yetkileri sigorta denetleme uzmanları, sigorta denetleme aktüerleri ve bunların yardımcılarının eliyle ifa edilir ve kullanılır.

Kurulda, kurul başkanı⁶⁹ ile başkana yardımcı olmak üzere görevlendirilen başkan yardımcıları⁷⁰, grup başkanı, grup başkan yardımcıları ve destek hizmetlerini sağlayan büro birimlerinden oluşan bir başkanlık makamı bulunmaktadır.

SDKY.m.10 uyarınca kurulun merkezi Ankara' dadır. İstanbul' da grup başkanlığı ile büro birimi bulunur. Gerekli görülen diğer yerlerde de Müsteşar onayı ile yeteri kadar sigorta denetleme uzmanı, aktüer ve sigorta denetleme uzman yardımcısı ile aktüer yardımcısından oluşan grup kurulabilir.

b. Görev ve Yetkileri

Sigorta Denetleme Kurulu genel olarak sigorta şirketlerinin tüm faaliyetlerini Sigortacılık Kanunu' na uygun olarak yürütüp yürütmediklerini Hazine Müsteşarlığı adına idari, mali ve teknik yönlerden denetleme yetkisine sahiptir.

Kurul, SK' ya tabi sigorta ve reasürans şirketlerini, faaliyetlerinin mevzuata ve iş planlarına uygun olup olmadığını tespit etmek amacıyla teftiş ve kontrol etmektedir⁷¹.

SDK' nın görev ve yetkileri detaylı olarak SK.m.28, HDTMTGK.m.5/c ve SDKY.m.7 hükümleri ile düzenlenmektedir.

SK.m.28/2-2 uyarınca SDK bu kanun ve diğer kanunların sigortacılığa, sigortaya veya sigortacılık alanında faaliyet gösteren kişi ve kuruluşlara ilişkin hükümlerinin Müsteşarlığın bağlı olduğu Bakanlığa veya Müsteşarlığa verdiği teftiş, denetim, inceleme ve soruşturma görev ve yetkilerine sahiptir. Sigorta denetleme uzmanları, sigorta denetleme aktüerleri ile bunların yardımcıları, SK.m.28/3 uyarınca sigorta

⁶⁹ “Kurul başkanı, atanma, görev ve yetkileri” başlıklı SDKY.m.11 ile;

“Kurul Başkanlığı'na Sigorta Denetleme Uzmanı veya Aktüer unvanı almış kişiler arasından ortak karar ile atama yapılır. Başkan, hem Sigorta Denetleme Uzmanı hem de Aktüer sıfat, yetki ve haklarına sahiptir. Kurul Başkanlığına atanabilmek için yardımcılık süresi de dahil olmak üzere en az on yıl Kurul'da veya Kurul'un muvafakati ile kamuda idari görevlerde çalışmış olmak şarttır.

Sigorta Denetleme Kurulu'nun amiri olan ve Kurulun genel yönetim ve temsilinden sorumlu bulunan Başkan; Kurulun çalışmalarını mevzuat ile yıllık programlara uygun olarak yürütmek, faaliyet alanına giren konularda diğer birimlerle işbirliği ve koordinasyonu sağlamak, kanun, yönetmelik ve diğer mevzuat hükümlerinin uygulanmasını temin etmek, düzenli, disiplinli ve verimli bir çalışma organizasyonu kurmak, bu Yönetmelik ve diğer mevzuatla Kurula ve Kurul Başkanlığına verilen görevleri yerine getirmekle yükümlü ve bu çerçevede her türlü tedbiri almaya yetkilidir.” düzenlemesi getirilmiştir.

⁷⁰ “Başkan yardımcılığı ve görevlendirme” başlıklı SDKY.m.13 hükmü ile;

“Başkan, Kurul işlerinde kendine yardımcı olmak üzere yeteri kadar sigorta denetleme uzmanı veya aktüeri Müsteşar onayı ile birer yıllık süreler için Başkan Yardımcısı olarak görevlendirebilir.” düzenlemesi getirilmiştir.

⁷¹ KENDER, Murakabe, s.96.; TAŞBAŞI, Devlet Denetimi, s.86.; OKSAY/ACAR, s.139.

şirketleri ile reasürans şirketlerinin faaliyetleri, varlıkları, iştirakleri, alacakları, özkaynakları ve borçları ile kâr ve zarar hesapları arasındaki ilgi ve dengelerin ve mali bünyelerini ve idari yapılarını etkileyen diğer tüm unsurların, tahsil edilen primler ile birikimlerin değerlendirilmesi ve korunması ile aktüeryal ve finansal hesap ve dengelerin incelenmesi, tespit ve denetimi ile görevlendirilmiştir. Anılan hüküm uyarınca denetleme kurulu tarafından yapılan iş teftiş veya durum tespiti⁷².

SK.m.28/4 uyarınca sigorta denetleme uzmanları, sigorta denetleme aktüerleri ile bunların yardımcıları sigorta şirketleri ve reasürans şirketleri ile bunların bağlı ortaklıkları, iştirakleri, şubeleri ile temsilciliklerinden, aracılar ve bankalar da dahil olmak üzere diğer kişilerden Sigortacılık Kanunu ve diğer kanunların sigortacılıkla ilgili hükümleri bakımından gerekli görecekları bilgileri istemeye ve bunların tüm defter, kayıt ve belgelerini incelemeye yetkilidir.

SK.m.28/5-2 uyarınca sigorta denetleme uzmanları, sigorta denetleme aktüerleri ve bunların yardımcıları bu madde kapsamındaki kuruluşların yönetim ve denetim kurullarının toplantı tutanakları ile bu kurullara verilen raporları istemeye, inceleme konusu olan işlemlerle ilgisi olan diğer kişi, kurum ve kuruluşlar nezdinde inceleme yapmaya yetkilidir.

HMDTMTGK.m.5/c ve SDKY.m.7 hükümleri uyarınca Müsteşara bağlı Sigorta Denetleme Kurulu, Bakan veya Müsteşarın emir ya da onayı üzerine;

a. Sigortacılık Kanunu ve diğer mevzuat ile sigorta denetleme uzmanları, aktüerler ile sigorta denetleme uzman ve aktüer yardımcılara verilen görev ve yetkilerin⁷³

⁷² BOZER, 20.

⁷³ “Sigorta denetleme uzmanları ve aktüerler ile sigorta denetleme uzman ve aktüer yardımcılarının görev ve yetkileri” başlıklı SDKY.m.16 hükmü ile;

Sigorta Murakabe Kanunu (Sigortacılık Kanunu), Teşkilat Kanunu, Devlet Memurları Kanunu ve diğer mevzuatta öngörülen yetkilerini tam olarak kullanmak ve görevlerini eksiksiz yerine getirmekle mükellef olan sigorta denetleme uzmanı ve aktüer ile sigorta denetleme uzman yardımcıları ve aktüer yardımcıları;

a. Sigorta Murakabe Kanunu (Sigortacılık Kanunu) ile diğer kanunların sigortacılıkla ilgili hükümlerinin uygulanmasını sağlamak, sigorta ve reasürans şirketlerinin varlıkları, alacakları, özkaynakları, borçları, kar ve zarar hesapları arasındaki ilgi ve dengelerin ve mali bünyelerini etkileyen diğer tüm unsurların tespit, tahlil ve incelemesini yapmak ve sigorta ve reasürans şirketleri ile bu şirketlerin teşebbüs, iştirak ve ortaklıkları ile Sigorta Murakabe Kanunu (Sigortacılık Kanunu)'nda belirtilen sair teşekküller ve diğer mali kuruluşlarda inceleme, denetim ve soruşturmalar yapmak,

b. Sigorta şirketleri ile bunların teşebbüs, iştirak ve ortaklıklarından ve ilgili tüm gerçek ve tüzel kişilerden, Sigorta Murakabe Kanunu (Sigortacılık Kanunu) ve diğer kanunların sigortacılıkla ilgili hükümleri ile alakalı görecekları bütün bilgi ve belgeleri istemek ve bunların her türlü evrak, kayıt ve defterlerini tetkik etmek,

gerektirdiği denetleme, inceleme, araştırma ve soruşturma işlerini yürütmek ve sonuçlandırmak,

b. Sigortacılık ve mali piyasalar ile ilgili alınacak kararların oluşumuna katkıda bulunmak üzere, yurt içi ve yurt dışında meydana gelen gelişmeleri de incelemek ve göz önünde bulundurmak suretiyle sigortacılık sektörü ile mali piyasalar hakkında konsolide raporlar düzenlemek, bu konulardaki çalışmalara katılmak ve mütalaa vermek,

c. Alınan, derlenen ve kendine tevdi edilen bilgi, belge ve dökümanlar ile denetim ve izlemelerden elde edilen sonuçları incelemek ve değerlendirmek, yapılacak uygulamalar ve alınacak önlemler konusunda Müsteşara neriler sunmak,

d. Kanunların verdiği görev ve yetkiler çerçevesinde, Bakan veya Müsteşarın kurul tarafından yürütülmesini uygun gördüğü sigortacılık ile benzer mali piyasalar ve kurumlarla ilgili inceleme, araştırma, soruşturma ve denetim faaliyetlerinde bulunmak,

e. Kurulun görev ve yetki alanına giren konularda mevzuat ve uygulama ile ilgili her türlü araştırma ile diğer çalışmaları yapmak, yürütmek, görüş bildirmek ve bu konularda Müsteşara tekliflerde bulunmak ile yetkili ve görevlidir.

Belirtilen kanuni düzenlemelerden anlaşıldığı üzere SDK tarafından sigorta şirketleri üzerinde mutad olarak yapılan denetimler konu itibariyle mali bünye, teminat, mevzuat, hasar ve matematik karşılık denetimidir.

c. Kamu kurum ve kuruluşları, bankalar, Türkiye Sigorta ve Reasürans şirketleri Birliği ve ilgili diğer tüm tüzel kişiliği haiz kuruluşlardan, gizli dahi olsa, inceledikleri konuyla ilgili her türlü bilgi ve belgeyi almak,

d. Kalkınma planlarıyla yıllık program ve icra planlarının meslekle ilgili konularda öngördüğü çalışmaları yapmak,

e. Mevzuat ve tatbikatla ilgili olarak karşılaşılan sorunlar ve gerekli görülen konular hakkında etüd ve incelemeler yapmak, mütalaa vermek ve tekliflerde bulunmak,

f. Gerekli görülen hallerde kanun tasarılarının hazırlanmasına, görüşülmesine ve çalışmalarına katılmak,

g. İktisadi, mali, hukuki, özellikle para, banka, kredi, sermaye piyasası ve sigortacılık faaliyetinin denetimi gibi mesleki konularda yurt içi ve yurt dışındaki gelişmeleri ve yayınları izlemek, gereken bilgileri ve mevzuatı derlemek, Kurul Başkanlığı'nca bu konularda gerekli görülen çalışma, inceleme ve araştırmaları yapmak,

h. alışmalar sırasında rastladıkları ve sigortacılık mevzuatı ile ilgili düzeltilmesi, değeristirilmesi veya açıklanması gerekli hususlara dair gözlem ve görüşleri Başkanlığa iletmek,

ı. Sınav komisyonlarına, bu Yönetmeliğe göre oluşturulacak grup ve ekipler ile diğer komisyonlara katılmak,

j. Bakan veya Müsteşar tarafından verilen denetim hizmetleri ile ilgili diğer iş ve işlemleri yapmak, ile görevli ve yetkilidirler.

Re'sen inceleme yapmaya yetkili olmayan sigorta denetleme uzman yardımcıları ile aktüer yardımcıları, görevlerini yerine getirirken, yetkilerini beraber çalıştığı sigorta denetleme uzmanı veya aktüerin gözetimi altında kullanırlar.” düzenlemesi getirilmiştir.

c. Sorumluluğu

Denetim makamının tasarrufları hakkında öncelikle idari yaptırımlar söz konusudur. Anayasa' nın 125/1 hükmü⁷⁴ uyarınca denetimle ilgili bütün kararlar aleyhine Danıştay' a gidilebilir. Zira idari yargının denetim fonksiyonu bulunmaktadır⁷⁵. Burada Danıştay, Bakanlığın kanunla kendisine verilmiş olan takdir yetkisini yerinde kullanıp kullanmadığını inceleyecektir.

Bunun yanı sıra denetim makamı üyeleri cezai ve hukuki sorumluluklar açısından, özel hükümler dışında genel hükümlere de tabi olacaklardır.

Denetim kanunları bunların özellikle görevlerini ifa sırasında öğrendikleri sigorta şirketlerinin çalışma ve usullerini başkalarına ifşa etmelerini yasaklamakta ve bu konuda ayrıca cezai müeyyide koymaktadır.

SK.m.35/8 hükmü uyarınca Sigortacılık Kanunu' nun uygulanmasında ve uygulanmasının denetiminde görev alanlar ile sigorta hakemleri ve raportörleri, sıfat veya görevleri dolayısıyla öğrendikleri, bu kanun kapsamında faaliyet gösteren kişi ve kuruluşlar ile bunların iştirakleri, kuruluşları ve sigorta sözleşmesi ile ilgili kişilere ait sırları, görevlerinden ayrılmalarından sonra dahi, bu kanuna ve özel kanunlarına göre yetkili olanlardan başkasına açıklamaları veya kendi yararına kullanmaları halinde iki yıldan dört yıla kadar hapis cezası ve üçyüz günden az olmamak üzere adli para cezası ile cezalandırılır.

SK.m.35/10 uyarınca bu türden sırları kendileri ya da başkalarına yarar sağlamak amacıyla açıklamaları halinde bu kişiler üç yıldan beş yıla kadar hapis cezası ve adli para cezası ile cezalandırılır. Ayrıca fiilin önemine göre bu kişilerin görev yapmaları sürekli veya altı aydan bir yıla kadar geçici olarak yasaklanır.

C. Hazine Müsteşarlığı Sigortacılık Genel Müdürlüğü

09.12.1994 tarih ve 4059 sayılı Hazine Müsteşarlığı ile Dış Ticaret Müsteşarlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun' un 2/e hükmü uyarınca Sigortacılık Genel Müdürlüğü' nün görevleri;

⁷⁴AY.m.125/1 hükmünde “İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır.” düzenlemesi yer almaktadır.

⁷⁵ YAYLA, s.79-80.

- Mülga Sigorta Murakabe Kanunu ve 01.08.1927 tarih ve 1160 sayılı Mükerrer Sigorta İnhisarı Hakkında Kanun ile 09.07.1956 tarih ve 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu' nun, 18.10.1983 tarih ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu' nun, 19.10.1983 tarih ve 2920 sayılı Sivil Havacılık Kanunu' nun sigortacılıkla ilgili bölümleri ile diğer kanunların sigortacılıkla ilgili hükümlerinin ve bunların ek ve değişikliklerinin verdiği görevleri yürütmek,
- Sigortacılıkla ilgili konularda özellikle bağımsız denetim ve iç denetim olmak üzere mevzuat hazırlamak, uygulamak ve ilgililer tarafından uygulanmasını izlemek, yönlendirmek ve bu mevzuatı AB ile uyumlandırılması çalışmalarını yürütmek,
- Ülke sigortacılığının gelişmesi ve sigortalıların korunması için tedbirler almak, bu tedbirleri bizzat uygulamak veya ilgili kuruluşlarda uygulanmasını izlemek ve Hazine Müsteşarlığınca verilecek benzeri yükümlülükleri yerine getirmektir. Bu bağlamda sigortalıların sigorta şirketlerine yönelik şikayetlerini ele alması; şirketlerin kuruluş lisans ve tasfiye sürecini yürütmesi; yönetim kurulu üyelerinin yeterliliklerine ilişkin düzenlemeler getirerek bunları takip etmesi ve şirketlerin mali yapısını izlemesi nedeniyle aynı zamanda uzaktan denetim faaliyetinde bulunduğu söylenebilir⁷⁶.

Müsteşar yardımcısı vasıtasıyla Hazine Müsteşarına bağlı olan Sigortacılık Genel Müdürlüğü' nün organizasyon yapısı dokuz daire ve bu dairelere bağlı şubelerden oluşmaktadır.

7. DENETİME YARDIMCI KURULUŞLAR

A. Bağımsız Dış Denetim Kuruluşları

Sigortalıların hak ve menfaatlerinin korunması ve sektörün gelişip veriminin arttırılabilmesi bu alanda yapılacak rasyonel, tutarlı ve gerçekçi mali bünye denetimlerine ve analizlere dayanmaktadır. İhtiyaçlara cevap verecek bu mali bünye denetimleri ve analizleri bağımsız dış denetim kuruluşları tarafından gerçekleştirilmektedir. Bağımsız denetim kuruluşlarının bağımsız ve konularında uzman olmaları yani inceleyecekleri sigorta şirketleri ile menfaat ilişkilerinin bulunmaması ve

⁷⁶ OKSAY/ACAR, s.129.

incelenecek şirketin mali yapı ve belgelerini istenilen açılardan değerlendirebilecek güçte bir kadroya sahip olmaları gerekmektedir⁷⁷.

Mülga SMK' da sigorta şirketlerinin bağımsız denetim kuruluşları ile sözleşme yapmak zorunda olduğuna ilişkin açık bir hüküm yer almamakta bu nedenle şirketler isterlerse bağımsız denetim kuruluşları ile çalışmayı, isterlerse denetimin kurul tarafından yapılmasını tercih etmekteydi. Ancak SK.m.18/2 hükmü ile sigorta ve reasürans şirketlerinin bilançolarının, yıllık faaliyet raporlarının, kâr ve zarar cetvellerinin ve Müsteşarlıkça uygun görülecek diğer finansal tablolarının bağımsız denetim kuruluşlarına denetlettirilmesi ve ilan ettirilmesi zorunluluğu getirilmiştir. Bu zorunluluğun getirilmesinin temelinde bağımsız denetimin, şirket yöneticilerine ve pay sahiplerine güven vermesi ve kamunun sigorta şirketi üzerindeki denetim yükünü hafifletecek olması düşüncesi yatmaktadır. Zira bağımsız denetim kuruluşları, denetim makamına yardımcı olmakta, incelemelerini denetim makamınca tespit edilen esaslara göre bağımsız ve uzman kuruluş olarak istenilen açılardan yapmata ve sonuçlarını denetim makamına bildirmektedir.

MBY.m.20/1 hükmü uyarınca şirket genel kuruluna sunulması uygun görülen yıllık faaliyet raporunda yer alan finansal bilgilerin ilgili hesap dönemi sonu itibarıyla düzenlenen bağımsız denetim raporu ile uyumluluğu ve doğruluğu söz konusu bağımsız denetim raporunu düzenleyen yetkili denetim kuruluşunca istihdam edilen aynı bağımsız denetim ekibinde yer alan bağımsız denetçilerce denetlenerek uygunluk görüşü verdirilmektedir.

SK.m.18/2 ve MBY.m.20/1 hükümlerinde öngörülen bu yükümlülüğe aykırı davranan sigorta şirketleri ve reasürans şirketleri SK.m.34/2-h hükmü uyarınca Müsteşarlık tarafından oniki bin YTL idari para cezasına çarptırılır.

SK.m.18/2-2 hükmü uyarınca Müsteşarlık, sigorta şirketleri ve reasürans şirketlerinin bağımsız dış denetim kuruluşlarınca denetlenmelerini düzenlemeye yetkilidir. Müsteşarlığın bu yetkisi dahilinde “Sigorta ve Reasürans Şirketlerinde Bağımsız Denetim Yapılmasına İlişkin Yönetmelik” ve “Sigortacılık Bağımsız Denetim İlkelerine İlişkin Yönetmeliğe” çıkarılmıştır.

⁷⁷ KARAYALÇIN, Muhasebe, s.217.

SRŞBDYY.m.4 hükmü uyarınca şirketler nezdinde bağımsız denetim yapacak kuruluşların;

a. Sermaye Piyasası Kanunu ve/veya Bankalar Kanunu ile bu kanunlara dayanarak yürürlüğe konulan yönetmelik ve tebliğler uyarınca bağımsız denetim yapma izni almış olmaları⁷⁸,

b. 3568 sayılı Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanununa göre ruhsat almış olmakla birlikte şirketler nezdinde denetim yapmakla görevli;

1. Sorumlu ortak baş denetçi ve/veya baş denetçinin Müsteşarlıkça belirlenen kurum veya kurumlar tarafından verilen sigortacılık eğitimini tamamlamaları,

2. Kıdemli denetçi ve/veya denetçilerden en az birisinin Müsteşarlıkça belirlenen kurum veya kurumlar tarafından verilen sigortacılık eğitimini tamamlamaları ve bu eğitim sonunda yapılan sınavda başarılı olmaları şarttır.

SRŞBDYY.m.7 hükmü uyarınca;

Müsteşarlık, şirketlerde bağımsız denetim yapma yetkisi almak isteyenlerin başvurusu üzerine, kendisine sunulan bilgi ve belgelerle ilgili gerekli inceleme ve değerlendirmeleri yaptıktan sonra, bu Yönetmelikte belirtilen koşulları taşıyanlara şirketlerde bağımsız denetim yapma yetkisi verir.

Müsteşarlık, bağımsız denetim yapma yetkisi alan kuruluşları Birlik vasıtasıyla şirketlere duyurur.

⁷⁸ SRŞBDYY' nin "Başvuru Sırasında Gerekli Bilgi ve Belgeler" başlıklı 5. maddesi uyarınca; Sigorta ve reasürans şirketlerinde bağımsız denetim faaliyetinde bulunmak isteyen kuruluşlar, Müsteşarlığa verdikleri başvuru dilekçelerine,

a. Kuruluşun sözleşmesi,

b. 4. maddede yer alan hususlara ilişkin bilgilerin tevsikini sağlayan belgeler,

c. Ortakların ve denetçilerin, 3568 sayılı Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu hükümleri uyarınca yeminli mali müşavir veya serbest muhasebeci mali müşavir unvanını aldığını ve ilgili meslek odasına kayıtlı olduklarını gösterir belgeler,

d. Denetçilerin 6. maddede belirtilen iş tecrübelerine sahip olduklarını gösteren belgeler,

e. Ortakların ve denetçilerin birden fazla kuruluştaki ortaklığının bulunmadığına ve ayrıca bankalarda, sigorta ve reasürans şirketlerinde veya Sermaye Piyasası Kanununa tabi şirketlerde bağımsız denetim yapma yetkisi iptal edilmiş kuruluşlarda ortak veya yetki iptaline neden olan denetim faaliyetinde denetçi sıfatı ile yer almadığına dair beyanları,

f. Birer örneği ekte yer alan Kuruluşa İlişkin Bilgi Formu"Ortaklara ve Denetçilere İlişkin Bilgi Formu" (EK:4) ve "Arşiv Kayıtlarını İçeren Adli Sicil Belgeleri" bentlerinde istenen bilgi ve belgeleri ekler.

Bu madde ile denetim yetkisi verilen kuruluşların, bu Yönetmelik hükümlerinin uygulamasını ilgilendiren; kuruluşları, adresleri, ortakları, yöneticileri ve denetçilerine ilişkin her türlü değişikliği, değişikliği takip eden bir ay içerisinde Müsteşarlığa bildirmeleri şarttır.

a. Yapısı

SRŞBDYY.m.6 hükmü uyarınca bağımsız denetim kuruluşunda çalışan denetçilerin alabilecekleri unvanlar kıdem sırasına göre; sorumlu ortak baş denetçi, baş denetçi, kıdemli denetçi, denetçi ve denetçi yardımcısıdır.

Sorumlu ortak baş denetçi, bağımsız denetim kuruluşunda pay sahibi olup baş denetçi unvanını haiz ve denetim çalışmasını kuruluş adına kendi kişisel sorumluluğu ile yürüten ve kuruluş adına bağımsız denetim raporlarını imzalamaya yetkili olan kişidir.

Baş denetçi unvanının kazanılması için fiilen en az on yıl, kıdemli denetçi unvanının kazanılması için fiilen en az altı yıl, denetçi unvanının kazanılması için fiilen en az üç yıl mesleki deneyim şarttır. Denetçi yardımcılığında geçen süre bu hesaplamada dikkate alınır.

Şirketlerdeki çalışmalar, sorumlu ortak baş denetçi başkanlığında, kuruluştaki istihdam edilen 3568 sayılı Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanununa göre ruhsat almış meslek mensupları tarafından yapılır.

b. Görev ve Yetkileri

SRŞBDYY.m.8 hükmü uyarınca kuruluşlar çalışmalarını bu Yönetmelik ve SBDİY, bu Yönetmeliklerde hüküm bulunmayan hallerde, 3568 sayılı Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu ve bu Kanuna ilişkin yönetmelik ve tebliğ esaslarına göre yürütmek zorundadır.

Denetçilerin, sigortacılık mevzuatını sürekli olarak takip etmeleri ve bilgilerini güncelleştirmeleri şarttır.

SRŞBDYY.m.11 hükmü uyarınca kuruluşlar sahip bulundukları organizasyon, personel veya mesleki uzmanlıklar ile sonuçlandıramayacakları bir bağımsız denetim

hizmetini üstlenemezler. Bağımsız denetim hizmeti sırasında kuruluş dışındaki uzman kişilerden görüş alınması ve ek araştırma yaptırılması, kuruluşun yeterli organizasyona sahip bulunmadığı veya denetçinin yeterli uzmanlığa sahip olmadığı anlamına gelmez.

c. Sorumluluğu

SRŞBDYY.m.21 hükmü⁷⁹ uyarınca bu yönetmelik ve/veya SBDİY hükümlerine aykırı hareket ettikleri tespit edilen kuruluşların tespit edilen aykırılıkların mahiyetine bağlı olarak uyarılması⁸⁰, sigorta şirketlerinde bağımsız denetim yapma yetkisinin geçici⁸¹ veya sürekli⁸² olarak kaldırılması Müsteşarlık tarafından gerçekleştirilir.

⁷⁹ 08.09.2003 tarih ve 25223 sayılı RG' de yayımlanan Sigorta ve Reasürans Şirketlerinde Bağımsız Denetim Yapılmasına İlişkin Yönetmeliğin 21. maddesi başlığı ile birlikte değiştirilmiş ve 03.05.2007 tarih ve 26511 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

⁸⁰ Müsteşarlık tarafından uyarılmayı gerektiren haller sırasıyla;

- Şirket aktifleri toplamının %5' ni, hesap kalemlerinin %20' sini, dipnotların %20' ni aşmayacak tutarda olması ya da şirketin vergi sonrası kar ya da zarar tutarının özsermayelerinin %1 fazlası ya da eksikliğini aşmaması kaydıyla gerçek durumu yansıtmayan eksik veya yanlış rapor düzenlenmesi,
- Bu yönetmeliğin 7. maddesinde belirtilen bildirimlere uyulmaması,
- Bu yönetmeliğin 8. maddesinde belirtilen faaliyet esaslarına uyulmaması,
- Bu yönetmeliğin 9. maddesine aykırı olarak dolaylı veya dolaysız olarak reklam faaliyetlerinde bulunulması,
- Bu yönetmeliğin 10. maddesine aykırı olarak haksız rekabet edilmesi,
- Bu yönetmeliğin 12. maddesine aykırı olarak bağımsız denetim sözleşmesi öncesi dikkat edilecek hususlara uyulmaması,
- Bu yönetmeliğin 13. maddesine aykırı olarak bağımsız denetim sözleşmesinde yer alması gerekli asgari unsurların yer almaması,
- Bağımsız denetim raporlarının bu yönetmeliğin 15. maddesinde belirtilen sürelerde tamamlanmaması veya hazırlanan raporlarının usulüne uygun olarak ilgili yerlere gönderilmemesi,
- Bu yönetmeliğin 18. maddesine aykırı olarak ilan edilen raporların kontrol edilmemesidir.

⁸¹ Müsteşarlık tarafından sigorta şirketlerinde bağımsız denetim yapma yetkisinin geçici olarak kaldırılmasına neden olan haller;

- Şirket aktifleri toplamının %5' ni, hesap kalemlerinin %20' sini, dipnotların %20' sini aşacak tutarda ya da şirketin vergi sonrası kar ya da zarar tutarının özsermayelerinin %1 fazlası ya da eksikliğini aşacak şekilde gerçek durumu yansıtmayan eksik, yanlış veya yanıltıcı rapor düzenlenmesi,
- Yapılan denetimlerde Müsteşarlığa bildirilenler dışında denetçi görevlendirilmesi,
- Bankalarda veya Sermaye Piyasası Kanununa tabi şirketlerde bağımsız denetim yapma yetkisinin geçici olarak kaldırılması,
- Hükmün birinci fıkrasında yer alanlar da dahil olmak üzere Müsteşarlık tarafından uyarı konusu yapılan hususların tekrar edilmesi,
- Bu Yönetmeliğin 4. maddesinde belirtilen eğitim şartının kaybedilmesi durumunda kuruluş nezdinde gerekli değişikliklerin yapılmaması,
- Bağımsız denetçiler tarafından kullanılan unvanların bu yönetmeliğin 6. maddesinde belirtilen hükümlere uygun olmaması,
- Bu yönetmeliğin 11. maddesine aykırı olarak görev kabul edilmesi,
- Bu yönetmeliğin 17. maddesine aykırı işlemler yapılması,
- SBDİY hükümlerine uygun denetim yapılmaması veya meslek ilkelerine uyulmamasıdır.

Yukarıda sayılan bu hallerden biri veya bir kaçının varlığı halinde bağımsız denetim yapma yetkisi geçici olarak kaldırılan kuruluşlar;

Yetki iptalinin geçici veya sürekli olarak kaldırılmasından önce yetkili denetim kuruluşunun yazılı savunması alınır. Müsteşarlıkça savunma istendiğine ilişkin yazının tebliğ tarihinden itibaren bir ay içinde savunma verilmemesi halinde savunma hakkından vazgeçilmiş sayılır.

Bağımsız denetim yapma yetkisi, Müsteşarlıkça geçici veya sürekli olarak kaldırılan kuruluşlar, Birlik vasıtasıyla şirketlere duyurulur.

Yetkileri geçici veya sürekli olarak kaldırılan kuruluşlar ve yetkilerinin kaldırılma gerekçeleri mesleki ahlak ve disiplin yönünden incelenmek üzere ilgili meslek odasına ve ayrıca Sermaye Piyasası Kurulu ile Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumuna bildirilir.

B. Sigorta İhtisas Komiteleri

Sigortacılık Kanunu’ nun “İhtisas Komiteleri” başlıklı 33. maddesi⁸³ uyarınca Müsteşarlık, kanunun gerekli kıldığı tarife ve talimatlar ile sigortacılığın geliştirilmesi için araştırma ve inceleme yaptırılması amacıyla sigortacılık konusunda bilgi ve uzmanlık sahibi kişilerden oluşacak ihtisas komiteleri kurabilir. İhtisas komitelerinin çalışma usul ve esasları Müsteşarlık tarafından çıkarılan Sigorta İhtisas Komiteleri Yönetmeliği ile düzenlenmektedir.

- Yetkinin münhasıran Müsteşarlıkça kaldırılması durumunda, yetkinin kaldırılmasını takip eden altı aydan az dört hesap döneminden çok olmamak kaydıyla Müsteşarlıkça belirlenen süre boyunca,
- Yetkinin Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu veya Sermaye Piyasası Kurulu’ nun kararına istinaden kaldırılması üzerine Müsteşarlıkça kaldırılması durumunda, bu kurumlar tarafından belirlenen süre boyunca şirketlerde bağımsız denetim yapamazlar.

⁸²Müsteşarlık tarafından sigorta şirketlerinde bağımsız denetim yapma yetkisinin sürekli olarak kaldırılmasına neden olan haller ise;

- Bankalarda veya Sermaye Piyasası Kanununa tabi şirketlerde bağımsız denetim yapma yetkisinin sürekli olarak kaldırılması,
- Müsteşarlıkça geçici kaldırmaya neden olan hususun tekrar edilmesi,
- Bu yönetmelik kapsamında devam eden bağımsız denetim sözleşmesinin bulunmaması ya da 17. maddede belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde bağımsız denetim sözleşmesinin feshedilmiş olması koşuluyla kuruluş tarafından yetki iptalinin talep edilmesi,
- Kesintisiz olarak beş hesap dönemi itibarıyla şirketlerde bağımsız denetim faaliyetinde bulunulmamasıdır.

⁸³ SK.m.33 hükmü, komitenin giderlerini karşılayacak organ hariç mülga SMK.m.34 hükmü ile aynı düzenlemeleri içermektedir.

Sigortacılığın özel uzmanlık gerektiren bir ekonomik branş olması özelliği göz önünde bulundurulduğunda ihtisas komitelerinin kurulmasının öngörülmesi çok yerinde ve doğrudur.

a. Yapısı

SİKY' nin "Kuruluş" başlıklı 3. maddesi uyarınca Müsteşarlık bu yönetmelikte yazılı görevlerin yerine getirilmesi için ihtiyaca göre yeteri kadar daimi veya geçici ihtisas komitesi kurar ve görev alanlarını tespit eder.

Anılan hüküm uyarınca komitelerde Hazine Müsteşarlığından en az bir, Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği veya Birliğin üyesi bulunan şirketlerden Birlikçe seçilecek en az iki temsilcisi bulunur. Diğer üyeler ilgili kuruluşlardan, üniversitelerden, Türkiye' de faaliyette bulunan sigorta ve reasürans şirketlerinden, mesleki teşekküllerden ve uzmanlık sahibi kişiler arasından seçilir.

Üye sayısı en az beş, en çok dokuz olabilir. Ayrıca üç yedek üye seçilir. Komitelerin Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği temsilcileri dışındaki üyeleri Hazine Müsteşarlığına tespit edilir. Hazine Müsteşarlığı ayrıca, üyeler arasından her komite için bir başkan ve bir başkan vekili atar.

Daimi komitelerde ise başkan ve üyelerin hizmet süreci üç yıldır.

SİKY.m.4 hükmü uyarınca üyelerin Kurul toplantılarına düzenli olarak devamı esastır. Seyahat veya hastalık gibi geçerli bir mazereti olmaksızın veya olup da bunu bildirmeksizin üst üste üç toplantıya katılmayann veya geçerli mazereti olsun olmasın bir yıl içinde yapılacak toplantıların üçte birine katılmayan üyelerin üyelik sıfatına Komite Başkanının önerisi üzerine Hazine Müsteşarlığına son verilir ve yerine usulüne göre yenisi atanır. Müsteşarlık ve Birliği temsilen atanan komite üyelerinin, temsil ettikleri kurumla ilgilerinin kesilmesi halinde, üyelik sıfatları sona erer ve yerlerine usulüne göre yenisi atanır.

b. Görev ve Yetkileri

SİKY.m.5 hükmü uyarınca ihtisas komitelerinin görev ve yetkileri;

- Genel şartların hazırlanması,

- Tarife veya bu tarifelerle ilgili talimatların veya klozların düzenlenmesi veya değiştirilmesi konularında çalışmalar yapılması,
- Kanun, tüzük, yönetmelik ve zorunlu sigortalara ilişkin kararnameler konusunda Hazine Müsteşarlığına önerilerde bulunulması,
- Sigortacılıkla ilgili çeşitli konularda inceleme ve araştırma yapılmasıdır.

C. Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği

Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği merkezi İstanbul’ da bulunan ve kamu kurumu niteliğinde bir meslek kuruluşu olup, yıllardır Türk sigortacılığına hizmet vermekte ve milletlerarası önemli sigortacılık teşekküllerinin üyesi olarak onlarla devamlı ilişki halinde bulunmaktadır.

Sigortacılık sektöründeki başlıca meslek örgütlenmesi olan Birlik, SK’ nın 24. ve 25. maddelerinde ve SK.m.24/15 hükmü uyarınca Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği’ nin Çalışma Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelikte düzenlenir. Sigortacılık Kanunu ile Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği’ nin yapılanması ve üyeliğe ilişkin uygulama esaslarında değişiklikler yapılmıştır⁸⁴. SK.m.25 hükmü ile Birlik organlarının seçim esasları ve yasaklarına ilişkin olarak TSRŞBÇEU’ de yer alan düzenlemeler büyük ölçüde kanuna alınmıştır.

SK.m.24/7 ve TSRŞBÇEU.m.5 hükümleri uyarınca Birliğin amacı, sigortacılık mesleğinin gelişmesini temin etmek; üyelerinin dayanışma, birlik ve sigortacılık mesleğinin gerektirdiği vakar ve disiplin içinde ekonominin ihtiyaçlarına uygun olarak çalışmalarını sağlamak; haksız rekabeti önlemek üzere gerekli kararları almak ve uygulamaktır. SK.m.25/14 hükmü uyarınca Birlik, kuruluş amaçları dışında faaliyette bulunamaz.

SK.m.24/16 ve TSRŞBÇEU.m.31 hükmü uyarınca Birliğin gelirleri giriş aidatı⁸⁵, masraf iştirak payı⁸⁶, bir önceki yıldan devreden gelir fazlaları, her türlü

⁸⁴ Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği mülga SMK.m.36’ da detaylı bir biçimde düzenlenmekteydi. SK’ da daha da detaylandırılarak 24 ve 25. hükümlerde ele alınmaktadır.

⁸⁵ Giriş aidatı TSRŞBÇEU.m.32 hükmü uyarınca üyelerin Birliğe kaydedilmesi sırasında bir defaya mahsus olmak üzere ödeyecekleri paradır. Bu aidatın miktarı asgari on milyon TL olup; Birlik genel kurulu ekonomik şartları gözönünde tutmak suretiyle bu miktarı arttırabilir.

⁸⁶ Masraf iştirak payları SK.m.24/16 ve TSRŞBÇEU.m.33 hükümleri uyarınca üyelerin, Birliğin masraflarına katılmasıdır.

bağışlar ve sair gelirlerden oluşmaktadır. Bunların yanı sıra SK.m.24/17 Birlik, oluşturacağı bilgi merkezinin giderlerine katkı için de sigorta şirketlerinden katılım talep edebilir⁸⁷. Bilgi merkezi giderlerine, gerekli görülmesi durumunda, Birlik bütçesinden ve Müsteşarlığın uygun görüşü alınarak SK.m.14' de düzenlenen güvence hesabından katkı sağlanabilir. Bilgi merkezine yapılacak katkı payı ve diğer harcamalara ilişkin esaslar SK.m.14/7 uyarınca GHY ile düzenlenir.

a. Yapısı

aa. Üyeleri

SK.m.24/1 ve TSRŞBÇEUY.m.6 hükümleri uyarınca Türkiye' de çalışan bütün sigorta ve reasürans şirketleri ruhsat almalarından itibaren bir ay⁸⁸ içerisinde Birliğe üye olmak zorundadır. Ancak, Bakanlar Kurulu, üye olma zorunluluğunu kaldırmaya yetkilidir⁸⁹. Bakanlar Kurulu' na bu yetkinin verilmesinin gerekçesi ve yetkinin sınırı anlaşılamamaktadır. Söz konusu düzenleme ile sektörde faaliyette bulunan kuruluşlara müdahale yetkisinin sınırsız ve belirsiz hale getirildiği düşünülmektedir.

Öngörülen süre içinde Birliğe üye olmayan sigorta şirketleri ve reasürans şirketlerinin yetkilileri SK.m.35/24 uyarınca yüz elli günden az olmamak üzere adli para cezası ile cezalandırılır.

TSRŞBÇEUY.m.6 uyarınca üyelik sıfatı, Birliğe yazılı başvuru ve süresi içinde giriş aidatının ödenmesiyle kazanılır.

Masraf iştirak paylarının tespitinde üyelerin bir önceki yıl içindeki direkt prim gelirleri toplam miktarının aynı yıl içindeki üye şirket adedine bölünmesi suretiyle bulunan ortalama miktar esas alınır ve;

- Bütçenin masraf iştirak payları ile karşılanmasına isabet eden miktarın % 75' i, ortalama miktar tavan kabul edilmek suretiyle üyelerin tavanın altında kalan direkt prim gelirleri arasında,
- Bütçenin masraf iştirak payları ile karşılanmasına isabet eden mütebaki % 25'i, ortalama miktar tavan kabul edilmek suretiyle üyelerin tabanın üstünde kalan direkt prim gelirleri arasında bölüştürme suretiyle hesaplanarak ödenir.

Masraf iştirak payları bildirim tarihinden itibaren üç ay içinde ödenmediği takdirde icra yoluyla tahsil olunur Masraf iştirak paylarının ödenmesine dair kararlar İcra ve İflas Kanunu' nun 68. maddesinde yazılı resmi belge niteliğindedir.

⁸⁷ Katılma payı bilgi merkezinde verilerinin toplanmasına karar verilen sigortalara ilişkin şirketler tarafından gerçekleştirilen prim üretiminin %0.1' ni aşmamak üzere Müsteşarlıkça belirlenir. Müsteşarlık, bu oranın %50 oranında azaltılmasına veya artırılmasına karar verebilir.

⁸⁸ Bu süre mülga SMK.m.36/1 uyarınca üç ay idi. TSRŞBÇEUY.m.6 hükmünde bu süre halen üç aydır. Yönetmeliğin ilgili maddesindeki süre dikkate alınmayacaktır.

⁸⁹ Bakanlar Kurulu' na verilen bu yetki mülga SMK' da yer almayan yeni bir düzenlemedir.

SK.m.24/2 ila 6 hükümleri ile sigorta şirketlerinin Birliğe kaydı ve kaydının silinmesine ilişkin yeni düzenlemeler öngörülmektedir. Şöyle ki;

SK.m.24/2-1 uyarınca Birlik üyesi olan sigorta şirketi ve reasürans şirketinin, Birlik yönetim kurulu tarafından derhal levhaya kaydedilmesi gerekir. Levha SK.m.2/1-ğ hükmü uyarınca Türkiye’ de faaliyette bulunan sigorta şirketleri ile reasürans şirketleri için Birlik tarafından, sigorta eksperleri ve sigorta acenteleri için ise Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği tarafından ayrı ayrı düzenlenecek faal olarak çalışanlara ilişkin kayıtlar bütünüdür. SK.m.24/3 uyarınca levhaya kayıtlı olmayan sigorta şirketi ve reasürans şirketi genel kurulda seçme ve seçilme hakkına sahip değildir.

SK.m.24/2/a-d uyarınca sigorta şirketi ve reasürans şirketinin levhadan kaydının silinmesine neden olacak haller;

- Almış olduğu ruhsatların tümünün iptal edilmesi,
- Tüm branşlarda yeni sigorta ve reasürans sözleşmesi yapma yetkisinin kaldırılması,
- Ruhsatın verildiği tarihten itibaren bir yıl içinde veya Müsteşarlığın bilgisi dahilinde yapılanlar hariç olmak üzere aralıksız olarak altı ay süre ile sigorta veya reasürans sözleşmesi akdetmemiş olması,
- Sigorta şirketi ve reasürans şirketi hakkında iflas veya tasfiye kararı verilmiş olması,
- Kendisine yapılan tebligata rağmen süresi içinde giderlere katılma paylarını ve aidatlarını ödememiş olmasıdır.

SK.m.24/6 ve TSRŞBÇEUUY.m.8 hükümleri uyarınca yukarıda sayılan sebeplerden ruhsatların iptali, iflas ve tasfiye kararı ve sair nedenlerle faaliyeti sona eren şirketlerin Birlik üyelikleri düşer.

SK.m.24/3-2 uyarınca levhadan silinmeyi gerektiren hallerinin sona erdiğini ispat eden sigorta şirketi veya reasürans şirketi, levhaya yeniden yazılma hakkını kazanır. Levhaya yeniden yazılan sigorta şirketi ve reasürans şirketinden giriş aidatı alınmaz. SK.m.24/4 uyarınca Birlik yönetim kurulu gerekli gördüğü hallerde, nedenlerini de açıklamak suretiyle levhaya yeniden yazılma talebinde bulunan sigorta şirketi veya reasürans şirketini levhaya yazılma şartlarının varlığının devam ettiğini ispatla zorunlu tutabilir.

Buna karşılık Birlik levhaya yeniden yazılma talebini reddedebilir. Bu durumda SK.m.24/4-son uyarınca bu red kararı gerekçeli olarak verilir.

SK.m.24/5 uyarınca levhadan silinen veya levhaya yeniden yazılma talebi reddolunan sigorta şirketi ve reasürans şirketi, yönetim kurulunun silme veya red kararına karşı onbeş iş günü içinde Müsteşarlığa yazılı itirazda bulunabilir. Yapılacak itiraz karşısında Müsteşarlık en geç onbeş iş günü içinde kararını bildirmek zorundadır. Müsteşarlığın bu konuda vereceği karar kesindir.

TSRŞBÇEUY.m.9 hükmü uyarınca üyeler Birlik yetkili organlarının kararlarına uymak ve bu kararları yerine getirmekle yükümlüdürler. Bu yükümlülük kararın ilgili üye şirkete tebliğ tarihinden itibaren veya Birlik kararında belirtilen tarihte başlar. SK.m.24/18 uyarınca Birliğin bu hüküm uyarınca aldığı karar ve tedbirlere zamanında ve tam olarak uymayan üyeler hakkında yönetim kurulu iki bin YTL' den altı bin YTL'ye kadar idari para cezası uygulanır.

bb. Organları

SK.m.24/11 ve TSRŞBÇEUY.m.10 hükümleri uyarınca Birliğin organları genel kurul, yönetim kurulu, başkanlık, başkanlık divanı disiplin kurulu ve denetim kurulundan oluşur. SK.m.25/15 uyarınca görevlerine son verilen organların yerine en geç bir ay içinde yenileri seçilir. Yeni seçilenler eskilerin süresini tamamlar. SK.m.25/16 uyarınca göreve son verme hükümleri genel kurul hakkında uygulanmaz.

SK.m.25/17 uyarınca Bakan veya Müsteşarlığın bu Kanun uyarınca Birlik organları tarafından yürütülen işlemler hakkında verdiği kararları, görevli organlar aynen yerine getirmekle yükümlüdür.

SK.m.24/12 ve TSRŞBÇEUY.m.7 uyarınca genel kurul sigorta ve reasürans şirketlerinin genel müdürleri veya şirketi temsile yetkili kişilerden oluşur⁹⁰.

⁹⁰ TSRŞBÇEUY.m.11 hükmü uyarınca genel kurul, olağan veya olağanüstü toplantısını Birlik merkezinde veya yönetim kurulunun kararlaştıracığı başka bir yerde yapar.

Olağan genel kurul, yönetim kurulunun kararı üzerine Birlik Başkanı tarafından toplantıya çağrılır ve her yıl Nisan ayı içinde yapılır. Birlik Başkanı karara uymadığı takdirde genel kurul, yönetim kurulu veya denetim kurulu tarafından toplantıya çağırılabilir. Yönetim kurulu bu toplantının yerini, gününü, saatini ve gündemini toplantıdan en az yirmi gün önce üyelere, Müsteşarlığa ve Sanayi ve Ticaret Bakanlığı' na yazılı olarak bildirir.

Birliğin organ seçimleri yargı gözetimi altında gerçekleştirilir. SK.m.25 uyarınca seçim yapılacak genel kurul toplantısından en az onbeş gün önce Birlik seçimleri için üyelerin temsilcilerini belirleyen liste, toplantının gündemi, yeri, günü, saati ile çoğunluk olmadığı takdirde yapılacak ikinci toplantıya dair hususları belirten bir yazıyla birlikte üç nüsha olarak o yer ilçe seçim kurulu başkanı olan hakime tevdi edilir. Seçim yapılacak yerde birden fazla ilçe seçim kurulu bulunması halinde, görevli hâkim, Yüksek Seçim Kurulunca belirlenir. Toplantı tarihlerinin, gündemde yer alan diğer konular göz önünde

bulundurularak görüşmelerin bir cumartesi günü akşamına kadar sonuçlanması ve seçimlerin, ertesi günü olan pazar gününün dokuz ile onyedici saatleri arasında yapılmasını sağlayacak şekilde düzenlenmesi zorunludur.

Hakim, gerektiğinde ilgili kayıt ve belgeleri de getirtip incelemek suretiyle varsa noksanları tamamlattırdıktan sonra seçime katılacak üyeleri belirleyen liste ile ikinci fıkrada belirtilen diğer hususları onaylar. Onaylanan liste ile toplantıya ait diğer hususlar Birliğin ilan yerlerinde asılmak suretiyle üç gün süre ile ilan edilir. İlan süresi içinde listeye yapılacak itirazlar hâkim tarafından incelenir ve en geç iki gün içinde karara bağlanır. Bu suretle kesinleşen listeler ile toplantıya ait diğer hususlar onaylanarak Birliğe gönderilir.

Hakim, aday olmayan üyeler arasından bir başkan ile iki üyeden oluşan bir seçim sandık kurulu atar. Aynı şekilde ayrıca üç yedek üye de hâkim tarafından belirlenir. Seçim sandık kurulu başkanının yokluğunda kurula en yaşlı üye başkanlık eder.

Seçim sandık kurulu, seçimlerin kanunun öngördüğü esaslara göre yürütülmesi, yönetimi ve oyların tasnifi ile görevli olup, bu görevleri seçim ve tasnif işleri bitinceye kadar aralıksız olarak devam eder.

Olağanüstü toplantı yönetim kurulunun çağırısı, üyelerin beşte birinin yazılı başvurusu veya denetçilerin göreceği lüzum üzerine yapılır. Bu toplantıda yukarıda belirtilen şekilde en az on beş gün önce Müsteşarlığa, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'na ve organ seçimi yapılacaksa seçim kurulu başkanı hakime bildirilir.

TSRŞBÇEUY.m.12 hükmü uyarınca genel kurul, üye şirket sayısının yarısından bir fazlası ile toplanır. Toplantıda çoğunluk sağlanamadığı takdirde, toplantı ertelenmiş sayılır. Müteakip genel kurul toplantısı, ertelemenin yapıldığı genel kurul toplantısından onbeş gün sonra yapılır. Bu toplantıda, üye sayısı ne olursa olsun Kurul toplantı yapmaya ve karar almaya yetkilidir.

TSRŞBÇEUY.m.13 hükmü uyarınca genel kurul toplantıları, Birlik başkanı veya bulunmadığı halde, başkan yardımcılarında biri tarafından açılır.

Genel Kurul, üyelerin temsilcileri arasından seçilecek bir başkan, bir başkan yardımcısı ve iki tutanak sekreterinden oluşan Başkanlık Divanı tarafından yönetilir.

TSRŞBÇEUY.m.14 hükmü uyarınca genel kurulda yalnız gündeme alınmış olan maddeler görüşülür. Ancak, olağan genel kurul toplantılarında hazır bulunan üyelerin en az dörtte biri tarafından görüşülmesi yazılı olarak istenilen konuların gündeme alınması zorunludur.

SK.m.25/1 uyarınca Birliğin organ seçimleri gizli oy ve açık tasnif ile yapılır ve organlarda her üyenin bir oy hakkı vardır. Listede adı yazılı olmayan üyeler oy kullanamaz. Oylar, oy verenin kimliğini Birlik veya resmi kuruluşça verilen belge ile ispat etmesinden ve listedeki isminin karşısındaki yerin imzalanmasından sonra kullanılır. Oylar, organlara göre birlikte veya ayrı ayrı düzenlenen oy pusulalarının, üzerinde ilçe seçim kurulu mühürü bulunan ve oy verme sırasında sandık kurulu başkanı tarafından verilecek zarfa konulması suretiyle kullanılır. Bunların dışındaki zarflara konulan oylar geçersiz sayılır. Seçimlerde kullanılacak araç ve gereçler ilçe seçim kurulundan sağlanır ve sandıkların konacağı yerler hakim tarafından belirlenir. Kararlar oy çoğunluğu ile verilir.

Seçim süresinin sonunda seçim sonuçları tutanakla tespit edilip seçim sandık kurulu başkan ve üyeleri tarafından imzalanır. Birden fazla sandık bulunması halinde tutanaklar, hâkim tarafından birleştirilir. Tutanakların birer örneği seçim yerinde asılmak suretiyle geçici seçim sonuçları ilan edilir. Kullanılan oylar ve diğer belgeler tutanağın bir örneği ile birlikte üç ay süreyle saklanmak üzere ilçe seçim kurulu başkanlığına tevdi edilir.

Seçimin devamı sırasında yapılan işlemler ile tutanakların düzenlenmesinden itibaren iki gün içinde seçim sonuçlarına yapılacak itirazlar, hakim tarafından aynı gün incelenir ve kesin olarak karara bağlanır. İtiraz süresinin geçmesi ve itirazların karara bağlanmasından hemen sonra hâkim, yukarıdaki hükümlere göre kesin sonuçları ilan eder ve Birliğe bildirir.

Hakim, seçim sonuçlarını etkileyecek ölçüde bir usulsüzlük veya kanuna aykırı uygulama sebebiyle seçimlerin iptaline karar verdiği takdirde, süresi bir aydan az ve iki aydan fazla olmamak üzere seçimin yenileneceği pazar gününü tespit ederek Birliğe bildirir. Belirlenen günde yalnızca seçim yapılır ve seçim işlemleri bu madde ile kanunun öngördüğü diğer hükümlere uygun olarak yürütülür.

TSRŞBÇEUY.m.15 hükmü uyarınca genel kurulun görevleri;

- Birliğin yıllık çalışmasına ve hesaplarına ilişkin yönetim kurulu ve denetim kurulu raporları ile çalışma yılının bütçesinin neticelerini incelemek, onaylamak ve yönetim ve denetim kurulu üyelerini ibra etmek,
- Müteakip çalışma yılının bütçesini incelemek ve onaylamak,

SK.m.24/14-3 uyarınca yönetim kurulu üye sayısı, genel kurulun yapıldığı tarihte kayıtlı olan üye sayısına göre belirlenir. Üye sayısı elli ve elliden az ise yedi, elli ve altmış arasında ise dokuz, altmış ve daha fazla ise onbir üyeden ve her halükarda dört yedek üyeden oluşur. SK.m.24/14-2 hükmü uyarınca yönetim kurulunun başkanı Birlik başkanıdır. SK.m.24/14-5 ve TSRŞBÇEU.Y.m.18 uyarınca yönetim kurulu üyeleri iki yıl için seçilirler. Süreleri sona eren üyeler ibra edilmiş olmaları kaydıyla tekrar seçilebilirler⁹¹.

-
- Birlik Başkanını, yönetim kurulu, denetim kurulu ve disiplin kurulu üyelerini seçmek,
 - Üyelerin giriş aidatının miktarı ile Birlik giderlerini karşılamak üzere ödeyecekleri iştirak paylarının miktarını ve bunların ödeme zamanlarını tespit etmek,
 - Birliğin amaç ve faaliyetleri hakkında üyeler, Birlik Başkanı veya yönetim kurulu tarafından yapılacak önerileri ve dilekleri görüşmek ve yeni çalışma yılına ait gereken kararları almak,
 - Sigortacılıkla ilgili sorunlar ve onların çözümü hakkında yönetim kuruluna gerekli önerilerde bulunmak,
 - Yönetmelikte gerekli görülen mevzuat değişiklikleri hakkında Müsteşarlığa önerilerde bulunmaktır.

⁹¹ Yönetim kurulu üyeleri, bir önceki görev döneminde disiplin cezasına uğramamış üye şirket temsilcileri arasından ismen seçilir; mensubu bulundukları şirketlerden ayrıldıkları takdirde, üyelikleri düşer. Bu durumda veya diğer herhangi bir sebeple üyeliğin boşalması halinde, en fazla oy almış olan yedek üye, asıl üyeliğe davet olunur. Bu üye, eski üyenin görev süresini tamamlar.

TSRŞBÇEU.Y.m.19 hükmü uyarınca yönetim kurulu seçimlerin yapıldığı genel kurul toplantısından sonraki ilk toplantıda görev bölümü yaparak, kendi üyeleri arasından gizli oyla iki başkan yardımcısı ile bir muhasip üye seçer. Seçilenlerin görevden ayrılmaları halinde, yeniden seçim yapılır. Sonradan seçilenler, eskilerinin görev süresini tamamlar.

TSRŞBÇEU.Y.m.20 hükmü uyarınca yönetim kurulu en az ayda bir defa toplanır. Yönetim kurulu toplantılarına Birlik başkanı, bulunmadığı hallerde başkan yardımcılarının biri başkanlık eder. Toplantının yapılabilmesi için, başkan dahil, üye tam sayısının yarısından bir fazlasının hazır bulunması şarttır. Yönetim Kurulu üyelerinden her biri yönetim kurulu toplantılarında bir oy'a sahiptir. Kararlar toplantıya katılanların çoğunluğu ile verilir. Oylarda eşitlik halinde, görüşmeye esas olan konu bir sonraki toplantıya ertelenir. İkinci toplantıda eşitlik halinde başkanın katıldığı tarafın oyu tercih edilir.

Üyeler, toplantılara başkan tarafından yazılı olarak davet edilir. Başkanın bulunmadığı hallerde, davet başkan yardımcılarının biri tarafından yapılır. Bir çalışma döneminde altı ay içinde yapılan toplantıların yarısına katılmayan üyenin üyeliği düşer.

Toplantılara Birlik genel sekreteri oy hakkı bulunmadan katılır.

TSRŞBÇEU.Y.m.21 hükmü uyarınca yönetim kurulu Birlik üyeleri için yararlı ve gerekli her türlü kararları almak ve bunların uygulanmasını sağlamakla görevli olup, genel kurula karşı sorumludur.

Yönetim kurulunun başlıca görevleri;

- Birliği kamu kurumları ve yargı organları ve diğer üçüncü şahıslar nezdinde temsil etmek, genel kurul kararlarını yürütmek⁹¹,
- Birlik içinde inceleme ve araştırma komiteleri kurarak, çalışma usul ve şekillerini saptamak, üyelerini seçmek⁹¹,
- Sigortacılık mesleğini geliştirecek, sigortacılığı teşvik edecek incelemeleri yapmak veya yaptırmak, gerekli tedbirleri almak,
- Sigortacılık mesleğinin gereği olan dayanışmayı sağlamaya ve üyeler arasında haksız ve meşru olmayan rekabeti önlemeye ve gidermeye yararlı kararları ve tedbirleri almak ve uygulamak.
- Bu Yönetmelikte öngörülen disiplin cezalarını uygulamak⁹¹,
- Birliğin faaliyet sahasına giren konularda yurtiçi ve yurtdışı mesleki toplantı ve kongrelerde Birliği temsil etmek veya ettirmek,
- Sigortacılıkla ilgili inceleme ve araştırmalar yapmak veya yaptırmak, memleket içinde ve dışında sigortacılık hareketlerini izleyerek, toplayacağı yararlı bilgileri üyelerine ulaştırmak ve bunları yaymak,
- Sigorta ve reasürans konularında örf, adet ve gelenekleri saptamak,

SK.m.24/14-5 ve TSRŞBÇEUY.m.22 hükümleri uyarınca denetim kurulu ismen aday gösterilen ve bir önceki görev döneminde disiplin cezası almamış şirket temsilcileri arasından genel kurulda seçilen üç asıl ve iki yedek üyeden oluşur. Seçilebilmek için, genel kurul toplantısında hazır bulunmak şart değildir. SK.m.24/14-6 uyarınca denetim kurulunun görev süresi iki yıldır. TSRŞBÇEUY.m.22/ son uyarınca görev sürelerini doldurmuş olanlar ibra edilmiş olmaları şartıyla, tekrar seçilebilirler⁹².

SK.m.24/14-5 ve TSRŞBÇEUY.m.24 hükümleri uyarınca disiplin kurulu, genel kurulca ismen seçilen üç asıl üyeden oluşur. Bu toplantıda ayrıca iki yedek üye seçilir. Üye seçilebilmek için, genel kurul toplantısında hazır bulunmak şart değildir. Disiplin kurulu seçimlerin yapıldığı genel kurul toplantısından sonra hemen toplanarak kendi üyeleri arasından bir başkan seçer. SK.m.24/14-6 disiplin kurulunun görev süresi iki yıldır; sürelerini doldurmuş olanlar tekrar seçilebilirler⁹³.

-
- Ulusal varlıkların sigorta teminatı ile korunması konusunda çalışmalarda bulunmak,
 - Sigortacılık konusunda kamu idaresi tarafından talep edilen hususlarda görüş vermek, inceleme ve araştırmalar yapmak,
 - Yetkili makamlar tarafından yapılan bilirkişi ve hakem tespiti hakkındaki talepleri yerine getirmek,
 - Birlik Genel Sekreteri ve Genel Sekreter Yardımcıları ile diğer personelini atamak ve gereğinde işlerine son vermek⁹¹,
 - Birliğin faaliyet ve çalışmaları ile ilgili iç yönetmelikleri hazırlamak ve kabul etmek, icabında değiştirmek,
 - Birlik bütçesini ve yıllık faaliyet raporunu hazırlamak ve genel kurulun onayına sunmak; bütçenin genel kurul tarafından tasdik edilmesinden önce, bir evvelki yıl bütçesindeki toplam tahsisatın % 50' sini aşmamak kaydıyla, gerekli harcamaları yapmak,
 - Gayrimenkul satın almak, satmak, inşa etmek veya ettirmek, kiralamak, ipotek etmek, ipoteği fекketirmek ve gayrimenkuller üzerinde sair her türlü tasarruflarda bulunmaktır.
- ⁹² SK.m.24/14-7 denetim kurulu ilk toplantıda kendi üyeleri arasından bir başkan seçer. TSRŞBÇEUY.m.23 hükmü uyarınca denetim kurulunun başlıca görevleri;
- Birlik hesaplarının ve işlemlerinin mevzuata ve işbu yönetmelik hükümlerine uygun olarak yürütülüp yürütülmediğini denetlemek,
 - Birlik defterlerini ve kayıtlarını incelemek, Birlik veznesini gayri muayyen zamanlarda sayarak mevcutları kayıtlarla karşılaştırmak ve mutabık olup olmadığını saptamak,
 - Çalışma yılı sonunda, hazırlayacağı yıllık denetim raporunu Genel Kurula sunmak,
 - Gerek gördüğünde genel kurulu toplantıya çağırmasıdır.

⁹³ Üyeler, mensubu bulundukları şirketten ayrıldıkları takdirde üyelikleri düşer. Bu durumda ve diğer bir sebeple üyeliğin boşalması halinde, en fazla oy almış olan yedek üye asıl üyeliğe davet olunur. Bu üye eski üyenin görev süresini tamamlar.

TSRŞBÇEUY.m.25 hükmü uyarınca disiplin kurulunun başlıca görevleri;

- Kanun ve yönetmelik hükümleri ile genel kurul ve Yönetim Kurulu kararlarına aykırı hareket edenler,
- Şirketler arasında haksız ve meşru olmayan rekabet yapanlar veya mesleki tesañüdü bozucu eylemlerde bulunanlar,
- Şirketlerin itibarını kırabilecek veya şöhretine zarar verebilecek bir hususu isnad edenler veya bu yolda asılsız haber yayanlar⁹³ hakkında yönetim kurulundan gelecek disiplin kovuşturması dosyalarını, kendi görüşüyle birlikte yönetim kuruluna bildirmektir.

TSRŞBÇEUY.m.16 hükmü uyarınca Birlik başkanı, genel kurul tarafından iki yıl için seçilir⁹⁴.

b. Görev ve Yetkileri

Birliğin amaçlarını gerçekleştirmek üzere yerine getirmekle yükümlü olduğu görevler ve bunları gerçekleştirebilmek için sahip olduğu yetkiler SK.m.24/8, 24/9 ve 24/10 hükümlerinde düzenlenmektedir.

Anılan hükümler uyarınca Birliğin görev ve yetkileri;

- Sigortacılık mesleğinin gelişmesini sağlayıcı önlemler almak, bu amaçla araştırma kuruluşları tesis etmek ve bu konudaki araştırma ve çalışmaları desteklemek,
- Türkiye’ de sigortacılığı temsil etmek ve tanıtmak için gerekli girişimlerde bulunmak, yurt içi ve yurt dışındaki ilgili kuruluşlara gerektiğinde üye olmak ve delege göndermek,
- Gerektiğinde sigorta sözleşmelerine ilişkin rehber tarifeleri hazırlayarak sektörün hizmetine sunmak,
- Sigortacılık mevzuatı ile kendisine verilen görevleri yerine getirmek ve aldığı kararların ve önlemlerin uygulanmasını izlemek,
- Uyulması zorunlu meslek kurallarını belirlemek, üyelerinin mesleğin gerektirdiği disiplin içinde ekonominin ihtiyaçlarına uygun olarak çalışmalarını sağlamak, üyeleri arasındaki haksız rekabeti önlemek amacıyla, gerekli her türlü tedbiri almak ve uygulamak,

⁹⁴ Başkanlık makamının herhangi bir nedenle boşalması halinde, aynı usuller dairesinde seçim yapılır. Ancak, yeni seçim devresine altı ay veya daha az bir süre kala başkanlık her ne şekilde olursa olsun boşalmışsa, yeniden seçim yapılmaz; yönetim kurulu tarafından başkan yardımcılarında biri bu görevi devre sonuna kadar yürütmek üzere atanır.

Yönetim kurulu üyeleri için bu yönetmelikte öngörülen hususlar Birlik başkanı için de uygulanır.

TSRŞBÇEUY.m.17 hükmü uyarınca Birlik başkanının başlıca görevleri;

- Birliği temsil etmek.

- Bu yönetmelikte öngörülen işleri yerine getirmek.

- Birliği kanun, yönetmelik, genel kurul ve yönetim kurulu kararları çerçevesinde yönetmektir.

SK.m.24/13 hükmü uyarınca genel kurul tarafından iki yıl için seçilen Başkanlık Divanı başkan, başkan yardımcısı ile yönetim kurulunun ilk toplantıda kendi aralarından seçecekleri saymandan oluşur.

- Sigortacılık konusunda eğitim vermek amacıyla ilgili kuruluş ve derneklerle işbirliği yapmak, seminerler ve konferanslar düzenlemek, kitap, dergi ve broşürler yayımlamak,
- Gerekli sayı ve nitelikte sigorta inceleme ve araştırma komiteleri kurmak, görev, yetki ve çalışma şekillerini düzenlemek,
- Üyelerinin yıllık faaliyet sonuçları hakkında her yıl raporlar hazırlamak ve bu raporları üyelerine ve ilgililere dağıtmak,
- Sigortalarla ilgili bilgilerin tutulmasını sağlamak ve bu amaçla bilgi merkezi oluşturmak,
- Sigortacılıkta tahkimin işleyişini düzenlemek ve sigorta hakemlerinin listesini tutmak,
- İlgili olunan meslekler konusundaki mevzuat ile alınan karar ve önlemlerin uygulanmasını takip etmek ve Müsteşarlıkça alınması talep edilen tedbirleri almak,
- Müsteşarlığın uygun görüşü alınarak SK hükümleri çerçevesinde sigortacılıkla ilgili tüzel kişiliği haiz büro, şirket ve vakıf kurmak ve kurulu şirketlere iştirak etmektir.

c. Sorumluluğu

SK.m.24/19 uyarınca Birliğin tüm faaliyetleri Müsteşarlık tarafından denetlenir. SK.m.25/17 uyarınca Bakan veya Müsteşarlığın Birlik organları tarafından yürütülen işlemler hakkında verdiği kararları kanuni bir sebep olmaksızın yerine getirmeyen veya eski kararda direnme niteliğinde yeni bir karar veren veya kanunun zorunlu kıldığı işlemleri uyarılmasına rağmen yerine getirmeyen Birlik organlarının görevlerine Bakanın veya Cumhuriyet savcısının istemi üzerine mahkeme kararıyla son verilir ve yerlerine yenileri seçtirilir.

SK.m.25/14 uyarınca amaçları dışında faaliyet gösteren Birliğin sorumlu organlarının görevine, Bakanın veya Cumhuriyet savcısının istemi üzerine mahkeme kararıyla son verilir ve yerlerine yenileri seçtirilir.

SK.m.25/18 uyarınca görevlerine son verilen organ üyelerinin ve tüzel kişi temsilcilerinin cezai sorumlulukları saklıdır. Bakan veya Müsteşarlığın Birlik organları tarafından yürütülen işlemler hakkında verdiği kararları kanuni bir sebep olmaksızın yerine getirmeme veya eski kararda direnme niteliğinde yeni bir karar verme veya kanunun zorunlu kıldığı işlemleri uyarılmasına rağmen yerine getirmeme sebebiyle görevlerine son verilen organların buna yol açan tasarrufları hükümsüzdür.

SK.m.25/19 uyarınca milli güvenliğin, kamu düzeninin, suç işlenmesini veya suçun devamını önlemenin yahut yakalamanın gerektirdiği hallerde gecikmede sakınca varsa, Bakan, Birliği faaliyetten men edebilir. Bakanın kararı yirmidört saat içinde görevli hakimın onayına sunulur. Hakim kararını kırksekiz saat içinde açıklar; aksi halde bu idari karar kendiliğinden yürürlükten kalkar.

SK.m.25/20 uyarınca Birlik yönetim ve denetiminde yer alanlar ile Birlik çalışanları, işleri dolayısıyla öğrendikleri bilgi ve sırları ilgililerin izni olmaksızın açıklayamaz. Ancak, suç teşkil eden hallerin yetkili mercilere duyurulması zorunludur.

SK.m.28/5 uyarınca Birlik, Devletin güvenliği ve temel dış yararlarına karşı ağır sonuçlar doğuracak haller ile aile hayatının gizliliği ve savunma hakkına ilişkin hükümler saklı kalmak kaydıyla, özel kanunlardaki yasaklayıcı ve sınırlayıcı hükümler dikkate alınmaksızın gizli dahi olsa denetim makamı tarafından istenecek görevleriyle ilgili her türlü bilgi ve belgeyi uygun süre ve ortamda vermek, istenecek defter ve belgeleri ibraz etmek ve incelemeye hazır bulundurmak, bilgi işlem sistemini denetim amaçlarına uygun olarak açmak ve verilerin güvenliğini sağlamak zorundadır.

D. Sigorta Eksperleri İcra Komitesi

Sigortacılık sektörünün sağlıklı işleyebilmesi için sigorta ve reasürans şirketlerinin yanı sıra devlet eksperlik gibi diğer sigorta yardımcı hizmetlerinin faaliyetlerini de denetlemelidir. Sektördeki yeri nedeniyle eksperlik mesleğinin kurumsallaşması, ahlaki değerlerinin belirlenmesi, ruhsatlandırma ve kayıt prosedürlerine ilişkin gerekli işlemlerin yürütülmesi son derece önemlidir.

Sigortacılık Kanunu ile bu ihtiyaçlar göz önünde bulundurularak eksperler için Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği bünyesinde bir örgütlenme öngörülmüş ancak eksperlerin kendi karar alma mekanizmalarının korunması için gerekli düzenlemeler de yapılmıştır.

Sigorta Eksperleri İcra Komitesi, Sigortacılık Kanunu ile getirilen meslek örgütlenmesi niteliğinde yeni bir kurumdur. Komite SK.m.26 hükmü ile detaylı bir biçimde düzenlenmektedir. SK.m.26 hükmü, mülga SMK' da yer almayan yeni bir düzenlemedir.

SK.m.26/25 uyarınca komitenin çalışma esas ve usulleri Müsteşarlığın bağlı olduğu Bakanlığın uygun görüşü ile Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikle belirlenecektir.

a. Yapısı

SK.m.38/1-c hükmü uyarınca TOBBOBK' ya eklenen geçici 15. madde uyarınca, Sigorta Eksperleri İcra Komitesi seçimleri, odaların genel organ seçimlerini takiben altmış gün içinde yapılır. Sigorta Eksperleri İcra Komitesi oluşturulana kadar Hazine Müsteşarlığı, Sigortacılık Kanunu' nun yayımını müteakip bir ay içinde geçici Sigorta Eksperleri İcra Komitesini tespit eder.

SK.m.26/1 hükmü uyarınca komite dokuz üyeden⁹⁵ oluşur. Komitenin yedi asıl ve yedi yedek üyesi bulunmaktadır. Üyeler dört yıl için seçilir.

Komite ilk toplantıda kendi içinden bir başkan ve bir başkan yardımcısı seçer.

b. Görev ve Yetkileri

SK.m.26/2 hükmü uyarınca komite,

- Sigorta eksperliği faaliyetlerinin adil ve dürüst olması, iş ahlakının sağlanması, meslek mensuplarının mesleğin gerektirdiği özen, disiplin ve dayanışma içinde çalışması amacıyla meslek kurallarını oluşturmak,
- Meslek mensupları arasında haksız rekabeti önlemek için gerekli bütün tedbirleri almak ve uygulamak,
- Yurt içinde ve yurt dışındaki mesleki gelişmeler ile idari ve yasal düzenlemeleri izleyerek, bu konuda üyelerini aydınlatmak,

⁹⁵ Üyeler TOBB tarafından tutulan Levhaya kayıtlı ve mesleğinde itibar ve tecrübe sahibi sigorta eksperleri arasından Müsteşarlıkça belirlenen usul ve esaslara göre seçilir. Bunun yanı sıra komiteye TOBB yönetim kurulundan bir üye ile TOBB genel sekreteri veya görevlendireceği yardımcısı daimi üye olarak atanır.

Komiteye asıl veya yedek üye seçilebilmek için en az on yıl bilfiil sigorta eksperliği yapmış olmak gerekir. Tüzel kişi sigorta eksperleri, komitede genel müdürleri veya şirketi temsile yetkili kişiler tarafından temsil edilir.

Geçmiş beş yıl içinde disiplin cezası alanlar ile hakkında sigorta eksperliğine engel bir suçtan dolayı kovuşturma açılmasına karar verilenler kovuşturma tamamlanana kadar komiteye seçilemez ve tüzel kişiyi temsil edemez. Komitede yer almakla birlikte daha sonra seçim yeterliliğini kaybeden, ardı ardına yapılmış üç toplantıya geçerli bir özürü olmadan kendisi veya tüzel kişi açısından temsilcisi katılmayan üyelerin üyelikleri kendiliğinden düşer.

- Sigorta eksperliği faaliyetine ilişkin olarak, ulusal veya uluslararası mali, iktisadi ve mesleki kurum ve kuruluşlar ile ilişkiler kurmak,
- Sigorta eksperliği mesleğinin geliştirilmesi amacıyla kurslar tertip etmek, seminer ve konferans gibi eğitim faaliyetlerinde bulunmak,
- Sigortacılık ve sigorta eksperliği mesleğine ilişkin gelişmeleri izlemek, bu konudaki yayın ve içtihatları derleyerek meslek mensuplarının yararına sunmak,
- Mesleki konularda mütalaa vermek ve yetkili mercilere görüş bildirmek,
- Sigortacılık mevzuatı uyarınca sigorta eksperliği yapabilmek için gerekli olan levhaya kayıt işlemleri ile kayıttan silinme işlemlerini yürütmek,
- Sigorta eksperleri hakkında sigortacılık faaliyeti ile ilgili konularda disiplin cezası vermek,
- Müsteşarlıkça verilecek diğer görevleri yerine getirmekle görevlidir.

SK.m.26/3 uyarınca komitenin aldığı kararlar en geç onbeş gün içinde TOBB yönetim kuruluna bildirilir zira kararların işleme konulabilmesine yönelik usuli işlemler yönetim kurulu tarafından yerine getirilir. TOBB yönetim kurulu, komitesinin kararlarının gereğini bildirim tarihinden itibaren en geç onbeş gün içinde yerine getirmek zorundadır.

Komite bir meslek örgütlenmesi olduğundan mesleğin vakar ve onuruna aykırı fiil ve hareketlerde bulunanlarla, görevlerini yapmayan veya kusurlu olarak yapan yahut görevinin gerektirdiği güveni sarsıcı hareketlerde bulunan sigorta eksperleri hakkında, sigorta eksperliği hizmetlerinin gereği gibi yürütülmesi maksadı ile durumun niteliğine ve ağırlık derecesine disiplin cezaları⁹⁶ vermekle yetkilidir. SK.m.26/11 uyarınca üç

⁹⁶ SK.m.26/5 uyarınca bu disiplin cezaları;

- Uyarma; sigorta eksperine mesleğinin icrasında daha dikkatli davranması gerektiğinin yazı ile bildirilmesidir. SK.m.26/7 uyarınca meslek kurallarına, mesleğin vakar ve onuruna aykırı fiil ve harekette bulunanlarla görevin gerektirdiği güveni sarsıcı harekette bulunan sigorta eksperleri hakkında uyarma cezası verilir.

- Kınama; sigorta eksperine görevinde ve davranışında kusurlu sayıldığı yazı ile bildirilmesidir. SK.m.26/7 uyarınca hakkında uyarma cezası verilmesine neden olan fiilleri tekrarlayanlar hakkında kınama cezası verilir.

SK.m.26/20 uyarınca uyarma ve kınama cezaları alan sigorta eksperleri cezaların uygulanmasından itibaren beş yıl geçtikten sonra komiteye başvurarak haklarındaki disiplin cezalarının sicillerinden silinmesini talep edebilir. İlgilinin bu süre içinde disiplin cezası almamış olması halinde disiplin cezasının silinmesine karar verilir.

- Geçici olarak mesleki faaliyetten alıkoyma; sigorta eksperliği sıfatı saklı kalmak üzere altı aydan az, bir yıldan çok olmamak üzere mesleki faaliyetten alıkoymadır. SK.m.26/8 uyarınca görevini bağımsızlık,

yıllık bir dönem içinde iki veya daha fazla disiplin cezasını gerektiren davranışta bulunan sigorta eksperleri hakkında, her yeni suçu için bir öncekinden daha ağır ceza uygulanır.

SK.m.26/21 uyarınca komitenin aldığı karar ve tedbirlere zamanında ve tam olarak uymayan üyeler hakkında komite tarafından iki bin YTL' den altı bin YTL' ye kadar idari para cezası uygulanır.

c. Sorumluluğu

SK.m.26/14 uyarınca komite üyeleri hakkındaki soruşturmalar Müsteşarlıkça yapılır. Müsteşarlık tarafından verilen kararlar kesindir. SK.m.26/24 uyarınca Müsteşarlık, mevzuata ve sigortacılık sektörünün genel menfaatlerine aykırılık tespit edilmesi halinde TOBB' den sigorta eksperlerine ilişkin yapılan düzenlemelerin iptal

tarafsızlık ve dürüstlükle yapmayan veya kusurlu olarak yapan veya mesleğin genel ilkelerine aykırı harekette bulunan sigorta eksperleri için geçici olarak mesleki faaliyetten alıkoyma cezası uygulanır.

SK.m.26/12 uyarınca geçici olarak mesleki faaliyetten alıkoyma cezası ile cezalandırılmasından sonra beş yıllık dönem içinde bu cezayı gerektiren fiili yeniden işleyen sigorta eksperleri hakkında meslekten çıkarma cezası uygulanır.

- Meslekten çıkarma; sigorta eksperinin meslekten çıkartılarak bir daha bu mesleği icra etmesine izin verilmemesidir.

SK.m.26/10 uyarınca hakkında meslekten çıkarma cezası gerektirebilecek mahiyetteki bir işten dolayı soruşturma yapılmakta olan sigorta eksperleri, komite kararıyla tedbir mahiyetinde işten el çektilerilebilir. İşten el çektilme kararı, ilgili mercilere derhal duyurulur. İşten el çektilme kararı, soruşturmanın durdurulmuş veya sigorta eksperliğine engel olmayan bir ceza verilmiş olması halinde kendiliğinden ortadan kalkar. İşten el çektilme kararı, bu kararın verilmesine esas olan hal ve şartların bulunmadığı veya sonradan kalktığının sabit olması durumunda kaldırılır.

SK.m.26/9 uyarınca kasten gerçeğe aykırı ekspertiz raporu düzenledikleri mahkeme kararı ile kesinleşen meslek mensuplarına meslekten çıkarma cezası verilir.

SK.m.26/6 uyarınca hakkında meslekten çıkarma kararı verilen tüzel kişi sigorta eksperini temsile ve ilzama yetkili olup meslekten çıkarma kararı verilmesinde sorumluluğu bulunanlar bir daha sigorta eksperliği yapamaz ve başka bir tüzel kişi sigorta eksperinde denetçi veya temsile ve ilzama yetkili olarak çalışamaz. Anılan hükme aykırı biçimde çalışan kişiler ve bunları çalıştıran kişiler SK.m.35/22 uyarınca bir yıldan iki yıla kadar hapis cezası ve üç yüz günden az olmamak üzere adli para cezası ile cezalandırılır.

SK.m.26/15 uyarınca disiplin cezası gerektiren fiillerin işlenmesinden itibaren üç yıl geçmiş ise disiplin soruşturması yapılamaz. Ancak işe komite tarafından el konulmuş ise bu süre işlemez.

SK.m.26/16 uyarınca disiplin cezasını gerektirecek fiillerin işlenmesinden itibaren beş yıl geçmiş ise disiplin cezası verilemez.

SK.m.26/17 uyarınca disiplin cezasını gerektiren fiil aynı zamanda suç teşkil ediyorsa ve bu suç için ilgili kanunlarda daha uzun bir zamanaşımı süresi tespit olunmuşsa, bu maddedeki zamanaşımı süreleri yerine ilgili kanunlardaki zamanaşımı süresi uygulanır.

Bütün disiplin cezası kararlarına karşı SK.m.26/18 uyarınca kararın komite tarafından tebliğinden itibaren onbeş gün içinde Müsteşarlığa itirazda bulunulabilir. Müsteşarlık en geç bir ay içerisinde itirazı karara bağlar. Müsteşarlık tarafından verilen kararlar kesindir. SK.m.26/19 uyarınca disiplin cezalarına ilişkin kararlar kesinleşmedikçe uygulanamaz.

edilmesini veya düzenlemelerde değişiklik yapılmasını isteyebilir. SK.m.26/4 hükmü uyarınca TOBBOBK.m.94 hükmü⁹⁷ komite üyeleri hakkında da uygulanır.

E. Sigorta Acenteleri İcra Komitesi

Tıpkı eksperler gibi sektördeki yeri nedeniyle sigorta acenteliğinin kurumsallaşması, ahlaki değerlerinin belirlenmesi, ruhsatlandırma ve kayıt prosedürlerine ilişkin gerekli işlemlerin yürütülmesi son derece önemlidir. Sigortacılık Kanunu ile bu ihtiyaçlar göz önünde bulundurularak acenteler için de Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği bünyesinde bir örgütlenme öngörülmüş ancak acentelerin kendi karar alma mekanizmalarının korunması için gerekli düzenlemeler de yapılmıştır.

Sigorta Acenteleri İcra Komitesi, Sigortacılık Kanunu ile getirilen meslek örgütlenmesi niteliğinde yeni bir kurumdur. Komite SK.m.27 hükmü ile detaylı bir biçimde düzenlenmektedir. SK.m.27 hükmü, mülga SMK' da yer almayan yeni bir düzenlemedir.

SK.m.27/10 uyarınca Sigorta Acenteleri Sektör Meclisi ile Sigorta Acenteleri İcra Komitesinin çalışma esas ve usulleri Müsteşarlığın bağlı olduğu Bakanlığın uygun görüşü ile Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

⁹⁷ TOBBOBK.m.94 uyarınca kuruluş amaçları veya kanunda belirtilen asli görevlerini Bakanlığın yazılı uyarısına rağmen yerine getirmeyen komite organlarının görevlerine son verilmesine ve yerlerine yenilerinin seçtirilmesine, Bakanlığın veya bunların bulundukları ildeki Cumhuriyet savcısının istemi üzerine, o yerdeki asliye hukuk mahkemesince karar verilir. Yargılama, basit yargılama usulüne göre yapılır ve en geç iki ay içerisinde sonuçlandırılır.

Görevlerine son verilen organların yerine bu kanundaki usul ve esaslara göre en geç bir ay içerisinde yenileri seçilir. Yeni seçilenler eskilerin görev süresini tamamlar.

Bu organların, görevlerine son verilmesine neden olan ve mahkeme kararında belirtilen tasarrufları hükümsüzdür.

Yeni organ seçimleri yapıncaya kadar rutin iş ve işlemlerin nasıl yürütüleceği oda ve borsalar için TOBB; TOBB için Bakanlıkça belirlenir.

Milli güvenliğin, kamu düzeninin, suç işlenmesini veya suçun devamını önlemenin yahut yakalamanın gerektirdiği hallerde, gecikmede sakınca varsa, oda ve borsalarda vali, TOBB' de Bakanlar Kurulu, organların faaliyetten men edilmesine karar verebilir ve bu durumu Bakanlığa bildirir.

Faaliyetten men kararı yirmidört saat içerisinde yetkili hakimin onayına sunulur; hakim, kararını kırk sekiz saat içinde açıklar. Aksi takdirde bu idari karar kendiliğinden ortadan kalkar.

Faaliyetten men kararı, organın görevlerine son verilmesi talebinin nihai olarak karara bağlanmasına kadar geçerlidir.

Yukarıda belirtilen veya kanunlarda öngörülen haller dışında komite organlarının görevlerine son verilemez, bu organlarda yer alanlar görevden alınamaz.

Sigorta Eksperleri İcra Komitesi' ne ilişkin kanunda yer alan detaylı düzenleme Sigorta Acenteleri İcra Komitesi açısından getirilmemiştir. Sigorta Acenteleri İcra Komitesi' ne ilişkin kanunda yer alan düzenleme bazı yönlerden eksiktir. Şöyle ki, komite üyeleri hakkındaki soruşturmaların Müsteşarlıkça yapılacağı ve Müsteşarlık tarafından verilen kararların kesin olduğu şeklinde SK.m.26/14 yer alan düzenleme SK.m.27' de yer almamaktadır. Bu durum Sigorta Acenteleri İcra Komitesi üyeleri hakkında Müsteşarlığın soruşturma yapma yetkisinin olmadığını düşündürmektedir.

a. Yapısı

SK.m.27/1 uyarınca TOBB nezdinde Sigorta Acenteleri Sektör Meclisi⁹⁸ oluşturulur. Sigorta Acenteleri Sektör Meclisi oluşturulana kadar Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Yönetim Kurulu kararı ve Hazine Müsteşarlığının uygun görüşü ile Sigortacılık Kanunu' nun yürürlüğe girmesini müteakip bir ay içinde geçici Sigorta Acenteleri İcra Komitesi⁹⁹ tespit edilir.

SK.m.27/2 hükmü uyarınca komite dokuz üyeden oluşur. Komitenin yedi asıl ve yedi yedek üyesi bulunmaktadır. Üyeler dört yıl için seçilir. Üyeleri Sigorta Acenteleri Sektör Meclisi seçer. Bunun yanı sıra komiteye TOBB yönetim kurulundan bir üye ile TOBB genel sekreteri veya görevlendireceği yardımcısı daimi üye olarak atanır.

Meclis ve Komiteye asıl veya yedek üye seçilebilmek¹⁰⁰ için en az on yıl bilfiil sigorta acenteliği yapmış olmak gerekir. Tüzel kişi sigorta acenteleri, komitede genel müdürleri veya şirketi temsile yetkili kişiler tarafından temsil edilir. Komite ilk toplantıda kendi içinden bir başkan ve bir başkan yardımcısı seçer.

⁹⁸ SK.m.38/1-c hükmü uyarınca TOBBOBK' ya eklenen geçici 15. madde uyarınca, Sigorta Acenteleri Sektör Meclisinin seçimi odaların genel organ seçimlerini takiben altmış gün içinde yapılır. Kırk kişiden oluşan meclisin üyeleri, mesleğinde itibar ve tecrübe sahibi ticaret odası veya ticaret ve sanayi odası üyesi sigorta acenteleri arasında TOBB ve Müsteşarlıkça ortaklaşa belirlenen usul ve esaslara göre seçilir.

⁹⁹ Sigorta Acenteleri İcra Komitesi seçimleri Sigorta Acenteleri Sektör Meclisinin oluşmasından itibaren en geç onbeş gün içinde yapılır.

¹⁰⁰ Geçmiş beş yıl içinde disiplin cezası alanlar ile hakkında sigorta acenteliğine engel bir suçtan dolayı kovuşturma açılmasına karar verilenler kovuşturma tamamlanana kadar komiteye seçilemez ve tüzel kişiyi temsil edemez. Komitede yer almakla birlikte daha sonra seçim yeterliliğini kaybeden, ardı ardına yapılmış üç toplantıya geçerli bir özürü olmadan kendisi veya tüzel kişi açısından temsilcisi katılmayan üyelerin üyelikleri kendiliğinden düşer.

b. Görev ve Yetkileri

SK.m.27/3 uyarınca komite,

- Sigorta acenteliği faaliyetlerinin adil ve dürüst bir biçimde yerine getirilmesi, iş ahlakının sağlanması, meslek mensuplarının dayanışma ve sigorta acenteliği mesleğinin gerektirdiği özen ve disiplin içinde çalışması için meslek kurallarını oluşturmak,
- Sigorta acenteliğinin etik kurallarını belirlemek ve sigorta acenteliği uygulamalarında birlik sağlanmasına çalışmak,
- Sigorta acenteleri arasında haksız rekabeti ve haksız uygulamaları ortadan kaldırmak için gerekli bütün önlemleri almak ve uygulamak,
- Yurt içinde ve yurt dışında sigortacılık ve sigorta acenteliğine ait gelişmeler ile idari ve yasal düzenlemeleri izleyerek toplayacağı bilgileri mensuplarına ve ilgililere ulaştırmak,
- Yurt içinde ve yurt dışında sigorta acenteliği ile ilgili diğer meslek kuruluşları ile ilişki kurmak,
- Sigorta acenteliği mesleğinin geliştirilmesi amacıyla gerektiğinde kurslar tertip etmek, seminer ve konferans gibi eğitim faaliyetlerinde bulunmak,
- Sigorta acenteliği faaliyeti için gerekli asgari fiziki şartları belirlemek,
- Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Yönetim Kuruluna sunulmak üzere yıllık rapor hazırlamak,
- Sigortacılık mevzuatı uyarınca sigorta acenteliği yapabilmek için gerekli olan levhaya kayıt işlemleri ile kayıttan silinme işlemlerini yürütmek,
- Sigorta acenteleri hakkında sigortacılık faaliyetleri ile ilgili konularda disiplin cezası vermek,
- Sigorta acentelerinde sözleşme düzenlemeye yetkili personelin niteliklerini belirlemek ve bunlara ilişkin sicil tutmak,
- Müsteşarlıkça verilecek diğer görevleri yerine getirmekle görevlidir¹⁰¹.

¹⁰¹ SK.m.27/4-son uyarınca komite bu görevleri ifa edebilmek için gerektiğinde TOBB yönetim kurulu ile Müsteşarlığın uygun görüşü ile ticaret veya ticaret ve sanayi odalarına görev verebilir.

SK.m.27/4 uyarınca komitenin aldığı kararlar en geç onbeş gün içinde TOBB yönetim kuruluna bildirilir zira kararların işleme konulabilmesine yönelik usuli işlemler yönetim kurulu tarafından yerine getirilir. TOBB yönetim kurulu, komitesinin kararlarının gereğini bildirim tarihinden itibaren en geç onbeş gün içinde yerine getirmek zorundadır.

SK.m.27/6 uyarınca sigorta acentelerinin faaliyetlerine ilişkin olarak verilecek disiplin cezalarında TOBBOBK'ın 87., 88. ve 89. maddeleri uygulanır.

TOBBOBK.m.87 uyarınca disiplin cezasını gerektiren fiil ve haller ile disiplin cezaları şunlardır:

- Uyarma; mesleğin icrasında ve davranışlarında daha dikkatli davranması gerektiğinin ilgili üyeye bir yazıyla bildirilmesidir. Uyarma cezasını gerektiren fiiller;

- Meslek şeref ve haysiyetine uygun düşmeyen tavır ve hareketlerde bulunmak, - Üyelik görev ve sorumlulukları ile ilgili yönetim kurulunca yapılan davet ve talebin gereğini mazeretsiz olarak yerine getirmemek,

- Üyesi olduğu odanın, borsanın veya Birliğin itibarını zedeleyici sözler sarf etmek,

- Müşteri veya iş sahipleri ile olan ilişkilerinde terbiye ve nezakete aykırı davranışta bulunmak,

- Kınama; mesleki tutum ve davranışlarında kusurlu sayıldığına ilgili üyeye bir yazıyla bildirilmesidir. Kınama cezasını gerektiren fiiller;

- Üyesi olduğu odanın, borsanın veya Birliğin itibarını zedeleyici asılsız yayında bulunmak,

- Müşterisine veya iş sahiplerine karşı taahhütlerini yerine getirmemek,

- İş ilişkisinde bulunduğu kimseler hakkında haksız ithamda bulunmak,

- Satışa arz olunan malların niteliği veya miktarı bakımından gerçeğe aykırı beyanda bulunmak,

- Nizami olmayan ölçü ve tartı aletlerini bilerek kullanmak,

- İki yıl içinde birden fazla uyarma cezasını gerektirecek bir davranışta bulunmak,

- Organ seçimlerinin düzen içinde ve sağlıklı biçimde yürütülmesi amacıyla, hakimin ve seçim sandık kurulunun aldığı tedbirlere uymamaktır.

- Üyelikten geçici çıkarma¹⁰¹; üyenin iki aydan az ve oniki aydan fazla süreli olmamak üzere oda veya borsa üyeliğinden çıkarılmasıdır. Kınama cezası alan üyenin, beş yıl içinde aynı cezayı gerektirecek yeni bir davranışta bulunması halinde üyelikten geçici çıkarma cezası verilir.

- Üyelikten uzun süreli çıkarma¹⁰¹; üyenin kaydının üyesi bulunduğu oda veya borsa ile ticaret sicilinden beş yıl süre ile silinmesidir. Üyelikten geçici çıkarma cezası alan üyenin üç yıl içinde kınama cezasını gerektirecek yeni bir davranışta bulunması halinde üyelikten uzun süreli çıkarma cezası verilir.

Bu hükümde düzenlenen cezalar disiplin kurulunun teklifi üzerine meclis tarafından verilir.

TOBBOBK' da yer alan disiplin cezalarının yanı sıra SK.m.27/6 uyarınca sigorta acentelerinin, sigorta faaliyetlerine ilişkin olarak yönetmelikle belirlenecek suçlar için ayrıca meslekten men cezası da verilebilir. Hakkında meslekten çıkarma kararı verilen tüzel kişi sigorta acentelerini temsile ve ilzama yetkili olup meslekten çıkarma kararı verilmesinde sorumluluğu bulunanlar bir daha sigorta acenteliği yapamaz ve başka bir tüzel kişi sigorta acentesinde denetçi veya temsile ve ilzama yetkili olarak çalışamaz. Hakkında meslekten çıkarma cezası gerektirebilecek mahiyetteki bir işten dolayı soruşturma yapılmakta olan sigorta acentesi, komite kararıyla tedbir mahiyetinde işten el çektilerilebilir. İşten el çektilme kararı, soruşturmanın durdurulmuş veya sigorta acenteliğine engel olmayan bir ceza verilmiş olması halinde kendiliğinden ortadan kalkacağı gibi bu kararın verilmesine esas olan hal ve şartların bulunmadığı veya sonradan kalktığına sabit olması durumunda da komite tarafından kaldırılır. Gerek işten el çektilme kararı, gerekse bu kararın kaldırılması sigorta acentesinin kayıtlı olduğu odaya ve ilgili mercilere derhal bildirilir.

TOBBOBK.m.89 uyarınca yönetim kurulları, ihbar veya şikayet üzerine ya da davranışı doğrudan öğrenmesi halinde re'sen, on gün içinde disiplin soruşturması açılması hususunda karar vermek zorundadır.

Sigorta Acenteleri İcra Komitesi üyeleri hakkında sadece sigorta acenteliği faaliyeti dolayısıyla yapılacak disiplin soruşturmalarının yürütülmesi ve disiplin cezalarının verilmesi TOBB yüksek disiplin kurulunun yetkisindedir.

Disiplin kurulları, yönetim kurulunun soruşturma açılmasına dair kararının kendilerine iletilmesiyle TOBBOBK.m.88 uyarınca üyelerinden birini soruşturmacı olarak tayin eder ve soruşturmacının sunduğu fezleke üzerine, soruşturma açılmasına dair kararının kendilerine iletilmesinden itibaren en çok iki ay içinde suç oluştuğuna kanaat getirerek ceza önermek veya suç oluşmadığına ve dolayısıyla ceza gerekmediğine ilişkin karar vermek zorundadır. Lüzumu halinde bu süre yönetim kurulu kararı ile uzatılabilir. Disiplin soruşturması en geç bir yıl içinde sonuçlandırılır. Ceza teklifinin görüşüldüğü toplantıya soruşturmayı yürüten üye katılamaz.

Disiplin soruşturması her halde, fiil ve davranışın gerçekleştiği tarihten itibaren bir yıl içinde açılmak zorundadır. Ceza davasına konu teşkil eden eylemlerden dolayı ayrıca disiplin soruşturması açılması

c. Sorumluluğu

SK.m.27/9 uyarınca Müsteşarlık, mevzuata ve sigortacılık sektörünün genel menfaatlerine aykırılık tespit edilmesi halinde TOBB' den sigorta acentelerine ilişkin yapılan düzenlemelerin iptal edilmesini veya düzenlemelerde değışiklik yapılmasını isteyebilir.

SK.m.27/5 hükmü uyarınca TOBBOBK.m.94 hükmü¹⁰² komite üyeleri hakkında da uygulanır.

durumunda soruşturma ceza mahkemesi kararının kesinleşme tarihinden itibaren bir yıl içinde de yapılabilir.

SK.m.27/son uyarınca sigorta acenteleri hakkında verilecek disiplin cezaları için TOBBOBK.m. 92 uygulanır. Anılan hüküm uyarınca disiplin cezaları gerekçeli olarak on gün içinde ilgililere tebliğ edilir. İlgililer, uyarma cezası hariç, disiplin cezalarına ve ceza verilmeme kararlarına karşı tebellüğ tarihinden itibaren onbeş gün içinde Yüksek Disiplin Kuruluna itiraz edebilirler.

Disiplin cezalarına ilişkin kararlara karşı doğrudan veya itiraz üzerine verilen kararlar için idari yargı yoluna başvurulabilir.

¹⁰² TOBBOBK.m.94 uyarınca kuruluş amaçları veya kanunda belirtilen asli görevlerini Bakanlığın yazılı uyarısına rağmen yerine getirmeyen komite organlarının görevlerine son verilmesine ve yerlerine yenilerinin seçtirilmesine, Bakanlığın veya bunların bulundukları ildeki Cumhuriyet savcısının istemi üzerine, o yerdeki asliye hukuk mahkemesince karar verilir. Yargılama, basit yargılama usulüne göre yapılır ve en geç iki ay içerisinde sonuçlandırılır.

Görevlerine son verilen organların yerine bu kanundaki usul ve esaslara göre en geç bir ay içerisinde yenileri seçilir. Yeni seçilenler eskilerin görev süresini tamamlar.

Bu organların, görevlerine son verilmesine neden olan ve mahkeme kararında belirtilen tasarrufları hükümsüzdür.

Yeni organ seçimleri yapıncaya kadar rutin iş ve işlemlerin nasıl yürütüleceğı oda ve borsalar için TOBB; TOBB için Bakanlıkça belirlenir.

Milli güvenliğin, kamu düzeninin, suç işlenmesini veya suçun devamını önlemenin yahut yakalamanın gerektirdiğı hallerde, gecikmede sakınca varsa, oda ve borsalarda vali, TOBB' de Bakanlar Kurulu, organların faaliyetten men edilmesine karar verebilir ve bu durumu Bakanlığa bildirir.

Faaliyetten men kararı yirmidört saat içerisinde yetkili hakimin onayına sunulur; hakim, kararını kırk sekiz saat içinde açıklar. Aksi takdirde bu idari karar kendiliğinden ortadan kalkar.

Faaliyetten men kararı, organın görevlerine son verilmesi talebinin nihai olarak karara bağlanmasına kadar geçerlidir.

Yukarıda belirtilen veya kanunlarda öngörülen haller dışında komite organlarının görevlerine son verilemez, bu organlarda yer alanlar görevden alınamaz.

Ş II. AVRUPA BİRLİĞİ DİREKTİFLERİ UYARINCA HAYAT DIŞI SİGORTA ŞİRKETLERİNİN DENETİMİNİN TEMEL ESASLARI

1. AVRUPA BİRLİĞİ SİGORTA DENETİM MEVZUATI

25.03.1957 tarihli Roma Antlaşması ile, kuruluş ve hizmet serbestisini benimseyen ve üye ülkeler arasında gerçek bir ortak pazar kurmayı amaçlayan Avrupa Ekonomik Topluluğu ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu kurulmuştur. Avrupa Birliği'nin temellerini atan Roma Antlaşması, uluslararası bir karar alma mekanizması oluşturmayı hedeflemiştir. Uluslararası bir karar mekanizmasının anlamı, Avrupa Birliği'ni yönetmek üzere oluşturulan kurumların üye devletlerden bağımsız olup pek çok konuda üye devletleri bağlayıcı durumda olmasıdır.

AB sigorta mevzuatının hazırlanmasına ilişkin olarak Avrupa Konseyi¹⁰³ ve Avrupa Komisyonu¹⁰⁴ görevlerini ifa edebilmek için Roma Antlaşması' nın 189. maddesi uyarınca tüzükler yapar, direktifler çıkarır, kararlar alır, tavsiyelerde bulunur ve görüş bildirir.

Dayanağı Roma Antlaşması olan AB sigorta mevzuatı, ortak pazarda finansal hizmetlerin kuruluş ve hizmet serbesitine varılmasını; bunların serbest dolaşımı ve sunulmasında olası engelleri ortadan kaldırarak Birlik içindeki kanuni uyumsuzlukları gidererek, Avrupa Tek Sigorta Pazarını oluşturmayı, düzenlemeyi ve denetlemeyi amaçlamaktadır¹⁰⁵.

AB sigorta mevzuatının amacını gerçekleştirilmesinde üye devletlere çok önemli bir görev düşmektedir. Mevzuatı uygulamada birincil derecede sorumlu olan üye devletler öngörülen sürede mevzuatı kendi ülkelerinde uygulamaya koymak durumundadır. Aksi takdirde uygulamada meydana gelen gecikmeler birlik içi sorunların çıkmasına, sektörde tam rekabet ortamının oluşmasının gecikmesine ve iç sigorta pazarına olan güvenin zedelenmesine yol açabilmektedir. Bu bağlamda

¹⁰³ Avrupa Konseyi, üye devletlerin temsilcilerinden oluşur. Her üye devletin hükümeti kendi üyelerinden birini Konsey' e delege olarak atar. Konsey üye devletlerin ekonomik politikalarının eşgüdümünü sağlamak ve Roma Antlaşması' nın yürütülmesiyle görevlidir. Günlük işler Komisyon tarafından görülmekle birlikte nihai karar alma yetkisi Konsey' e aittir.

¹⁰⁴ Avrupa Komisyonu, AB' nin yürütme organlarından biridir. Konsey' e sunulacak önerileri oluşturur. Konsey bu önerileri temel alan birlik mevzuatını kabul eder. Avrupa Parlamentosu da bu önerileri inceler ve yetkileri ile sınırlı olarak hukuksal düzenlemelerin kabul edilmesine katılır.

¹⁰⁵ KENDER, HSH, s.12; MC GEE, Modern Law, s.371; MC GEE, Single Market, s.23; PAUL/CROLY, s.7.

mevzuatın öngörülen sürede uygulamaya konulduğunu hususunu gözlemlemekle görevli olan Avrupa Komisyon' u gecikmeye neden olan üye devletler aleyhine Adalet Divanı¹⁰⁶ nezdinde dava açmış bulunmaktadır.

AB' de sigorta sektörünün düzenlenmesi ve denetlenmesine ilişkin mevzuatın hazırlanması ve izlenmesi tek pazardan sorumlu olan Avrupa Komisyonu İç Pazar Genel Müdürlüğü' nün sigortacılık birimine aittir. Sigortacılık birimi, hayat ve hayat dışı sigorta branşlarına ilişkin yasal düzenlemelerden sorumludur.

Sigortacılıkla ilgili yasal mevzuatın oluşturulmasında Avrupa Komisyonu' na tavsiyelerde bulunmak üzere iki önemli organ oluşturulmuştur.

19.12.1991 tarih ve 91/675/EEC sayılı direktif¹⁰⁷ ile Avrupa Komisyonu' na sigortacılıkla ilgili faaliyetlerde destek sağlamak üzere bir Sigorta Komitesi kurulmuştur. Direktif uyarınca Komite' nin amacı üye devletlerin denetim makamları ve Komisyon' un uyum içinde hareket etmesini sağlamak ve sektörle ilgili tavsiye niteliğinde kararlar almaktır. Bu bağlamda Komite, Komisyonu ile ulusal yetkili makamlar arasında daha yakın işbirliği sağlanmaktadır. Daha sonra 05.11.2003 tarih ve 2004/9/EC Komisyon kararıyla¹⁰⁸ Sigorta Komitesi' nin yerini almak üzere Avrupa Sigorta Ve Mesleki Emeklilik Komitesi (EIOPC) kurulmuştur. Üye devletlerin üst düzey temsilcilerinden oluşan EIOPC, sigortacılıkla ilgili Avrupa Komisyonu' nun önerilerine ilişkin olarak Komisyon'a tavsiyelerde bulunmakla yükümlüdür. Komite sigortacılıkla ilgili yeni direktiflerin hazırlanması ve genel sorunları incelemekle görevlidir.

Bir diğer önemli organ olan Avrupa Sigorta ve Mesleki Emeklilik Denetçileri Komitesi (CEIOPC) 05.11.2003 tarih ve 2004/6/EC sayılı¹⁰⁹ Komisyon kararıyla kurulmuştur. CEIOPC, Avrupa Komisyonuna hazırlanma aşamasında olan

¹⁰⁶ Adalet Divanı, Roma Antlaşması ve Direktiflere getirdiği yorumlar ve verdiği kararlarla Avrupa Birliği' nin yasal ve politik yapısının oluşmasında ve gelişmesinde büyük öneme sahip olmuştur. Avrupa Adalet Divanı' nın temel amacı AB hukukunun etkinliğinin geliştirilmesini sağlamak ve üye devlet yasal sistemlerine entegre edilmesi için çalışmalarda bulunmaktır. Adalet Divanı yasal sorunların çözümünde yargıçlar tarafından geliştirilen hukuki ilkeler olarak tanımlanabilecek içtihatlar ile büyük ölçüde bu amacı gerçekleştirmektedir Üye ülkelerin ortak anlaşmalarıyla atanmış hakimlerden kurulu olan Adalet Divanı ayrıca üye devletleri ve şirketlerini para cezası ile cezalandırılabilme yetkisine sahiptir. ÖZŞAR, s.111; PAUL/CROLY, s.15.

¹⁰⁷ OJ-L 374, 31.12.1991, s.32-33.

¹⁰⁸ OJ-L 003, 07.01.2004, s.34-35.

¹⁰⁹ OJ-L 003, 07.01.2004, s.30-31.

düzenlemelere ilişkin teknik destek sağlamak ve tavsiyelerde bulunmaktadır. Üye devletler tarafından sigorta denetimi alanında yetkili üst düzey temsilcilerinden oluşan CEIOPC, AB çapında denetim uygulamalarının yakınlaştırılması için çalışmaktadır. Bunun yanı sıra denetlenen kurumlara ilişkin bilgi değişimi başta olmak üzere denetim işbirliği için bir forum niteliği taşımaktadır¹¹⁰.

Gelişmiş ülkelerin sigorta düzenleme ve denetim makamları, sigorta şirketlerinin mevzuatla belirlenen esaslara uygun şekilde faaliyet göstermelerini sağlamanın yanında, son yıllarda özellikle sigorta şirketlerinin mali yeterliliklerinin sağlanması konusunda sürekli ve yoğun bir arayış içindedir¹¹¹. Bu bağlamda CEIOPS tarafından sigorta sektörünün sermaye yeterliliği düzenlemelerini risk bazlı bir sisteme oturtmayı amaçlayan Solvency II projesi yürütülmektedir.

A. Birincil Mevzuat

AB' nin temel mevzuatı niteliğindeki birincil mevzuatı birliği kuran Paris ve Roma Antlaşmaları ile bunların ekleri ve protokoller, kurucu antlaşmalarda değişiklikler yapan antlaşmalardır. Antlaşmalar, karar alma süreçleri ile yasama, yürütme ve hukuk süreçlerinde rol oynayan AB kurum ve organlarının temel yapı, işleyiş ve sorumluluklarını da tanımlamaktadır.

Birincil hukuk, üye devletlerde olduğu gibi üye devletlerin vatandaşlarına ve burada ikamet edenlere de doğrudan uygulanmaktadır¹¹².

AB' yi kuran antlaşma sigorta ile ilgili pek çok hüküm içermektedir.

Üye devletler arasında malların, kişilerin, hizmetlerin ve sermayenin serbest dolaşımının önündeki engellerin kaldırıldığı bir iç pazarın oluşturulması Birliğin hedeflerinden biri olarak Antlaşmanın 3/1-c hükmünde yer almaktadır. Sigorta hizmetlerinin üye devletlerde serbestçe verilebilmesi ve sermayenin serbest dolaşımı doğrudan sigortacılık faaliyeti ile ilgilidir.

Antlaşmanın 3/b hükmünde yer alan ortak ticaret politikası hedefi sigortaya ilişkin ortak düzenlemeleri ve uygulamayı gerekli kılmaktadır.

¹¹⁰ ÖZŞAR, s.109.

¹¹¹ FITZSIMMONS, s.107-108; TAŞBAŞI, Denetim ve Gözetim, s.399.

¹¹² CROSSIK/LINDSAY, s.5; TEKİNALP/TEKİNALP, s.68, par.12.

Antlaşmanın 3/g hükmünde yer alan, iç pazarda rekabetin bozulmamasını temin eden bir sistemin varlığı sigortacılar arasındaki rekabetin korunmasını da gerektirmektedir.

Antlaşmanın 3/h hükmünde yer alan ortak pazarın işlerliği için üye devletler hukukunun yakınlaştırılması, üye devletlerin sigorta hukuku kurallarında yakınlaştırılmasını da içerir.

B. İkincil Mevzuat

Organ hukuku veya organlarca oluşturulan hukuk olarak adlandırılan ikincil hukuk, AB' nin organları tarafından oluşturulan, organların görevlerini yerine getirebilmeleri ve konulan hedeflere ulaşabilmeleri için antlaşmaların kendilerine verdiği yetkiler çerçevesinde koydukları, çeşitli etkileri haiz kurallardır¹¹³. Birliğin ikincil hukukunu oluşturan hukuksal norm türleri tüzükler, direktifler, kararlar, tavsiyeler, görüş, önerge, deklarasyon ve faaliyet raporlarıdır.

a. Tüzük ve Kararlar

Tüzükler, AB' yi kuran antlaşma' nın 249/2 hükmü uyarınca bütünüyle üye devletleri bağlayıcı hükümlere sahip ve üye devletlerin ulusal mevzuatlarına geçirilmeksizin doğrudan uygulanan normlardır. Tüzüklerin doğrudan uygulanabilme özelliği onların sadece birlik kurumları ve üye devletler için değil, aynı zamanda birlik vatandaşları için de doğrudan hak ve yükümlülükler ihdas etmesi anlamını taşır¹¹⁴. Tüzükler AB sigorta mevzuatının tekleştirilmesini amaçlamaktadır¹¹⁵.

Kararlar AB' yi kuran antlaşma' nın 249/4 hükmü uyarınca muhatapları için tümüyle bağlayıcı nitelikte kurallardır. Birlik kurumları kararlar aracılığıyla herhangi bir üye devleti veya vatandaşı herhangi bir eylemde bulunmaya ya da bulunmamaya zorlayabilir veya onlarla ilgili haklar ve ödevler tesis edebilir. Kararlar münferit bir uygulamadır ve bütün unsurlarıyla bağlayıcıdır. Kararlar muhataplarına doğrudan uygulanabilir niteliktedir¹¹⁶.

¹¹³ TEKİNALP/TEKİNALP, s.69, par.14.

¹¹⁴ KUBİLAY, Entegrasyon, s.173; YAVAŞI, s.310.

¹¹⁵ CROSSIK/LINDSAY, s.6; ELLIS, s. 44.

¹¹⁶ CROSSIK/LINDSAY, s.6; ELLIS, s.40; KUBİLAY, Entegrasyon, s.174; YAVAŞI, s.310.

- EEC.2155/91 sayılı, EEC ve İsviçre Konfederasyonu Arasındaki Anlaşma Hükümleri Hakkında 20.06.1991 tarihli Tüzük¹¹⁷,

Avrupa Birliği (o zamanki adıyla Avrupa Ekonomik Topluluğu) ve İsviçre Konfederasyonu arasında hayat sigortası dışında doğrudan sigortalama ile ilgili bir anlaşma 10 Ekim 1989’ da Lüksemburg’ da imzalanmıştır. Anlaşma uyarınca, anlaşmanın gözetilmesi ve idaresinin sağlanması, uygulanması ve anlaşma kapsamında belirlenen durumlarda karar alınmasının sağlanması için bir Ortak Komite oluşturulmuştur. 2155/91 sayılı Konsey Tüzüğü, Birliğin, Üye Devlet temsilcilerinin de desteğiyle Ortak Komite’ de temsil edilmesini öngörmektedir.

Birliğin Ortak Komite’ deki pozisyonu, Komisyon’dan gelen teklif doğrultusunda nitelikli oy çokluğu ile hareket edecek olan Konsey tarafından belirlenecektir.

Tüzük tamamen bağlayıcı ve tüm üye devletlerde doğrudan uygulanır nitelik taşımaktadır.

- 91/370/EEC sayılı, EEC ve İsviçre Konfederasyonu Arasındaki Anlaşmanın Sonucu Hakkında 20.06.1991 tarihli Karar¹¹⁸,

Avrupa Birliği (o zamanki adıyla Avrupa Ekonomik Topluluğu) ile İsviçre Konfederasyonu arasında yapılan hayat sigortası dışında doğrudan sigortalama ile ilgili anlaşmayı Topluluk adına onaylamaktadır. Anlaşmanın metni karara eklenmiştir.

- 91/371/EEC sayılı, EEC ve İsviçre Konfederasyonu Arasındaki Anlaşmanın Uygulanmasına İlişkin 20 Haziran 1991 tarihli Direktif¹¹⁹,

Avrupa Birliği (o zamanki adıyla Avrupa Ekonomik Topluluğu) ile İsviçre Konfederasyonu arasındaki anlaşmanın en önemli etkilerinden biri de, merkez ofisleri İsviçre’de bulunan sigorta şirketlerine yönelik olarak, 73/239/EEC sayılı direktifin 3. Bölümü çerçevesinde merkez ofisleri Topluluk dışında bulunan sigorta şirketlerinin

¹¹⁷ OJ-L 205, 27.07.1991, s.1-1.

¹¹⁸ OJ-L 205, 27.07.1991, s.2-2.

¹¹⁹ OJ-L 205, 27.07.1991, s.48-48.

Topluluk içinde kurulmuş acente ve şubelerine uygulanan yasal kurallar dışında kurallar oluşturmasıdır.

Bu nedenle, 91/371/EEC sayılı Direktif çerçevesinde Üye Devletler ulusal hükümlerini anlaşılmaya uygun hale getirmekle ve bu hükümleri kabul ettiklerinde de direktife atıfta bulunmakla yükümlü kılınmışlardır.

- 2001/776 sayılı, ekleri ve protokolleri değiştiren, 18.07.2001 tarihli ve 2001/1 sayılı EC-İsviçre Ortak Komitesi Kararıdır¹²⁰.

Anlaşmanın imzalandığı tarihlerde İsviçre ve Avrupa Birliği tarafından kabul edilen yasal hükümleri takiben, uygulanacak yasal formlar, ECU teriminin EURO ile değiştirilmesi ve yükümlülük karşılama yeterliliği marjları gibi alanlarda bazı değişiklikler getirilmiştir.

b. Direktifler

Direktifler AB' yi kuran Antlaşma' nın 249/3 hükmü uyarınca bütün üye devletlerin mevzuatlarına geçirip uygulamak zorunda oldukları bağlayıcı kurallardır. Direktiflerin hazırlanmasında Avrupa Komisyon' unun ön alışmaları ile tespit edilen teklif, üye devletlerin temsilcilerinden oluşan Avrupa Konsey' ine tevdi edilmekte; Konsey iki istişari organın Avrupa Parlamentosu ve Assamble' nin görüşünü aldıktan sonra metni kesin hale getirilen direktifi kabul ve ısdar eder¹²¹.

Direktifler üye devletlerin mevzuatlarının uyumlaştırılmasını amaçlamaktadır. Direktifler üye devletlere bildirildikten itibaren genellikle on sekiz ay gibi bir süre içinde mevzuatların buna uygun hale getirilmesi gerekmektedir. Bu süre sonunda direktif üye ülke hakkında yürürlüğe girer. Direktiflerin ulusal mevzuatlara geçirilmesi yönteminin seçimi ulusal makamlara aittir. Uygulamada çoğunlukla, devletlerin uygun bulduğu ve direktifin uygulanmasına yönelik bir ulusal mevzuat ihdası gerekmektedir¹²². Bir direktiften etkilenen sektörler, direktif kadar uygulanan ulusal mevzuatı da dikkate almak zorundadır.

¹²⁰ OJ-L 291, 08.11.2001, s.52-55.

¹²¹ KENDER, HSH, s.12.

¹²² PRECHAL, s.3; SEATZU, s.3.

AB' nin sigorta ile ilgili ikincil mevzuatının özünü oluşturan direktifler, sigortacılık faaliyetinde uyumlaştırma sağlama ve sınır aşan ticarete imkan sağlama amacıyla düzenlemeler getirmektedir.

AB sigortacılık mevzuatında kamu denetimine ilişkin spesifik bir yasal düzenleme bulunmamakla birlikte hayat ve hayat dışı sigortalara ilişkin yayınlanan çok sayıda direktif ile sigorta sektörünün denetlenmesine ilişkin prensipler getirilmiş ve ulusal denetim makamları arasındaki işbirliği düzenlenmiştir. Direktiflerin büyük bir çoğunluğu sigorta sektörünün düzenlenmesi ve denetlenmesine ilişkindir.

Direktifler ile üye devletlerdeki sigortacılık piyasalarını yakınlaştırmak üzere ulusal mevzuat düzenlemelerinde belli aykırılıkların ortadan kaldırılması amaçlanmaktadır¹²³. Tek bir ortak sigorta pazarı oluşturmak için pazara giriş koşullarının benzeştirilmesi, iş kurma koşulları üzerindeki kısıtlamaların kaldırılması, denetim kurallarının paralel hale getirilmesi gerekmektedir¹²⁴.

AB üyesi olan devletler sigorta mevzuatlarını direktiflere uygun hale getirmiştir¹²⁵.

Almanya, 06.06.1931 tarihli VAG' de pek çok değişiklik yaparak direktif hükümlerine uygun hale getirmiştir.

Fransa, 09.05.1984 tarihli kararname ile direktif hükümlerini sigorta kanununa dahil etmiştir.

İngiltere 1981,1982 ve 1986 tarihli düzenlemelerle direktifleri hükümlerini benimsemiştir.

Tez çalışmamız hayat dışı sigorta alanında faaliyet gösteren şirketlere ilişkin olduğundan AB direktiflerinden öncelikle hayat dışı sigorta başlığı altında düzenlenen direktifler ve tez konumuzu ilgilendiren mali tablolar, yükümlülük karşılama yeterliliği, tasfiye, yeniden yapılanma ve sigorta gruplarının ek denetimine ilişkin diğer direktifler esas alınmaktadır. Hayat dışı sigortacılığa ilişkin direktifler grubu esas itibariyle hayat dışı sigortacılık faaliyetine başlama ve bu faaliyetlerin sürdürülmesine ilişkin kural ve uygulamaları kapsamaktadır.

¹²³ PRECHAL, s.40; MOSS/WESSEL, s.23; SEATZU, s.3.

¹²⁴ KENDER, HSH, S.12; TAŞDELEN, s.25.

¹²⁵ KENDER, HSH, s.37, dn.29.

aa. Hayat Dışı Sigortaya İlişkin Direktifler

Hayat dışı sigorta direktifleri, hayat sigortası gibi tek bir direktif altında toplanmamıştır.

- 73/239/EEC sayılı, Sigortacılık Faaliyetlerine Başlama ve Yürütme ile İlgili Kanun, Tüzük ve İdari Düzenlemelerin Koordinasyonu Hakkında 24.07.1973 tarihli Birinci Hayat Dışı Sigorta direktifi¹²⁶

Hayat dışı sigortaya ilişkin ilk direktiftir. Direktif müteaddit defalar tadil edilmiş ve pek çok maddesi değişikliğe uğramıştır.

Direktifin temel amacı hayat dışı sigortacılık alanında faaliyete başlamayı ve yürütmeyi kolaylaştırmak ve ulusal denetleyici mevzuatlarda yer alan bazı farklılıkları ortadan kaldırmaktır¹²⁷. Bu amaca ulaşmak ve tüm üye devletlerde sigortalılar ve üçüncü şahıslar için gerekli korumayı sağlamak, özellikle sigorta şirketlerinin mali yapıları ile ilgili konularda eş güdüm sağlanmasını gerektirmektedir. Bu çerçevede hazırlanan direktif ilk etapta beş ana başlık ve bir ekten oluşmuştur.

Bu direktifte özetle, üye devletlerde doğrudan sigorta faaliyetlerine başlanması ve sigorta faaliyetlerinin sürdürülmesi ile ilgili koşullar belirlenmekte ve denetim makamlarının birbirleriyle yakın işbirliği içinde olmaları talep edilmektedir.

73/239/EEC sayılı Birinci Hayat Dışı Direktifi ile yerleşme serbestisi konusunda yapılan düzenlemelerle tek sigorta pazarının iskeleti oluşturulmuştur.

- 73/240/EEC sayılı Kuruluş Serbestisi Konusundaki Yasakların Kaldırılması Hakkında 24.07.1973 tarihli Direktif¹²⁸

Hayat sigortası dışında kalan doğrudan sigortacılık faaliyetleri alanında yerleşme serbestisine dair kısıtlamaların kaldırılmasına ilişkin düzenlemeler getirmektedir. Direktif, üye devletlerin kişilerin ev sahibi üye devlette o ülke vatandaşlarıyla aynı koşullarda faaliyette bulunmalarını engelleyen kısıtlamalar ile ayrımcılık yaratan idari uygulamaların ortadan kaldırmalarını zorunlu kılmaktadır.

¹²⁶ OJ-L 228, 16.08.1973, s.3-19.

¹²⁷ MC GEE, Modern Law, s.382; MC GEE, Single Market, s.8; MERKIN/RODGER, s.4; MOSS/WESSELS, s.27; PFENNIGSTORF, s.119; SEATZU, s.9-10.

¹²⁸ OJ-L 228, 16.08.1973, s.20-22.

- 76/580/EEC sayılı, Hayat Dışı sigortacılık Faaliyetlerine Başlama ve Yürütme il İlgili Kanun, Tüzük ve İdari Düzenlemelerin Koordinasyonu Hakkındaki 73/239/EEC sayılı Hayat Dışı Sigorta direktifinde değişiklik yapan, 29.06.1976 tarihli direktif¹²⁹

73/239/EEC sayılı Direktif, o dönemki adıyla Avrupa Topluluğu’ nda geçerli olan para birimi kavramını Avrupa Yatırım Bankası’ nın tüzüğünde tanımlanan şekilde kullanmaktaydı. 76/580/EEC sayılı Direktif ise bu tanımlamayı değiştirerek para birimi kavramını “Avrupa Para Birimi” olarak tanımlamıştır. Ancak, Euro’ nun Avrupa Birliği para birimi olarak kabul edilmesiyle 76/580/EEC sayılı Direktif geçerliliğini yitirmiştir. Yükümlülük karşılama yeterliliği miktarlarında 2002/13/EC sayılı Direktif ile yapılan değişikliği takiben direktifin diğer maddeleri de geçerliliklerini yitirmiştir.

- 88/357/EEC sayılı, 73/239/EEC sayılı direktifi değiştiren, Hizmet Sağlama Serbestisinin Etkin Biçimde Uygulanmasını Kolaylaştıran Hükümlere İlişkin 22.06.1988 tarihli İkinci Hayat Dışı Sigorta direktifi¹³⁰,

İkinci Konsey Direktifi, 73/239/EEC sayılı ilk direktifi tamamlayıcı nitelikte olup ilk direktifte belirlenen sigorta branşları ve şirketler için hizmet sağlama serbestisi ile ilgili özel düzenlemeler getirmektedir¹³¹.

İkinci Konsey Direktifi, “Genel Hükümlere” ilişkin birinci başlık altında “şirket”, “yerleşme”, “riskin gerçekleştiği üye devlet”, “hizmet sunumunun gerçekleştiği üye devlet” gibi tanımlara yer vermektedir.

Direktifin ikinci başlığı “İlk Direktife Getirilen Ek Hükümler” olup bu başlık altında “büyük risklerin” tanımı yapılmıştır.

Direktif özetle denetim kurumlarının şirketlerin mali durumu ve tüm faaliyetleri ile ilgili ayrıntılı incelemeler yapabilmeleri, bilgi toplayabilmeleri, şirketlerde yerinde incelemeler yapabilmeleri, şirketle ilgili tedbirler alabilmeleri ve gerektiğinde uygun hukuki araçlar kullanarak bu tedbirlerin uygulanmasını sağlayabilmelerini öngörmektedir.

¹²⁹ OJ-L 189, 13.07.1976, s.13-14.

¹³⁰ OJ-L 172, 04.07.1988, s.1-14.

¹³¹ MC GEE, Modern Law, s.389; MC GEE, Single Market, s.9; MERKIN/RODGER, s.7; PFENNIGSTORF, s.119; SEATZU, s.12.

- 92/49/EEC sayılı, 73/239/EEC ve 88/357/EEC sayılı direktiflerde değişiklik yapılması hakkında 18.06.1992 tarihli Üçüncü Hayat Dışı Sigorta direktifi¹³²,

Kendisinden önceki ilk iki direktifte bir çok değişiklik yapmıştır. Bu direktif ile bilgi toplama, yerinde denetimler gerçekleştirme yoluyla ayrıntılı incelemeler yapabilme, şirketler hakkında tedbirler alabilme ve bu tedbirlerin uygulanmasını sağlayabilme konularında denetim makamlarına denetim yetkisi verilmektedir¹³³.

92/49/EEC.m.2 uyarınca bu direktif 73/239/EEC.m.1 hükmünde belirtilen sigorta şirketlerine uygulanacaktır. Bunun yanı sıra 92/49/EEC sayılı direktif, 73/239/EEC sayılı direktifin uygulanmadığı şirketlere ve 73/239/EEC.m.4 hükmünde¹³⁴ sayılan kurumlara uygulanmayacaktır.

- 95/26/EC sayılı, İhtiyatlı Denetim Amacıyla Hayat Dışı Sigortalara İlişkin 73/239/EEC ve 92/49/EEC sayılı direktifleri değiştiren 29.06.1995 tarihli direktif¹³⁵

95/26/EC sayılı direktif kredi kuruluşları, hayat ve hayat dışı sigortalar, yatırım firmaları ve kollektif yatırım şirketlerine ilişkin direktifleri tadil etmektedir.

Direktif bilgi paylaşımı ile ilgili olarak 92/49/EEC sayılı direktifi tadil etmiştir. Direktifte üye devletlerin, yetkili merciler ve diğer ilgili kurumlar arasında bilgi paylaşımına izin verebileceği belirtilmektedir.

- 2000/64/EC sayılı, 92/49/EEC ve 92/96/EEC sayılı direktifleri değiştiren Üçüncü Ülkelerle Bilgi Değişimine İlişkin 07.11.2000 tarihli Bilgi Paylaşımı direktifi¹³⁶

Bu direktif üçüncü ülkelerle bilgi paylaşımına ilişkin olup bu konuda birçok direktifi tadil etmektedir. Bu direktif uyarınca üye devletler, üçüncü ülkelerle bilgi paylaşımını sağlayabilmek için bu ülkelerin yetkili mercileriyle veya söz konusu bilgilerin meslek sırrı kapsamında olması durumunda ülkedeki ilgili mercilerle işbirliği anlaşmaları imzalayabilir. Bu ilgili merciler; mali kuruluşları denetleme sorumluluğu

¹³² OJ-L 228, 11.08.1992, s.1-23.

¹³³ MC GEE, Modern Law, s.399; MC GEE, Single Market, s.10; MERKIN/RODGER, s.12; PFENNIGSTORF, s.120.

¹³⁴ 92/49/EEC sayılı direktifin 3. maddesi ile, 73/239/EEC sayılı birinci direktifin 4. maddesinde düzenlenmiş olan belirli üye devletlerdeki belirli kurumlara belirli rizikoları teminat altına alma tekeli kaldırılmıştır.

¹³⁵ OJ-L 168, 18.07.1995, s.7-13.

¹³⁶ OJ-L 290, 17.11.2000, s.27-28.

olan merciler, sigorta şirketlerinin tasfiye ve iflaslarıyla ilgili organlar, sigorta şirketlerinin kanuni denetim görevini ifa eden kişilerdir.

- 2002/13/EC sayılı, Hayat Dışı Sigorta Teşebbüsleri İçin Yükümlülük Karşılama Sınırı Hakkında 05.03.2002 tarihli direktif¹³⁷

Bu direktif sigorta şirketlerinin mali yükümlülüklerini rahatlıkla yerine getirebilmeleri için karşılık ayırmalarını sağlayarak ileride doğması olası mağduriyetlerin önüne geçmeyi amaçlayan düzenlemeler içermektedir. Bu bağlamda minimum garanti fonu ve yeterlilik karşılabılme marjı uygulamak gibi tedbirler öngörmektedir.

AB’ de 01.01.2004 tarihinden itibaren yükümlülük karşılama yeterliliği konusunda Mali Yeterlilik I Projesi ile hazırlanan rapora dayanılarak hazırlanan 2002/13/EC ve 2002/83/EC sayılı direktifler yürürlüğe girmiştir. Mali Yeterlilik II Projesi çerçevesinde çalışmalar sürmektedir.

bb. Finansal Şirket Gruplarına İlişkin Direktif

2002/87/EC sayılı, 73/239/EEC, 79/267/EEC, 92/49/EEC, 92/96/EEC, 93/6/EEC ve 93/22/EEC sayılı Konsey Direktifleri ile 98/78/EC ve 2000/12/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktiflerini değiştiren, bir finansal şirket grubunda yer alan kredi kurumları, sigorta şirketleri ve yatırım firmalarının ek denetimine ilişkin 16.12.2002 tarihli Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi¹³⁸

AB’ nin finansal alandaki mevzuatı uzun zaman boyunca sektör bazlı tanımlanmış ve faaliyetleri sigortacılık veya bankacılıkla sınırlanmış homojen finansal gruplara yönelik olmuştur. Zamanla finans piyasalarındaki gelişmeler bu piyasaların farklı sektörlerinde faaliyet gösteren yeni finansal şirket gruplarının doğmasına yol açmıştır.

2002/87/EC sayılı direktif büyük finansal şirket gruplarının denetimine ilişkin uluslararası düzeyde kabul gören tavsiyelerin dünyada ilk kapsamlı uygulaması olması nedeniyle önem arz etmektedir.

¹³⁷ OJ-L 077, 20.03.2002, s.17-22.

¹³⁸ OJ-L 035, 11.02.2003, s.1-27.

AB, bu direktifinin uygulanmasıyla büyük finansal ortaklıkların farklı finansal sektörlerde ve sınırların ötesinde etkin denetimini, finansal istikrarın arttırılmasını ve sigorta poliçe sahipleri ile yatırımcıların korunmasını amaçlamaktadır¹³⁹.

Direktif başta bankalar ve holdingler olmak üzere finansal şirket gruplarının denetimine ilişkin genel düzenlemeler içermekte ve grubun ortak tasarrufunda bulunan varlıkların mükerrer olarak minimum şartları yerine getirmede kullanılmaması; birlikteliğin riski yoğunlaştırmaması; iç denetim mekanizmaları ve risk yönetimi süreçleri, ek denetimin koordinasyon ve yürütülmesinden sorumlu olan tek bir koordinatör atanması; yetkili makamlar arasında işbirliği gibi konularda düzenlemeler yapmaktadır.

Direktif uyarınca, bir finansal şirket grubu içerisindeki ana şirket AB içerisindeyse, ek denetimin koordinasyonundan ve uygulanmasından sorumlu bir düzenleyici koordinatör atanmaktadır. Koordinatör gerekli veya ilgili bilgilerin toplanması ve yayılmasının koordinasyonunu; şirket grubunun finansal durumunun ve sermaye yeterliliğinin ek denetimini; şirket grubunun yapısının, organizasyonunun ve iç kontrol sisteminin değerlendirilmesini; denetim faaliyetlerinin planlanması ve koordinasyonunu yaparak ek denetimi gerçekleştirmektedir¹⁴⁰.

cc. Sigorta Gruplarının Ek Denetimine İlişkin Direktif

98/78/EEC sayılı , Bir Sigorta Grubundaki Sigorta Şirketlerinin Tamamlayıcı Denetimi Hakkındaki 27.10.1998 tarihli Ek Sigorta Denetimi direktifi¹⁴¹,

Bu direktif ile sigorta gruplarının denetimi hususu düzenlenmektedir. Üye devletin denetim makamı tarafından gerçekleştirilmesi öngörülen bu ek denetim, sigorta şirketinin bağlı şirketlerini, iştiraklerini ve bu iştiraklerin bağlı şirketlerini kapsamaktadır. Bu şekilde, büyük finansal gruplarda öz kaynakların ana şirketlerle bağlı şirketlerinde çift kullanımının önlenmesi amaçlanmaktadır. Başka bir deyişle, sermaye yeterliliğini karşılamak üzere grubun farklı şirketlerinde aynı sermayenin kullanılması engellenmeye çalışılmaktadır. Bu nedenle direktifte finansal grup bünyesindeki sigorta şirketlerinin finansal durumunu dikkate almak amacıyla düzeltilmiş yükümlülük

¹³⁹ GRUSON, s.6.

¹⁴⁰ GRUSON, s.44.

¹⁴¹ OJ-L 330, 05.12.1998, s.1-12.

karşılama yeterliliği hesaplanması öngörülmektedir. Direktifin 1. ekinde; indirme ve toplama metodu, gereklilik mahsup metodu ve muhasebe konsolidasyonu metodu olmak üzere birbirine eş değerde üç farklı hesaplama seçeneği sunulmaktadır.

Ayrıca bir sigorta grubunda hissesi bulunan şirketlerin, borçlu hale geldiklerinde bu borçları ödemek üzere bağlı sigorta şirketlerinden sermaye çekmeye çalışması ihtimaline karşılık bu şirketlerin kendi fonlarının denetimi de öngörülmektedir.

Direktif uyarınca farklı üye devletlerde yerleşik sigorta şirketlerinin birbiriyle herhangi bir bağları veya ortak bir iştirakleri bulunuyorsa, bu üye devletlerdeki yetkili merciler denetini kolaylaştırmak amacıyla işbirliğine gidebilmektedir.

2002/87/EC sayılı finansal şirket grupları hakkındaki direktif bu direktifte değişiklikler yapmıştır.

dd. Tasfiye ve Yeniden Yapılandırmaya İlişkin Direktif

2001/17/EC sayılı, Sigorta Şirketlerinin Yeniden Yapılanması ve Tasfiyesi Hakkında 19.03.2001 tarihli direktif¹⁴²

2001/17/EC sayılı direktif sigorta şirketlerine ilişkin yeniden yapılandırma önlemlerine ve tasfiye usullerine yöneliktir. Direktif uyarınca başka üye devletlerde şubeleri olan bir sigorta şirketi iflas ederse, tasfiye süreci, ev sahibi üye devletteki iflas hukukuna tabi olacak ve iflas işlemleri yine bu devlette yürütülecektir. Direktif sigorta şirketlerinin yeniden yapılandırılması ve tasfiyesine ilişkin prosedürün şirkete faaliyete başlama ve hizmet sunma yetkisini veren üye devletin yetkili makamları tarafından kendi iç hukuklarına göre uygulanacağını öngörmektedir. Bu kural, AB sigorta direktiflerinin temelini teşkil eden ev sahibi üye devlet kontrolü prensibiyle uyumludur¹⁴³.

2. AVRUPA BİRLİĞİ SİGORTA SEKTÖRÜNDE DENETİM

A. DEVLET DENETİMİ

AB sigortacılık mevzuatı denetim hukukunu geniş bir serbesti içinde ve piyasa ekonomisine kamu müdahalesini asgari ölçüye indirerek yeknesaklaştırmaktadır.

¹⁴² OJ-L 110, 20.04.2001, s.28-39.

¹⁴³ MOSS/WESSELS, s.34.

AB’ de amaca en uygun çözüm sigorta şirketlerinin üye devletlerde kurulup faaliyet göstermesi bir başka deyişle yerleşmelerinin merkezileşmesidir. Bu anlamda merkezileşme, bir birlik kurumunun sigorta şirketlerinin yerleşmelerine ilişkin izin verilmesinde ve denetiminde yetkili kılınmasıdır. Birlikte merkezi izin ve denetim düzenlemesi söz konusu değildir.

AB mevzuatı sigorta şirketlerinin denetiminde şirketin merkezinin bulunduğu ülke denetimi esasını kabul etmiştir¹⁴⁴. Buna göre sigorta şirketleri merkezlerinin bulunduğu üye devletin denetim organları tarafından denetlenmektedir. Birlik düzeyinde sorumlu denetim makamı şirket merkezinin bulunduğu devletin denetim makamıdır. Şirketin merkez ve şubelerinin hizmet sağlama özgürlüğü altında yürüttüğü bütün mali işlemlerde merkezin bulunduğu devlet tek yetkili kabul edilmektedir.

AB tek sigorta piyasasının düzgün işleyebilmesi için gerekli koşullardan biri de ülkelerdeki denetim sistemlerinin birbirine yakın olmasıdır. Üye devletlerin denetim makamlarının sigorta şirketleri üzerinde birbirlerinden farklı denetim kural ve uygulamaları tercih etmesi rekabet açısından haksızlıkların doğumuna neden olabilecektir.

Üye devletler denetim organlarına, kendi ülkelerinde yerleşik sigorta şirketlerinin faaliyetlerini, ülkeleri dışındaki faaliyetlerini de kapsayacak şekilde AB sigortacılık mevzuatı kapsamında denetlemelerini sağlayacak şekilde yetki ve araçları veren hukuki düzenlemeleri yaparlar. Bu yetki ve araçların yetkili denetim organlarına şu imkanları sağlaması gerekmektedir;

- Şirketin ve faaliyetinin bütünü hakkında ayrıntılı bilgi edinebilme,
- Şirketin uymak zorunda olduğu hukuksal ve idari düzenlemelerde faaliyet programıyla uyumlu olmasını güven altına alacak önlemler alınabilmesi,
- Sigortalıların menfaatlerini tehlikeye düşüren hallerden kaçınılmasına veya bunların ortadan kaldırılmasına yönelik önlemler alınabilmesidir.

Tek pasaport ilkesi uyarınca birden fazla ülkede faaliyet gösteren sigorta şirketlerinin ve yine birden fazla ülkede kurulu bulunan sigorta şirketlerinin oluşturduğu büyük sigorta gruplarının denetlenmesi şirketin genel merkezinin bulunduğu ev sahibi

¹⁴⁴ HEISS, s.12; MC GEE, Single Market, s.11; SEATZU, s.17; TAŞDELEN, s.46; VAN EMPEL, s.39-40; VIPOND, s.16.

üye devlet tarafından gerçekleştirilmektedir. Buna ev sahibi üye devletin denetimi ilkesi denmektedir. Bu bağlamda sigorta şirketi ve şubelerinin hizmet sağlama serbestisi altında yürüttüğü bütün mali işlemlerde tek yetkili şirket merkezinin bulunduğu devlettir. Bu nedenle denetim makamları arasındaki işbirliği çok önemlidir. Ulusal denetleyici otoriteler arasında sürekli bir bilgi alışverişi vardır¹⁴⁵. AB’ de bir denetim makamına, diğer AB ülkelerinde de faaliyet gösteren bir şirketin mali durumunu denetlerken ihtiyaç duyduğu bilgileri o ülkelerin denetim makamları tarafından sağlanması zorunluluğu söz konusudur. AB mevzuatında sigorta şirketinin merkezinin bulunduğu üye devlette olduğu kadar, şirketin şube ve acentalarının faaliyette olduğu devletlerde de denetim yapılması gerektiğine işaret edilmektedir¹⁴⁶.

AB ülkelerinde 1994 itibarıyla tarife ve ürünler üzerindeki denetim kaldırılarak, şirketlerin mali yeterliliği üzerinde denetim yoğunlaştırılmıştır. Mali denetim şirketin likiditesini, teknik karşılıklarını, topluluk genelinde yürürlüğe konulan mevzuata dayanan merkezin bulunduğu devletin mevcut kurallarına ve uygulamalarına uygun olarak bütün faaliyetini kavrar. Bu denetimin amacı, tek sigorta pazarının daha verimli işlemlerini sağlamak, rekabet kurallarını ve tüketicileri korumaktır¹⁴⁷.

Şirket merkezinin bulunduğu üye devletin yetkili makamları sigorta şirketlerinden kurallara uygun bir yönetim ve muhasebe sistemi ile etkin bir iç denetim mekanizmasına sahip olmalarını ister.

a. Avrupa Birliği Tek Sigorta Pazarı

aa. Tanımı

Sigorta sektöründe tek bir pazarın yaratılması finansal hizmetler alanında AB’ nin başlıca önceliklerinden biri olmuştur. Avrupa ülkeleri emniyet ve istikrar dağıtmak üzere kurulmuş bulunan sigorta şirketlerinin istedikleri ülkelerde faaliyette bulunabilmeleri esasını benimsemiştir¹⁴⁸.

AB üyesi ülkelerin ulusal sigorta piyasaları, sigorta şirketlerinin ürünlerini AB ülkelerinde serbestçe satmalarını ve bireylerin sigortacılık işlemleri için AB üyesi

¹⁴⁵ BASEDOW, s.282.

¹⁴⁶ TAŞDELEN, s.46.

¹⁴⁷ VIPOND, s.8.

¹⁴⁸ ATABEK, Murakabe, s.295; CHANCE, EEC, s.2; MC GEE, Single Market, s.6.

herhangi bir ülkede kurulmuş olan sigorta şirketine kendi ülkelerinde kurulmuş olan şirketlerle eşit şartlarda başvurabilmelerini temin etmek üzere oluşturulan pazardır¹⁴⁹. İç Pazar malların, kişilerin, hizmetlerin, sermayenin serbestçe dolaşımının AB mevzuatına uygun bir biçimde sigortalandığı iç sınırları olmayan bir alandır¹⁵⁰.

Sigorta için bir Avrupa tek pazarı kurmanın anlamı, öncelikle ulusal pazarları, sınırları hizmetlerle geçmek ve sağlanan serbestiyi güvence altına almak suretiyle her birine karşı ulusal pazarları açmak, bunun yanı sıra farklı üye devletlerin içinde rekabet koşullarını yasal etkileri koordine etmek suretiyle Birlik pazarı içinde ulusal pazarların bütünleştirilmesidir. Tek bir sigorta piyasası içerisinde şirketler ürünlerini AB üyesi tüm ülkelerde serbestçe satabildikleri gibi, kişiler de sigortacılık işlemleri için kendi yerleşik bulundukları ülke dışında her hangi bir üye devlet sigortacısına başvurabilmektedir.

Sigorta alanında tam bir ortak pazarın kurulması bütün üye devletlerin sigorta mevzuatlarının uygun hale getirilmesi ile sağlanabilir¹⁵¹. Ancak tek sigorta pazarının oluşturulmasında bireylerin satın aldığı finansal ürünler ve bunların satışındaki kültürel farklar başta olmak üzere bir takım engeller bulunmaktadır. Bunların yanı sıra yabancı para birimindeki fonların maliyetleri, genel ürün koşulları, sosyal düzenlemeler ve vergilendirme farkları ve sözleşme hukuklarındaki farklılıklar da tek bir sigorta pazarının oluşturulmasına engel diğer hususlardır.

Tek sigorta pazarı ev sahibi üye devlet prensibi, tek pasaport uygulaması ve karşılıklı tanıma prensiplerine dayanmaktadır¹⁵².

bb. Amaçları

AB’ de tek sigorta pazarı ile hedeflenen kuruluş ve hizmet sunma serbestilerinin sağlanması ve AB vatandaşlarının en düşük ücret karşılığında en yüksek kalitede ve çok çeşitli sigorta ürünlerinden yararlanabilmeleridir¹⁵³.

Tek bir sigorta pazarı kurulmasının amaçları;

¹⁴⁹ DUMANOĞLU/GEDİKOĞLU, s.39; ÖZŞAR, s.20.; OKSAY/ACAR, s.109.

¹⁵⁰ BASEDOW, s.281; MERKIN/RODGER, s.1.

¹⁵¹ KENDER, HSH, s.12,

¹⁵² CHANCE, Insurance Regulation, s.45; CHANCE, EEC, s.2; KUBİLAY, Bütünleşme, s.13-14; MERKIN, s.471.

¹⁵³ ALANYA, s.45; CHANCE, EEC, s.2; ELLIS, s.33; OKSAY, Tek Sigorta, s.8; TANER/SEYMEN, s.168.

- Bir üye devlette merkezi bulunan bir sigorta şirketinin AB dahilindeki diğer bir üye ülkede serbestçe şube açabilmesi,
- Sigortacıların ürünlerini diledikleri üye ülkede o ülke sigortacılarıyla aynı şekilde serbestçe pazarlayabilmeleri,
- Sigortacıların finansal taahhütlerini yerine getirmeleri ve farklı vergi sistemlerinin rekabet koşullarını olumsuz yönde etkilememesi için her üye ülkede aynı şartlara tabi olmaları,
- AB çerçevesinde ortak zorunlu sigortalar uygulaması,
- Para transferlerinde kısıtlama ve yaptırım uygulanmaması,
- AB üyesi her ülkede sigortalıların haklarını gözeterek ve yanlış yönlendirilmelerini önleyecek denetim mekanizmalarının kurulmasıdır¹⁵⁴.

Tek sigorta piyasası ile Avrupa Birliği yalnızca şirketlerin aralarındaki rekabeti arttırmayı değil kişilerin güvenle daha iyi ürünlere erişimini sağlayacak olanakları sunmayı da hedeflemektedir. Bu amacın gerçekleşmesi ile rekabetçi bir sigortacılık sektörünün oluşması sağlanacak, bu da ekonomik etkinlik ve gelişmeye katkıda bulunacaktır. Tek sigorta pazarı ekonomik etkinliğin ve pazarın bütünleşmesini, bir araya gelmesini geliştirmekte ve desteklemektedir.

Bu amaçların gerçekleştirilebilmesi için üye devletlerin hizmet, sermaye ve şahıslarının mübadele serbestisinin sağlanması için ilgili mevzuatlarını uygun hale getirmeleri gerekmektedir.

cc. Kapsamı

Avrupa Birliği' nin sigortacılık sektöründe iki temel görevi bulunmaktadır. Bunlar;

- Tüm Avrupa Birliği vatandaşlarının piyasadaki mevcut sigorta ürünlerine erişimlerini mümkün kılmak ve sigorta işlemlerinde kendilerine gerekli yasal ve finansal korumayı sağlamak,
- Bir üye devlette faaliyet gösterme iznine sahip bir sigorta şirketinin Avrupa Birliği genelinde faaliyette bulunabilmesi için yerleşme hakkı ile hizmet sunumu hakkında faydalanmasını sağlamaktır.

¹⁵⁴ ALANYA, s.45; ASLANLAR/KANDEMİR, s.25.

Tek sigorta pazarı sigortacıların AB' nin her yerine serbestçe yerleşmelerine ve faaliyette bulunarak hizmet sunmalarına izin veren ortak bir çerçeveyi gerektirmektedir. Yerleşme ve hizmet sunma serbestisi tek sigorta pazarın temel gereklerindedir. Bu haklar ticaretin veya serbest meslek faaliyetlerinin sürdürülmesini sağlar¹⁵⁵.

Yerleşme ve hizmet serbestisi ile sigorta şirketlerinin üye devletlerde yerleşmeleri ve hizmet sunmalarının merkezileştirilmesi amaçlanmaktadır. Bir başka deyişle bu serbestiler sigortacıların ve sigortalıların serbestçe dolaşımıdır. Burada merkezileşme ile bir AB kurumunun sigorta şirketlerinin yerleşmelerine ilişkin iznin verilmesinde ve denetlenmelerinde yetkili kılınması ifade edilmektedir.

Yerleşme ve hizmet serbestisinden yararlananlar, AB vatandaşları ile üye devletlerden birinin hukukuna göre kurulan sigorta şirketleridir.

01.07.1994 tarihine kadar yerleşme ve hizmet sunma serbestilerinden aynı anda yararlanmak mümkün değildi. Ancak 92/49/EEC sayılı Üçüncü Hayat Dışı direktifin başlangıcının 28. paragrafı ve 37. maddesi hükümleri ile üye devletlere belirli durumlarda yerleşme ve hizmet sunma serbestilerinden aynı anda yararlanmaya kısıtlama getirebilme hakkı ortadan kaldırılmıştır.

aaa. Yerleşme Serbestisi

Sigortacılıkta yerleşme serbestisi, bir üye ülkede kurulmuş olan sigorta kuruluşunun diğer bir üye devlet ülkesinde yerli şirketlerle aynı şartlara tabi olarak çalışabilmesidir¹⁵⁶. Bir başka deyişle, sigorta alanında yerleşme serbestisi bir üye devlet vatandaşlarının kendi ülkelerinden başka bir üye devlet ülkesinde yerli şirketlerle aynı koşullara bağlı olarak bir iş kurabilme hakkını ifade eder.

Yerleşme serbestisi bir üye devlette belirsiz bir süre için sabit bir yerden ekonomik faaliyetin sürdürülmesini gerektirmektedir. Yerleşme serbestisinde süre belirsiz olmakla birlikte sürekli veya sürekliye yakın bir hak olarak görülmektedir¹⁵⁷.

¹⁵⁵ CHANCE, Insurance Regulation, s.2; CHANCE, EEC, s.2.KENT, s.172.

¹⁵⁶ BIRDS/HIRD, s.21; CHANCE, Insurance Regulation, s.2; CHANCE, EEC, s.5; CROSSIK/LINDSAY, s.9; ELLIS, s.33; HEISS, s.2; MC GEE, Modern Law, s.375; MC GEE, Single Market, s.28; KENDER, HSH, s.12.; KUBİLAY, ÖSH, s.207; SEATZU, s.5; VAN EMPEL, s.71.

¹⁵⁷ KENT, s.172; KUBİLAY, Bütünleşme, s.12; YAVAŞI, S. 311.

Yerleşme ile hizmet sunma serbestileri arasındaki en temel fark süredir. Yukarıda belirtildiği üzere yerleşme serbetisinde belirsiz bir süre söz konusu iken, hizmet sunma serbestisinde yerleşme niyeti olmaksızın belirli bir süre mevcuttur. Her iki serbesti arasındaki bu farka ilişkin olarak Adalet Divanı, 205/84 sayılı Komisyon/Almanya davası kapsamında;

“Misafir ülkede şube veya acente şeklinde olmazsa da, şirketin kendi personelinin yönettiği veya bağımsız olmakla birlikte acente gibi şirketi sürekli olarak temsil yetkisine sahip bir kişi tarafından yönetilen bir büro – bu sadece bir büro bile olsa- yerleşme serbestisine ilişkin kurallara tabi olacaktır” şeklinde hüküm tesis etmiştir¹⁵⁸.

bbb. Hizmet Sunma Serbestisi

Hizmet sunma serbestisi, bir üye devlette kurulu bulunan bir sigorta şirketinin bir takım kısıtlamalarla engellenmeksizin hizmet vermek amacıyla başka bir üye devlete gitmesidir¹⁵⁹. Hizmet sunma serbestisi, hizmet sunanın ve hizmetten yararlananın serbest dolaşımını kapsar. Bir üye devletin vatandaşı sigortacının, diğer bir üye devletin vatandaşı sigortalı ile sigorta sözleşmesinin şartlarını ve hizmet serbestisini tam olarak gerçekleştirebilmesidir¹⁶⁰.

Roma Antlaşmasının 49. maddesi uyarınca bir sigorta şirketi sigorta hizmetini belirli bir süre için bir başka üye devlette sunabilir. Hizmet sunma serbestisi bir ekonomik faaliyetin, hizmet sağlayıcısının veya alıcısının yerleşik olmadığı bir üye devlette geçici süre için verilmesini gerektirmektedir. Bu bağlamda hizmet sunma serbestisi yerleşme niyeti içermeyen, geçici bir hak olarak görünmektedir¹⁶¹.

Roma Antlaşmasının 50. maddesi belirli hizmetleri düzenlemektedir. Anılan hüküm uyarınca hizmetler, normal olarak ücret karşılığında sağlanan, şimdiye kadar malların, sermaye ve kişilerin serbest dolaşımı ile ilgili hükümlere tabi olmayan hizmetleri ifade eder. Hizmetler; sınai ve ticari nitelikteki faaliyetleri, esnaf

¹⁵⁸ KENT, s.172; YAVAŞI, s.311.

¹⁵⁹ ALANYA, s.45; ¹⁵⁹ BIRDS/HIRD, s.22; CHANCE, Insurance Regulation, s.3; CHANCE, EEC, s.6; ELLIS, s.37; HEISS, s.3; KENDER, HSH, s.12; MC GEE, Single Market, s.24; SEATZU, s.6.

¹⁶⁰ KENDER, HSH, s.12.

¹⁶¹ KUBILAY, Bütünleşme, s.12; YAVAŞI, s.311.

faaliyetlerini ve serbest meslek faaliyetlerini kapsar. Sigortacılık sermayenin serbest dolaşımı kapsamında addedilmektedir¹⁶². Sigortacılık faaliyeti hizmet sunumu olmakla birlikte, taşımacılık ve bankacılık gibi antlaşmanın ayrı bir hükmüyle -51. maddesi ile düzenlenmekte olup, 50. maddede sayılan hizmetler arasında yer almamaktadır. 51. madde hükmü uyarınca sigorta hizmetlerinin serbestleştirilmesi, sermayenin serbest dolaşımıyla uyumlu olarak gerçekleştirilebilir.

Hizmet sunan taraf, hizmetin verildiği ülkede faaliyetini geçici olarak bu ülkenin kendi vatandaşlarına uyguladıklarıyla aynı koşullarla yerine getirebilir.

b.Tek Pasaport İlkesi

Üye devletlerin sigorta denetim hukuklarında meydana getirdiği uyumlaştırma neticesinde bir sigorta şirketi 01.07.1994 tarihinden itibaren AB üyesi devletlerin egemenlik alanlarından oluşan bir coğrafyada yerleşme ve hizmet sunma özgürlüğü çerçevesinde sigortacılık faaliyetinde bulunabilecektir. Tek pasaport ilkesi uyarınca sigortacı belli koşullara uyduğu takdirde kurulduğu devlet toprakları dışındaki AB ülkelerinde yerleşmeden de sigortacılık yapabilecektir¹⁶³. Devletler diğer üye devletlerin şirketlerine hiçbir şekilde ayırıcı işlem yapamayacaktır.

Ev sahibi üye devlet tarafından verilen sigortacılık işlemleri yapma yetkisine “Avrupa Pasaportu” ilkesi denilmekte olup, sigorta şirketleri sahip oldukları bu pasaport ile sigortacılık faaliyetlerini AB’ ye üye olan tüm ülkelerde gerçekleştirebilmektedir¹⁶⁴. Bu şekilde AB sigorta şirketleri hizmetlerini doğrudan kendi ülkelerinden veya diğer üye ülkelerde şube açmak suretiyle tüm AB üyesi ülkelerde eşit şartlarda sunabilmektedir¹⁶⁵.

Sigorta şirketleri merkezlerinin kayıtlı olduğu üye devletten başka bir üye devlete yerleşme hakkı veya hizmet sunumu serbestisi çerçevesinde faaliyet göstermek isterlerse bu faaliyetlerine başlamak için gerekli izni ev sahibi üye ülkeden alırlar. Hizmetin verileceği ülke bunun dışında ayrıca bir izin talep edemez. Ancak tek pasaport prensibi sigorta şirketlerinin hiçbir ön koşul olmaksızın sınır ötesi faaliyette

¹⁶² CRAIG/BURCA, s.801.

¹⁶³ ELLIS, s.69.

¹⁶⁴ CHANCE, EEC, s.31; MERKIN/RODGER, s.5; OKSAY, Tek Sigorta, s.8; TAŞDELEN, s.30.

¹⁶⁵ PAUL/CROLY, s.75.

bulunabilecekleri anlamına gelmez. Sigorta şirketleri belirli belgeleri ev sahibi ülke makamlarına ibraz etmek zorundadır. Son kararı verecek olan ev sahibi üye devlet makamı idari ve mali yapı uygunluğuna ilişkin değerlendirmesinden sonra hizmetin sunulacağı ülkedeki ilgili makama bilgi vermekle yükümlüdür¹⁶⁶. Sonuç olarak AB' ye üye ülkelerden birinde kurulu bir sigorta şirketi ev sahibi ülkenin resmi kurumlarını haberdar etmek suretiyle ruhsatlı bulunduğu branşlarda diğer üye ülkelerde de sigortacılık hizmeti verebilmektedir. AB üyeleri kendi pazar ihtiyaçlarını gerekçe göstererek sigortacılık izni vermekten kaçınamaz; bir başvuruyu reddettikleri takdirde bunu gerekçeli olarak başvuru sahibine bildirmek zorundadırlar¹⁶⁷.

Bunun yanı sıra AB üyesi bir ülkede yerleşik kişilerin diğer üye ülkelerdeki sigorta şirketlerinden sigorta hizmeti alması mümkündür.

B. BAĞIMSIZ DENETİM

Uluslararası yatırımcılar tarafından finansal tabloların gerçeği yansıtır yansıtmadığını gösteren denetim raporlarına her zaman tam olarak güven duyulamaması nedeniyle AB çapında bağımsız denetim standartlarına yönelik uyumlaştırma çalışmaları başlamıştır; ancak iç denetim standartları henüz AB çapında uyumlaştırılmamıştır¹⁶⁸.

a. AB Bağımsız Denetim Mevzuatı

Şirketler hukuku başlığı altında ele alınan AB bağımsız denetim mevzuatı tarih sırasıyla şu şekildedir;

- 25.07.1978 tarihli ve 78/660/EEC sayılı Dördüncü Şirket Hukuku direktifi¹⁶⁹, üye devletlerdeki sınırlı sorumlu şirketlerin yıllık mali tabloları hakkındaki düzenlemelerinin uyumlaştırılmasını amaçlamaktadır.
- 13.06.1983 tarih ve 83/349/EEC sayılı Yedinci Şirketler Hukuku direktifi¹⁷⁰, en az bir sınırlı sorumlu şirketten oluşan gruplar için konsolide hesapların gerekliliğine ve bu hesapların hazırlanmasında uygulanacak yöntemlere ilişkindir.

¹⁶⁶ ATALAY, Ali Utku, s.30.

¹⁶⁷ ASLANLAR/KANDEMİR, s.26.; TAŞDELEN, s.30.

¹⁶⁸ FILIPOVA, s.99-100; KREMERS, s.13; MASCIANDARO, s.489; VIPOND, s.12.

¹⁶⁹ OJ-L 222, 14.08.1978, s.11-31.

Her iki direktifte yasal denetimin kapsamı belirlenmekle birlikte bu işi yapmaya kimin yetkili olacağı düzenlenmemektedir¹⁷¹.

- 10.04.1984 tarih ve 84/253/EEC sayılı Sekizinci Şirketler Hukuku direktifi¹⁷², AB üye devletlerinde Birlik müktesebatının gerektirdiği muhasebe belgeleriyle ilgili yasal denetimler yapmakla sorumlu denetçilerin ve denetim firmalarının asgari yeterliliklerini tanımlamaktadır. Direktifte, denetçilerin ve denetim firmalarının onayı, ehliyet şartları, bağımsızlık ilkeleri ele alınmaktadır. Ancak direktif AB üyesi ülkelerin ulusal mevzuatlarında yer alan denetim standartlarının uyumlaştırılmasını öngörmemektedir.

- 17.05.2006 tarih ve 2006/43/EC sayılı Yıllık Hesapların ve Konsolide Hesapların Yasal Denetimine İlişkin direktif¹⁷³, dördüncü ve yedinci direktifleri değiştirmiş ve sekizinci direktifi yürürlükten kaldırmıştır.

2006/43/EC sayılı direktif yasal denetçilerin görevlerini tanımlamakta, tarafsızlık ve bağımsızlıklarını garantilemekte, etik ilkeler belirlemekte, güçlü bir kamusal gözetim getirmekte, AB üyesi ülkelerin ulusal düzenleyici kurumları arasında işbirliği öngörmekte ve AB’ de yapılan bütün yasal denetimler için uluslararası denetim standartlarının kullanımını benimsemektedir. Direktif ayrıca üçüncü ülke denetim kurumları ve denetçileriyle uluslararası düzeyde işbirliği de öngörmektedir. Mayıs 2006 tarihinde kabul edilen direktifin uygulanması için üye devletlere yirmi dört ay süre tanınmıştır.

Direktif ortak denetim standartları, kalite güvenesi, kamu gözetimi, atama ve azil, üçüncü ülke denetçileri ve denetim şirketlerinin durumu gibi konularda yeni düzenlemeler getirmekte ve onay, karşılıklı tanıma ve profesyonel bağımsızlık ve gizlilik gibi konularda önemli değişiklikler öngörmektedir.

b. AB’ de Sigortacılık Bağımsız Denetim Standartlarını Düzenleyen Kuruluşlar

AB’ de denetim alanında uyumlaştırma iç pazarın tam olarak işlemesi için son derece önemli olduğundan bağımsız denetim konuları Avrupa Komisyonu İç Pazar

¹⁷⁰ OJ-L 193, 18.07.1983, s.1-17.

¹⁷¹ OKSAY/ACAR, s.117; FILIPOVA, S.89-90.

¹⁷² OJ-L 126 , 12.05.1984, s.20 -26.

¹⁷³ OJ-L 157, 09.06.2006, s.87-107.

Genel Müdürlüğü' nün sorumluluğunda şirketler hukuku başlığı altında yürütülmektedir.

aa. Avrupa Komisyonu İç Pazar Genel Müdürlüğü

Avrupa Komisyonu' nun otuz yedi genel müdürlüğünden biri olan İç Pazar ve Hizmetler Genel Müdürlüğü, Avrupa tek pazar politikasının işlemlerini sağlamak ve belli özel sektörlerde tek pazarı geliştirmekle sorumludur.

Genel Müdürlüğün başlıca üç temel sorumluluğu bulunmaktadır. Şöyle ki;

- Serbest dolaşımın önündeki engelleri ortadan kaldırmayı amaçlayan mevzuat tasarıları hazırlamak;
- AB normlarının üye devletler tarafından tam ve eksiksiz uygulanıp uygulanmadığını izlemek ve söz konusu normlara uymayan üye devletlerin Avrupa Adalet Divanına götürülmesi için komisyona öneride bulunmak;
- Gerçek ve tüzel kişileri tek pazar içinde sahip oldukları haklar konusunda bilgilendirmek ve bu haklardan uygulamada yararlanmalarını sağlamaktır.

İç Pazar Genel Müdürlüğü, mali hizmetler, posta hizmetleri, medya, e- ticaret, kamu alımları, fikri ve sınai mülkiyet hakları, sözleşme hukuku, haksız rekabet, şirket hukuku, muhasebe ve denetim konularından sorumludur.

Bunun yanı sıra İç Pazar Genel Müdürlüğü, AB içinde yasal denetimin kalitesini geliştirmekle sorumludur. Genel Müdürlük yıllık konsolide finansal tabloların birlik hukukuna uygun olarak denetlenmesinden sorumlu olup, rekabetçi bir denetim piyasası yaratılması ve denetimlerin yüksek kalitede yapılması için çalışmaktadır. Bu bağlamda Genel Müdürlük denetim şirketlerinin ve denetçilerin bağımsızlığı, denetçilerin sorumluluğu, denetçilerin kamu gözetimi, denetimde uluslararası standartlar, üçüncü ülkelerle işbirliği konularıyla ilgilenmektedir.

bb. Denetim Düzenleme Komitesi

Avrupa Komisyonu yasal denetime ilişkin direktifle ilgili uygulama önlemleri alırken üye devletlerin temsilcilerinden oluşan ve kendi bünyesinde faaliyet gösteren Denetim Düzenleme Komitesi tarafından desteklenmektedir.

II. B Ö L Ü M

TÜRK HUKUKU VE AVRUPA BİRLİĞİ DİREKTİFLERİ UYARINCA HAYAT DIŞI SİGORTA ŞİRKETLERİNİN KURULMA, FAALİYETE GEÇME, FAALİYETTE BULUNMA VE SONA ERMESİNDE DENETİMİ

Ş III. HAYAT DIŞI SİGORTA ŞİRKETLERİNİN KURULMA VE FAALİYETE GEÇME AŞAMASINDA DENETİMİ

1. HAYAT DIŞI SİGORTA ŞİRKETLERİNİN KURULMASINDA DENETİMİ

Sigortacılık alanında faaliyette bulunacak şirketlerin türü ve kuruluş şekli kanunla belirlenmiştir. Sigortacılık faaliyetinin belirli bir organizasyonu gerektirmesi sebebiyle herkesin sigortacılıkla uğraşmasını istemeyen kanun koyucu, gerçek kişilerin sigortacı olmalarına izin vermeyerek Türkiye’ de sigortacılık alanında faaliyette bulunacak kişileri sadece anonim şirketler ve kooperatif şeklinde kurulan karşılıklı sigorta şirketleri ile sınırlamaktadır¹⁷⁴. Kanuni düzenleme bu şekilde olmakla birlikte, Türkiye’ de ruhsat alarak kooperatif şirket biçiminde kurulmuş ve sigortacılık alanında faaliyette bulunan tek karşılıklı sigorta şirketi olan Birlik Sigorta Kooperatifi’ nin 19.12.1997 tarihinde anonim şirkete dönüşmesiyle uygulamada kooperatif biçiminde işleyen sigorta şirketi kalmamıştır. Bu bağlamda tez çalışmamızın bu bölümünde Sigortacılık Kanunu’ nda yer alan özel hükümlerin yanı sıra TTK’ nın anonim şirketlere ilişkin hükümleri esas alınmaktadır.

SK.m.3/1 ve SRŞKÇEY.m.5/1 hükümleri uyarınca Türkiye’ de faaliyet gösterecek sigorta şirketleri¹⁷⁵ ile reasürans şirketlerinin¹⁷⁶ anonim şirket veya kooperatif şeklinde kurulmuş olması şarttır. SK.m.3/1 hükmünde şirket türü ve faaliyet alanı açıkça belirtilmiştir.

Anonim şirketler bankacılık, sigortacılık, sermaye piyasası gibi büyük sermayeler gerektiren kilit alanlarda ekonomik açıdan en önemli ve etkili şirket tipi

¹⁷⁴ CAN, s.213.; BOZER, s.20; KENDER, HSH, s.27; SESYILMAZ, s.405; TEKİNALP, Teknik Yedekler, s.93-94; TEKİNALP, G, s.335.

¹⁷⁵ SK.m.2/ö ve SRŞKÇEY.m.4/1-e hükümleri uyarınca sigorta şirketi Türkiye’ de kurulmuş sigorta şirketi ile yurt dışında kurulmuş sigorta şirketinin Türkiye’ deki teşkilatını ifade eder.

¹⁷⁶ SK.m.2/k ve SRŞKÇEY.m.4/1-d hükümleri uyarınca reasürans şirketi Türkiye’ de kurulmuş reasürans şirketi ile yurt dışında kurulmuş reasürans şirketinin Türkiye’ deki teşkilatını ifade eder.

olup, kapitalist ekonomik sistemin egemen olduğu tüm ülkelerde sistemin temel taşlarındandır. Anonim şirketlerin büyük ekonomik avantajı dağınık ve küçük tasarrufları bir araya toplayarak büyük sermayeye muhtaç teşebbüsleri gerçekleştirebilmesidir¹⁷⁷. Diğer yandan anonim şirketlerin bünyeleri itibarıyla bütün faaliyetlerinin kontrolü kolaydır ve ayrıca devlet denetimine tabidir¹⁷⁸. Bu özelliklerin yanı sıra sigortalılara güvence vermek amacıyla sigorta ve reasürans şirketleri, diğer anonim şirketlerden farklı olarak özel karşılıklar ayırmaktadır ve bu şirketlerin özel teminat sistemleri bulunmaktadır.

TTK.m.503/3 uyarınca sigorta şirketleri limited şirket biçiminde kurulamaz. Bunun sebebi limited şirketlerde sermayenin yetersiz oluşu ve bir sigorta şirketinde aranması gereken aleniyetin bulunmamasıdır¹⁷⁹.

Avrupa Birliği'nde sigortacılık yapabilecek kuruluşlar 92/49/EEC.m.6/1-a hükmünde üye devletler bazında düzenlenmektedir. Anılan düzenleme uyarınca genel olarak başta anonim şirket olmak üzere sermaye şirketlerinin veya ilgili üye devlette anonim şirket statüsüne denk şirketlerin¹⁸⁰ sigorta şirketi olarak faaliyetlerine izin verilmektedir¹⁸¹.

Ev sahibi üye devlet, izin başvurusunda bulunan her sigorta şirketinden belirtilen hükümde düzenlenen¹⁸² şirket türlerinden birini benimsemesini istemektedir¹⁸³.

¹⁷⁷ BAHTİYAR, Ortaklıklar, s.71; KENDER, HSH, s.28.

¹⁷⁸ ARSLANLI, s.4; II, s.197 vd; KENDER, HSH, s.28.

¹⁷⁹ KENDER, HSH, s.28.

¹⁸⁰ İngiltere'de limited şirketler sigortacılık yapabilir.

¹⁸¹ Direktifte belirtilen şirket türleri hakkında detaylı bilgi için bkz. MAITLAND WALKER.

¹⁸² - Belçika Krallığı: "société anonyme/naamloze vennootschap", "société en commandite par actions/commanditaire vennootschap op aandelen", "association d'assurance mutuelle/onderlinge verzekeringsvereniging", "société coopérative/coöperatieve vennootschap";

- Danimarka Krallığı: "aktieselskaber", "gensidige selskaber";

- Alman Federale Cumhuriyeti: "Aktiengesellschaft", "Versicherungsverein auf Gegenseitigkeit", "Oeffentlich-rechtliches Wettbewerbsversicherungsunternehmen";

- Fransa Cumhuriyeti: "société anonyme", "société d'assurance mutuelle", "institution de prévoyance régie par le code de la sécurité sociale", "institution de prévoyance régie par le code rural" and "mutuelles régies par le code de la mutualité";

- İrlanda: incorporated companies limited by shares or by guarantee or unlimited;

- İtalya Cumhuriyeti: "società per azioni", "società cooperativa", "mutua di assicurazione";

- Lüksemburg: "société anonyme", "société en commandite par actions", "association d'assurances mutuelles", "société coopérative";

- Hollanda Krallığı: "naamloze vennootschap", "onderlinge waarborgmaatschappij";

- Birleşik Krallık: incorporated companies limited by shares or by guarantee or unlimited, societies registered under the Industrial and Provident Societies Acts, societies registered under the Friendly Societies Acts, the association of underwriters known as Lloyd's;

İsviçre, Fransa, İtalya, Norveç ve Belçika' da sermayesi paylara bölünmüş bütün ticaret şirketleri sigortacılık yapabilmektedir. Almanya, İspanya, Hollanda, Danimarka ve Avusturya' da ise sadece anonim şirketler sigortacılıkla uğraşabilir. Almanya ve Fransa' da limited şirketlerin sigortacılık yapması yasaklanmıştır¹⁸⁴.

92/49/EEC.m.6/1-a hükmü uyarınca sigorta şirketleri Avrupa anonim şirketi şeklinde de kurulabilir¹⁸⁵.

Türk hukukunda sigorta şirketlerinin anonim şirket olarak kurulmasının yanı sıra karşılıklı sigorta şirketlerinin varlığı da öngörülmektedir. TTK.m.1263 hükmünde "Birçok şahısların birleşerek içlerinden herhangi birinin duçar olacağı her nevi tehlikeden doğan zararları tazmin etmeyi taahhüt etmelerine karşılıklı sigorta denir" demek suretiyle karşılıklı sigorta tanımlanmıştır.

Karşılıklı sigorta şirketleri kooperatif esasına göre kurulurlar ve tamamen bölgesel veya mesleki karakterli kuruluşlardır¹⁸⁶. Aynı tehlikeye maruz kalan şahısların bu tehlikeleri ortaklaşa taşımaları esasına dayanırlar. Bu tür sigortanın temelini karşılıklı yardımlaşma yani mütualite teşkil etmekte olup; ortaklarını teminat altına almak amacıyla ve onların mahalli ihtiyaçlarını karşılamak için kurulurlar¹⁸⁷. Sigorta alanında faaliyet gösteren kooperatiflerin varlığı, anonim şirket biçiminde kurulmuş diğer sigorta şirketlerince rağbet edilmemiş rizikolara karşı himaye sağlamayı üstlenmeleri ve kâr elde etme gayelerinin bulunmayışı bakımından önem arz etmektedir.

Karşılıklı sigorta şirketinin en önemli özelliği şirketin bizzat sigortalılar tarafından kurulup işletilmesidir¹⁸⁸. Burada sigortacı ve sigortalı sıfatı aynı şahıs üzerinde toplanmaktadır.

Primler hesap edilirken aynı rizikoya maruz şahısların gerçekleşecek bir zararı karşılayabilmeleri için müşterek kasaya ne miktarda para yatırmaları gerektiği fikrinden hareketle primler tespit edilir. Ortakların her yıl ödeyecekleri primlerin toplamı aynı

- Helenik Cumhuriyeti: "anonymi etairia", "allilasfalistikos synetairismos";

- İspanya Krallığı: "sociedad anónima", "sociedad mutua", "sociedad cooperativa";

- Portekiz Cumhuriyeti: "sociedade anónima", "mútua de seguros".

¹⁸³ ELLIS, s.70; KRAAKMAN, s.37; WERLAUFF, Company Law, s. 110.

¹⁸⁴ KENDER, HSH, s.27-28.

¹⁸⁵ TAŞDELEN, s.31; Avrupa anonim şirketi hakkında detaylı bilgi için bkz. OPLUSTIL/TEICHMANN; RICKFORD; WERLAUFF, European Company

¹⁸⁶ ÇAKALIR/SOMER, s.58.

¹⁸⁷ EKENER, s.83.; ÖNEN, s.67.

¹⁸⁸ KENDER, HSH, s.27.

zamanda sigortalı olan bu şahısların uğrayacakları ve sigorta konusuna giren zararlarının ödenmesine tahsis edilir. Bu sebeple sabit bir prim ve sermaye bulunmayıp bunlar zaman zaman duruma göre ayarlanır¹⁸⁹.

SK.m.3/3 hükmü uyarınca üyeleri dışındaki kişilerle sigorta sözleşmesi yapmayan kooperatif şeklinde kurulan sigorta ve reasürans şirketlerinin, karşılıklı sigortacılık faaliyeti ile uğraşması; asgari ortak adedinin iki yüz kişiden az olamaması ve yöneticilerine herhangi bir ayrıcalık vermemesi gerekmektedir.

SK.m.3/4 uyarınca kooperatiflerin üyeleri dışındaki kişilerle sigorta sözleşmesi yapabilmesi, bu hususun ana sözleşmelerinde açıkça yer alması şartıyla Müsteşarlığın iznine tabidir. Kooperatif üyeleri dışındaki kişilerle sigorta sözleşmesi yapılabilmesi için kooperatiflerin sermayelerini Müsteşarlıkça belirlenecek miktara yükseltmesi zorunludur.

Anılan hükümde belirlenen esaslara aykırı davrananların işyerleri SK.m.34/1 uyarınca Bakanın talebi üzerine valiliklerce bir yılı geçmemek üzere geçici olarak kapatılacağı gibi ilan ve reklamları da durdurulur ya da toplatılır. Bu bir idari cezadır.

Bunun yanı sıra SK.m.35/2 uyarınca Müsteşarlıktan izin alınmadan sigorta sözleşmesi yapan kooperatiflerin yetkilileri beşyüz günden az olmamak üzere bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

A. SİGORTA ŞİRKETLERİNİN KURULMASI

Sigortacılık yapabilmek için öncelikle denetim kanununun belirlediği şirket tipi tabi olduğu kanun hükümlerine göre kurulacak, sonra denetim kanunundaki şartları yerine getirerek çalışmaya başlayacaktır. Bu arada eğer denetim kanununda kuruluş hükümlerini değiştiren bir şart varsa doğrudan doğruya bu son şarta uyulacaktır.

Anonim şirketlerin kuruluşuna ilişkin olarak TTK' da yer alan hükümler genel hükümler olup; nitelikleri sebebiyle bazı anonim şirketler için özel düzenlemeler getirilmektedir. Ülke ekonomisi yönünden büyük önem taşıyan bu nedenle büyük sermaye, sağlıklı işleyiş ve güven gerektiren bazı alanlarda bu anonim şirketler nitelik, yapı, ekonomik ve iktisadi işlevleri dolayısıyla TTK' nın kuruluş için aradığı şartlara ek şartlar öngören düzenlemelere tabi tutulmaktadır. Sigorta şirketleri bu şirketlerden olup,

¹⁸⁹ EKENER, s.83; KENDER, Murakabe, s 42-43.

özel hükümlere tabidir¹⁹⁰. Meydana gelen rizikolar neticesinde doğan zararların sigortalılar arasında dağıtılması esasına dayanan sigorta kavramının¹⁹¹ temelinde bir işletme ve organizasyon bulunmaktadır. Sigortacılığın mahiyeti itibariyle sigortacılıkla uğraşacak bu işletme ve organizasyonlar kuruluş, çalışma ve denetimleri bakımından özel kurallara tabi tutulmuştur¹⁹².

TTK' nın anonim şirketlerin kuruluş, işleyiş ve sona ermesi ile anonim şirketlerde devlet denetimine dair bütün hükümlerine sigorta şirketleri de tabidir. Şirket çalıştığı süre içinde ve sona ermesinde Sigortacılık Kanunu' nda özel bir hüküm olmadıkça TTK hükümlerine tabi olmaktadır.

TTK.m.279/1 uyarınca kuruluş prosedürü şirket ana sözleşmesinin yazılı olarak hazırlanıp, kurucular tarafından imzalanıp, imzaların noter tarafından tasdik edilmesi ile başlar. Anonim şirketin kuruluşu ticaret siciline tescili ile sona erer. TTK.m.301 uyarınca anonim şirket ticaret siciline tescil ile tüzel kişiliğine kavuşur.

Ana sözleşmenin zorunlu unsurlarını içeren TTK.m.279 hükmünde on bent olarak yer alan düzenlemeye Sigortacılık Kanunu sigortalıların menfaatlerinin korunması amacıyla sermaye miktarı ve paylara ilişkin şartlara iki önemli istisna getirmektedir;

Sigortacılık Kanunu ile kuruluş sermayesi yerine faaliyet sermayesi esası benimsenmektedir¹⁹³. Bu bağlamda Bakanlık tarafından belirlenecek sigorta branşlarında faaliyet göstermek isteyen sigorta şirketleri kuruluşta öngördükleri sermayeyi o branşlar itibariyle Müsteşarlık tarafından belirlenmiş olan miktara yükseltmek zorundadır.

SK.m.5/3 hükmü uyarınca sigorta şirketlerinin ödenmiş sermayeleri ruhsat talep edilen sigorta branşları için öngörülen sermaye tutarları ile verilmek istenen teminatlara bağlı olarak beş milyon YTL' den az olamaz¹⁹⁴.

Türkiye' de şube açacak yabancı şirketlerin Türkiye' ye ayrılan ödenmiş sermayelerinin Bakanlar Kurulu' nun 06.07.2007 tarih ve 2007/12467 sayılı kararının

¹⁹⁰ POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU, s.474.

¹⁹¹ OMAĞ, Riziko, s.103.

¹⁹² BAHTİYAR, Ortaklıklar, s.77; KENDER, HSH, s.27-28.

¹⁹³ ÖZER KABUKÇUOĞLU, Çalışmalar, s.302.

¹⁹⁴ Mülga SMK.m.2/2-c hükmü uyarınca sigorta şirketlerinin asgari sermayesi 10.3 trilyon TL olacaktı.

1/1 hükmü ile Türkiye' de kurulu sigorta ve reasürans şirketleri için belirlenen tutardan az olmaması şartı getirilmiştir.

Asgari sermaye miktarı şartı şirketlerin sigortacılık faaliyetlerini gereği gibi yerine getirebilmeleri ve sigortalıların hak ve menfaatlerini koruyabilmeleri bakımından yeterli bir sermayeye sahip olmaları düşüncesinden hareketle getirilmiştir¹⁹⁵. SK.m.5/3 hükmü uyarınca Müsteşarlık, söz konusu miktarı, Türkiye İstatistik Kurumu tarafından açıklanan Üretici Fiyatları Endeksi artış oranını aşmamak kaydıyla artırmaya yetkilidir¹⁹⁶.

Minimum sermaye şartına ilave olarak SK.m.17/4-2 hükmü ile branş bazında sermaye uygulaması kabul edilmiştir. Hazine Müsteşarlığı' nın 12.07.2007 tarih ve 2007/4 sayılı genelgesi ekinde gösterilen tablolarda hayat dışı sigorta şirketlerinin branşlarının tamamı için öngörülen asgari sermaye tutarı altı milyon altı yüz YTL olarak belirlenmiştir.

SK.m.3/2-b hükmü uyarınca hisse senetlerinin nakit karşılığı çıkarılması gerekmektedir. Bu nedenle sigorta şirketlerinde sadece nakdi kuruluş kabul edilmektedir¹⁹⁷.

Sigortacılık Kanunu uyarınca ana sözleşmede yer alacak hükümler üç grupta toplanabilir. Bu hükümler sırasıyla şirketin yapısına ilişkin hükümler (SK.m.4); ortakların oy haklarına ilişkin hükümler (SK.m.9) ve mali bünyeye ilişkin hükümlerdir (SK.m.16, 17)¹⁹⁸.

B. SİGORTA ŞİRKETLERİNİN FAALİYET ALANI

TTK.m.12 ve 12/8 hükümleri uyarınca sosyal sigortalar hariç olmak üzere sigortacılıkla uğraşan müesseseler ticarethane olup, bunları işleten kişiler TTK.m.18

¹⁹⁵ BOZER, s.21.; KENDER, Hukuki Sorunlar, s.4.

¹⁹⁶ Mülga SMK.m.2/7 uyarınca Bakanlık bu hükümde yer alan asgari sermaye tutarını Devlet İstatistik Enstitüsü Toptan Eşya Fiyatları Endeksi artış oranını aşmamak kaydıyla arttırmaya yetkili idi.

¹⁹⁷ ÇAKALIR/SOMER, s.60.

¹⁹⁸ Ana sözleşmede yer alan ortaklara ilişkin hükümler ile mali bünyeye ilişkin hükümler tez çalışmamızın işleyişte denetim bölümünde sigorta şirketinin yükümlülükleri altında detaylı olarak ele alınacaktır.

uyarınca tüzel kişiler tacirdir. Karşılıklı sigorta ile uğraşan kooperatifler de dahil olmak üzere sigorta şirketleri bu hükme tabi olup, tüzel kişi tacir sıfatını haizdir¹⁹⁹.

Tüzel kişi tacir sıfatını haiz sigorta şirketlerinin uğraştıkları sigortacılık faaliyetinin mahiyeti başka bir ticari faaliyette bulunmalarını engellemektedir. SK.m.3/1-2 ve SRŞKÇEY.m.5/1 hükümleri uyarınca sigorta ve reasürans şirketleri, sigortacılık işlemleri ve bunlarla doğrudan bağlantısı bulunan işler dışında başka işlerle iştigal edemez²⁰⁰. Sigorta şirketleri ancak sigortacılık yapabilir. Bu düzenleme ile, sigorta şirketlerinde biriken fonların verim, likidite, güven ilkelerine göre işletilmesi gerektiğinden bu yatırım işlemleri dolayısıyla faaliyet alanının sigortacılık ile bağdaşmayacak şekilde genişletilmesinin engellenmesi amaçlanmaktadır²⁰¹. Zira sigorta şirketlerinin mali gücünün daima sigortalıların alacaklarını karşılamaya yeterli halde tutulması zorunluluğu vardır ve şirketin mali imkanlarının başka işlerde de kullanılması uygun olmayan sonuçlara varabilir²⁰².

Anılan hüküm ile öngörülen başka işle iştigal yasağına aykırı davranılması halinde SK.m.34/2-a uyarınca Müsteşarlık tarafından yirmi beş bin YTL idari para cezası verilir.

Sigorta şirketlerinin münhasıran iştigal etmekle zorunlu oldukları sigortacılık faaliyetleri SK.m.5/2 hükmü uyarınca hayat sigortaları ve hayat dışı sigortalar olmak üzere iki ana gruba ayrılır²⁰³. SK.m.5/2 ve SRŞKÇEY.m.11/1 hükümleri uyarınca sigorta şirketleri, hayat sigortaları ve hayat dışı sigortalar ana gruplarından sadece birinde faaliyet gösterebilirler²⁰⁴.

SK.m.5/2 hükmü kapsamındaki sigorta branşlarına detaylı olarak 2007/1 sayılı Sigorta Branşlarına İlişkin Tebliğ' de yer verilmektedir²⁰⁵.

Anılan tebliğ uyarınca sigorta branşları yeni haliyle şu şekildedir;

- Hayat Dışı Grubu

¹⁹⁹ KARAYALÇIN, Ticari İşletme, s.165; KENDER, HSH, s.32; KUBİLAY, ÖSH, s.218; ULAŞ, s.12.

²⁰⁰ Sermaye Piyasası Kanunu 38. maddesi hükmü ile sigorta şirketlerinin Hazine Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın görüşü alınarak yatırım fonu kurabilmelerine izin vermektedir.

²⁰¹ KARAYALÇIN, Risk, s.67.

²⁰² KENDER, HSH, s.31.

²⁰³ Bu düzenleme SMK.m.7 hükmüne paralel bir düzenlemedir.

²⁰⁴ Durumlarını, SK.m.5 ile tespit edilecek branş ayırımına kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde uyumlu hale getirmeyen sigorta şirketleri, SK' nın geçici 3. maddesi 1. fıkrası uyarınca yeni sigorta sözleşmesi akdedemez, riski artırıcı nitelikte zeyil, temdit ve yenileme yapamaz.

²⁰⁵ RG:11.07.2007 tarih ve 26579 sayı.

A. Sigorta Branşları ve Bu Branşlar Altında Yapılabilecek Tazminat Ödemeleri

1. Kaza (meslek hastalıkları dahil)

- a. ölme veya yaralanma sonucu toplu veya irat şeklinde tazminat ödemesi
- b. zararın tazmini
- c. (a) ve (b)'nin kombinasyonuna bağlı ödemeler

2. Hastalık/ Sağlık

- a) hastalık sonucu toplu veya irat şeklinde tazminat ödemesi (hastalık)
- b) tedavi masraflarının tazmini (sağlık)
- c) (a) ve (b)'nin kombinasyonu (hastalık ve sağlık)

3. Kara araçları

- a. motorlu kara araçlarına gelen zararlar nedeniyle tazminat ödemesi
- b. motorlu araçlar dışındaki kara araçlarına gelen zararlar nedeniyle tazminat ödemesi

4. Raylı araçlar

Raylı araçlara gelen zararlar nedeniyle tazminat ödemesi

5. Hava araçları

Hava araçlarına gelen zararlar nedeniyle tazminat ödemesi

6. Su araçları (deniz, göl ve nehir araçları)

- a. nehir araçlarına gelen zararlar nedeniyle tazminat ödemesi
- b. göl araçlarına gelen zararlar nedeniyle tazminat ödemesi
- c. deniz araçlarına gelen zararlar nedeniyle tazminat ödemesi

7. Nakliyat (ticari mal, bagaj ve tüm diğer mallar)

Ulaşımın şekline bağlı olmaksızın nakliyat konusu mal ve bagaja gelen zararlar nedeniyle tazminat ödemesi.

8. Yangın ve doğal afetler

- a. yangın
- b. patlama
- c. deprem
- ç. sel
- d. deprem ve sel dışındaki doğal afetler
- e. nükleer enerji

f. toprak kayması

nedeniyle doğan tazminat ödemeleri (3, 4, 5, 6 ve 7 kapsamındaki mallar için uygulanmaz).

9. Genel zararlar

a) Dolu veya dondan kaynaklanan zararlar nedeniyle tazminat ödemeleri (3, 4, 5, 6 ve 7 kapsamındaki mallar için uygulanmaz)

b) 8’de sayılan haller dışında hırsızlık ve diğer tüm olaylardan kaynaklanan zararlar nedeniyle tazminat ödemeleri

10. Kara araçları sorumluluk

Kara araçlarından kaynaklanan sorumluluklar (taşıyıcı sorumluluğu dahil) nedeniyle tazminat ödemeleri.

11. Hava araçları sorumluluk

Hava araçlarından kaynaklanan sorumluluklar (taşıyıcı sorumluluğu dahil) nedeniyle tazminat ödemeleri.

12. Su araçları sorumluluk (deniz, göl ve nehir araçları)

Su araçlarından kaynaklanan sorumluluklar (taşıyıcı sorumluluğu dahil) nedeniyle tazminat ödemeleri.

13. Genel sorumluluk

10, 11 ve 12 kapsamında sayılanlar dışındaki tüm sorumluluklar nedeniyle tazminat ödemeleri.

14. Kredi

a) borcun ödenmemesine veya borçlunun aczine bağlı tazminat ödemeleri

b) ihracat kredisine bağlı tazminat ödemeleri

c) taksitle verilen kredilere bağlı tazminat ödemeleri

ç) uzun vadeli konut kredisine bağlı tazminat ödemeleri

d) tarım kredisine bağlı tazminat ödemeleri

15. Emniyeti suistimal

16. Finansal Kayıplar

a) istihdam risklerinden kaynaklanan tazminat ödemeleri,

b) gelir yetersizliğinden kaynaklanan tazminat ödemeleri,

c) hava şartlarının neden olduğu zararlardan kaynaklanan tazminat ödemeleri,

- ç) gelir kaybı nedeniyle tazminat ödemeleri,
- d) genel giderlerin devam ettirilebilmesine yönelik tazminat ödemeleri,
- e) beklenmeyen ticari giderler nedeniyle yapılan tazminat ödemeleri,
- f) piyasa değerindeki kayıp nedeniyle yapılan tazminat ödemeleri,
- g) kira veya gelir kaybına bağlı tazminat ödemeleri,
- h) ticari olan ya da olmayan diğer finansal kayıplardan kaynaklanan tazminat ödemeleri.

17. Hukuksal Koruma

Hukuksal çıkarların korunması için yapılması gereken giderlere bağlı ödemeler.

18. Destek

Seyahat ederken ya da evinden uzaktayken zarurete düşen sigortalıya yapılan ödemeler.

B. Birden Fazla Branş İçin Verilen Ruhsat Tanımları

I. Kaza ve Hastalık/Sağlık Sigortası

- 1. Kaza (meslek hastalıkları dahil)
- 2. Hastalık/Sağlık

II. Kara Taşımacılığı Sigortası

- 3. Kara araçları
- 7. Nakliyat (ticari mal, bagaj ve tüm diğer mallar)
- 10. Kara araçları sorumluluk
- III. Nakliyat ve Ulaşım Sigortası
- 4. Raylı araçlar
- 6. Su araçları (deniz, göl ve nehir araçları)
- 7. Nakliyat (ticari mal, bagaj ve tüm diğer mallar)
- 12. Su araçları sorumluluk (deniz, göl ve nehir araçları)

IV. Havacılık Sigortası

- 5. Hava araçları
- 7. Nakliyat (ticari mal, bagaj ve tüm diğer mallar)
- 11. Hava araçları sorumluluk

V. Yangın Sigortası ve Diğer Zararlar

- 8. Yangın ve doğal afetler

9. Genel zararlar

VI. Sorumluluk Sigortaları

10. Kara araçları sorumluluk

11. Hava araçları sorumluluk

12. Su araçları sorumluluk (deniz, göl ve nehir araçları)

13. Genel sorumluluk

VII. Kredi ve Emniyeti Suistimal Sigortaları

14. Kredi

15. Emniyeti suistimal

- Hayat Grubu

A. Sigorta Branşları ve Bu Branşlar Altında Yapılabilecek Ödemeler

1. Hayat

a) süre sonunda hayatta kalma halinde yapılacak ödeme (yaşama),

b) ölüm halinde yapılacak ödeme (ölüm),

c) (a) ve (b)'nin kombinasyonuna bağlı ödeme (karma),

ç) geri prim iadesi,

d) irat ödemesi,

e) hayat sigortasına tamamlayıcı olarak akdedilen (a,b,c,d) profesyonel çalışma yoksunluğu dahil cismani zararlar nedeniyle yapılan ödeme.

2. Evlilik Sigortası, Doğum Sigortası

3. Yatırım Fonlu Sigortalar

Yatırım fonları ile bağlantılı olarak verilen yaşama, ölüm, karma veya geri prim iadesi ile irat ödemeli hayat sigortalarına bağlı ödeme.

4. Sermaye İtfa Sigortası

Peşin ya da taksitli prim ödemeleri karşılığında, süresi ve miktarı açısından belirli olan taahhütleri kapsayan aktüeryal tekniğe dayanan birikim işlemlerine bağlı ödeme.

5. Fonların Yönetimi İşlemi

- Emeklilik fonlarının yönetim işlemleri; ilgili müessese açısından yatırımların (plasmanların) yönetimine ve özellikle ölüm, hayatta kalma ya da faaliyetlerin

durması ya da azalması hallerinde tazminat ödemeyi üstlenen kurumların rezervlerini temsil edici aktiflerin yönetimine dayanan işlemler,

- Sermayenin korunması ya da asgari faiz ödemesine ilişkin sigorta ile birlikte yapılan yukarıdaki işlemler,

6. Kaza (meslek hastalıkları dahil)

a) ölme veya yaralanma sonucu toplu veya irat şeklinde tazminat ödemesi

b) zararın tazmini

c) (a) ve (b)'nin kombinasyonuna bağlı ödemeler

7. Hastalık/Sağlık

a) hastalık sonucu toplu veya irat şeklinde tazminat ödemesi (hastalık)

b) tedavi masraflarının tazmini (sağlık)

c) (a) ve (b)'nin kombinasyonu (hastalık ve sağlık)

Yukarıda belirtilen branşların ele alınışı bakımından Sigortacılık Kanunu ile mülga Sigorta Murakabe Kanunu arasında ciddi farklılıklar bulunduğu görülmektedir. Sigortacılık Kanunu uyarınca yapılan branş düzenlemesinde mülga SMK' da varolmayan yeni bir çok branş ve bu branşlar altında yeni çeşitli teminatlarla yer verilmiştir. Yeni branş düzenlemeleri bu branşlar altında yapılacak tazminat ödemelerini gösterir biçimde ele alınmıştır. Mülga SMK' ya göre alınan ruhsatların hepsinin birebir karşılığı yeni branş ve alt ayrımları bulunmamaktadır. Bu nedenle mülga SMK kapsamında alınan ruhsatların Sigortacılık Kanunu ile uyumlaştırılması zorunluluğu gündeme gelmektedir. Bu uyumlaştırma kazanılmış haklar korunarak gerçekleştirilecektir. Uyumlaştırmaya ilişkin ilkeler, "Hazine Müsteşarlığı' nın Sigorta Branşlarına İlişkin Tebliğin Uygulama Esaslarına Dair Genelge"²⁰⁶ ile "Hazine Müsteşarlığı' nın Ruhsatname Yenilemelerine İlişkin Sektör Duyurusu"²⁰⁷ nda belirtilmektedir.

Yeni sigortaların yapılabilmesi ancak yeni ruhsat başvuruları ile mümkün olacaktır. Sigorta şirketleri teminatların tümünü veya bir kısmını içerecek şekilde ruhsat başvurusunda bulunabilir. Ruhsatlar branş bazında verilmektedir. Branş altındaki

²⁰⁶ 26.09.2007 tarih ve 2007/11 sayılı genelge.

²⁰⁷ 26.09.2007 tarih ve 2007/14 sayılı duyuru.

teminatların tamamı için ruhsat başvurusunda bulunulmamışsa ruhsatta bu durum belirtilecektir.

Avrupa Birliği'nde sigorta şirketlerinin sadece sigortacılık faaliyetiyle iştiraki esastır. Sigortacılık yapacak şirketlerin faaliyetlerinin sigortacılık dışı alanları kapsamaması gerekir. 92/49/EEC.m.6/1-b hükmü uyarınca sigorta şirketlerinin iştiraki konularını diğer bütün ticari faaliyetlerden hariç tutarak sigortacılık faaliyeti ve doğrudan bu faaliyetle ilgili işlemlerle sınırlaması gerekmektedir.

C. SİGORTA ŞİRKETLERİNİN YAPISI

Sigorta şirketlerinin yapısı iç ve dış olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bir sigorta şirketinin iç teşkilatı TTK hükümlerine ve işletmecilik esaslarına göre kurulur²⁰⁸. Sigorta şirketlerinin iç teşkilatı genel olarak şirketin organları ile hizmet ve teknik birimleri şeklinde gerçekleşmektedir²⁰⁹.

a. Organları

Sigortacılık Kanun'unun "Sigorta şirketleri ve reasürans şirketlerinin teşkilatı" başlıklı 4. maddesi ile sigorta şirketinin organları düzenlemektedir. Anılan hükümde şirketin yönetim kurulu, denetçi, genel müdür ve diğer müdürlere ilişkin düzenlemeler yer almaktadır. Sigorta şirketinin organlarına ilişkin düzenlemelere SRŞKÇEY' de de yer verilmektedir.

SK.m.4 uyarınca şirket teşkilatı genel kurul, yönetim kurulu, genel müdür, genel müdür yardımcısı, Murahhas üyeler, denetçiler ve mülga SMK' da yer alan düzenlemeden farklı olarak bir iç denetim sistemi biriminden oluşmaktadır.

SK.m.4 ve SRŞKÇEY.m.6/2, 7/1, 8/1 hükümleri uyarınca sigorta şirketlerinde yönetim kurulu üyelerinin, genel müdür ve yardımcılarının, Murahhas üyelerin, genel müdür yardımcısına denk veya daha üst konumlarda görev yapan diğer yöneticilerin, denetçilerin, şirketin hakim hissedarı tüzel kişilerin yönetim ve denetimine sahip kişilerin SK.m.3/2-a hükmünde sayılan sigorta şirketi ve reasürans şirketi kurucuları ve ortaklarında aranan şartları – mali güç dışında - taşınması gerekmektedir.

²⁰⁸ BOZER, s.15.

²⁰⁹ Tez çalışmamızın konusunu sigorta şirketlerinin dış örgütlenmesi ilgilendirmedinden sigorta araçları olarak nitelendirilen bu grup ele alınmamaktadır.

SK.m.4 hükmünün yaptığı atıf neticesinde sigorta şirketleri ve reasürans şirketlerinin yukarıda belirtilen yöneticilerinin SK.m.3/2-a uyarınca²¹⁰;

- Müflis veya konkordato ilan etmiş olmaması,
- Tasfiyeye tabi tutulan finansal kuruluşlarda ve hakkında SK.m.20/2 ve 20/3 hükümleri uygulanan şirketlerde oy hakkının ya da sermayesinin doğrudan veya dolaylı %10 ve daha fazla bir oranda veya bu oranın altında olsa bile denetim ve yönetime etkili olabilecek şekilde denetim ve yönetim kurullarına üye belirleme imtiyazı veren pay sahibi olmaması,
- Taksirli suçlar hariç olmak üzere affa uğramış olsalar dahi süreli hapis veya sigortacılık mevzuatına aykırı hareketlerinden dolayı hapis veya birden fazla adli para cezasına mahkum edilmemiş yahut cezası ne olursa olsun basit ve nitelikli zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, görevi kötüye kullanma gibi yüz kızartıcı suçlar ile kaçakçılık suçları, resmi ihale ve alım satımlara fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama, devlet sırlarını açığa vurma veya vergi kaçakçılığı suçlarından dolayı hüküm giymemiş olması gerekmektedir²¹¹.

Anılan hükümde yönetim kurulu üyeleri için mali güç şartının aranmayarak; eğitim ve deneyim şartlarının aranması yerinde ve AB sigorta mevzuatına uygun bir düzenlemedir. SK.m.3/2-a hükmünde sayılan şartlar değerlendirildiğinde kanunun sigorta ve reasürans şirketlerinin kurucu, ortak, yönetici ve denetçiler için, Avrupa Birliği direktiflerinde öngörüldüğü gibi, “güvenilir ve itibarlı kişi olma şartı” getirdiği ifade edilebilir²¹². Zira 73/239/EEC, 73/240/EEC ve 92/49/EEC sayılı direktifler uyarınca sigorta şirketleri mesleki niteliklere ya da deneyime sahip olan güvenilir kişiler

²¹⁰ SMK.m.2’ de şirketin özellikleri ele alınırken, SK.m.3/2 hükmünde kurucuların özellikleri sayılmış, kooperatifler detaylı olarak düzenlenmiştir.

²¹¹ SK’ nın geçici 8. maddesi 1. fıkrası uyarınca 5237 sayılı TCK’ nın yürürlüğe girmesinden önce taksirli suçlar hariç olmak üzere affa uğramış olsalar dahi ağır hapis veya beş yıldan fazla hapis veya sigortacılık mevzuatına aykırı hareketlerinden dolayı hapis veya birden fazla ağır para cezasına yahut cezası ne olursa olsun basit ve nitelikli zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas, görevi kötüye kullanma gibi yüz kızartıcı suçlar ile istimal ve istihlak kaçakçılığı dışında kalan kaçakçılık suçları, resmî ihale ve alım satımlara fesat karıştırma, karapara aklama veya Devlet sırlarını açığa vurma, vergi kaçakçılığı veya vergi kaçakçılığına teşebbüs suçlarından dolayı hüküm giymiş bulunanlar sigorta şirketlerinde veya reasürans şirketlerinde kurucu olamaz, sigorta acenteliği, brokerlik ve sigorta eksperliği yapamaz ve bu amaçla kurulmuş tüzel kişilerde ortak olamaz ve çalışamaz.

²¹² CAN, s.217; KENDER, HSH, s.41; ÖZER KABUKÇUOĞLU, Çalışmalar, s.302; SOMUNCU, s.3.

tarafından yönetilmelidir. Sigorta şirketlerinin yöneticileri müflis olmamalı ve yönetim bilimi ile ilgili eğitim almış veya sigorta şirketlerinin yönetimim konusunda deneyimli kişiler olmalıdır. 73/240/EEC'nin 3/1 maddesi, ev sahibi üye devlet vatandaşlarından iyi hal kağıdı ve daha önce iflas etmemiş olduklarının ispatını yada benzer belgeleri istiyorsa diğer üye devlet vatandaşlarının kendi ülkelerinden ya da geldikleri ülkeden söz konusu yeterliliğe sahip olduklarına dair alacakları adli sicil belgeleri veya yetkili adli veya idari merciler tarafından düzenlenmiş dengi belgeleri kanıt olarak yeterli addetmektedir. Anılan hüküm ile müflis olmama şartının nasıl ispatlanacağı hususu belirlenmektedir.

SK.m.34/2-b uyarınca 4/2 ve 4/7 belirtilen nitelikleri taşımayan kişilerin şirketçe atanmasından ve bu hükümlerde belirtilen nitelikleri taşımayan kişilerin hükümde belirtilen görevleri üstlenmesinden dolayı uyarılan şirketin ya da ilgilinin, bu uyarının gereğini bir ay içinde yerine getirmemesi halinde sekiz bin YTL; SK.m.4/8 uyarınca etkin bir iç denetim sistemi kurulması ve yeteri kadar iç denetim elemanı çalıştırılması zorunluluğuna aykırı davranılması halinde uyarılan şirketin altı ay içinde durumunu düzeltmemesi halinde on bin YTL idari para cezası Müsteşarlık tarafından uygulanır.

SRŞKÇEY.m.9 hükmü ile sigorta şirketinde görev yapan yöneticilerin yapamayacağı işlemler düzenlenmektedir. Anılan hüküm uyarınca şirketin yönetim kurulu üyeleri, denetçileri ile şirket adına imza atmaya yetkili olanlar, görevli oldukları şirketin acenteliğini yapamaz, brokerlik yahut sigorta eksperliği ile iştigal edemez, bu faaliyetleri gerçekleştirmek üzere kurulmuş bulunan şirketlere ortak veya yönetim ve denetim kurulu üyesi olamaz, şirketin faaliyet alanı ile ilgili konularda ücret karşılığı iş ilişkisine giremez. Bu sınırlamalar söz konusu kimselerin eş ve velayeti altındaki çocukları için de geçerlidir

Aynı hüküm uyarınca yabancı sigorta ve yabancı reasürans şirketlerinin Türkiye' deki şubelerinin müdürler kurulu üyeleri, denetçileri ve şube adına imza atmaya yetkili olanlar, görevli oldukları şubenin acenteliğini yapamaz, brokerlik yahut sigorta eksperliği ile iştigal edemez, bu faaliyetleri gerçekleştirmek üzere kurulmuş bulunan şirketlere ortak veya yönetim ve denetim kurulu üyesi olamaz, şirketin faaliyet alanı ile ilgili konularda ücret karşılığı iş ilişkisine giremez. Bu sınırlamalar söz konusu kimselerin eş ve velayeti altındaki çocukları için de geçerlidir.

aa.Genel Kurul

Sigortacılıkla uğraşmak üzere kurulmuş bulunan bir anonim şirketin en üst karar organı genel kuruldur. Sigorta şirketinin genel kurulunu pay sahipleri teşkil etmektedir. Genel kurul şirket ortaklarının katılımı ile toplanır.

Sigortacılık Kanunu' nun "İntifa veya Oy Kullanma Haklarının Edinilmesi" başlıklı 9. maddesi ve SRŞKÇEY' nin "Dolaylı Pay, Oy ve İntifa Hakkı Sahipliği" başlıklı 20. maddesi hükümleri ile şirket ortaklarının oy haklarına ilişkin düzenlemeler getirilmektedir. Anılan hükümler uyarınca bir kimsenin şirketteki katılımının yüzdesi, o kimsenin sahibi olduğu payın veya payların itibari değerleri toplamı, katılınan şirket sermayesine oranlanarak bulunur. Şirkette tüzel kişiler aracılığı ile olan dolaylı pay sahipliği oranı, katılım oranlarının çarpılması suretiyle hesaplanır.

Bir kimsenin şirketteki oy oranı, o kimsenin sahip bulunduğu kullanılabilir toplam oy haklarının şirketteki toplam oy haklarına oranlanmasıyla bulunur.

Belirtildiği üzere hesaplanan pay ve oy hakları esas alındığında doğrudan veya dolaylı olarak sermayenin ya da oy ve intifa haklarının %10 ve daha fazlasına sahip olan veya bu oranların altında olsa dahi şirketin denetim ve yönetimine etkili olabilecek şekilde yönetim kurullarına üye belirleme imtiyazını veren hisselerle sahip olan ortakların sigorta şirketi ve reasürans şirketi kurucularında aranan nitelikleri taşıması şarttır. Sigorta şirketleri ile reasürans şirketleri, bu nitelikleri taşımayan ortaklarını Müsteşarlığa bildirir. Kurucularda aranan nitelikleri kaybeden ortaklar temettü dışındaki ortaklık haklarından yararlanamaz. Bu halde diğer ortaklık hakları kayyım tarafından kullanılır²¹³.

bb. Yönetim Kurulu

SK.m.4/1 ve SRŞKÇEY.m.6/1 hükümleri uyarınca sigorta ve reasürans şirketlerinin yönetim kurulları genel müdür dahil beş kişiden az olamaz. Genel müdür, yönetim kurulunun doğal üyesidir. Anonim şirketlerde yönetim kurulunun asgari üye sayısının üç olarak belirleyen TTK.m.312/1 düzenlenmesi sigorta şirketlerinin yönetim kurulları açısından sınırlanmaktadır.

²¹³ Mülga SMK' daki düzenlemede (SMK.m.8/2) bu hakları Birlik kullanmaktaydı.

SK.m.4/2 ve SRŞKÇEY.m.6/2 hükümleri uyarınca yönetim kurulu üyelerinin SK.m.3/2-a' da düzenlenen -mali güç dışında- sigorta ve reasürans şirketi kurucuları ve ortaklarında aranan şartları taşıması; çoğunluğunun en az dört yıllık yüksek öğrenim görmüş olması ve sigortacılık, iktisat, işletme, muhasebe, hukuk, maliye, matematik, istatistik, aktüerya veya mühendislik alanlarında en az üç yıl deneyimi olan kişilerden seçilmesi şarttır.

Yönetim kurulu üyelerinde aranan deneyimin belirlenmesinde ilgili alandaki fiili çalışma süresi esas alınır.

SRŞKÇEY.m.6/3 uyarınca yönetim kurulu üyelerinde aranacak itibar, SRŞKÇEY.m.5/2-c ile f hükümlerinde belirtilen iş planının kapsadığı süre boyunca ortaya çıkması muhtemel zararları finanse edebilme kapasitesine; vergi borcu bulunup bulunmadığına; sosyal güvenlik prim borcu bulunup bulunmadığına; son beş yıl içinde kullandığı krediler ve finansman kaynakları dolayısıyla icra takibine uğrayıp uğramadığına; mali güç ve itibarı tespit etmeye yönelik Müsteşarlıkça uygun görülecek diğer hususlara göre değerlendirilir.

SRŞKÇEY.m.6/4 uyarınca genel müdür hariç yönetim kurulu üyelerinin seçilmelerinden itibaren veya herhangi bir nedenle üyeliğin boşalması halinde görevlendirilmelerini izleyen on iş günü içinde, şirket tarafından düzenlenecek bir yazı ekinde;

- Sigorta Şirketleri ve Reasürans Şirketlerinin Yönetim Kurulu Üyeleri, Denetçileri ve Yöneticilerine İlişkin Bilgi ve Beyan Formu,
- Arşiv kaydını da içeren, son altı ay içinde alınmış adli sicil belgesi,
- Müflis olmadıklarına ve konkordato ilan etmediklerine ilişkin yetkili makamlardan alınacak belgelerin aslı,
- Son ödeme tarihi geçmiş vergi ve sosyal güvenlik prim borcu bulunmadığına ilişkin ilgili kuruluşlardan alınacak belgelerin aslı veya tasdikli örneği,
- Tasfiyeye tabi tutulan finansal kuruluşlarda ve hakkında SK.m.20/2 ve 3 hükümleri uygulanan şirketlerde oy hakkının ya da sermayesinin doğrudan veya dolaylı yüzde on ve daha fazla bir oranda veya bu oranın altında olsa bile denetim ve yönetime etkili olabilecek şekilde denetim ve yönetim kurullarına üye belirleme imtiyazı veren pay sahibi olmadığına ilişkin taahhütname,

- Noter onaylı nüfus cüzdanı sureti,
 - Noter ya da ilgili üniversite/yüksek okul tarafından onaylanmış diploma sureti
- Müsteşarlığa gönderilir.

SRŞKÇEY.m.6/5 uyarınca görevlendirilen yönetim kurulu üyelerinin gerekli nitelikleri taşımadığının tespit edilmesi durumunda, Müsteşarlık bu kimselerin görevden alınmasını talep eder. Şirket bu talebi derhal yerine getirmek ve ilgilinin görevden alındığını en geç beş iş günü içinde Müsteşarlığa bildirmek zorundadır.

SRŞKÇEY.m.6/6 ve Bakanlar Kurulu' nun 06.07.2007 tarih ve 2007/467 sayılı kararının 3. maddesi uyarınca Türkiye' deki merkez şubelerde yönetim kurulu yetki ve sorumluluklarını taşıyan ve şube müdürünün de dahil olduğu en az üç kişilik bir müdürler kurulu kurulur. Merkez şube müdürleri ile müdür yardımcıları, Türkiye'de kurulu sigorta ve reasürans şirketlerinin genel müdür ile genel müdür yardımcısı gibi değerlendirilir.

SK.m.4/4 ve SRŞKÇEY.m.8/6 hükümleri uyarınca murahhas üyelerin genel müdürde aranan şartları taşıması zorunludur.

Murahhas üyeler şirketin yönetimi ile ilgili yetkilerle donatılmış olup yönetime ilişkin karar almada görevlidir²¹⁴.

cc.Genel Müdür ve Yardımcıları

SK.m.4/3 ve SRŞKÇEY.m.8/1 hükümleri uyarınca sigorta ve reasürans şirketlerinin genel müdür ve yardımcılarının, SK.m.3/2-a hükmünde düzenlenen -mali güç dışında- sigorta şirketi ve reasürans şirketi kurucularında aranan şartları taşıması; en az dört yıllık yüksek öğrenim görmüş olmaları ve genel müdürlüğe atanacakların en az on yıl, sigortacılık veya sigortacılık tekniği ile ilgili konulardan sorumlu genel müdür yardımcılıklarına atanacakların yedi yıldan az olmamak üzere sigortacılık, iktisat, işletme, muhasebe, hukuk, maliye, matematik, istatistik, aktüerya veya mühendislik alanlarının en az birinde; diğer genel müdür yardımcılıklarına atanacakların da sorumlu olacakları alanda en az yedi yıl deneyim sahibi olması şarttır. Genel müdür ve genel müdür yardımcılarında aranan deneyimin belirlenmesinde ilgili alandaki fiili çalışma süresi esas alınır.

²¹⁴ ERİŞ, s.1930-1931; POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU, s.540.

Genel müdür yardımcılıklarından en az birinin sigortacılık veya sigortacılık tekniği ile ilgili konulardan sorumlu olması zorunludur.

SRŞKÇEY.m. 6/1 uyarınca genel müdürde pay sahibi olma şartı aranmaz.

SK.m.4/5 ve SRŞKÇEY.m.8/5 hükümleri uyarınca başka unvanlarla istihdam edilseler dahi, yetki ve görevleri itibarıyla genel müdür yardımcısına denk veya daha üst konumlarda görev yapan diğer yöneticiler de genel müdür ve genel müdür yardımcılara ilişkin hükümlere tabidir.

SRŞKÇEY.m.8/2 uyarınca genel müdür, genel müdür yardımcıları ve diğer yöneticilerde aranacak itibar, SRŞKÇEY.m.5/2-c ile f hükümlerinde belirtilen iş planının kapsadığı süre boyunca ortaya çıkması muhtemel zararları finanse edebilme kapasitesine; vergi borcu bulunup bulunmadığına; sosyal güvenlik prim borcu bulunup bulunmadığına; son beş yıl içinde kullandığı krediler ve finansman kaynakları dolayısıyla icra takibine uğrayıp uğramadığına; mali güç ve itibarı tespit etmeye yönelik Müsteşarlıkça uygun görülecek diğer hususlara göre değerlendirilir.

SRŞKÇEY.m.8/3 uyarınca genel müdür, genel müdür yardımcıları ve diğer yöneticilere ilişkin olarak yapılacak atamadan önce şirket tarafından,

- Sigorta Şirketleri ve Reasürans Şirketlerinin Genel Müdür, Genel Müdür Yardımcıları ve Diğer Yöneticilere İlişkin Bilgi ve Beyan Formu,
 - Arşiv kaydını da içeren, son altı ay içinde alınmış adli sicil belgesi,
 - Müflis olmadıklarına ve konkordato ilan etmediklerine ilişkin yetkili makamlardan alınacak belgelerin aslı,
 - Son ödeme tarihi geçmiş vergi ve sosyal güvenlik prim borcu bulunmadığına ilişkin ilgili kuruluşlardan alınacak belgelerin aslı veya tasdikli örneği,
 - Tasfiyeye tabi tutulan finansal kuruluşlarda ve hakkında SK.m.20/2 ve 3 hükümleri uygulanan şirketlerde oy hakkının ya da sermayesinin doğrudan veya dolaylı yüzde on ve daha fazla bir oranda veya bu oranın altında olsa bile denetim ve yönetime etkili olabilecek şekilde denetim ve yönetim kurullarına üye belirleme imtiyazı veren pay sahibi olmadığına ilişkin taahhütname,
 - Noter onaylı nüfus cüzdanı sureti,
 - Noter ya da ilgili üniversite/yüksek okul tarafından onaylanmış diploma sureti
- Müsteşarlığa gönderilir.

Belgelerin eksiksiz biçimde Müsteşarlığa ulaşmasını izleyen on iş günü içinde Müsteşarlıkça olumsuz görüş bildirilmemesi durumunda ilgili kişilerin ataması yapılabilir.

SRŞKÇEY.m.8/4 uyarınca genel müdür veya genel müdür yardımcısı olarak görev yapanların herhangi bir nedenle görevden ayrılmaları halinde şirketçe ve görevden ayrılan kişi tarafından Müsteşarlığa hitaben düzenlenecek bir yazı ile görevden ayrılma nedenlerinin ayrılış tarihinden itibaren on iş günü içinde bildirilmesi zorunludur.

SRŞKÇEY.m.8/8 uyarınca Türkiye' de şube açmak suretiyle faaliyette bulunan yabancı sigorta ve reasürans şirketlerinin merkez şube müdürleri ile müdür yardımcıları, Türkiye' de kurulu sigorta ve reasürans şirketlerinin genel müdür ve genel müdür yardımcısına ilişkin hükümlere tabidir.

SRŞKÇEY.m.8/7 uyarınca genel müdür ve genel müdür yardımcıları dışındaki şirket çalışanlarından birinci derece imza yetkisini haiz olanların, SK.m.3/2-a-4 uyarınca taksirli suçlar hariç olmak üzere affa uğramış olsalar dahi süreli hapis veya sigortacılık mevzuatına aykırı hareketlerinden dolayı hapis veya birden fazla adli para cezasına mahkum edilmemiş yahut cezası ne olursa olsun basit ve nitelikli zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, görevi kötüye kullanma gibi yüz kızartıcı suçlar ile kaçakçılık suçları, resmi ihale ve alım satımlara fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama, Devlet sırlarını açığa vurma veya vergi kaçakçılığı suçlarından dolayı hüküm giymemiş olması gerekmektedir. Şirket gerekli nitelikleri haiz olduğunu gösterir belgelerle birlikte bu kişilerin güncel listesini Müsteşarlığın denetimine hazır bulundurur. Söz konusu liste ilgililerin aranan nitelikleri taşıdıklarına dair şirket genel müdür ve genel müdür yardımcısının beyanını içeren bir yazı ekinde her yılın Ocak ve Temmuz aylarının ilk haftasında Müsteşarlığa gönderilir.

SRŞKÇEY.m.8/8 uyarınca Türkiye' de şube açmak suretiyle faaliyette bulunan yabancı sigorta şirketleri ve reasürans şirketlerinin merkez şubesinde birinci derece imza yetkisini haiz diğer çalışanları hakkında da bu hüküm uygulanır.

dd. Denetçiler

SK.m.4/1 ve SRŞKÇEY.m.7/1-1 hükümleri uyarınca sigorta ve reasürans şirketlerinin denetçileri ikiden az olamaz. Söz konusu düzenleme ile TTK.m.347' de öngörülen bir ya da daha çok denetçi bulunması gerektiği düzenlemesinden ayrıldığı görülmektedir.

SK.m.4/6 uyarınca sigorta ve reasürans şirketlerinin denetçilerinin SK.m.3/2-a' da düzenlenen -mali güç dışında- sigorta şirketi ve reasürans şirketi kurucularında aranan şartları taşıması; en az dört yıllık yüksek öğrenim görmüş olmaları ve sigortacılık, iktisat, hukuk, maliye, işletme ve muhasebe alanlarında en az üç yıl deneyimi olan kişilerden seçilmesi şarttır.

Denetçilerde de mali güç şartı aranmamaktadır. Denetçilerin hissedarların menfaatlerini zarara uğratacak hesap hatalarını bulup ortaya çıkarmak veya bilançoda hata varsa onu bulup tespit etmekle görevli olması sebebiyle sadece muhasebe alanında bilgi ve deneyim sahibi olmasının yeterli olduğu zira denetçilerin şirketi idare etmeyeceği ifade edilmektedir²¹⁵.

Denetçilerde aranan deneyimin belirlenmesinde ilgili alandaki fiili çalışma süresi esas alınır.

SRŞKÇEY.m.7/2 uyarınca denetçilerde aranacak itibar, SRŞKÇEY.m.5/2-c ile f hükümlerinde belirtilen iş planının kapsadığı süre boyunca ortaya çıkması muhtemel zararları finanse edebilme kapasitesine; vergi borcu bulunup bulunmadığına; sosyal güvenlik prim borcu bulunup bulunmadığına; son beş yıl içinde kullandığı krediler ve finansman kaynakları dolayısıyla icra takibine uğrayıp uğramadığına; mali güç ve itibarı tespit etmeye yönelik Müsteşarlıkça uygun görülecek diğer hususlara göre değerlendirilir.

SRŞKÇEY.m.7/3 uyarınca denetçilerin göreve başlamasını izleyen on iş günü içinde,

- Sigorta Şirketleri ve Reasürans Şirketlerinin Denetçilerine İlişkin Bilgi ve Beyan Formu,
- Arşiv kaydını da içeren, son altı ay içinde alınmış adli sicil belgesi,

²¹⁵ EKENER, s.88.

- Müflis olmadıklarına ve konkordato ilan etmediklerine ilişkin yetkili makamlardan alınacak belgelerin aslı,
- Son deme tarihi geçmiş vergi ve sosyal güvenlik prim borcu bulunmadığına ilişkin ilgili kuruluşlardan alınacak belgelerin aslı veya tasdikli rneğı,
- Tasfiyeye tabi tutulan finansal kuruluşlarda ve hakkında SK.m.20/2 ve 3 hükümleri uygulanan şirketlerde oy hakkının ya da sermayesinin doğrudan veya dolaylı yüzde on ve daha fazla bir oranda veya bu oranın altında olsa bile denetim ve yönetime etkili olabilecek şekilde denetim ve yönetim kurullarına ye belirleme imtiyazı veren pay sahibi olmadığına ilişkin taahhütname,
- Noter onaylı nüfus cüzdanı sureti,
- Noter ya da ilgili niversite/yüksek okul tarafından onaylanmış diploma sureti Müsteşarlığa gönderilir.

Denetçilerin gerekli nitelikleri taşımadığının tespit edilmesi durumunda, Müsteşarlık bu kimselerin görevden alınmasını talep eder. şirket, bu talebi derhal yerine getirmek ve ilgilinin görevden alındığını en geç beş iş günü içinde Müsteşarlığa bildirmek zorundadır.

SRşKçEY.m.7/4 uyarınca yabancı sigorta ve reasürans şirketlerinin Türkiye’deki şubelerinin denetçileri hakkında da bu hüküm uygulanır.

ee. İç Denetim Birimi

SK.m.4/8 uyarınca sigorta ve reasürans şirketleri; tüm iş ve işlemlerinin, sigortacılık mevzuatı ve ilgili diğer mevzuata, şirketin i yönergeleri ile yönetim stratejisi ve politikalarına uygunluğunun sürekli kontrol edilmesi, denetlenmesi ile hata, hile ve usulsüzlüklerin tespiti ve önlenmesi amacıyla risk yönetim sistemleri de dahil olmak üzere etkin bir iç denetim sistemi kurmak zorundadır. Bu zorunluluk Sigortacılık Kanunu ile AB sigorta mevzuatına uygun olarak getirilmiş yeni bir dzenlemedir²¹⁶. İç denetim sistemine ilişkin bir düzenleme mülga SMK’ da bulunmamaktaydı.

92/49/EEC.m.9 hükmü ile değiştirilmiş 73/239/EEC.m.13 hükmü, bir sigorta şirketinin finansal denetiminin tamamen ev sahibi ye devletin sorumluluğu altında olmasını öngörmektedir. Böyle bir finansal denetim sigorta şirketinin tüm faaliyetlerini,

²¹⁶ SOMUNCU, s.3.

yükümlülük karşılama yeterliliğini, teknik karşılıkların oluşturulmasını ve bunlara yönelik aktiflere ilişkin bilgilerin kontrolünü ve doğrulanmasını içermelidir. Ev sahibi üye devletin yetkili makamları her sigorta şirketinden kurallara uygun, düzgün işleyen bir idari ve muhasebe düzenine ve yeterli iç denetim mekanizmalarına sahip olmasını talep etmekle yükümlüdür.

İç denetim sigorta veya reasürans şirketine hizmet amacıyla, şirketin faaliyetlerini incelemek ve değerlendirmek için şirket içinde kurulmuş bir değerlendirme sistemidir.

İç denetim, şirketin risk yönetimi, kontrol ve kurumsallıkla ilgili süreçlerinin etkinliğini değerlendirmek ve geliştirmek için sistematik ve disipline edilmiş bir yaklaşım getirerek şirketin amaçlarına ulaşmasına yardım eden bir faaliyettir²¹⁷.

İç denetim süreci, denetimin planlanması, elde edilen bilgilerin gözden geçirilmesi ve değerlendirilmesi, denetim sonuçlarının ilgili yönetim kademesine raporlanması ve izlemeye dönüşür. İç denetim süreci, şirketin her biriminin faaliyetlerinin uygunluk, etkinlik ve performansını ölçmeyi ve üretilmiş her türlü bilginin güvenilirliğinin mevzuat ve muhasebe açısından incelenmesi ve tüm bulguların üst yönetime raporlanmasından oluşur. İç denetçiler risk yönetiminin tam, etkin ve verimli olduğu konusunda üst yönetime ve yönetim kuruluna objektif bilgi sağlar. Bu bağlamda iç denetim; finansal denetim, uygunluk denetimi ve faaliyet denetimi kapsamaktadır. İç denetim birimi finansal denetim yaparken, finansal tablolara temel oluşturan muhasebe bilgilerinin doğruluk ve güvenilirliğini araştırır. Bu bilgileri elde etmek için kullanılan kayıt ortamını ve raporlama sistemini gözden geçirir. İç denetim birimi uygunluk denetimi kapsamında, şirket faaliyetlerinin yönetim programlarına ve kanunlara uygunluğunu ölçerek, iç denetim sisteminin amacına uygun işleyip işlemediğini değerlendirir.

İç denetim biriminin temel görevi, şirketin muhasebe ve iç kontrol sistemleri ile finansal durum ve faaliyet sonuçlarını incelemek ve önerilerde bulunmaktır. İç denetçi, kontrollerin yerindeliğini irdelemek, gerektiğinde yeni kontroller önermek veya gereksiz kontrollere son vermek, kontrol modellerini uygulamak, kontrol öz

²¹⁷ AYKAÇ, s.456; KARAYALÇIN, Muhasebe, s.198; OKSAY/ACAR, s.26.

değerlendirmesini uygulamak, riskler ve kontroller hakkında eğitim vermekle görevlidir²¹⁸.

Bu bağlamda iç denetim ve iç kontrol kavramlarının birbirlerinden farklı olduğunu belirtmekte fayda vardır. İç denetim, şirketin kendi iç kontrollerinin tatmin edici işlediğini teyit etmek amacıyla kendi yararına sürdürdüğü bir denetimdir. İç kontrol ise şirket varlıklarını korumak ve her türlü kayıpları önlemek; muhasebe verilerinin doğruluğunu ve güvenilirliğini sağlamak; işletme faaliyetlerinin etkinliğini geliştirmek ve yönetim politikalarına bağlılığı özendirmek amaçlarını gerçekleştirmek için şirketteki örgüt yapısı, uygulanan yöntemler ve ölçüleri tamamıdır²¹⁹. İç kontrol şirketin yönetim kurulu üyeleri, yönetim ve diğer personeli tarafından etkilenen ve faaliyetlerin etkinliği ve verimliliği, finansal raporlamanın güvenilirliği ve ilgili yasal düzenlemelere uygunluk sağlamak için amaçlara ulaşmada dikkate alınacak yeterli güveni sağlamak üzere tasarlanmış bir süreçtir²²⁰. İç kontrolün amacı, kişilere riskleri yönetmeleri konusunda yardımcı olarak şirketin hedeflerine ulaşmasını sağlamaktır. İç denetim ise yönetimin faaliyetlerine destek olan bir danışma birimidir. Bu bağlamda iç denetimin, iç kontrolün bir parçası olduğu görülmektedir.

İç denetim faaliyeti, şirketin kendi bünyesinde kurulan iç denetim biriminde çalışan ve şirketin elemanı olan iç denetçiler tarafından gerçekleştirilmektedir. İç denetçiler denetimi üst yönetimin belirlediği çerçeve içerisinde ancak objektif olarak gerçekleştirirler. Bunun yanı sıra iç denetim, dışarıdan hizmet alımı yoluyla da yapılabilir.

b. Hizmet ve Teknik Birimler

Hayat dışı sigorta şirketlerinin hizmet ve teknik birimleri sırasıyla; istatistik ve aktüerya, muhasebe ve tahsilat, poliçe, hukuk, teftiş ve hasar tespit birimleridir²²¹.

Sigortacılık Kanunu istatistik ve aktüerya ile hasar tespit birimleri açısından yeni düzenlemeler getirmektedir. Şöyle ki;

²¹⁸ AYKAÇ, s.456.

²¹⁹ AYKAÇ, s. 457; ESENKAYA, s.26.

²²⁰ ERDOĞAN, s.83.

²²¹ BOZER, s.15.

SK.m.21/1 hükmü²²² ile hayat dışı sigorta şirketleri için de aktüer²²³ çalıştırma zorunluluğu getirilmiştir. Aktüerler Yönetmeliği' nin 16. maddesi uyarınca şirketler en az bir aktüerle çalışmak zorundadır. Şirketler istihdam ettiği ve/veya hizmet aldığı aktüerlerin listesini her takvim yılının başında Müsteşarlığa gönderir. Söz konusu listedeki değişiklikler, değişiklik tarihinden itibaren on iş günü içinde şirketlerce Müsteşarlığa bildirilir.

SK.m.34/2-ı hükmü uyarınca aktüer çalıştırma zorunluluğuna uyulmaması halinde onsekiz bin YTL idari para cezası Müsteşarlık tarafından uygulanır.

Sigortalanan bir menfaati tehdit eden rizikonun gerçekleşmesinin sebep olduğu hasarın ve bu sebeple ödenmesi gereken tazminatın miktarının tespitini yapan hasar tespit biriminde, SK.m.22/1²²⁴ uyarınca gerçek veya tüzel kişiler sigorta eksperleri olarak görev yapmaktadır²²⁵.

SK.m.22/2 uyarınca sigorta eksperliği yapmak isteyen kişilerin, Müsteşarlıktan sigorta eksperlik ruhsatı alması ve levhaya yazılı olması gerekir. Gerçek ve tüzel sigorta eksperlerinin eksperlik faaliyetlerine devam edebilmesi için SK' nın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren dört ay içinde levhaya kaydolması gerekmektedir²²⁶. Müsteşarlık, ruhsata ilişkin işlemlerin incelemeye ve onaya hazır hale getirilmesi hususunda ilgili sivil toplum ve meslek kuruluşlarına görev verebilir.

SK.m.22/3 uyarınca yabancı sigorta eksperlerinin faaliyetlerine ilişkin usul ve esasları belirlemeye Bakanlar Kurulu yetkilidir. Bu düzenleme Sigortacılık Kanunu ile getirilmiş yeni bir düzenlemedir.

²²² Aktüerler ve brokerler başlıklı SK.m.21 hükmünde yer alan düzenlemeler mülga SMK.m.38 hükmünde kısaca düzenlenmişti. Ancak SK, aktüerler ve brokerlara ilişkin detaylı ve kapsamlı düzenlemeler içermektedir.

²²³ SK.m.2/1-a hükmü uyarınca aktüer sigortacılık tekniği ile buna ilişkin yatırım, finansman ve demografi konularında olasılık ve istatistik teorilerini uygulayarak, yasal düzenlemelere uygun prim, karşılık ve kâr paylarını hesaplayan, tarife ve teknik esasları hazırlayan kişidir. Aktüerler Yönetmeliği' nin 10. maddesi hükmü uyarınca Müsteşarlık tarafından aktüerlerin kaydedildiği bir Aktüerler Sicili tutulur. Sicile kaydolunmadan aktüerlik yapılamaz. SK.m.35/23 uyarınca Aktüerler Siciline kaydolmadan aktüerlik yapanlar bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ve dört yüz günden az olmamak üzere adli para cezası ile cezalandırılır.

²²⁴ Sigorta eksperleri başlıklı SK.m.22' de yer alan düzenlemeler mülga SMK.m.38 hükmünde kısaca düzenlenmişti. Ancak SK, sigorta eksperlerine ilişkin detaylı ve kapsamlı düzenlemeler içermektedir.

²²⁵ ATABEK, Sigorta Hukuku, s.17; BOZER, s.17.; CAN, s.76; GÜVEL/GÜVEL ÖNDAŞ, s.169; ULAŞ, s.32.

²²⁶ Hazine Müsteşarlığı' nın 25.10.2007 tarih ve 2007/16 sayılı Levhaya Kayıt Olan Gerçek ve Tüzel Kişi Eksperlere İlişkin Sektör Duyurusu.

Bakanlar Kurulu 06.07.2007 tarih ve 2007/12467 sayılı kararının 2. maddesi hükmü ile yabancı sigorta eksperlerinin Türkiye' de faaliyet gösterebilmesinin karşılıklılık esasına dayandığı ve Türkiye' de sigorta eksperliği yapacak yabancılar hakkında Türkiye' de faaliyet gösteren sigorta eksperlerinin tabi olduğu hükümlerin geçerli olduğu düzenlemesini getirmektedir.

c. Bölge Müdürlükleri ve Şubeler

SRŞKÇEY.m.10 uyarınca yerli sigorta şirketleri ile yabancı sigorta ve reasürans şirketlerinin Türkiye' deki şubeleri yurt içinde bölge müdürlükleri ve şube açmak suretiyle teşkilatlanabilirler. Bu hususta yurt dışında şube veya temsilcilik açması ilgili diğer mevzuat hükümleri saklı kalmak kaydıyla serbesttir. Ancak bu şekilde faaliyete başlanmasını ve faaliyetin sona erdirilmesini müteakip bir ay içinde şirket tarafından Müsteşarlığa bildirimde bulunulması gerekir.

2. HAYAT DIŞI SİGORTA ŞİRKETLERİNİN FAALİYETE GEÇMESİNDE DENETİMİ

Mülga SMK' da yer alan düzenleme uyarınca ülkemizde sigorta şirketleri kuruluş aşamasında iki açıdan denetime tabi idi. Denetleme makamı sigorta şirketlerini kuruluş aşamasında kuruluş izni ve ruhsat vermek suretiyle denetlemekte idi. Sigorta şirketleri kurulurken kuruluş izni ve faaliyete geçebilmek için ruhsat almak zorundaydı. Kuruluş izni kavramı Türk sigorta mevzuatına ilk kez SRŞKÇEY ile girmişti.

Kuruluştaki iki ayrı makamdan izin alınması gerekliliği, denetim hukukunun sadece faaliyete geçme aşamasında ruhsat vermek suretiyle müdahalede bulunması gerektiği gerekçesiyle doktrinde doğru bulunmayarak eleştirilmekte idi²²⁷. Zira sigorta denetim hukukunun temelini oluşturan sigorta şirketlerinin çalışmaya başlarken devletten bir ruhsat alması ilkesi karşısında ayrıca kuruluş izni alınmasının şartlarının hukuki ve ekonomik gerekçesi anlaşılamamaktaydı. İki ayrı makamdan izin almak yerine, faaliyet geçme aşamasında kuruluşu ait bazı özel şartların ruhsat verilirken aranması daha doğru ve yerinde bir çözüm olarak mütalaa edilmekteydi.

²²⁷ KENDER, HSH, s.34-35; OMAĞ/SOMER, s.23.

Sigortacılık Kanunu ile mülga SMK.m.2' de yer alan bir sigorta veya reasürans şirketinin Türkiye' de faaliyette bulunmasının Bakanlığın kuruluş iznine tabi olması düzenlemesi kaldırılarak, Sigortacılık Kanunu' nda kuruluş izni kavramlarına yer verilmemektedir. Sigorta ve reasürans şirketlerinin kuruluşunda SMK uyarınca alınması gereken ön izin Sigortacılık Kanunu ile kaldırılmış ve izin sadece ruhsat aşaması ile ilişkilendirilmiştir. Bu bağlamda iki defa izin alma zorunluluğu ortadan kalkmış bulunmaktadır.

Sigortacılık Kanunu' nun uyumlaştırma sağlamayı amaçladığı Avrupa Birliği sigorta mevzuatında böyle bir kuruluş izni mevcut bulunmamaktadır²²⁸. AB sigorta mevzuatında da öngörüldüğü üzere sigorta şirketlerinin denetlenmesinin ilk aşaması, başlangıçta faaliyete geçebilmesi için izin bir başka deyişle ruhsat verilmesidir²²⁹. 92/49/EEC.m.4 hükmü ile 73/239/EEC sayılı direktifin 6. maddesi değiştirilmiştir. 73/239/EEC' nin değiştirilmiş 6. maddesi uyarınca doğrudan sigortacılık faaliyetine başlanması ve yürütülmesi resmi bir izne tabi tutulmaktadır.

92/49/EEC sayılı direktif, sigortacılık faaliyetine başlama ve faaliyetin sürdürülmesini şirketin kanuni ikametgahının bulunduğu ev sahibi üye devletin yetkili makamlarınca verilecek tek bir izne bağlamaktadır. Zira direktif ile sigorta şirketlerine uygulanabilecek diğer kısıtlamaların kaldırılması, böylece ev sahibi üye devlet sigorta şirketleri ile misafir üye devlet sigorta şirketleri arasındaki olası ayrımcılıkların tamamen ortadan kaldırılması amaçlanmaktadır.

Türk hukukunda SK.m.5 hükmü uyarınca sigorta ve reasürans şirketlerinin kuruluş işlemlerini tamamlayıp ruhsat talebinde bulunması gerekmektedir. Ruhsat alınması zorunluluğunun getirilmesi ile “maceracı, sergüzeştçi ve yetersiz kurucuların”²³⁰ sigortacılık yapmasının işe başlarken önlenmesi amaçlanmaktadır.

Bir sigorta veya reasürans şirketinin faaliyete geçebilmek için ruhsat başvurusunda bulunabilmesi için öncelikle TTK ve Sigortacılık Kanunu hükümleri uyarınca kurulmuş olması gerekmektedir.

²²⁸ KENDER, HSH, s. 34; KENDER, Yeni Değişiklikler, s.4.

²²⁹ BIRDS/HIRD, s.24-25; MOSS/WESSEL, s.16; SEATZU, s.16; VAN EMPEL, s.88.

²³⁰ KARAYALÇIN, Risk, s.65.

Sigorta ve reasürans şirketlerinin kuruluşunu düzenleyen SK.m.3 hükmünün 2. fıkrası uyarınca anonim şirket şeklinde kurulacak sigorta şirketleri ve reasürans şirketlerinin kurucularının;

- Müflis veya konkordato ilan etmiş olmaması,
- Bir sigorta veya reasürans şirketinin kurucusu veya ortağı olmanın gerektirdiği malî güce ve itibara sahip bulunması,
- Tasfiyeye tabi tutulan finansal kuruluşlarda ve hakkında SK.m.20/2 ve 20/3 hükümleri uygulanan şirketlerde oy hakkının ya da sermayesinin doğrudan veya dolaylı %10 ve daha fazla bir oranda veya bu oranın altında olsa bile denetim ve yönetime etkili olabilecek şekilde denetim ve yönetim kurullarına üye belirleme imtiyazı veren pay sahibi olmaması,
- Taksirli suçlar hariç olmak üzere affa uğramış olsalar dahi süreli hapis veya sigortacılık mevzuatına aykırı hareketlerinden dolayı hapis veya birden fazla adlî para cezasına mahkûm edilmemiş yahut cezası ne olursa olsun basit ve nitelikli zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, görevi kötüye kullanma gibi yüz kızartıcı suçlar ile kaçakçılık suçları, resmi ihale ve alım satımlara fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama, devlet sırlarını açığa vurma veya vergi kaçakçılığı suçlarından dolayı hüküm giymemiş olması,
- Tüzel kişi olması halinde bu tüzel kişinin yönetim ve denetimine sahip kişilerin, mali güç dışında kurucularda aranan diğer şartları taşıması gerekmektedir.

SRŞKÇEY.m.5/2 uyarınca kurucularda aranan mali güç ve itibar ilgilinin;

- Reel, finansal ve taşınmaz varlıklarına²³¹,
- Borçlarına ve yükümlülüklerine,
- İş planının kapsadığı süre boyunca ortaya çıkması muhtemel zararları finanse edebilme kapasitesine,
- Vergi borcu bulunup bulunmadığına,
- Sosyal güvenlik prim borcu bulunup bulunmadığına,

²³¹ Bizim de katıldığımız görüş uyarınca bu ifade, sınırı belirli olmayan bir ölçü getirmektedir. KENDER, HSH, s.41.

- Son beş yıl içinde kullandığı krediler ve finansman kaynakları dolayısıyla icra takibine uğrayıp uğramadığına,
- Mali güç ve itibarı tespit etmeye yönelik Müsteşarlıkça uygun görülecek diğer hususlara göre değerlendirilir.

Bu kriterler SRŞKÇEY.m.5/4 uyarınca Türkiye’de faaliyet gösterecek yabancı sigorta ve reasürans şirketlerinin hakim ortaklarının sigortacılık faaliyetlerini idame ettirmeye yeterli mali gücünün olup olmadığının tespitinde de uygulanmaktadır.

SRŞKÇEY.m.5 hükmü mali güç ve itibar şartının değerlendirilmesi açısından denetim makamına belli ölçüde takdir yetkisi vermektedir.

SK.m.3/2-c hükmü uyarınca sigorta veya reasürans şirketi bir holding bünyesinde faaliyet gösterecek ise holding şirketinin finansal durumunun sigortacılık faaliyetlerini idame ettirmeye yeterli olması gerekmektedir.

SRŞKÇEY.m.5/3 uyarınca tüzel kişi kurucunun bir holding bünyesinde faaliyet göstermesi halinde, holdingin finansal durumunun sigortacılık faaliyetlerini idame ettirmeye yeterli olup olmadığı;

- Reel, finansal ve taşınmaz varlıklarına,
- İş planının kapsadığı süre boyunca ortaya çıkması muhtemel zararları finanse edebilme kapasitesine,
- Mali güç ve itibarı tespit etmeye yönelik Müsteşarlıkça uygun görülecek diğer hususlara göre değerlendirilir.

Bu kriterler SRŞKÇEY.m.5/4 uyarınca Türkiye’de faaliyet gösterecek yabancı sigorta ve reasürans şirketlerinin şubeleri hakkında da uygulanmaktadır.

SK.m.3/2-a hükmü ile sigorta ve reasürans şirketlerinin kurucu ve ortaklarında bu nitelikte bir şirketin kurucusu ve ortağı olabilmenin gerektirdiği mali güç şartı aranmaktadır. Bu mali güç şartı AB sigorta mevzuatında bulunmamaktadır. Kanaatimce kurucu ve ortaklarda mali güç şartı aramak sigorta ve reasürans şirketlerinin nev’ i olan anonim şirket göz önünde bulundurulduğunda gerekmemektedir. Zira sermaye şirketi niteliğindeki anonim şirketlerde şirket borçlarından dolayı kendisi birinci derecede bütün malvarlığı ile sorumlu olup, şirket alacaklılarına karşı şirket ortaklarının herhangi bir sorumluluğu bulunmamaktadır. Bu bağlamda şirket borçlarından dolayı 3. kişilere

karşı hiçbir sorumluluğu bulunmayan şirket kurucu ve ortaklarında mali güç şartı aramak bu bağlamda yerinde bir düzenleme değildir.

SK.m.3/2-b uyarınca kurucuları yukarıda belirtilen özelliklere sahip bir sigorta veya reasürans şirketinin ayrıca hisse senetlerinin nakit karşılığı çıkarılması ve halka açık anonim şirketlerde halka açık olan kısım hariç olmak üzere tamamının nama yazılı olması gerekmektedir.

Yukarıda sayılan şartları gerçekleştirerek kurulmuş bir sigorta veya reasürans şirketi SK.m.5/4 hükmü uyarınca kuruluş işlemlerinin tamamlamasından itibaren bir yıl içinde ruhsat başvurusunda bulunmalıdır; aksi takdirde ilgili sigorta ve reasürans şirketleri ticaret unvanlarında sigorta veya reasürans şirketi ibaresini kullanamaz.

A. Ruhsat Kavramı ve Hukuki Niteliği

Sigortacılık Kanunu’ nun “Ruhsat” başlıklı 5/1-1 hükmünde “Sigorta ve reasürans şirketleri, faaliyete geçebilmek için faaliyet göstermek istedikleri her bir sigorta branşında Müsteşarlıktan ruhsat almak zorundadır” düzenlemesi yer almaktadır. Mülga SMK.m.3’ de “Ruhsat Verilmesi ve İptali” başlığı altında düzenlenen ruhsat kavramının, SK.m.5’ de sadeleştirerek ele alınması yerinde bir düzenlemedir.

Ruhsat sigorta şirketlerine faaliyet göstermek istedikleri her branş için ayrı ayrı verilir. Şirket faaliyet branşını daha sonra genişletmek isterse yeniden ruhsat talebinde bulunmak durumundadır²³².

Ruhsat verilmesi idari bir karardır. İdari karar, idarenin bireysel hukuki durumlarda değişiklik yapan tek yanlı işlemleridir²³³. Tek taraflı irade açıklaması ile başkasının hukuksal durumunda değişiklik yapma özel hukuk alanında az görülen bir düzenleme olmakla birlikte, idare hukukunda idareye karşı tarafın uyumlu iradesine gerek görmeden hukuksal durumda değişiklik yapma yetkisi tanınmaktadır.

İlgili makam faaliyet iznini verirken, ortaklığın izleyeceği amacı, devletin ve rejimin amaçları ile ekonomi politikaları açısından değerlendirmesini yapar. Değerlendirmesi sonunda izin verip vermemek konusunda takdir yetkisine sahiptir. Bu takdir yetkisi denetim hukukuna, genel hukuk prensiplerine ve özellikle Anayasa

²³² CARTER (Çev. GEDİZ), s. 3.

²³³ GÖZÜBÜYÜK/TAN, s.420.

hükümlerine dayanmalıdır²³⁴. Yetkili makama tanınan bu takdir yetkisi ile devletin sigorta şirketlerinin faaliyet alanına doğrudan doğruya müdahalesi ve kuruluş aşamasında şirketleri sıkı bir biçimde denetlemesi söz konusu olur.

AB mevzuatı uyarınca ruhsat ev sahibi üye devletin yetkili makamlarından alınmaktadır. Ev sahibi üye devlet 92/49/EEC.m.1/c hükmü uyarınca bir rizikoyu himaye altına alan sigorta şirketinin merkez ofisinin bulunduğu üye devlettir. Yetkili makamlar ise 92/49/EEC.m.1/k hükmü uyarınca sigorta şirketlerinin denetlenmesi için kanun veya yönetmelikle yetkilendirilmiş ulusal mercilerdir. Ruhsatı evsahibi üye devletin ülkesinde şirket merkezini kuran ve ruhsatı almış ancak sigortacılık faaliyetini branşların tamamına ya da diğer branşlara genişletmek isteyen şirketler almaktadır.

73/239/EEC' nin, 92/49/EEC.m.5 hükmü ile değiştirilmiş 7. maddesi uyarınca alınan izin AB' nin tamamında geçerlidir. Tek pasaport olarak ifade edilen bu izne sahip şirketler yerleşme ve hizmet sunma serbestilerinden aynı anda yararlanma imkanına sahip olmaktadır. Direktif içerdiği bu düzenleme ile Avrupa tek sigorta pazarını teorik olarak oluşturmaktadır.

İzin belirli bir branş için verilir. 92/49/EEC sayılı direktifin 34. maddesi ile 88/357/EEC sayılı direktifin 14. maddesi değiştirilmiştir. Değiştirilmiş bulunan 88/357/EEC.m.14 uyarınca, bir ya da daha fazla üye devlette hizmet sunma serbestisi kapsamında ilk defa faaliyete geçmek isteyen şirketler öncelikle ev sahibi devletin yetkili makamlarına teminat altına almayı istedikleri riziko türlerini de içerecek şekilde bilgi vermek durumundadır. Başvuru sahibi direktifin ekinde listelenen branşlarda yer alan rizikolardan sadece bazılarını teminat altına almak istemediği takdirde izin branşların tamamına aittir. Ancak üye devletler direktifin ekinde sayılan branş grupları için izin verebilir. Bunun yanı sıra bir sigorta şirketi bir branşa ya da gruba dahil bir ana riziko için izin almışsa; bu izin ile ana riziko ile bağlantılı, ana rizikoya karşı teminat altına alınmış nesneyi ilgilendiren, ana rizikoyu sigortalayan sözleşmenin kapsamına giren başka bir branşa dahil tali rizikoları da sigortalayabilirler.

²³⁴ KENDER, Murakabe, s.14.; KENDER, Sempozyum, s.14.

B. Ruhsat Verilmesinin Şartları

SK.m.5 hükmünde ruhsat verilmesi için hiçbir şart aranmamıştır ve Sigortacılık Kanunu’ nun diğer hükümlerinde de bu hususa dair bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu hususta idarenin kanundan doğan bir takdir yetkisinin olup olmadığı anlaşılmamaktadır. Oysa ülkemizde de benimsenen maddi devlet kontrolü sisteminde, sigortalıların korunması amacıyla bu konuda idareye kanunda belirtilen ölçüde bir takdir yetkisi verilmektedir.

Ruhsat verilmesinin şartları SRŞKÇEY’ de düzenlenmektedir. Bu durum ilgili hususun hukuk tekniğine uygun olarak düzenlenmediğini ortaya koymaktadır. Belirli bir konuda ekonomik faaliyette bulunmaya ilişkin SRŞKÇEY’ de yer alan bu şartlar çalışma serbestisinin sınırlandırılması niteliğinde olduğundan²³⁵ Anayasa’ nın 13. maddesi hükmü²³⁶ uyarınca kanun hükmü ile düzenlenmelidir. Yönetmeliğin amacı kanun hükmünün uygulanmasını sağlamak olduğundan sadece usul ve şekle dair hükümler konabilir.

Ruhsat alma şartlarının Sigortacılık Kanunu’ nda tıpkı mülga SMK’ da olduğu gibi kanunda düzenlenmeyerek, bu hususa ilişkin düzenlemenin ilgili yönetmeliğe bırakılmış olması eleştiri konusudur.

a. Yerli Sigorta Şirketleri Açısından

SRŞKÇEY’ de yerli sigorta şirketleri açısından ruhsat başvurusunun şartları, başvurunun ilk kez yapılıyor olması ve müteakip başvuru oluşuna göre ayrı ayrı ele alınmaktadır.

aa. İlk Kez Yapılan Ruhsat Başvurularında

İlk kez yapılan ruhsat başvurusuna ilişkin şartları içeren SRŞKÇEY.m.11 hükmünün 4. fıkrası uyarınca, kuruluş işlemlerinin gerçekleştirilmesinden ve ticaret siciline tescil ve ilan işlemlerinin tamamlanmasından sonra ruhsat başvurusunda

²³⁵ GÖZLER, s.484.

²³⁶ AY.m.13 hükmünde; “Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.” düzenlemesi yer almaktadır.

bulunan şirket, ruhsat talep edilen sigorta branşları ve verilmek istenen teminatlar için öngörülen sermaye tutarlarına bağlı olarak ödenmiş sermayesini Müsteşarlıkça belirlenecek miktara yükseltmek zorunda olup, bu zorunluluğunu yerine getirdikten sonra aşağıda belirtilen belgelerle Müsteşarlığa başvurur.

İlk kez ruhsat başvurusunda bulunulurken sunulacak belgeler;

- Ana sözleşmenin yayımlandığı ticaret sicil gazetesinin noter onaylı bir nüshası,
- Sermayenin nakden ödendiğine ilişkin belgenin onaylı örneği,
- SRŞKÇEY.m.12 hükmünde belirtilen içerikte hazırlanacak iş planı,
- Ruhsat talep edilen branşta sunulacak ürünler, uygulanacak tarifeler, bunların hesaplanma yöntemleri ve poliçe örnekleri,
- SK.m.17 hükmü uyarınca tesis edilen teminatlara ilişkin belgelerin tasdikli örnekleri,
- Tasfiyeye tabi tutulan finansal kuruluşlarda ve hakkında SK.m.20/2 ve 20/3 hükümleri uygulanan şirketlerde oy hakkının ya da sermayesinin doğrudan veya dolaylı yüzde on ve daha fazla bir oranda veya bu oranın altında olsa bile denetim ve yönetime etkili olabilecek şekilde denetim ve yönetim kurullarına üye belirleme imtiyazı veren pay sahibi olmadığına ilişkin olarak kurucular tarafından verilecek taahhütname,
- Kurucuların müflis olmadıklarına ve konkordato ilan etmiş olmadıklarına ilişkin yetkili mercilerden alınacak belgelerin aslı,
- Kurucuların son ödeme tarihi geçtiği halde ödenmemiş vergi ve sosyal güvenlik prim borcu bulunmadığına ilişkin ilgili kuruluşlardan alınacak belgelerin aslı veya tasdikli örneği,
- Gerçek kişi kurucular için;

- Sigorta Şirketleri ve Reasürans Şirketlerinin Kurucularına/Hisse Devralacaklara İlişkin Bilgi ve Beyan Formu,

- Noter onaylı nüfus cüzdanı sureti,

- Arşiv kaydını da içeren, son altı ay içinde alınmış adli sicil belgesi,

- Tüzel kişi kurucular için;

- Sigorta Şirketleri ve Reasürans Şirketlerinin Kurucularına/Hisse Devralacaklara İlişkin Bilgi ve Beyan Formu,

- Ana sözleşmesinin tasdikli sureti,

- Yönetim ve denetimine sahip kişiler için SRŞKÇEY.m.6/4 hükmünde sayılan belgeler,

- Hakim ortağın yönetim ve denetimine sahip kişiler için SRŞKÇEY.m.6/4 hükmünde belirtilen belgeler,

- SRŞKÇEY.m.20' de belirtilen esaslar çerçevesinde, hisse tutarları ve iştirak oranlarını da içerecek şekilde hazırlanmış doğrudan, dolaylı ve imtiyazlı pay sahipliğini gösterir cetvel,

- Faaliyet konusu, yatırım ve işletme alanları ile ilgili açıklamalar ve mevcutsa son faaliyet raporu, son üç yıla ilişkin bilanço ve gelir tabloları, tüzel kişi kurucunun dahil olduğu sermaye grubuna ait bağımsız denetim şirketinin onayını taşıyan, varsa son üç yıla ait konsolide bilanço ile gelir tabloları,

- Yönetim kurulu üyeleri, denetçiler, genel müdür ve genel müdür yardımcıları ve başka bir ünvanda istihdam edilseler bile yetki ve görevleri itibarıyla genel müdür yardımcısına denk ve daha üst konumda görev yapan diğer yöneticilere ilişkin SRŞKÇEY.m.6/4 hükmünde belirtilen belgelerdir.

İş planı, SK.m.2/1-f ve SRŞKÇEY.m.12/1 hükmüleri uyarınca sigorta şirketleri ile reasürans şirketlerinin kuruluş amacı ile en az ilk üç yıldaki faaliyetlerine ilişkin tahminlerini ve yükümlülüklerini sürekli olarak yerine getirebileceğini ayrıntılı bir şekilde ortaya koyan plandır. İlk üç yıl için iş planı hazırlanması, Sigortacılık Kanunu ile getirilmiş yeni bir düzenlemedir. Her ruhsat AB sigorta hukukunda faaliyet planı olarak adlandırılan iş planına dayanır²³⁷.

İş planında sigorta şirketinin hukuki, teknik ve mali esasları belirtilmelidir. SRŞKÇEY.m.12 uyarınca iş planı;

- Öngörülen organizasyon yapısı,
- Faaliyet gösterilmesi planlanan sigorta grubu ve branşları,
- Hedeflenen pazar payı,
- Kullanılacak dağıtım kanalları ve bunlarla ilgili ayrıntılar,
- Reasürans politikasının temel ilkeleri,
- Faaliyetlerin gerektirdiği idari ve organizasyonel yapının oluşturulması için gerekli tahmini maliyet ve bu maliyetin finansman kaynakları,

²³⁷ MÖLLER (Çev. AKINTÜRK), s.478.

- Öngörülen iç denetim sisteminin yapılanmasına ilişkin ayrıntılar,
- İstihdam edilmesi planlanan personel ve aktüerlere ilişkin ayrıntılar,
- Kuruluş giderleri dışında öngörülen yönetim giderleri,
- Faaliyet göstermek istedikleri her bir branş için hedeflenen prim üretimi ve teknik karlılığa ilişkin iyimser ve kötümser tahminler,
- Tahmini bilanço,
- Yükümlülükleri karşılayacak finansal kaynaklar ve sermaye yeterliliği ile ilgili tahminleri içermelidir.

İlk kez ruhsat alacak yerli sigorta şirketlerine ilişkin Türk sigorta mevzuatında yer alan bu düzenlemeler AB sigortacılık mevzuatında öngörülen hükümlerle paralellik göstermektedir. Şöyle ki;

92/49/EEC.m.6/1 hükmü uyarınca ev sahibi üye devlet ilk kez ruhsat başvurusunda bulunan her sigorta şirketinden şu şartları gerçekleştirmesini istemektedir. Bu bağlamda sigorta şirketlerinin;

- Kanunlarında yer alan düzenlemelerle öngörülen hukuki yapıyı benimsemeleri,
- İstihgal konularını diğer bütün ticari faaliyetlerden hariç tutarak sigortacılık faaliyeti ve doğrudan bu faaliyetle ilgili işlemlerle sınırlamaları,
- 92/49/EEC.m.7 hükmüne uygun biçimde bir işletme planı sunmaları,

92/49/EEC.m.7 hükmü ile 73/239/EEC sayılı direktifin 9. maddesi değiştirilmiştir. 73/239/EEC.m.9 uyarınca sigortacılık faaliyetinde bulunabilmek için sunulması gereken işletme planı,

- Teminat verilmesi planlanan rizikoların türleri,
- Reasürans politikasının temel ilkeleri,
- Asgari garanti fonunu oluşturan kalemler,
- Faaliyetleri yürütecek yönetim birim ve organizasyonunun oluşturulmasına ilişkin tahmini giderler ve bu giderleri karşılayacak kaynaklardır.

Bu kalemlere ek olarak ilk üç mali yıl için;

- Kuruluş giderleri dışında kalan, özellikle cari genel giderler ve komisyonlar olmak üzere yönetim giderleri,
- Prim, katkı payı ve hasar yükü tahminleri,
- Tahmini bilanço,

- Himaye sunulması taahhüt edilen sorumluluklar ve yükümlülük karşılama yeterliliğinin karşılanmasına ilişkin mali kaynaklara yönelik tahminler istenmektedir.
- 92/49/EEC.m.17/2 hükmünde öngörülen asgari garanti fonuna sahip olmaları,
- Uygun profesyonel niteliklere ve tecrübeye sahip iyi itibar sahibi kişiler tarafından etkin biçimde yönetilmeleri gerekmektedir²³⁸.

bb. Müteakip Ruhsat Başvurularında

Müteakip başvuru ifadesi ile kastedilen sigorta şirketinin ilk başvurusunda aldığı ruhsatın ait olduğu branşın dışında başka bir branş için başvuruda bulunmasıdır. Sigorta şirketleri ruhsat almak istedikleri yeni branşlara dair müteakip ruhsat başvurularında SRŞKÇEY.m.13 uyarınca;

- Fizibilite raporu,
- Reasürans plan ve programı,
- Teknik karşılıklar ve bunların yatırılacağı varlıklara ilişkin ayrıntıları içeren bilgiler,
- Ruhsat talep edilen branşta sunulacak ürünler, uygulanacak tarifeler, bunların hesaplanma yöntemleri ve poliçe örneklerini Müsteşarlığa sunmak durumundadır.

Fizibilite raporu; ruhsat talep edilen branşta faaliyet gösterme amaçları, ruhsat talep edilen branşla ilgili pazar değerlendirmesi, prim tahsilat, ürün pazarlama ve araçlarla ilgili faaliyet politikaları, üç yıllık prim üretim hedefleri ve teknik karlılık beklentileri, ruhsat talep edilen branşta istihdam edilmesi öngörülen personel ve kurulması planlanan teknik donanımına ilişkin bilgiler, faaliyet gösterilecek branşa ilişkin sektöre kazandırılacak yenilikler, yeni ürün ve hizmetler, yeni branşla ilgili yükümlülükleri karşılayacak finansal kaynaklar ve sermaye yeterliliği ile ilgili tahminleri içerecek şekilde hazırlanmaktadır.

SRŞKÇEY.m.13 hükmünde öngörülen bu düzenleme AB direktiflerine uygundur. 92/49/EEC.m.6/2 hükmü uyarınca sigortacılık faaliyetine yeni başlayacak olanların yanı sıra faaliyetlerini mevcut branşlarının dışında kalan diğer sigorta branşlarına yaymak isteyen sigorta şirketleri işletme planlarını ruhsatı verecek olan yetkili makamlara sunmak durumundadır. Ruhsat başvurusunda bulunulan diğer

²³⁸ ELLIS, s.72.

branşlar için direktifin 17/2 hükmü ile daha yüksek bir asgari garanti fonu öngörülmekteyse yükümlülük karşılama yeterliliği açısından asgari olarak bu rakam esas alınacaktır.

b. Yabancı Sigorta Şirketleri Açısından

SK.m.3/5 uyarınca yabancı sigorta ve reasürans şirketlerinin Türkiye’ de faaliyet göstermesine ilişkin usul ve esaslar Bakanlar Kurulu tarafından belirlenir²³⁹. Bu hüküm ile yabancıların Türkiye’ de sigortacılık faaliyetinde bulunabilmeleri konusunda düzenleme yapma yetkisi Bakanlar Kurulu’ na bırakılmıştır²⁴⁰.

Bakanlar Kurulu, 06.07.2007 tarih ve 2007/12467 sayılı kararının²⁴¹ 1/1-1 hükmü uyarınca yabancı sigorta ve reasürans şirketleri, Türkiye’ de ancak şube açmak suretiyle faaliyet gösterebileceği düzenlemesini getirmektedir. Kararın ilgili maddesi ile mülga SMK’ nın yabancı sigorta şirketleri ile ilgili 2/4 maddesi hükmünün korunduğu görülmektedir.

Bakanlar Kurulu aynı hükümde ayrıca yabancı sigorta ve reasürans şirketlerinin faaliyette bulundukları ülkelerde sigortacılık yapmaktan yasaklanmamış olması şartını getirmektedir.

Türkiye’ de şube açmak suretiyle faaliyette bulunan yabancı sigorta ve reasürans şirketlerinin ruhsat başvurularına ilişkin olarak SRŞKÇEY.m.15 uygulanmaktadır.

Anılan hüküm uyarınca yabancı sigorta ve reasürans şirketlerinin Türkiye’ deki şubelerinin ilk ruhsat başvuruları için;

- Şube açacak sigorta şirketi veya reasürans şirketinin ana sözleşmelerinin tasdikli bir örneği,
- Türkiye’ de şube açılması için yetkili organları tarafından alınmış kararın tasdikli bir örneği,

²³⁹ SK.m.3/5 hükmü uyarınca belirlenecek esaslara aykırı davranışların işyerleri SK.m.34/1 uyarınca Bakanın talebi üzerine valiliklerce bir yılı geçmemek üzere geçici olarak kapatılacağı gibi ilan ve reklamları da durdurulur ya da toplatılır.

²⁴⁰ Bu düzenleme ile SMK.m.2’ de yer alan yabancı şirketlerin şube açması ve diğer şube kuruluşuna ilişkin düzenlemeler kaldırılmıştır.

²⁴¹ RG: 03.08.2007 tarih ve 26602 sayılı Karar 4. maddesi uyarınca yayımı tarihinde yürürlüğe girmektedir.

- Yatırım ve işletme alanları ile ilgili açıklamalar ve mevcutsa son faaliyet raporu ile son üç yıla ait tasdikli bilanço ve gelir tabloları,
- Türkiye'deki şubesi için ayrılmış sermayenin nakden ödendiğine ilişkin belgenin onaylı örneği,
- İş planı,
- Ruhsat talep edilen branşta sunulacak ürünler, uygulanacak tarifeler, bunların hesaplanma yöntemleri ve poliçe örnekleri,
- Tesis edilen teminatlara ilişkin belgelerin tasdikli örnekleri,
- Müdürler kurulu üyeleri, denetçiler, şube müdür ve müdür yardımcılarına ilişkin SRŞKÇEY.m.6/4' de sayılan belgeler,
- Tüzel kişi kuruculara ilişkin belgeler Müsteşarlığa gönderilir.

Türkiye' de şube açmak suretiyle faaliyette bulunan yabancı sigorta ve reasürans şirketlerinin müteakip ruhsat başvuruları açısından yerli sigorta şirketlerine ilişkin SRŞKÇEY.m.13 ve 14 hükümleri uygulanır.

Bakanlar Kurulu' nun 06.07.2007 tarih ve 2007/467 sayılı kararının 2. maddesi uyarınca Türkiye' de şube açmak suretiyle faaliyette bulunan yabancı sigorta ve reasürans şirketleri, ikinci şubelerini açtıkları tarihten itibaren en geç bir ay içinde Hazine Müsteşarlığı' na ayrıca bir beyanname vererek Türkiye' deki şubelerinden birini diğer şubeleri temsile yetkili ve sorumlu yönetim merkezi olarak göstermek zorundadır. İkinci ve müteakip şubeler izne tabi değildir.

Avrupa Birliği mevzuatı uyarınca şube açabilmek için yapılan ruhsat başvurularına ilişkin düzenleme şu şekildedir;

92/49/EEC.m.32 hükmü ile değiştirilen 73/239/EEC.m10/1 uyarınca başka bir üye devletin ülkesinde şube açmak isteyen bir sigorta şirketi kendi ev sahibi üye devletin yetkili makamlarına durumu bildirir.

73/239/EEC.m10/2 uyarınca üye devletler, başka bir üye devletin ülkesinde şube açmak isteyen sigorta şirketlerinden bu bildirim yapılırken;

- Ülkesinde şube açmak istenilen üye devlet,
- Tasarlanan faaliyet tipi ve şubenin organizasyon yapısını da içeren bir işletme planı,
- Şubenin açılacağı üye devlette yazışmaların ve aynı zamanda şirketin yetkili temsilcisine tebligatların yapılabileceği bir adres,

- Şube adına 3. kişilerle işlem yapma, şubeyi bulunduğu üye devletin yetkili makamları ve mahkemeleri huzurunda temsil hususlarında yetkilendirilmiş temsilcisinin kimliği bilgilerinin sunulmasını ister.

73/239/EEC.m10/3 uyarınca ev sahibi üye devletin yetkili makamlarının, girişilmek istenen faaliyet göz önünde bulundurulduğunda sigorta şirketinin idari yapısının yeterliliği veya mali durumu veya yöneticileri, müdürleri ve temsilcilerinin mesleki nitelik, deneyim ve itibarları hakkında şüphesinin olmaması halinde, yukarıda belirtilen bilgi ve belgelerin kendilerine etstiminden itibaren en geç üç ay içinde şubenin bulunduğu üye devletin yetkili makamlarına ve ilgili durumu bildirirler.

Ev sahibi üye devletin yetkili makamları ayrıca sigorta şirketinin direktifin 16 ve 17. maddelerine uygun biçimde hesaplanmış asgari yükümlülük karşılama yeterliliğine sahip olduğunu onaylar.

Ev sahibi üye devletin yetkili makamları, şubenin bulunduğu üye devletin yetkili makamlarına bu bilgileri vermeyi reddederse, red nedenlerini ilgili sigorta şirketine sözkonusu bilgileri elde ettikten itibaren üç içinde bildirecektir. Bu red bildirimine karşı ev sahibi üye devlette yargı yoluna başvurulabilir.

73/239/EEC.m10/4 uyarınca sigorta şirketinin şubesi faaliyete başlamadan önce, şubenin bulunduğu üye devletin yetkili makamları, bu bilgileri elde ettikten itibaren iki ay içinde mevcut şartlar ve menfaatler uyarınca uygun gördüğü takdirde ev sahibi üye devletin yetkili makamlarına şubenin bulunduğu üye devlette faaliyetin yürütülmesi gerektiğini bildirir.

73/239/EEC.m10/5 uyarınca şube, bulunduğu üye devletin yetkili makamların tarafından bildirilmesi veya böyle bir bildirimin hiç yapılmaması halinde 4. fıkrada belirtilen iki aylık sürenin dolması üzerine kurulup faaliyete başlayabilir.

73/239/EEC.m10/6 uyarınca, ruhsat başvurusunda aranan şartlarda herhangi bir değişiklik olması halinde sigorta şirketi değişiklikleri ev sahibi üye devlet ve şubenin bulunduğu üye devletin yetkili makamlarına değişikliğin yapılmasından en az bir ay önce yazılı olarak bildirecektir. Böylece ev sahibi üye devlet ve şubenin bulunduğu üye devletin yetkili makamlarının her biri kendilerine düşen fonksiyonları yerine getirebileceklerdir.

C. Ruhsat Verilmesi Prosedürü

Müsteşarlık ibraz edilen belgeler üzerinde sadece şekli değil, gerektiği takdirde maddi bir kontrol de ifa etmektedir²⁴². Bu kontrolün amacı kanunun gerekli gördüğü şartların yerine getirilip getirilmediğinin anlaşılmasıdır. Ruhsat talebinin şartlarının gerçekleşip gerçekleşmediği hususu Müsteşarlık tarafından takdir edilmektedir. Müsteşarlık bu yetkisini SK.m.6 hükmünden almaktadır.

SRŞKÇEY’ nin “Ruhsat Başvurularının Değerlendirilmesi” başlıklı 16. maddesi hükmü uyarınca uyarınca tüm bilgi ve belgelerin Müsteşarlığa eksiksiz verilmesi kaydıyla, Müsteşarlıkça yapılacak değerlendirme sonucunda ruhsat alması uygun görülenlere, ilk ruhsat için en geç üç ay, müteakip ruhsatlar için en geç iki ay içinde ruhsat verilir.

Sigortacılık Kanunu’ nun “Ruhsat Talebinin Değerlendirilmesi” başlıklı 6. maddesinde düzenlenen red sebeplerinin bulunmaması halinde talepte bulunanlara sigortacılık ruhsatı verilmektedir.

SK.m.5/1-2 ve SRŞKÇEY.m.16 hükümleri uyarınca ruhsatın Müsteşarlıkça gönderilmesinden itibaren bir ay içinde, ticaret siciline tescil ve Ticaret Sicil Gazetesi ile Türkiye çapında dağıtımı yapılan ve tiraj bakımından ilk on sırada yer alan günlük gazetelerden ikisinde şirket tarafından ilan ettirilir. İlanların yapıldığı gazetelerin birer nüshası on iş günü içinde Müsteşarlığa gönderilir.

Ruhsat alıp bunu SK.m.5/1 uyarınca tescil ve ilan ettirmeksizin sigorta işlemleri yapan sigorta şirketleri hakkında SK.m.34/2-c uyarınca sekiz bin YTL idari para cezası Müsteşarlık tarafından uygulanır.

Avrupa Birliği’ nde ruhsat verilmesi prosedürüne ilişkin olarak, 92/49/EEC sayılı direktifin 34. maddesi ile değiştirilen 88/357/EEC sayılı direktifin 14. maddesi uyarınca, bir ya da daha fazla üye devlette hizmet sunma serbestisi kapsamında ilk defa faaliyete geçmek isteyen şirketler öncelikle ev sahibi devletin yetkili makamlarına teminat altına almayı istedikleri riziko türlerini de içerecek şekilde bilgi vermek durumundadır.

92/49/EEC sayılı direktifin 35. maddesi ile değiştirilen 88/357/EEC sayılı direktifin 16. maddesi uyarınca, bu bildirim tarihinden itibaren bir ay içinde, ev sahibi

²⁴² KENDER, Murakabe, s.73.

üye devletin yetkili makamları, hizmet sunma serbestisi kapsamında ülkelerinde sigortacılık alanında faaliyette bulunulmak istenilen üye devlet veya devletler ile iletişime geçecektir. Ev sahibi üye devletin yetkili makamları söz konusu üye devletlere;

- Şirketin 73/239/EEC.m.16 ve 17. maddeleri uyarınca hesaplanan yükümlülük karşılama yeterliliğine sahip olduğunu gösteren belgeyi vererek,
- Şirketin sunmaya yetkili olduğu sigorta branşlarını,
- Şirketin himaye altına almayı taahhüt ettiği riziko türlerini bildirmelidir.

Bu bildirimin yapıldığını tespit edildiği tarih itibariyle şirket faaliyete geçebilir.

92/49/EEC sayılı direktifin 35. maddesi ile değiştirilen 88/357/EEC sayılı direktifin 16/2 uyarınca belirtilen süre içerisinde bu bildirimin yapılmaması durumunda ev sahibi üye devletin yetkili makamları aynı süre içinde şirkete red nedenlerini bildirmek durumundadır.

D. Ruhsat Talebinin Reddi

Ruhsat talebinin reddi sigorta şirketinin faaliyete geçememesi sonucunu doğuracaktır. Ruhsat talebi reddedilen şirket sigortacılık yapmaya başlayamayacaktır.

Ruhsat talebinin reddine neden olan haller Sigortacılık Kanunu' nun "Ruhsat Talebinin Değerlendirilmesi" başlıklı 6. maddesinde düzenlenmektedir. Anılan hüküm uyarınca ruhsat talebi;

- Sigorta şirketleri ve reasürans şirketlerinin kurucuları ile yönetici ve denetçilerinin kanunda öngörülen şartları taşıması,
- İş planına ve ibraz edilen belgelere göre sigorta sözleşmesine taraf olanların hak ve menfaatlerinin yeterince korunamayacağının anlaşılması veya yükümlülüklerin sürekli ve yeterli olarak yerine getirilebilecek şekilde oluşturulmaması,
- Başvurunun yeterli beyan ve bilgileri içermemesi veya kanunda öngörülen şartları taşımadığının anlaşılması,
- Sigorta şirketleri ve reasürans şirketlerinin, gerekli teknik donanım ya da yeterli sayıda nitelikli personele sahip olmadığının veya ruhsat talep edilen alanda sigortacılık yapma yeterliliğinin bulunmadığının yapılan denetimle tespit edilmesi hallerinden en az birinin gerçekleşmesi durumunda reddedilir.

SK.m.6 hükmünde düzenlenen bu sebeplerin varlığı halinde ruhsat talebinin reddi kararı verilmektedir. Red kararında idarenin takdir yetkisinin sınırları çok önemlidir²⁴³.

Ruhsat talebinin reddi halinde sigorta şirketi için bütün imkanlar tükenmiş değildir. Şöyle ki;

Müsteşarlığın ruhsat talebinin reddi kararları idari nitelikte olup, idarenin bütün kararları gibi Anayasa' nın 125. maddesi²⁴⁴ uyarınca idari yargının denetimine tabidir. Sigorta şirketleri ruhsat başvurularına verilen red kararlarına karşı Danıştay' da iptal davası açabilir. Burada Danıştay denetim makamının kanunla kendisine verilmiş olan takdir yetkisini yerinde kullanıp kullanmadığını inceleyecektir; zira idari yargının denetim fonksiyonu bulunmaktadır²⁴⁵.

Danıştay' da iptal davası açmanın icrayı durdurup durdurmayacağı hususu açısından ruhsat talebinin reddi kararında bir sıkıntı bulunmamaktadır; zira red kararının iptaline kadar şirket çalışmaya başlamayacaktır.

Sigorta şirketinin kuruluş aşamasında hiç ruhsat talebinde bulunmaması; başvuruda bulunup da aldığı ruhsat talebinin reddi kararına rağmen faaliyette bulunması söz konusu olabilir. Ruhsat sahibi olmaksızın faaliyette bulunan sigorta şirketleri bir takım hukuki ve cezai yaptırımlarla karşılaşmaktadır.

Ruhsat almaksızın faaliyette bulunan sigorta şirketlerinin karşılaştığı en önemli hukuki yaptırım, bu şirketlerin yaptığı sigorta sözleşmelerinin geçerliliği hususundadır²⁴⁶.

Ruhsat almamış bir sigorta şirketi ile bu hususu bilerek sigorta sözleşmesi yapılması halinde TTK.m.1263/2 uyarınca BK' nın kumar ve bahis hakkındaki 504 ve 505. maddeleri uygulanır. Bu durumda yapılan sözleşmelerden doğan borçlar eksik borç niteliğinde olacaktır²⁴⁷. Denetim kanunlarının amacı sigortalıları korumak olduğuna

²⁴³ KENDER, HSH, s.46.

²⁴⁴ AY.m.125/1'de "İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır." düzenlemesi yer almaktadır.

²⁴⁵ YAYLA, s.79-80.

²⁴⁶ Ruhsatsız şirket tarafından yapılan sigorta sözleşmesinin geçerli olup olmadığı hususu, ruhsatlı bir şirketin faaliyet alanına girmeyen bir branşta sigorta sözleşmesi yapması halinde de söz konusu olabilir. SK.m.3 ve TTK.m.137 hükümleri uyarınca sigorta şirketlerinin branşlarıyla ilgili olmayan alanlarda faaliyette bulunmaları mümkün değildir.

²⁴⁷ OMAĞ, Sigorta Hukuku, s.348, ULAŞ, s.11; Buna karşılık doktrinde ruhsat almamış bir sigorta şirketi ile yapılan sözleşmeden doğan alacakların eksik borç haline getirilmesinin isabetli olmadığı yönünde de bir görüş bulunmaktadır. MEMİŞ, Ruhsatname, s.482.

göre söz konusu düzenleme denetim hukuku ilkelerine aykırı olup, ruhsat almamış olan sigortacıyı korumaktadır. Ancak sigorta ettiren iyiniyetli ise yani sigorta şirketinin ruhsat almadığını bilmiyorsa veya bilebilecek durumda ise yapılan sigorta sözleşmesi geçerli olacak ve riziko gerçekleştiğinde tazminat almaya hak kazanacaktır²⁴⁸. Bu hükümle karşı tarafın ruhsat almadığını bilmeyen sigorta ettiren korunmaktadır.

Buna karşılık doktrinde SK.m.5’de yer alan ruhsatın ticaret siciline tescil ve ilan ettirileceği düzenlemesi karşısında sigorta ettirenin sigorta sözleşmesini akdeden kimsenin ruhsatı olmadığını bilmediği yolunda bir iddiasının olamayacağı; zira TTK.m.38 hükmünün “ticaret sicili kayıtlarının nerede bulunurlarsa bulunsunlar üçüncü şahıslar hakkında ilanın veya son kısmının gazetede yayımlanmasını izleyen günden itibaren hüküm ifade edeceği”; TTK.m.39 hükmünün ise “üçüncü şahısların kendilerine karşı hüküm ifade etmeye başlayan kayıtları bilmediklerini ileri süremeyecekleri” düzenlemesini öngördüğü ifade edilmektedir²⁴⁹.

Ruhsat sahibi olmaksızın sigorta işlemleri yapan şirketler için hakkında Sigortacılık Kanunu idari ve adli nitelikte çeşitli cezai yaptırımlar getirmektedir.

SK.m.34/1 uyarınca SK.m.5 hükmüne aykırı olarak ruhsatsız faaliyet gösterenlerin işyerleri, Bakanın talebi üzerine valiliklerce bir yılı geçmemek üzere geçici olarak kapatılacağı gibi ilan ve reklamları da durdurulur ya da toplatılır.

SK.m.35/1 uyarınca bu kanuna göre ruhsat almadan risk üstlenmek suretiyle sigortacılık faaliyetinde bulunan gerçek kişiler ve tüzel kişilerin yetkilileri, üç yıldan beş yıla kadar hapis cezası ve altıyüz günden az olmamak üzere bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

Avrupa Birliği’nde ruhsat başvurusunun reddine ilişkin düzenleme 92/49/EEC sayılı direktifte yer almaktadır.

92/49/EEC.m.6/4 hükmü uyarınca izin talepleri sigorta pazarının ekonomik ihtiyaçları doğrultusunda yeni şirkete ihtiyaç olup olmadığı kriterine göre değerlendiremez. Zira tek pasaport ilkesi ile şirketlerin pazara girişi hususunda denetim makamlarının keyfi tasarruflarının önlenmesi amaçlanmaktadır. Şirketin faaliyette bulunduğu devletin yetkili makamlarının sigorta şirketinin yönetim yapısının

²⁴⁸ ATABEK, Sigorta Hukuku, 16 ; OMAĞ, Sigorta Hukuku, s.348; TÜRK, s.508.

²⁴⁹ ÜNAN, s.19.

uygunluğu, mali bünyesi, sorumlu yöneticilerin mesleki yeterliliği ve deneyimleri konusunda tereddütü bulunmadığı takdirde, başvuruyu bütün ekleri ile birlikte şirketin açılacağı üye ülkenin yetkili makamına gönderir ve durumu şirkete bildirir. Bu makam gönderdiği yazıda şirketin yeterli garanti fonuna ve yükümlülük karşılama yeterliliğine sahip olduğunu belgelemek zorundadır.

92/49/EEC.m.8 hükmü uyarınca ev sahibi üye devletin yetkili makamları sigorta şirketinin doğrudan veya dolaylı, gerçek veya tüzel kişi ortakları veya üyelerinin kimlikleri, payları ve pay miktarları hakkında kendilerine bilgi verilmeden önce şirkete ruhsat veremez.

Ev sahibi üye devletin yetkili makamları, sigorta şirketinin özenle ve basiretle yönetiminin sağlanması açısından şirket ortakları ve üyelerinin nitelikleri hususunda tatmin olmaz ise ruhsat başvurusunu reddedebilir.

Ruhsat başvurusunun reddine ilişkin karar tam ve açık gerekçeleriyle ilgiliye bildirilir. 92/49/EEC.m.9/1, 2 hükmü uyarınca her üye devletin bu karara karşı yargı yoluna başvurulmasını tanıması kabul edilmektedir. Red kararının yanı sıra izin başvurusunun altı ay içinde cevaplandırılmaması da mahkemeye başvuru nedenidir.

§ IV. HAYAT DIŞI SİGORTA ŞİRKETLERİNİN FAALİYETTE BULUNMASINDA DENETİMİ

Devlet sigorta şirketinin yapısını ve mali durumunu sadece şirketin kuruluş aşamasında başlangıçta ruhsat verilirken inceleyip daha sonra bu hususla hiç ilgilenmezse denetimin hukukunun amacı gerçekleştirilmemiş olur²⁵⁰. Denetim hukuku, sigorta şirketinin ruhsat alabilmesi için gereken şartların faaliyet gösterdiği sürece aynen varolmasını sağlamayı amaçlamaktadır. Sigorta şirketlerinin işleyişi sırasındaki denetimleri daha çok finansal ve idari niteliktedir.

1. SİGORTA ŞİRKETLERİNİN YÜKÜMLÜLÜKLERİ

A. Teminatların Ayrılması

Denetim hukuku sigorta fonlarının işletilmesinin devlet tarafından kontrol edilmesini amaçlamaktır. Bu bağlamda sigorta şirketleri faaliyete geçtikten sonra sigorta

²⁵⁰ KENDER, Murakabe, s.93.

sözleşmesinden doğan taahhütlerini tam ve zamanında yerine getirebilmek için tahsil ettikleri primler üzerinde her yıl iş hacmine göre farklılık gösteren bu nedenle değişen teminat olarak adlandırılan birtakım teminatlar ayırmak zorundadır. Denetim hukuku açısından teminatların amacı normal mali vasıtaların kurulması veya işletilmesinde, gereken teknik esaslara uyulmaması veya herhangi başka bir hal sebebiyle aciz haline düşen sigorta şirketine karşı sigortalıların müracaat edebileceği bir fon kurulmasıdır²⁵¹. Sigorta şirketlerinin bilançolarında özellikle aktifinde yer alan, şirketin faaliyeti sırasında ve her iş yılı sonunda ayrılan ve kanunda gösterilen değerlere yatırılan ve çoğunlukla zorunlu nitelikte olan bu fonlar sigortalıların menfaatlerini korumaya yöneliktir²⁵².

Sigorta şirketlerinin ayırmak zorunda olduğu bu teminatlara ilişkin düzenlemeler SK.m.17 hükmünde ve Sigorta ve Reasürans ile Emeklilik Şirketlerinin Mali Bünyelerine İlişkin Yönetmelik’ de yer almaktadır²⁵³.

a. Teminatların Tesisi ve Miktarı

SK.m.17/1 ve MBY.m.4/1 hükümleri uyarınca sigorta şirketleri, yurt içinde akdetmiş oldukları sigorta sözleşmelerinden doğan taahhütlerine karşılık olmak üzere hükümde öngörüldüğü oranda teminat göstermek zorundadırlar.

MBY.m.7/1 uyarınca sigorta şirketleri teminatlarını, sermaye yeterliliği hesaplama dönemlerini takip eden iki ay içerisinde tesis etmek zorundadır.

MBY.m.7/2 uyarınca teminat olarak gösterilen Türk Lirası ve dövizler ile finansal varlıklar, Türkiye’de faaliyet gösteren bankaların Türkiye’de bulunan şubelerine veya İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Takas ve Saklama Bankası A.Ş. nezdinde Müsteşarlık adına bloke edilir. Blokaj, kamu bankaları hariç olmak üzere, sigorta ve emeklilik şirketi ile aynı topluluk ilişkisi içinde bulunan finansal kuruluşlarda tesis edilemez. Müsteşarlık, nezdinde bloke edilen kıymetleri Sigortacılık Kanunu veya MBY hükümlerine aykırı olarak tesis amacı dışında kullandığı veya işleme tabi tuttuğu

²⁵¹ KARAYALÇIN, Risk, s.62; KENDER, Murakabe, s.82.; TAŞBAŞI, Devlet Denetimi, s.86.; OKSAY/ACAR, s.139.

²⁵² TEKİNALP, Teknik Yedekler, s.97.

²⁵³ SK.m.17 hükmünde teminatlar, mülga SMK’ da teminatlara ilişkin yer alan hükümler (SMK.m.12, 13, 14, 15) birleştirilip sadeleştirilerek düzenlenmiştir. Ayrıca mülga SRŞKÇEY’ nin 18 ila 22 hükümlerinde detaylı olarak düzenlenen teminatlar hususuna yeni SRŞKÇEY’ de yer verilmemiştir.

saptanan bankaları, blokaj tesis edilecek bankalar arasından çıkarır ve bu bankalar nezdindeki bloke kıymetler diğer bankalara aktarılır.

SK.m.17/4 ve MBY.m.4/4 uyarınca hayat dışı sigorta şirketleri, sermaye yeterliliğinin üçte birinden az olmamak kaydıyla teminat olarak minimum garanti fonu tesis eder. Sigortacılık Kanunu ve MBY ile AB sigorta direktifleri ile uyumlu şekilde minimum garanti fonu düzenlemesi getirilmiştir²⁵⁴.

Garanti fonu AB' de sigorta şirketlerinin mali bünyelerinin yükümlülüklerini karşılamasını sağlamak üzere getirilmiş bir kurumdur. Garanti fonu, sigorta branşları itibariyle belirli ölçüde likit varlıkların yükümlülüklerle karşı şirket bünyesinde sürekli şekilde oluşturulan fondur²⁵⁵.

Minimum garanti fonu sigorta şirketinin sigortalılara karşı olan taahhütlerinin karşılığını teşkil etmektedir. Bu yeterliliğin aranmasının amacı sigorta şirketinin ödeme gücünü yitirmesine engel olmak ve poliçe sahiplerinin menfaatlerini korumaktır²⁵⁶.

SK.m.2/1-ı, MBY.m.3/1-ç ve SREŞSYÖDİY.m.6/2 hükümleri uyarınca minimum garanti fonu sigorta ve reasürans şirketlerinin sermaye yeterliliğinin hesabı sırasında bulunan gerekli özsermaye²⁵⁷ miktarının²⁵⁸ üçte birine denk düşen tutardır. Minimum

²⁵⁴ Garanti fonu kavramı mülga SMK' da yer almamaktaydı.

²⁵⁵ TAŞDELEN, s.44.

²⁵⁶ ACAR, s.3; YALINKILIÇER, s.34.

²⁵⁷ 19.01.2008 tarih ve 26761 sayılı RG' de yayınlarak yürürlüğe giren, Sigorta ve Reasürans ile Emeklilik Şirketlerinin Sermaye Yeterliliklerinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmeliğin 4. maddesi uyarınca özsermaye; ödenmiş sermaye, kar yedekleri, sermaye yedekleri, dönem net karı ile geçmiş yıllar karları, dengeleme karşılığı, sermaye benzeri krediler toplamından; dönem zararının, geçmiş yıllar zararlarının, iştirakler, bağlı ortaklıklar, bağlı menkul kıymetler ve müşterek yönetime tabi teşebbüsler arasında yer alan şirketlerin ödenmiş sermayesinin, ana şirketin ortaklık payı ile çarpılması sonucunda bulunan tutarının düşülmesinden sonra bulunan miktarı ifade eder.

²⁵⁸ SREŞSYÖDİY.m.7/3 hükmü uyarınca hayat dışı branşlar için gerekli özsermaye yıllık prim ya da son üç yılda gerçekleşen hasarların ortalamasına dayanılarak hesaplanır. Ancak, kredi ve tarım sigortaları için hesaplamalarda son yedi yılda gerçekleşen hasarların ortalaması esas alınır.

Prim Esasına Göre Gerekli Özsermaye: Son bir yıllık süre içinde brüt yazılan primlerden (vergi ve harçlar hariç) fesih ve iptaller düşüldükten sonra kalan tutarın 95 milyon YTL' ye kadar olan kısmının % 18, geri kalan kısmının ise % 16 ile çarpılmasından sonra bulunan sonuçların toplamının; son üç yıllık süre içinde şirket üstünde kalan hasar tutarının brüt hasara oranı % 50 den aşağı ise % 50, yüksek ise bu oranla çarpılması sonucunda bulunan tutardır.

Hasar Esasına Göre Gerekli Özsermaye: Son üç yıllık sürede brüt ödenen hasarlara, son yıl muallak tazminatlar karşılığı (direkt ve endirekt işler için ayrılan dahil) eklenerek rücu yoluyla tahsil edilen hasar tazminatları ile içinde bulunulan yıl hariç olmak üzere üç yıl önce (kredi ve tarım sigortalarında yedi yıl önce) ayrılan muallak tazminat karşılıkları düşüldükten sonra tespit edilecek miktarın, yukarıda bahsedilen üç ve yedi yıl olarak belirtilen risk gruplarına göre 1/3'ü veya 1/7'si ayrılarak ilk 70 milyon YTL' ye kadar olan kısmı % 26, kalan kısmının % 23 ile çarpılması sonucu bulunan tutarlar toplamının

garanti fonu, MBY.m.4/3 uyarınca hiç bir dönemde çalışılan branşlar itibarıyla gerekli olan asgari kuruluş sermaye tutarlarının üçte birinden az olamaz.

Asgari sermaye tutarı “Sigorta Branşları İçin Öngörülen Sermaye Tutarlarına İlişkin” 2007/4 sayılı genelge ile belirlenen beş milyon YTL’ ye ilaveten sahip olunan her bir sigorta branşına ait ruhsat için öngörülen sermaye tutarlarının toplamından oluşmaktadır. Bu durumda minimum garanti fonu ve asgari sermaye tutarlarının üçte birine göre hesaplanacak tutarlardan büyük olanı tesis edilmesi gereken teminat olarak dikkate alınacaktır. Ayrıca teminatların hesaplanmasında bir yıl ve daha kısa süreli kaza ile hastalık/sağlık hayat dışı yükümlülüğü olarak telakki edilecektir. Bu kapsamda asgari sermaye tutarı;

- Sadece hayat dışı yükümlülükleri bulunan ve hayat dışı grubunda faaliyet gösteren sigorta şirketleri için beş milyon YTL’ ye ilaveten sahip olunan her bir sigorta branşına ait ruhsat için 2007/4 sayılı genelgede hayat dışı grubu başlığı altında yer alan sermaye tutarları,

- Hayat ve emeklilik branşında faaliyette bulunan ancak hayat dışı yükümlülüğü bulunan şirketler; hayat dışında faaliyette bulunan ancak hayat yükümlülüğü bulunan şirketler için beş milyon YTL’ ye ilaveten sahip olunan her bir sigorta branşına ait ruhsat için öngörülen sermaye tutarları formülü ile hesaplanacaktır²⁵⁹.

Yeni kurulan sigorta şirketlerinde ilk üç yıl itibarıyla tesis edilecek teminat tutarı, şirketin ödenmiş sermayesi de dikkate alınarak Müsteşarlık tarafından tespit edilir ve Müsteşarlık MBY.m.4/5 uyarınca teminat tutarının ilk sermaye yeterliliği hesaplama dönemine kadar ödenmiş sermayelerinin % 33’ ü oranında olmasını öngörmektedir.

son üç yıllık sürede şirket üzerindeki net hasar tutarının brüt hasar tutarına oranı % 50 den aşağı ise % 50, yukarı ise bulunan oranla çarpılması sonucunda bulunan tutardır.

Prim ve hasar esasına göre gerekli özsermaye tutarlarının hesaplanmasında kullanılan prim ve hasar tutarları, Türkiye İstatistik Kurumu tarafından saptanmış yıllık Üretici Fiyat Endeksindeki artış oranı dikkate alınarak Müsteşarlıkça artırılabilir.

SREŞSYÖDİY.m.9 uyarınca şirketlerin özsermaye tutarları bu hesaplama göre belirlenen gerekli özsermaye tutarından düşük olmamalıdır; düşük olması durumunda ise, sermaye yeterliliği tabloları ile birlikte bir ödeme planının Müsteşarlığa sunulması ve eksik kalan sermayenin iacinde bulunulan yılın sonuna kadar tamamlanması gereklidir. Ancak, Müsteşarlık Şirketin mali yapısını göz önünde bulundurarak eksik kalan sermayenin daha kısa bir süre içerisinde ödenmesini veya yeni bir ödeme planı sunulmasını talep edebilir.

²⁵⁹ Hazine Müsteşarlığı’ nın 05.11.2007 tarih ve 2007/20 sayılı Sigorta Şirketlerinin Hayat Dışı Branşlar İçin Asgari Teminatın Hesabına İlişkin Genelgesi.

Bir sigorta veya reasürans şirketinin minimum garanti fonu tutarını karşılayamaması, tesis edilmesi gereken teminatı tesis edememesi, teknik karşılıklarını karşılayacak yeterli veya teknik karşılıklara uygun varlıklarının bulunmaması, sözleşmelerden doğan yükümlülüklerini yerine getirememesi, mali bünyenin sigortalıların hak ve menfaatlerini tehlikeye düşürecek derecede zayıflaması, tasfiye halinde olması veya yeni sözleşme yapma yetkisinin kaldırılması hallerinde, MBY.m.4/6 uyarınca Müsteşarlık şirketin belirli bir tarih itibarıyla teminat miktarını yeniden belirleyebilir. Bu durumda teminat açığı olması halinde ilave teminat bir ay içinde tesis edilir.

MBY.m.7/4 uyarınca Müsteşarlık, teminat olarak gösterilen bütün varlıkların değer takdirini masrafları ilgili şirkete ait olmak üzere yeniden yaptırmaya ve kıymetlerde değer düşüklüğü nedeniyle oluşan teminat eksikliklerini tamamlamaya veya teminat olarak tesis ettirilen varlıkların değiştirilmesini istemeye yetkilidir.

SK.m.35/16 uyarınca, teminat ve minimum garanti fonunu SK.m.17 hükmüne ve MBY’ de öngörülen düzenlemelere aykırı şekilde tesis edenler adli para cezası ile cezalandırılır. Ancak adli para cezasının miktarı, yerine getirilmeyen yükümlülüğün veya yükümlülük eksik olarak yerine getirilmiş ise eksik kalan miktarın %10’ undan az olamaz.

AB sigorta direktifleri uyarınca garanti fonu şirketlerin yükümlülük karşılama yeterliliğinin üçte birinden oluşmaktadır.

Yükümlülük karşılama yeterliliği hususu 2002/13/EC sayılı direktifte ve 92/49/EEC.m.24 hükümlerinde düzenlenmektedir.

73/239/EEC sayılı direktifin, 92/49/EEC sayılı direktifin 24. maddesi ile değiştirilen 16/1 hükmü uyarınca ev sahibi üye devlet her sigorta şirketinin faaliyetlerinin hacmine göre uygun bir yükümlülük karşılama yeterliliği tesis etmesini istemektedir.

Yükümlülük karşılama yeterliliği şirketin yükümlülüklerinin büyüklüğü ile orantılı olarak bulundurulması gereken ve kullanılması hiçbir kayıt ve şarta bağlı olmayan özkaynaklarıdır²⁶⁰.

²⁶⁰ CROSSIK/LINDSAY, s.63; MC GEE, Modern Law, s.384.

2002/13 sayılı direktifte yükümlülük karşılama yeterliliği, sigorta şirketlerinin öngöremedikleri olayların ortaya çıkması durumunda poliçe sahiplerinin korunabilmesi için sigorta şirketlerinin bulundurmak zorunda oldukları fazladan sermaye olarak tanımlanmaktadır.

Yükümlülük karşılama yeterliliği sigorta şirketlerinin yükümlülükleri ile özvarlıkları arasında belirli bir oran bulunması suretiyle büyümelerini öngören mali bünye ile ilgili bir tekniktir²⁶¹.

Yükümlülük karşılama yeterliliği sigorta şirketinin öngörülebilir sorumlulukları dışındaki varlıklarını kapsamaktadır. Bunun içerisinde ödenmiş sermaye payı, sigorta kapsamındaki sorumluluklara tekabül etmeyen rezervler ve temettü ödemelerinden sonra ortaya çıkacak kar veya zarar bulunmaktadır.

Direktif uyarınca yükümlülük karşılama yeterliliği;

- Mevcut yükümlülük karşılama yeterliliği ve gerekli yükümlülük karşılama yeterliliğinden düşük olanının %50' sine kadarki kümülatif tercihli sermaye payı ve ikinci dereceden teminat kredileri, bunun % 25' ten fazla olmayacak kısmı sabit vadeli ya da sabit dönem kümülatif tercihli sermaye paylı ikinci dereceden teminatlı krediler,
- Belirli bir vade tarihi olmayan menkul kıymetler ve diğer araçlardan oluşmaktadır.

2002/13/EC sayılı direktif uyarınca gerekli yükümlülük karşılama yeterliliği, ya yıllık prim veya katkı gelirleri²⁶² ya da son üç yıllık hasarların ortalama yüküne²⁶³ göre hesaplanmaktadır.

²⁶¹ KAWINSKI, s.189; LINDER, s.169; TAŞDELEN, s.39.

²⁶² Prim esasına göre yapılan hesaplamalar şu şekilde gerçekleştirilmektedir:

Yazılı brüt primlerin veya kazanılmış brüt primlerin yüksek olanı (yazılan primlerin hesaplanmasında hava taşıtları sorumluluk sigortası, deniz taşıtları sorumluluk sigortası, genel sorumluluk sigortası için primler % 50 arttırılıyor) +son finansal yıl içerisinde doğrudan ticari faaliyete ilişkin prim veya katkılar + son finansal yıl içerisinde reasürans için kabul edilmiş prim tutarı - son finansal yılda iptal edilen primlerin toplam tutarı - primlere ilişkin vergilerin toplamı . Elde edilen toplam iki bölüme ayrılır: 50 Milyon EURO'ya kadar olan kısmın % 18'i, 50 Milyon EURO'yu aşan kısmın % 16'sı hesaplanır.

Bulunan sonuçlar toplanır. Elde edilen sonuç, son üç finansal yılın toplamına ilişkin olarak, reasürans kapsamında karşılanabilecek miktar çıkartıldıktan sonra şirket üstünde kalan hasar tutarının brüt hasara oranı ile çarpılır. Bu oranın % 50'den az olmaması gerekir.

²⁶³ Hasar esasına göre yapılan hesaplamalar şu şekilde gerçekleştirilmektedir:

Hasarın hesaplanmasında hava taşıtları sorumluluk sigortası, deniz taşıtları sorumluluk sigortası, genel sorumluluk sigortası için primler % 50 arttırılır, hesaplamalar buna uygun olarak yapılır.

Ödenmiş hasarlar (referans döneme uygun olarak hesaplanmış) + aynı dönemler içinde kabul edilen reasürans veya retrosesyon olarak ödenen hasar miktarları ve hem doğrudan ekonomik etkinlikler hem reasürans akseptansları için son finansal yıl sonunda saptanan hasar karşılığı(provisions for claims) – belirtilen dönemler içindeki ödemeler (recoveries) – hem doğrudan ekonomik etkinliklerhem reasürans

Gerekli yükümlülük karşılama yeterliliği, hem prim hem hasar esasına göre yapılan hesaplamalar sonucunda elde edilen sonuçların yüksek olanına eşit olmalıdır.

Yükümlülük karşılama yeterliliği iki şekilde hesaplanır. Bu hesaplama yöntemleri, yıllık prim toplamı ile özkaynak ilişkisi ve yıllık ortalama hasarlar ile özkaynak ilişkisidir²⁶⁴.

Sigorta şirketinin faaliyet gösterdiği branşlar birden fazla ise veya çok sayıda rizikoyu kapsıyorsa en yüksek garanti fonu tutarı gerektiren rizikonun hesaba katılması gerekir.

b. Teminat Olarak Kabul Edilebilecek Kıymetler

Teminat olarak kabul edilebilecek kıymetler ihtiyaç duyulduğu zaman çabuk ve değerine uygun olarak paraya çevrilebilecek yatırımlar olmalıdır. Yatırımların emniyetli ve gelir getirecek nitelikte olması gerekmektedir. Yatırımlarda rizikonun dağıtılması amaçlanmalıdır²⁶⁵.

Teminat olarak kabul edilebilecek kıymetler MBY.m.5 hükmünde detaylı olarak düzenlenmektedir. Anılan hüküm uyarınca teminat olarak kabul edilebilecek kıymetler;

- Türk Lirası veya Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'na alım satım konusu yapılan dövizler üzerinden açılan vadeli ve vadesiz mevduat,

akseptansları için hesapların bulunduğu son finansal yıldan önceki ikinci finansal yılın başında saptanan hasar karşılığı (provisions for claims) (referans dönem yedi yılsa, hesaplamalar buna uygun olarak yapılır ve altıncı finansal yıl dikkate alınır). Hesaplamalarda, referans döneme (üç veya yedi yıl) göre gerçekleştirilen işlemlerin ardından, yine referans döneme uygun olarak, elde edilen tutarın 1/3 veya 1/7'si alınır. Referans döneme göre 1/3'ü veya 1/7'si alınan tutar iki bölüme ayrılır:

35 Milyon EURO'ya kadar olan kısmın % 26'sı,

35 Milyon EURO'yu aşan kısmın % 23'ü hesaplanır. Bulunan sonuçlar toplanır. Elde edilen sonuç, son üç yılın toplamına ilişkin olarak, reasürans kapsamında karşılanabilecek miktar çıkartıldıktan sonra şirket üstünde kalan hasar tutarının brüt hasara oranı ile çarpılır. Bu oranın % 50'den az olmaması gerekmektedir. 2002/13/EC sayılı Direktif, 73/239/EEC sayılı Direktifin garanti fonuna ilişkin hükümlerinde de değişiklikler yapmıştır. Gerekli yükümlülük karşılama yeterliliği marjının üçte biri garanti fonunu oluşturmakta olup bu miktar 2 Milyon Euro'nun altında olamamaktadır. Motorlu taşıt, hava taşıtları sorumluluk sigortası, deniz taşıtları sorumluluk sigortası, genel sorumluluk sigortası ile kredi-iflas ve kefalet sigortaları branşlarında ise garanti fonu 3 Milyon Euro olarak belirlenmiştir. Direktif, prim ve hasar esasına göre yapılan hesaplamalar ile garanti fonuna ilişkin Euro cinsinden belirtilen tutarların yıllık olarak gözden geçirilmesini öngörmektedir. Bu gözden geçirmelerde Avrupa Birliği İstatistik Ofisi (Eurostat) tarafından yayımlanmış, tüm Üye devletlerin tüketici fiyat endekslerindeki değişikliklerin dikkate alınacağı belirtilmektedir.

²⁶⁴ LINDER, s.170.

²⁶⁵ KENDER, Murakabe, s.51-52.

- İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Takas ve Saklama Bankası A.Ş. nezdinde saklanması kaydıyla OECD' ye üye ülke devletleri tarafından ihraç edilmiş borçlanma senetleri ile ilgili sigorta şirketi adına düzenlenmesi kaydıyla bu değerler için Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından düzenlenen muvakkat makbuzları,
- Genel olarak teminatların % 30' unu, bir şirkete ait olanların payının toplam teminatlarının % 10' unu, bir topluluğa ait olanların payının ise toplam teminatların % 20' sini aşmaması kaydıyla İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Ulusal 100 Endeksi'nde işlem gören şirketlerin hisse senetleri ile tahvilleri,
- Bir kurucuya ait olanların toplamı teminatların % 10' undan fazla olmaması, Sermaye Piyasası Kurulu tarafından kayda alınması ve teminatların % 30' unu aşmaması şartıyla A tipi ve teminatların % 70' ini aşmaması şartıyla B tipi yatırım fonu katılma belgeleri,
- Sermayesinin en az % 51' i Türkiye Cumhuriyeti Devletine ait şirketlerin hisse senetleri, tahvil ve benzeri menkul kıymetleridir.

Teminat olarak gösterilecek kıymetlerin borsalarda işlem görmesi ve şirketlerin varlıkları arasında yer alması şarttır.

Müşterilik teminat olarak kabul edilen, ancak daha sonra borsada işlem görmeyen finansal varlıkların değiştirilmesini isteyebilir.

c. Teminatların Değerlemesi

MBY.m.6 hükmü uyarınca bloke edilen döviz ve döviz üzerinden açılan mevduat ile döviz üzerinden veya dövizde endeksli olarak ihraç edilen menkul kıymetler, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından ilan edilen günlük döviz alış değerleri ile işleyen faizin ilave edilmesi suretiyle değerlendirilir.

Devlet tahvilleri, Hazine bonoları ile Devletin ihraç edeceği diğer menkul kıymetler, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından ilan edilen günlük değerleri, bu değerler yoksa borsa değerleri, borsa değerleri de yoksa kayıtlı değerlerine gün esasına göre işleyen faizin ilave edilmesi suretiyle bulunan değerleri ile dikkate alınır.

Türkiye Cumhuriyeti garantisi ile ihraç edilen ve yukarıda sayılanların dışında kalan finansal varlıkların varsa borsa değerleri, yoksa kayıtlı değerlerine gün esasına göre işleyen faizin ilavesi suretiyle bulunan değerleri dikkate alınır.

Borsada işlem gören hisse senetleri borsa değerlerinin % 80' i, borsada işlem gören özel sektör tahvilleri ise borsa değerlerinin % 90' ı oranında kabul edilir.

Yatırım fonu katılma belgeleri ilan edilen günlük değerleriyle değerlendirilir.

Teminat olarak gösterilen gayrimenkullerin maliyet bedellerinin veya sermaye piyasası mevzuatı çerçevesinde değerlendirme hizmeti veren şirketlerin raporlarında belirtilen değerlerin % 80' i dikkate alınır.

Sermayesinin en az % 51' i Türkiye Cumhuriyeti Devletine ait şirketlerin İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında işlem görmeyen hisse senetlerinin nominal değerleri, bu şirketlerce ihraç olunan ve borsada işlem görmeyen tahvil ve benzeri menkul kıymetlerin ise kayıtlı değerlerine gün esasına göre işleyen faizin ilave edilmesi suretiyle bulunan değerleri esas alınır.

d. Teminatların Serbest Bırakılması ve Kullanılması

SK.m.17/4-3 uyarınca Müsteşarlık tesis edilen minimum garanti fonu varlıkları üzerine bloke veya ipotek tesis ettirmeye yetkilidir.

SK.m.17/5 ve MBY.m.8/2 hükümleri uyarınca sigorta şirketlerinin faaliyetine son verdiği branşlara ait teminat blokajı, sigortalılara karşı bu branşa ait tüm ödemelerin yapılmış olması kaydıyla Müsteşarlıkça serbest bırakılır. Ancak şirketin ödeme güçlüğüne düşmesi halinde, Müsteşarlık, sigortalılara teminatlardan ödeme yapılmasına karar verebilir. Bir veya birkaç branşta veya bütün branşlarda sigortacılık faaliyetlerine son vermek isteyen sigorta şirketlerinin faaliyetlerine son verdiği branşlara ait teminatları o branşa ait sigortalıların tüm alacaklarının karşılanmış olması şartıyla Müsteşarlıkça serbest bırakılır.

SK.m.35/16 uyarınca teminatlardan bu ödemeyi yapmayanlar adli para cezası ile cezalandırılır. Ancak adli para cezasının miktarı, yerine getirilmeyen yükümlülüğün veya yükümlülük eksik olarak yerine getirilmiş ise eksik kalan miktarın %10' undan az olamaz.

Bunun yanı sıra MBY.m.7/6 uyarınca teminat olarak gösterilen değerlerdeki değişimler dolayısıyla veya başka herhangi bir nedenle teminat fazlası olması halinde, bloke edilen teminatlar Müsteşarlıkça serbest bırakılır.

Teminatlar Müsteşarlığın izni olmaksızın hiçbir suretle iade olunamaz; ancak bloke kıymetlerin eş değer bir kıymetle değiştirilmelerinde Müsteşarlık izni aranmaz.

Teminatlar arasında aktarma yapılması ve bloke kıymetlerin bankalar veya şubeler arasında nakli Müsteşarlığın iznine tabidir.

Bankalar, teminatlarla ilgili olarak yaptıkları işlemler hakkında düzenleyecekleri makbuzların birer örneğini göndermek suretiyle beş iş günü içinde Müsteşarlığa bilgi vermek zorundadır.

Teminatların kullanılmasına ilişkin olarak MBY.m.8/1 uyarınca teminatlar sigortalıların alacaklarına karşılık teşkil eder ve şirketlerin mali bünye zafiyeti nedeniyle sürekli olarak bütün branşlarda ruhsatlarının iptal edilmesi hali ile tasfiyesi veya iflası halinde öncelikle tesis edildiği sigorta branşındaki sigortalıların alacaklarının ödenmesine tahsis edilir; artan kısım, diğer branşlara ait bulunan teminatlara eklenir.

SK.m.17/6 ve MBY.m.8/6 hükümleri ile sigortalıların tüm alacakları ödenmeden teminatların iflas veya tasfiye masasına dahil edilemeyeceği, haczolunamayacağı, üzerlerine ihtiyati tedbir ve ihtiyati haciz konulamayacağı düzenlemesi getirilmektedir. Ancak Müsteşarlık, sigortalı alacaklarının korunması amacıyla teminatlar üzerine ihtiyati tedbir koydurtma hakkına sahiptir.

MBY.m.8/3 uyarınca faaliyete son verme ve tasfiye işlemlerinin yürütülmesi sırasında teminatların öncelikle sigortalıların alacaklarına tahsisi için Müsteşarlık tarafından gerekli tedbirler alınır.

MBY.m.8/4 tasfiye halinde, en son ilan tarihinden itibaren bir yıl geçtikten ve bütün yükümlülüklerin yerine getirildiğinin belgelendirilmesinden sonra teminatlar ilgililere iade olunur.

Son olarak SK.m.17/7 uyarınca Müsteşarlık, sigorta şirketleri ve reasürans şirketleri ile sigortacılık yapan diğer kuruluşların mali bünye ve özkaynak²⁶⁶ yeterliliğine ilişkin düzenlemeleri yapmaya ve bloke edilecek varlıkların tür, değerlendirme esasları ile blokaj, deblokaj, ipotek tesisi ve fekkine ilişkin usul ve esasları belirlemeye yetkilidir. Bu işlemlere ilişkin masraflar ilgili şirket tarafından karşılanır. SK.m.34/2-ğ

²⁶⁶ SK.m.2/1-j uyarınca özkaynak, sigorta şirketleri ile reasürans şirketlerinin ödenmiş veya Türkiye'ye ayrılmış sermayeleri, her türlü yedek akçeleri, yeniden değerlendirme fonu, dağıtılmamış kâr, kâr ve sermaye yedekleri ile Müsteşarlıkça uygun görülecek sermaye benzeri kaynaklar ve diğer kaynaklardan varsa bilanço zararı ile Müsteşarlıkça uygun görülecek diğer değerlerin düşülmesinden sonra bulunan tutardır.

uyarınca ilgili şirket bu masrafları karşılamadığı takdirde Müsteşarlık tarafından iki bin YTL idari para cezasına çarptırılır.

B. Teknik Karşılıkların Ayrılması

Teknik karşılıklar Sigortacılık Kanunu' nun "Teknik Karşılıklar" başlıklı 16. maddesinde ve onun yaptığı atıfla Sigorta ve Reasürans Şirketleri ile Emeklilik Şirketlerinin Teknik Karşılıklarına ve Bu Karşılıkların Yatırılacağı Varlıklara İlişkin Yönetmelik hükümleri ile düzenlenmektedir. SK.m.16 hükmünün uygulanmasına ilişkin olarak çıkarılan bu yönetmelik çok yeni tarihli ve AB sigorta mevzuatına uyumlu bir düzenlemedir. Söz konusu düzenlemelerle teknik karşılıklar, AB direktifleriyle uyumlu olarak yeniden düzenlenmiş ve ilave teknik karşılıklar getirilmiştir²⁶⁷.

73/239/EEC sayılı direktifin, 92/49/EEC.m.17 ile değiştirilmiş 15. maddesinin 1. fıkrası uyarınca ev sahibi üye devlet sigorta şirketlerinden faaliyet alanlarının tamamı için yeterli düzeyde teknik karşılık oluşturmalarını isteyecektir. Teknik karşılıkların miktarı 91/674/EEC sayılı²⁶⁸ direktifte yer alan kurallarla göre belirlenecektir.

73/239/EEC.m.15/2 uyarınca ev sahibi üye devlet sigorta şirketlerinden faaliyet alanlarının tamamı için 88/357/EEC sayılı direktifin 6. maddesine uygun varlıklarla karşılayacak şekilde teknik karşılıklarını ayırmalarını isteyecektir. AB' de teminat altına alınan rizikolara açısından bu varlıklar Birlik' te bulunmalıdır. Üye devletler sigorta şirketlerinin varlıklarını belirli bir üye devlette bulundurmasını istemeyecektir. Bununla birlikte ev sahibi üye devlet varlıkların bulundurulmasına ilişkin kurallarda esnekliğe izin verebilir.

AB sigorta mevzuatında bu şekilde düzenlenen teknik karşılıklara ilişkin Türk sigorta mevzuatında yer alan düzenlemeler uyarınca;

SK.m.16/1 uyarınca sigorta ve reasürans şirketleri faaliyette bulundukları sürece teknik karşılıklar ayırmakla yükümlüdür.

TKY.m.15 uyarınca şirketler teknik karşılıklarına ve bu karşılıkların yatırıldığı varlıklara ilişkin bilgi ve belgeler ile tablolarını belirlenen süreler içerisinde gözetim amacıyla Müsteşarlığa gönderir.

²⁶⁷ Anılan düzenlemelerde mülga SMK.m.25' de yer alan karşılıkların kapsamı genişletilerek tek tek düzenlenmiştir.

²⁶⁸ 19.12.1991 tarih ve 91/674/EEC sayılı direktif OJ-L374, 31.12.1991

Teknik karşılıklar bir şirketin çalıştığı konunun özelliği ve o işin tekniğinin ayrılmasını gerektirdiği bir başka deyişle sigortacılık tekniğinin gerektirdiği karşılıklardır²⁶⁹.

Sigortacılık uygulamasında teknik karşılıklar genel olarak cari rizikolar karşılığı, matematik karşılıklar²⁷⁰ ile muallak hasar ve tazminat karşılıkları olmak üzere üçe ayrılmaktadır. Ancak Sigortacılık Kanunu ve TKY ile yeni teknik karşılıklar öngörülmektedir.

Sigorta şirketlerinin ayırmakla yükümlü oldukları teknik karşılıklar sigortalıların alacaklarının temini bakımından son derece önemli olduğundan denetime tabi tutulmaktadır. Sigorta şirketlerinin faaliyetleri sırasında teknik karşılıkların kanunda gösterilen esaslara uygun olarak ayrılıp ayrılmadığı denetlenmektedir. Denetim makamı sigorta şirketlerinin inceleme yılı itibariyle ödediği tazminatlar ile yıl sonu itibariyle muallak kalan hasar dosyaları üzerinde sondaj suretiyle inceleme yapmakta ve şirketin hasar politikasını detaylı olarak değerlendirmektedir. Bu bağlamda şirketlerin hasar taleplerini süresinde karşılayıp karşılayamadığı, şirketin mali durumunun tazminat ödemelerine ne şekilde yansıdığı, yıl içinde ödenen tazminat miktarı yıl sonunda muallak olarak ayrılan tazminat miktarı ve dosya adedi, şirket payına düşen hasar miktarları, hasarların ödenmesinde şirket yetkililerinin gerekli özeni gösterip göstermedikleri, tazminat ödemelerinde ve tazminat miktarlarının tespitinde titiz davranılıp davranılmadığı incelenmektedir.

SK.m.35/16 uyarınca yeteri kadar karşılık ayırmayanlar adli para cezası ile cezalandırılır. Ancak adli para cezasının miktarı, yerine getirilmeyen yükümlülüğün veya yükümlülük eksik olarak yerine getirilmiş ise eksik kalan miktarın %10' undan az olamaz.

Avrupa Birliği' nde teknik karşılıkların denetimine ilişkin olarak 73/239/EEC sayılı direktifin, 92/49/EEC sayılı direktifin 9. maddesi ile değiştirilmiş 13. maddenin 1. fıkrası uyarınca; bir sigorta şirketinin gerek şubeler aracılığıyla gerek hizmet sunma serbestisi kapsamında yürüttüğü faaliyetlere ilişkin finansal denetim sadece ev sahibi üye devletin sorumluluğu altındadır. Ev sahibi üye devlet sigorta şirketlerinin

²⁶⁹ KENDER, Murakabe, s.90; TAŞDELEN, s.34; TEKİNALP, Teknik Karşılıklar, s.97.

²⁷⁰ Matematik karşılıklar hayat sigortası branşına ilişkin olduğundan tez çalışmamızda ele alınmamaktadır.

yükümlülük karşılama yeterliliği; yeterli teknik karşılık ayırması ve bu karşılıkların çeşitli varlıklara yatırılarak teminat altına alınmasını kapsayan finansal denetim yapma hakkına sahiptir. Denetim hükümlerinin ihlali ve düzensizliklerin varlığı halinde uygun önlemleri alma ve yaptırımları uygulama yetkisi üye devletlere verilmektedir.

73/239/EEC.m.13/2 uyarınca mali denetim sigorta şirketlerinin özellikle yükümlülük karşılama yeterliliği, teknik karşılıkların ayrılması ve bu karşılıkların yatırıldığı varlıklara ilişkin tüm faaliyetlerinin Birlik içinde benimsenmiş hükümlere dayanarak ev sahibi üye devletin koyduğu kural ve getirdiği uygulamalara uygun sigorta denetimidir.

a. Teknik Karşılık Türleri

aa. Kazanılmamış Prim Karşılığı

SK.m.16/2 ve TKY.m.5/1 hükümleri uyarınca şirketler matematik karşılık ayrılan sigorta sözleşmeleri hariç diğer sözleşmeler için kazanılmamış primler karşılığı ayırmak zorundadır. Yıllık yenilenen sigorta teminatı içeren bir yıldan uzun süreli sigorta sözleşmelerinin yıllık sigorta teminatına karşılık gelen primleri için de kazanılmamış prim karşılığı ayrılır.

SK.m.16/2 uyarınca kazanılmamış primler karşılığı yürürlükte bulunan her bir sigorta sözleşmesine ilişkin olarak yazılan brüt primin gün esasına göre takip eden hesap dönemine veya dönemlerine sarkan kısmıdır. TKY.m.5/4 uyarınca kazanılmamış prim karşılığı yürürlükte bulunan sigorta sözleşmeleri için tahakkuk etmiş primlerin herhangi bir komisyon²⁷¹ veya diğer bir indirim yapılmaksızın brüt olarak gün esasına göre ertesi hesap dönemi veya hesap dönemlerine sarkan kısmından oluşur²⁷².

Her iki hüküm uyarınca gün veya 1/24 esasına göre karşılık hesaplaması mümkün olmayan reasürans ve retrosesyon işlemlerinde, 1/8 esasına göre kazanılmamış

²⁷¹ TKY.m.5/5 uyarınca aracılara ödenen komisyonlar, reasüröre devredilen primler nedeniyle alınan komisyonlar, üretim gider payları ile bölüşmesiz reasürans anlaşmaları için ödenen tutarların gelecek dönem veya dönemlere isabet eden kısmı ertelenmiş gelirler ve ertelenmiş giderler hesapları ile diğer ilgili hesaplar altında muhasebeleştirilir. Her ne ad altında olursa olsun; poliçeye bağlı olarak verilmeyen teşvik, kârlılık ve benzeri komisyonlar ertelenmiş gelir ve gider hesaplamalarında dikkate alınmaz. TKY' nin 5/5 hükmü, 18.10.2007 tarih ve 26674 sayılı RG' de yayınlanan, TKY' de Değişiklik Yapılmasına İlişkin Yönetmelikle değiştirilmiştir.

²⁷² Bu hesaplama yapılırken Hazine Müsteşarlığı' nın 28.12.2007 tarih ve 2007/25 sayılı, Kazanılmamış Primler Karşılığının Hesaplanmasına ve Ertelenmiş Komisyon Gelir ve Giderleri İçin Kullanılacak Hesap Kodlarına İlişkin Genelge esas alınmaktadır.

primler karşılığı ayrılması mümkündür. TKY.m.5/8 uyarınca kazanılmamış primler karşılığı reasürör payı tutarının hesabında yürürlükte bulunan reasürans anlaşmalarının şartları dikkate alınır²⁷³.

TKY.m.5/9 uyarınca ilgili hesap yılı içerisinde cari hesap dönemi itibarıyla finansal tablolar düzenlenirken devreden kazanılmamış primler karşılığı rakamı olarak, bir önceki hesap yılı sonunun finansal tablolarında yer alan kazanılmamış primler karşılığı rakamı yazılmalı, dönem kazanılmamış primler karşılığı olarak ise finansal tabloların düzenlendiği tarih itibarıyla yürürlükte olan sigorta sözleşme primlerinin gün esasına göre hesaplanarak bulunan kazanılmamış kısımları toplamı alınmalıdır.

SK.m.35/16 uyarınca cari rizikolar karşılıklarını SK.m.16/2’ de yer alan düzenlemeye aykırı şekilde ayıranlar adli para cezası ile cezalandırılır. Ancak adli para cezasının miktarı, yerine getirilmeyen yükümlülüğün veya yükümlülük eksik olarak yerine getirilmiş ise eksik kalan miktarın % 10’ undan az olamaz.

bb. Devam Eden Riskler Karşılığı

SK.m.16/3 ve TKY.m.6/1 hükümleri uyarınca devam eden riskler karşılığı; sigorta sözleşmesinin süresi boyunca üstlenilen risk düzeyi ile kazanılan primlerin zamana bağlı dağılımının uyumlu olmadığı kabul edilen sigorta branşlarında, ayrıca kazanılmamış primler karşılığının şirketin taşıdığı risk ve beklenen masraf düzeyine göre yetersiz kalması halinde ayrılır. Devam eden riskler karşılığı yeni ihdas edilmiş bir karşılıktır.

Devam eden riskler karşılığının hesaplanmasında Sigortacılık Kanunu çerçevesinde Müsteşarlıkça belirlenen Sigortacılık Tek Düzen Hesap Planında yer alan tüm alt branşların esas alınması uygun görülmektedir²⁷⁴.

TKY.m.6 uyarınca şirketler devam eden riskler karşılığı ayırırken, yürürlükte bulunan sigorta sözleşmeleri dolayısıyla ortaya çıkabilecek tazminatların ilgili sözleşmeler için ayrılmış kazanılmamış primler karşılığından fazla olma ihtimaline

²⁷³ TKY’ nin 5/8 hükmü, 18.10.2007 tarih ve 26674 sayılı RG’ de yayınlanan, TKY’ de Değişiklik Yapılmasına İlişkin Yönetmelikle değiştirilmiştir.

²⁷⁴ Hazine Müsteşarlığı’ nın Devam Eden Riskler Karşılığı ve Dengeleme Karşılığına İlişkin 06.11.2007 tarih ve 2007/21 sayılı Genelge

karşı, her hesap dönemi itibarıyla, son on iki ayı kapsayacak şekilde yeterlilik testi yapmak zorundadır.

TKY.m.6/3 uyarınca bu test yapılırken, net kazanılmamış primler karşılığının beklenen net hasar prim oranı ile çarpılması gerekmektedir. Beklenen net hasar prim oranı, gerçekleşmiş hasarların (muallak tazminatlar (net) + ödenen tazminatlar (net) - devreden muallak tazminatlar (net)) kazanılmış prime (yazılan primler (net) + devreden kazanılmamış primler karşılığı (net)- kazanılmamış primler karşılığı (net)) bölünmesi suretiyle bulunur. Müsteşarlıkça belirlenecek branşlar için beklenen hasar prim oranının % 95'in üzerinde olması halinde, % 95'i aşan oranın net kazanılmamış primler karşılığı ile çarpılması sonucunda bulunan tutar o branşın devam eden riskler karşılığı olarak hesaplanır²⁷⁵.

Şirketler kendi tarifelerini hazırlama ve güncelleme aşamasında devam eden riskler karşılığı tutarını dikkate almak zorundadır.

cc. Muallak Tazminat Karşılığı

Muallak hasar ve tazminat karşılıkları, rizikonun gerçekleşmesi ile tazminatın ödenmesi arasında uzun bir zaman geçmesi ihtimaline karşılık, şirketin her hesap yılı sonunda rizikosu gerçekleşmiş ama tazminatı henüz ödenmemiş olan poliçeler için ayırdığı karşılıklardır²⁷⁶.

Sigorta şirketlerinin sigorta sözleşmesinden doğan edimlerini yerine getirebilmesi için üzerinde riziko taşıdığı sürece her türlü muallak hasar ve tazminatlar ile bunlara ilişkin masrafları her an karşılayabilecek yeterli fonlara sahip olması gerekmektedir²⁷⁷.

SK.m.16/6 ve TKY.m.7/1 hükümleri uyarınca şirketler, tahakkuk etmiş ve hesaben tespit edilmiş ancak daha önceki hesap dönemlerinde veya cari hesap döneminde fiilen ödenmemiş tazminat bedelleri veya bu bedel hesaplanamamış ise tahmini bedelleri ile gerçekleşmiş ancak rapor edilmemiş tazminat bedelleri için

²⁷⁵ TKY' nin 6/3 hükmü, 18.10.2007 tarih ve 26674 sayılı RG' de yayınlanan, TKY' de Değişiklik Yapılmasına İlişkin Yönetmelikle değiştirilmiştir.

²⁷⁶ KARAYALÇIN, Risk, s.63; KENDER, HSH, s.49.; KENDER, Murakabe, s.91; NOMER/YUNAK, s.153-154; PEKİNER, s.131; TAŞDELEN, s.35.

²⁷⁷ CARTER (Çev. GEDİZ), s.1.

muallak tazminat karşılığı ayırmak zorundadır. Muallak hasar ve tazminat karşılıkları kayda geçmiş ancak ödenmemiş tazminat tutarları ile gerçekleşmiş ancak kayda geçmemiş tahmini tazminat tutarları ve bu tazminatlar ile ilgili yapılan gider karşılıkları ve bu tutarların yetersiz kalması durumunda yeterlilik için Müsteşarlıkça belirlenen esaslar çerçevesinde ayrılan ek karşılıklardan oluşur.

Muallak tazminat tutarı her hesap dönemi sonu itibarıyla güncellenmeli ve yeterli miktarda karşılık ayrılmamış dosyalar için ilave karşılık ayrılmalıdır.

TKY.m.7/1 uyarınca muallak hasar ve tazminat karşılığına ilişkin hesaplamalarda rücu, sovtaj ve benzeri gelir kalemleri tenzil edilmiş olarak dikkate alınmalıdır. Bu hesaplama yapılırken, hesap dönemi sonu itibarıyla tahakkuk etmiş muallak tazminat karşılığından tenzil edilecek rücu, sovtaj ve benzeri gelirlerin hesaplanmasında; son beş veya daha fazla yıllarda tahakkuk etmiş muallak hasar dosyalarına ilişkin olarak, bu hasarların olduğu dönemi izleyen dönemlerde tahsil edilen rücu, sovtaj ve benzeri gelirlerin söz konusu yıllara ait tahakkuk etmiş muallak tazminat karşılıklarına bölünmesi suretiyle bulunan ağırlıklı ortalama dikkate alınır. Cari hesap dönemi için ilgili branş muallak tazminat karşılığından tenzil edilecek rücu, sovtaj ve benzeri gelirler, ilgili branş için hesaplanmış olan ağırlıklı ortalama ile ilgili branşın cari döneme ilişkin tahakkuk etmiş muallak tazminat karşılığının çarpılması suretiyle bulunur²⁷⁸.

²⁷⁸ SREŞSYÖDİY.m.5 uyarınca muallak tazminat karşılığı riski hesabında, branşlar itibarıyla o hesaplama dönemine ait kümülatif net muallak tazminat karşılığı tutarına aşağıdaki risk ağırlıkları uygulanır;

Kara Araçları	0.075
Raylı Araçlar	0.050
Hava Araçları	0.050
Su Araçları	0.050
Nakliyat	0.050
Yangın ve Doğal Afetler	0.050
Genel Zararlar	0.050
Kara Araçları Sorumluluk	0.100
Hava Araçları Sorumluluk	0.050
Su Araçları Sorumluluk	0.050
Genel Sorumluluk	0.050
Kredi	0.075
Emniyeti Suistimal	0.050
Finansal Kayıplar	0.050
Hukuksal Koruma	0.050

TKY.m.7/3 uyarınca gerçekleşmiş ancak rapor edilmemiş tazminat bedellerinin hesaplanması sırasında hesap dönemi sonu rakamları son on iki ayı kapsayacak şekilde dikkate alınır. Bu tarihlerden önce meydana gelmiş ancak bu tarihlerden sonra ihbar edilmiş tazminatlar, gerçekleşmiş ancak rapor edilmemiş tazminat bedelleri olarak kabul edilir. Gerçekleşmiş ancak rapor edilmemiş tazminat bedellerinin hesaplanması sırasında, sigorta ve reasürans şirketlerinin bu bedellerle ilgili olarak son oniki veya daha fazla yıllarda; bu tarihlerden önce meydana gelmiş ancak sonrasında rapor edilmiş tazminatların, bunlara ilişkin rücu, sovtaj ve benzeri gelir tahsilatlarının tenzil edilmesinden sonra kalan tutarlarının, söz konusu yıllara ilişkin prim üretimlerine bölünmesi suretiyle bulunan ağırlıklı ortalama dikkate alınır. Cari hesap dönemi için gerçekleşmiş ancak rapor edilmemiş tazminat bedeli, yukarıda belirtilen şekilde hesaplanmış olan ağırlıklı ortalama ile cari hesap döneminden önceki oniki aylık toplam prim üretiminin çarpılması suretiyle bulunur.

TKY.m.7/4 uyarınca gerçekleşmiş ancak rapor edilmemiş tazminat bedellerinin de prim üzerinden ve Müsteşarlıkça belirlenecek branşlar bazında hesaplanması gerekmektedir. Cari hesap dönemi veya daha önceki hesap dönemlerinde ihbar edilmiş olmakla birlikte cari hesap döneminde herhangi bir sebeple bu dönem muallaklarında bulunmayan ancak bir sonraki yıl yeniden işleme alınan muallağa konu dosyalar da ilgili branşın gerçekleşmiş ancak rapor edilmemiş tazminat bedelleri hesaplarına dahil edilir.

TKY.m.7/5 uyarınca muallak tazminat karşılığının hesaplanması sırasında; hesaplanmış veya tahmin edilmiş eksper, bilirkişi, danışman, dava ve haberleşme giderleri de dahil olmak üzere tazminat dosyalarının tekemmülü için gerekli tüm gider payları dikkate alınır.

Cari hesap dönemi muallak tazminat karşılığı tutarı, TKY.m.7/6 uyarınca Müsteşarlıkça belirlenen aktüeryal zincirleme merdiven metodu ile bulunan tutardan küçük olamaz.

TKY.m.7/15 uyarınca tazminat bedelinin çek veya senet ile ödendiği durumlarda, çek veya senet tutarı ilgili banka tarafından sigortalıya ödeninceye kadar çek veya senet tutarı muallak tazminatlardan indirilemez.

Dava aşamasında olan hasarlar için TKY.m.7/19 uyarınca muallak tazminat karşılık rakamı olarak öncelikle dava değeri esas alınır. Ancak, sigortalı tarafından talep edilen gecikme faizi, mahkeme masrafı ve avukatlık ücreti gibi masraf kalemleri haricindeki tazminatın sigorta sözleşmesi teminat limitlerini aşması durumunda, şirketler aşan kısmı muallak tazminat tutarlarından indirmelidir. Dava değerine rağmen bilirkişi raporu, fatura gibi kesin kanıtlara dayanılarak tespit edilen tazminat tutarına dönem sonuna kadar işlemiş gecikme faizi, avukatlık ücreti gibi masrafları da ilave ederek muallak tazminat karşılık tutarı belirlenir.

Şirketler TKY.m.7/7 uyarınca her hesap yılı sonunda branşlar itibarıyla muallak tazminat karşılığı yeterlilik tablosunu Müsteşarlıkça belirlenen formatta düzenlemek ve Müsteşarlığa göndermek zorundadır. Bu tablo, TKY.m.7/8 uyarınca şirketlerin son beş yıl itibari ile ayırdığı muallak tazminat karşılığının, bu karşılıkların konusu olan dosyalara ilişkin olarak tüm gider payları da dahil olmak üzere fiilen ödemiş olduğu tazminat bedeli toplamına oranı olan muallak tazminat karşılığı yeterlilik oranını gösterir. Müsteşarlıkça belirlenecek esaslar çerçevesinde ayrı ayrı hesaplanacak muallak tazminat karşılığı yeterlilik oranının TKY.m.7/9 uyarınca cari hesap yılı hariç olmak üzere, son beş yıllık aritmetik ortalamasının % 95' in altında olması halinde, bu oran ile % 95 oranı arasındaki fark, cari yıl muallak tazminat karşılığı ile çarpılarak yeterlilik oranı fark tutarı bulunur. Yeterlilik oranı fark tutarı her bir branş için ayrı ayrı ilave edilerek cari yılda ayrılacak nihai muallak tazminat karşılığı hesaplanır. Yeterlilik tablosu düzenlemesi sırasında ve muallak tazminat karşılığı hesabında; tahakkuk etmiş ve hesaben tespit edilmiş, gerçekleşmiş ancak rapor edilmemiş muallak tazminatlar ile tüm gider payları dikkate alınır

dd. Dengeleme Karşılığı

Mülga SMK.m.25 hükmüyle düzenlenen deprem hasar karşılıklarına Sigortacılık Kanunu' nda bu ad altında yer verilmemektedir. Bu nedenle 2007 ve sonrası yıllar için deprem hasar karşılığı ayrılmayacaktır²⁷⁹.

²⁷⁹ Deprem Hasar Karşılıklarının Sermaye Artırılmasında Kullanılmasına Dair Sektör 06.11.2007 tarih ve 2007/18 sayılı Duyurusu

Sigortacılık Kanunu' nun geçici 5. maddesi 1. fıkrasında, mülga SMK.m.25 hükmü uyarınca deprem hasar karşılıkları, bu kanunun yürürlüğe girmesini izleyen üç ay içinde ihtiyari yedek akçelere devrolunur düzenlemesi yer almaktadır.

Deprem hasar karşılığına SK.m.16/4 ve TKY.m.9 hükümlerinde dengeleme karşılığı adı altında yer verilmektedir. Dengeleme karşılığı yeni ihdas edilen karşılıklardandır. Anılan hükümler uyarınca takip eden hesap dönemlerinde meydana gelebilecek tazminat oranlarındaki dalgalanmaları dengelemek ve katastrofik riskleri karşılamak üzere deprem teminatları²⁸⁰ için ayrılan karşılıktır.

Müsteşarlık, dengeleme karşılığı ikame edecek şekilde, belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde ihtiyat ayrılmasına karar verebilir.

Bu karşılık her bir yıla tekabül eden deprem net primlerinin %12' si oranında hesaplanır. Net primin hesaplanmasında, bölüşmesiz reasürans anlaşmaları için ödenen tutarlar devredilen prim olarak telakki edilir. Karşılık ayrılmasına son beş finansal yılda yazılan net primlerin en yüksek tutarının % 150' sine ulaşıncaya kadar devam edilir.

Hasarın meydana gelmesi durumunda, reasüröre isabet eden miktarlar ile sözleşmede belirtilen muafiyet limitinin altında kalan miktarlar dengeleme karşılıklarından indirilemez.

Verilen teminat nedeniyle ödenen tazminatlar varsa birinci yıl ayrılan karşılıklardan başlamak üzere ilk giren ilk çıkar yöntemine göre dengeleme karşılıklarından düşülür.

Dengeleme karşılıkları AB sigorta mevzuatında olağanüstü karşılıklar (dalgalanma karşılıkları) olarak adlandırılmaktadır. Olağanüstü karşılıklar ilerde meydana gelebilecek hesaplardaki dalgalanmaları dengelemek veya istisnai nitelikteki rizikolara karşı fon oluşturabilmek üzere ayrılan karşılıklardır²⁸¹.

ee. İkramiye ve İndirimler Karşılığı

SK.m.16/7 ve TKY.m.10 hükümleri uyarınca ikramiyeler ve indirimler karşılığı sigorta şirketlerinin ikramiye veya indirim uygulamasına gitmesi durumunda, cari yılın

²⁸⁰ Hazine Müsteşarlığı' nın Devam Eden Riskler Karşılığı ve Dengeleme Karşılığına İlişkin 06.11.2007 tarih ve 2007/21 sayılı Genelge uyarınca deprem teminatları ile kastedilen ihtiyari deprem sigortası teminatlarıdır.

²⁸¹ CROSSIK/LINDSAY, s.12; TAŞDELEN, s.36.

teknik sonuçlarına göre sigortalılar veya lehdarlar için ayrılan ikramiye ve indirim tutarlarından oluşur. İkramiyeler ve indirimler karşılıkları yeni ihdas edilen karşılıklardır.

İkramiyeler ve indirimler cari hesap dönemi içinde lehdar veya sigortalının lehine tahakkuk etmiş ve ödenmiş ya da ödenecek tüm tutarları kapsar. Bu ödeme sigortalının ilerideki primlerinden indirim yapılması şeklinde gerçekleştirilir.

SK.m.35/16 uyarınca ikramiye ve indirimler karşılıklarını SK.m.16/7’ de yer alan düzenlemeye aykırı şekilde ayıranlar adli para cezası ile cezalandırılır. Ancak adli para cezasının miktarı, yerine getirilmeyen yükümlülüğün veya yükümlülük eksik olarak yerine getirilmiş ise eksik kalan miktarın % 10’ undan az olamaz.

İkramiyeler ve indirimler karşılığı AB sigorta mevzuatında karlılığa bağlı prim iadesi karşılıkları olarak düzenlenmektedir. Karlılığa bağlı prim iadesi karşılıkları şirket faaliyetlerinin yıl sonundaki başarı durumuna bağlı olarak poliçe sahiplerine yapılacak prim iadelerinin karşılıklarının ayrıldığı hesaptır. Bir üye devlet bilanço gününde bir bilanço kaleminin ortaklara veya poliçe sahiplerine dağıtılmasının daha sonra karara bağlanmasına izin verirse bu meblağ pasifte “Gelecekte Yapılacak Ödemeler Fonu” adı altında gösterilir²⁸². Gelecekte yapılacak ödemeler fonu, akrılığa bağlı prim iadesi karşılıklarına dahil edilemez. Karlılığa bağlı prim iadesi karşılıkları cari yılda sigortalılar lehine kaydedilen meblağlardır. Bu meblağlara şirketin tüm veya bir kısım işlerinden elde ettiği gelirler ile sigorta teknik karşılıklarını yükseltmesi veya daha sonra yapılması gereken prim ödemelerinin mahsup edilmesi hali de dahildir. Bu tür karşılıklar da büyük bir hacime ulaştığı takdirde bilançoda ayrı olarak gösterilir.

b. Teknik Karşılıkları Karşılaman Varlıklar

Teknik karşılıkları karşılayan varlıkların sigorta şirketlerinin yükümlülüklerini zamanında kolaylıkla yerine getirebilmelerini sağlamak için risk dağılımı ilkelerine uygun ve verimli bir şekilde çeşitli alanlara plase edilmeleri esastır. Sigorta şirketleri teknik karşılıklarını, bunların güvenliğini, değerinin korunmasını, ve likide edilmesini temin edecek, iyi gelir getirecek biçimde yatırmak, çeşitlendirmek ve riskini dağıtmak zorundadır.

²⁸² TAŞDELEN, s.36.

SK.m.16/9 ve TKY.m.11/1 hükümleri uyarınca sigorta ve reasürans şirketlerinin varlıkları, teknik karşılıkları karşılayacak düzeyde olmalıdır.

Teknik karşılıklara ilişkin usul ve esaslar ile teknik karşılıkların yatırılacağı varlıklara ilişkin hususlar yönetmelikle düzenlenir.

aa. Kapsamı

TKY.m.11/2 uyarınca teknik karşılıklara karşılık olarak gösterilebilecek varlıklar;

- Türk Lirası,
- Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasıncı alım satım konusu yapılan dövizler,
- Vadeli ve vadesiz Türk Lirası mevduatı,
- Katılım bankaları nezdinde açılan cari hesaplar ve katılma hesapları,
- Kredi kartı bloke hesapları,
- Döviz tevdiat hesapları,
- Devlet tahvili, hazine bonosu ve Devletin ihraç ettiği diğer finansal varlıklar,
- Özel sektör tarafından ihraç edilmiş tahvil ve diğer sabit getirili finansal varlıklar,
- Hisse senetleri ve diğer değişken getirili finansal varlıklar,
- Yatırım fonu katılma belgeleri,
- Repo işlemleri,
- Esas faaliyetlerden alacaklar ve teknik karşılıklarda reasürör payları,
- Sigorta sözleşmelerine bağlı olarak veya bağlı olmadan verilen ikrazlar,
- Gayrimenkuller,
- Gayrimenkul hariç diğer maddi duran varlıklar,
- Peşin ödenen vergiler ve fonlar ile ertelenmiş vergi varlıklarıdır.

TKY.m.11/6 uyarınca yabancı ülkeler tarafından ihraç edilmiş ve yabancı ülke piyasalarında işlem gören derecelendirmeye tabi tutulmuş finansal varlıklar ile yabancı ülkelerde bulunan gayrimenkullerin teknik karşılıklara karşılık olarak gösterilmesine ilişkin usul ve esaslar Müsteşarlıkça çıkarılacak tebliğle belirlenir.

TKY.m.11/10 uyarınca yabancı ülkeler tarafından ihraç edilmiş ve yabancı ülke piyasalarında işlem gören derecelendirmeye tabi tutulmuş finansal varlıklar ile yabancı

lkelerde bulunan gayrimenkullerin teknik karşılıklara karşılık olarak gösterilmesine ilişkin usul ve esaslar Müsteşarlıkça ıkarılacak tebliğle belirlenir.

TKY.m.13 hükmü ile teknik karşılıkları karşılayan varlıklara ilişkin bir takım sınırlamalar getirilmektedir. TKY.m.13 uyarınca belirtilen oranların üstündeki varlıklar teknik karşılıklara karşılık olarak gösterilemez. şöyle ki;

- Tek bir arazi, arsa veya bina veya tek bir parça şeklinde düşünülebilecek kadar birbirine yakın veya bunlardan gelecek zararların birbirlerini etkileyebileceği arazi, arsa veya binaların değerinin brüt teknik karşılıkların %10' unu aşan kısmı,
- Devlet tarafından ihraç edilen finansal varlıklar hariç olmak üzere; bir ihraççının para ve sermaye piyasası araçlarının brüt teknik karşılıkların %5' ini aşan kısmı ile bu tür finansal varlıkların toplamı brüt teknik karşılıkların %40' ını aşmaması halinde ise bir ihraççıya ait para ve sermaye piyasası araçlarının brüt teknik karşılıkların %10' unu aşan kısmı,
- Bir topluluğun para ve sermaye piyasası araçlarının brüt teknik karşılıkların %20' sini aşan kısmı,
- Hisse senetleri (bağlı menkul kıymetler, iştirakler, bağlı ortaklıklar ve müşterek yönetime tabi teşebbüsler dahil) ve diğer değişken getirili finansal varlıklar ile A tipi yatırım fonu katılma belgelerinin brüt teknik karşılıklarının %30' unu aşan kısmı ile borsada işlem görmeyen bu tür varlıkların brüt teknik karşılıkların %10' unu aşan kısmı,
- Sigorta sözleşmesine bağlı olmadan verilen ikraz tutarlarının toplamının brüt teknik karşılıkların %5' ini aşan kısmı ile bir kişiye verilen kredinin brüt teknik karşılıkların %1' ini aşan kısmı,
- Kasada bulunan TL ve dövizlerin brüt teknik karşılıkların %3' n aşan kısmı,
- Bir bankada değerlendirilen mevduat, cari hesap ve katılma hesaplarının brüt teknik karşılıkların %40' ını geçen kısmı ile şirketle aynı finansal topluluk içerisinde bulunan bankada değerlendirilen mevduat, cari hesap ve katılma hesaplarının brüt teknik karşılıkların %20' sini aşan kısmı,
- Bankalarca sigorta sözleşmesi tutarının tamamına ilişkin olarak sigorta sözleşmesinin düzenlenmesi aşamasında ödeme garantisi verilen kredi kartı hesapları hariç ve alacaklar için teminat olarak verilmiş hazine bonosu, devlet tahvili, mevduat, nakit ve dövizler tenzil edilmiş olmak üzere bir aracıdan olan alacakların brüt teknik karşılıkların

%5' ini aşan kısmı ile banka ve benzeri kurumsal araçlardan olan alacakların brüt teknik karşılıkların %20'sini aşan kısmı,

- Bankalarca sigorta sözleşmesi tutarının tamamına ilişkin olarak sigorta sözleşmesinin düzenlenmesi aşamasında ödeme garantisi verilen kredi kartı hesapları hariç ve alacaklar için teminat olarak verilmiş hazine bonosu, devlet tahvili, mevduat, nakit ve dövizler tenzil edilmiş olmak üzere, aracılık yapan bankalardan olan alacaklar hariç, esas faaliyetlerden alacakların brüt teknik karşılıkların %25' ini aşan kısmı,

- Kur riski olmayan şirketlerde döviz cinsinden yatırımların brüt teknik karşılıkların % 30' unu aşan kısmı,

- Yabancı para yükümlülük kur riski oranının %130' unu aşan kısmı karşılık olarak gösterilemez.

Şirketler, sigorta sözleşmelerinden doğan yabancı paraya veya bir varlığa endeksli yükümlülükleri ile orantılı olarak yabancı para veya yabancı paraya endeksli yeterli miktarda varlık bulundurmak zorundadır.

Yabancı para yükümlülük kur riski oranı %70'ten az olamaz.

Şirketler yeterli risk dağılımı sağlar ve varlıkların günlük olarak değer tespitinin yapılabilmesine yönelik tedbirleri alır.

Varlıkların değerinin fiyat hareketleri ve rüçhan haklarının kullanılması nedeniyle belirtilen asgari sınırların altına inmesi veya azami sınırların üzerine çıkması halinde oranın en geç otuz iş günü içerisinde yönetmelikte belirtilen sınırlara uygun hale getirilmesi zorunludur.

Teknik karşılıkları karşılayan varlıklara ilişkin olarak AB sigorta mevzuatında yer alan 92/49/EEC.m.21 hükmü uyarınca ev sahibi üye devlet, şirketlerin teknik karşılıklarını karşılayacak varlıklar olarak hükümde sayılanlardan başkalarına izin vermeyecektir. İzin verilebilecek bu varlıklar;

- Yatırımlar: Tahviller ve diğer para ve sermaye piyasası kağıtları; krediler; hisse senetleri ve diğer değişken gelirli paylar; yatırım fonu katılma belgeleri ve benzeri aynı haklar; arsalar, binalar ve gayrimenkul benzeri aynı haklardır.

- Alacaklar: Reasürörlerden teknik karşılık paylarını da içeren alacaklar; reasürans teminatı alınan şirketlerin depozitosu ve bunlardan olan diğer alacaklar; doğrudan

sigorta veya reasürans işlemleri nedeniyle sigorta ettirenler veya aracılardan olan alacaklar; vergi tahsilatı; garanti fonundan olan alacaklardır.

-Diğer varlıklar: arsa ve binalar dışında amortismanına tabi maddi sabit değerler; kasa ve bankalardaki mevcutlar, kredi kurumları ve mevduat kabulüne yetkili kuruluşlardaki mevduatlar; henüz ödenmemiş üretim giderleri; peşin ödenmiş faiz, kira, gelir ve avanslardır.

92/49/EEC.m.22 hükmü uyarınca teknik karşılıkları karşılayan varlıklara ilişkin olarak ev sahibi üye devlet her sigorta şirketinden yatırım yaparken;

- Tek bir yatırım olarak değerlendirilebilecek bir veya birden fazla adet arsa veya bina şeklindeki brüt toplam teknik karşılıklarının %10' nu,
- Aynı sigorta şirketindeki hisseler ve hisseler gibi değerlendirilen diğer kıymetli evrak, tahvil, borç senetleri ve diğer para ve sermaye piyasası araçları veya bir devlet, yerel makam veya bir ya da daha fazla üye devletin üyesi olduğu uluslararası organizasyona verilenler haricinde aynı ödünç alana birlikte verilen ödünçler şeklindeki brüt toplam teknik karşılıklarının %5' ni,
- Bir üye devlette kurulmuş bulunan kredi kuruluşlarına, sigorta işletmelerine ve yatırım kuruluşlarına verilen ödünçler haricinde, her bir teminatsız ödünç için %1' i kapsar biçimde verilen teminatsız ödünçler şeklindeki brüt toplam teknik karşılıklarının %5' ni,
- Nakit para şeklindeki brüt toplam teknik karşılıklarının %3' nü,
- Düzenli bir piyasada işlem görmeyen hisse ve hisse gibi değerlendirilen diğer menkul değerler ve borç senetleri şeklindeki brüt toplam teknik karşılıklarının %10' nu aşan yatırımlar yapmamasını isteyecektir.

bb. Hesaplanması

Teknik karşılıklara karşılık olarak gösterilecek varlıklar hesaplanırken TKY.m.12 hükmü uyarınca aşağıda belirtilen hususlara uyulur;

- Bir varlığın edinilmesi şirketin borçlanmasına yol açmış ise, söz konusu borcun düşülmesinden sonra kalan tutar, teknik karşılıklara karşılık olarak gösterilebilir,
- Üçüncü kişiler veya gruplardan olan alacakların, ancak aynı kişi ve gruplara olan borçların düşülmesinden sonra kalan kısmı teknik karşılıklara karşılık olarak gösterilebilir,

- Maddi duran varlıkların amortismanı, finansal varlıkların değer düşüklüğü karşılığı ve esas faaliyetlerden şüpheli alacaklar karşılığı ayrıldıktan sonra kalan kısım teknik karşılıklara karşılık olarak gösterilebilir,
- Temerrüde düşen alacaklar, yalnız temerrüde düşülmesini takip eden ilk iki aylık süre için teknik karşılıklara karşılık olarak gösterilebilir.

Teknik karşılıklara karşılık olarak gösterilecek varlıkların hesaplanmasına ilişkin olarak AB sigorta mevzuatında yer alan 92/49/EEC sayılı direktifin 21. maddesi uyarınca;

- Teknik karşılıkları karşılayan varlıklar, iktisap edilmelerine neden olan ilişkilerden doğan borçlar düşüldükten sonra net olarak değerlendirilecektir.
- Bütün varlıklar, tazmin edilmemiş rizikoların tutarları öngörülerek makul biçimde değerlendirilmelidir. Özellikle arsa ve binalar dışındaki sabit maddi varlıklar makul amortisman esaslarına göre değerlendirildikleri takdirde teknik karşılıkları karşılayan varlıklar olarak kabul edilebilir.
- Şirketlere, devletin yetkililerine veya uluslararası organizasyonlara, yerel yetkililere, gerçek kişilere verilen ödünçler, emniyetleri açısından – ödünç alanın statüsü, mortgage, banka garantisi veya sigorta şirketleri tarafından sağlanan garanti veya diğer garanti şekilleri- uyarınca yeterli güvenceleri varsa teknik karşılıkları karşılayan varlıklar olarak kabul edilebilir.
- Teknik karşılıkları karşılayan varlıklara ilişkin opsiyon, vadeli işlemler ve takas gibi tali araçlar yatırım rizikolarının azaltılmasına veya etkin portföy yönetimine yardımcı olunmasına katkıda bulunduğu takdirde kullanılabilir.
- Düzenli bir piyasada işlem görmeyen devredilebilir menkul kıymetler kısa sürede paraya çevrilecek ise teknik karşılıkları karşılayan varlıklar olarak kabul edilebilir.
- 3. kişilerden olan alacaklar, bu 3. kişiye verilen borçların tamamı çıkarıldıktan sonra teknik karşılıkları karşılayan varlıklar olarak kabul edilebilir.
- Teknik karşılıkları karşılayan varlıklar olarak kabul edilen bütün borç ve alacakların değeri ödenmemiş tazminat alacaklarına tahsis edilen meblağ dikkate alınarak makul şekilde hesaplanmalıdır. Özellikle sigorta ve reasürans işlemlerinden doğan, poliçe sahipleri ve aracılar tarafından borçlanılan kalemler üç ayı aşmayan bir sürede geri ödenmemişse kabul edilebilir.

- Sigorta şirketi adına bütün veya bir kısım yatırımlarını yöneten bir yan kuruluşa dahil olan bir varlık söz konusu olduğunda ev sahibi üye devlet bu direktifle getirilen kural ve prensipleri uygularken yan kuruluş tarafından elinde bulundurulan varlığı hesaba katmalı ve diğer yan kuruluşların ellerinde bulundurdıkları varlıklara aynı şekilde davranmalıdır.
- Ertelenmiş iktisap masrafları, tahsil edilmemiş primlere ilişkin teknik karşılıkların hesaplanması ile uyumlu olduğu ölçüde teknik karşılıkları karşılayan varlıklar olarak kabul edilebilir²⁸³.

cc. Saklanması

TKY.m.11/3 uyarınca Türkiye’ de bulunan risklerle ilgili olarak ayrılmış bulunan teknik karşılıklara ilişkin varlıkların Türkiye’ de saklanması esastır. Ancak şirketler, TKY.m.11/4 uyarınca devlet tahvili, hazine bonosu ve devletin ihraç ettiği diğer finansal varlıklar için SPK tarafından uygun görülmek ve Takasbank’ a dışarıda saklanan varlıklar ve bunların değerleri konusunda gerekli bilgileri aktarmak veya erişimine olanak tanımak koşulu ile Takasbank dışında bir başka saklayıcıdan saklama hizmeti alabilir.

Şirketler TKY.m.11/4 uyarınca portföylerinde bulundurdıkları varlıkların döviz, faiz ve piyasa riskleri gibi risklere karşı korunması amacıyla SPK’ nın görüşü alınarak Müsteşarlıkça belirlenen esaslar çerçevesinde; opsiyon sözleşmeleri, forward, finansal vadeli işlemler ve vadeli işlemlere dayalı opsiyon işlemlerine taraf olabilir.

TKY.m.11/8 uyarınca Takasbank hariç olmak üzere, şirketlerin yatırıma yönlendirdikleri ve sakladıkları varlıklar en az iki finansal kuruluş nezdinde tutulur. Varlıkların finansal kuruluşlar arasında dengeli olarak dağıtılması esastır.

TKY.m.11/9 uyarınca Müsteşarlık, mali bünyeleri ile ilgili alınacak tedbirler çerçevesinde, şirketlerin yatırıma yönlendirdikleri ve sakladıkları varlıkların tutulduğu finansal kuruluşların sayısı ile bu kuruluşlarda tutulan varlıkların oranlarını belirleyebilir ve ayrıca aynı topluluk içerisinde bulunan finansal kuruluşlar nezdinde tutulan varlıkların oranına sınırlama getirebilir.

²⁸³ CHANCE, Insurance Regulation, s.53-54.

Avrupa Birliği sigorta mevzuatında teknik karşılıkları karşılayan varlıkların saklanması ile ilişkin olarak 92/49/EEC sayılı direktifin 22. maddesi uyarınca;

- Teknik karşılıkları karşılayan varlıklar, herhangi bir varlık kategorisi, yatırım piyasası ve yatırıma haddinden fazla güvenilmemesini sağlayacak şekilde çeşitlendirilmeli ve dağıtılmalıdır.

- Varlığın doğası veya kalitesi sebebiyle özellikle yüksek seviyede rizikolu olan varlıklara yatırım makul ölçüde yasaklanmalıdır.

- Belirli varlık kategorilerindeki sınırlamalar, teknik karşılıkların hesaplanmasında reasürans işlemini dikkate alınmalıdır.

- Sigorta şirketi adına bütün veya bir kısım yatırımlarını yöneten bir yan kuruluşu dahil olan bir varlık söz konusu olduğunda ev sahibi üye devlet bu maddede öngörülen kural ve prensipleri uygularken yan kuruluş tarafından elinde bulundurulan varlığı hesaba katmalı ve diğer yan kuruluşların ellerinde bulundurdukları varlıklara aynı şekilde davranmalıdır.

- Teknik karşılıkları karşılayan likit olmayan yatırımlar şeklindeki varlıkların oranı makul bir seviyede tutulmalıdır.

- Belirli kredi kuruluşları tarafından çıkarılan ödünç veya borç senetlerinden oluşan varlıklar söz konusu olduğunda, ev sahibi üye devlet bu maddede öngörülen kural ve prensipleri uygularken kredi kuruluşlarının ellerinde bulundurulan bu varlıkları hesaba katabilir. Bu düzenleme sadece, kredi kuruluşunun merkez ofisinin bir üye devlette o üye devlet ve/veya o üye devletin yerel makamlarının mülkiyetinde olması, ana sözleşme hükümleri uyarınca faaliyetinin devlet veya yerel makamlara veya bunlarla yakından ilintili birimlere ödünç verilmesi veya bunlar tarafından garanti edilmiş ödünçler hakkında uygulanabilir.

C. Aktif Azaltıcı İşlemler Yasağına Uyulması

Sigorta ve reasürans şirketlerine SK.m.19²⁸⁴ ve MBY.m.14 hükümleri ile aktif azaltıcı işlem yapma yasağı getirilmektedir. Sigorta şirketleri faaliyette bulundukları

²⁸⁴ SK.m.19 ile SMK.m.41' den farklı olarak şirketin faaliyet sahasına yer verilmemiştir zira bu husus SK.m.3' de düzenlenmiştir. Aktif azaltıcı işlem yasağı içerik olarak SK.m.19 ve SMK.m.41' de aynı olmakla birlikte SK.m.19 yeni iki yasak getirmiştir.

süre boyunca malvarlıklarının aktifinin azalmasına yol açacak işlemler yapmaktan kaçınmak durumundadır.

SK.m.19 ve MBY.m.14/4 hükümleri uyarınca sigorta şirketleri ile reasürans şirketlerinin ortakları, yönetim kurulu üyeleri, denetçileri ve çalışanları, şirket ana sözleşmesi veya genel kurul ya da yönetim kurulu kararı ile saptanan hükümler dahilinde personele yapılan ödemeler, yardım veya verilen avanslar hariç, şirket kaynaklarını dolaylı ya da dolaysız kullanamaz, iyiniyet kurallarına aykırı olarak aktifin değerini düşüren işlemlerde bulunamaz ve hiçbir surette örtülü kazanç aktarımı yapamaz.

SK.m.19 ve MBY.m.14/5 hükümleri sigorta şirketleri ile reasürans şirketleri kendi borçları veya sigorta işlemlerinden doğanlar hariç olmak üzere personeli, ortakları, iştirakleri veya diğer kişi ve kurumlar lehine mal varlığını teminat olarak gösteremez, kefil olamaz ve kredi sağlayamaz.

Aktif azaltıcı işlem yasağı kapsamında ayrıca MBY.m.14 uyarınca şirketlerin iştirakleri, sermayelerine iştirak eden şirketlerin hisse senetlerini; şirketler de ortaklarının hisse senetlerini satın alamaz, rehin olarak kabul edemez ve bu hisselerin karşılığında borç ya da kredi veremez. Hisse senetleri borsada işlem gören sigorta ve reasürans şirketlerinin hisselerinin en çok % 10' una sahip ortakları ile sigorta ve reasürans şirketlerinin hisse senetleri borsada işlem gören en çok % 10 oranında iştirak ettiği şirketler için bu hüküm uygulanmaz. Bu maddenin uygulanmasında aynı topluluk içerisinde bulunan şirketlere ait hisseler bir şirkete ait kabul edilir.

Şirketler ile aynı topluluk içerisinde bulunan diğer şirketler arasında şirket özsermayesinin % 20' sini aşan sigortacılık faaliyetleri dışındaki borç ve alacak ilişkileri ile varlık edinimleri ya da satışları Müsteşarlığın iznine tabidir. Müsteşarlık başvurunun yapıldığı tarihi takip eden yedi iş günü içerisinde bir yanıt vermezse izin verilmiş telakki edilir.

Şirketler tahvil, bono ve benzeri sermaye piyasası araçlarını ihraçlarını müteakiben Müsteşarlığa bildirimde bulunurlar.

SK.35/17 hükmü uyarınca aktif azaltıcı işlem yasağına aykırı davrananlar bin güne kadar; aykırılığın, iyiniyet kurallarını ihlâl edici şekilde aktifin değerini düşürmesi

halinde bu işlemi yapanlar, ikibin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Ancak adli para cezasının miktarı aktifte gerçekleşen azalmanın %20' sinden az olamaz.

SK.m.35/3 uyarınca yönetim kurulu başkan ve üyeleri ile diğer mensupları, görevleri dolayısıyla kendilerine tevdi olunan veya muhafazaları, denetimleri ve sorumlulukları altında bulunan kuruluşa ait para veya sair varlıkları zimmetlerine geçirmeleri halinde altı yıldan on iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Ayrıca kuruluşun uğradığı zararı da tazmine mahkum edilir. SK.m.35/4 uyarınca suç, kuruluşu aldatacak ve fiilin açığa çıkmamasını sağlayacak her türlü hileli faaliyette bulunmak suretiyle işlenmişse fail on iki yıldan az olmamak üzere hapis cezası ve adli para cezası ile cezalandırılır. Ancak adli para cezasının miktarı meydana gelen zararın üç katından az olamaz. Zararın kovuşturma yapılmadan önce tamamıyla ödenmesi halinde verilecek ceza üçte bir oranında indirilir.

D. Ana Sözleşme Değişikliklerinin ve Hisse Devirlerinin Bildirilmesi

Sigortacılık Kanunu' nun "Ana Sözleşme Değişiklikleri" başlıklı 8. maddesi ve "İntifa ve Oy Kullanma Haklarının Edinilmesi" başlıklı 9. maddesi hükümleri anonim şirketler hükümlerine göre değerlendirilmelidir. Söz konusu hükümleri sigorta hukuku açısından sigorta şirketlerinin faaliyetlerini çok sınırlandığı ve Müsteşarlığa çok geniş yetkiler tanıdığı görülmektedir. Bu durum sigorta denetim hukukunun temel hükümlerine aykırıdır; zira denetim makamı sigorta şirketlerinin mali ve teknik esaslarını düzenleyerek denetleyebilir²⁸⁵.

a. Ana Sözleşme Değişikliklerinin Bildirilmesi

Sigortacılık Kanunu' nun "Ana Sözleşme Değişiklikleri" başlıklı 8. maddesi ve SRŞKÇEY' nin 18/1 maddesi hükümleri uyarınca sigorta ve reasürans şirketlerinin ana sözleşmelerinin değiştirilmesinde Müsteşarlığın uygun görüşü aranır. Müsteşarlıkça uygun görülmeyen değişiklik tasarıları genel kurul gündemine alınamaz ve görüşülemez.

Sermaye artırımına ilişkin ana sözleşme değişikliklerinde SRŞKÇEY.m.18/2 uyarınca sermaye artışının hangi kaynaklardan sağlanacağını gösterilmesi; iç

²⁸⁵ KENDER, HSH, s.54.

kaynaklardan gerçekleştirilen artırımlarda bu kaynakların şirket bünyesindeki varlığı ve yeterliliği ile sermayenin varsa ödenmemiş kısmının ödendiğini tevsik eden yeminli mali müşavir raporunun başvuruya eklenmesi gerekmektedir.

Sermaye azaltımına ilişkin ana sözleşme değişikliklerine ilişkin başvuru SRŞKÇEY.m.18/3 uyarınca bu değişikliğin gerekçesini ve şirketin mali durumu üzerindeki etkisinin analizini içeren raporla yapılır.

Sicil memuru, Müsteşarlığın uygun görüşü olmaksızın ana sözleşme değişikliklerini ticaret siciline tescil edemez. SRŞKÇEY.m.18/4 uyarınca ana sözleşme değişiklikleri ticaret siciline tescil edilmelerini takiben on iş günü içinde ticaret sicili gazetesinin bir örneği ile birlikte Müsteşarlığa gönderilir. Şirketler ana sözleşmelerinin güncel hallerini Müsteşarlığın denetimine hazır biçimde bulundurur. Bu hüküm yabancı sigorta ve reasürans şirketlerinin Türkiye’deki şubeleri hakkında da uygulanır.

b. Hisse Devirlerinin Bildirilmesi

Sigortacılık Kanunu’ nun “İntifa ve Oy Kullanma Haklarının Edinilmesi“ başlıklı 9. maddesinin 1. fıkrası²⁸⁶ ve SRŞKÇEY.m.19/1 hükümleri uyarınca bir kimsenin şirketin doğrudan ya da dolaylı olarak sermayesinin %10’ nu, %20’ sini, %33’ nü veya %50’ sini bulacak ya da aşacak şekilde hisse edinimleri ile bir ortağa ait hisselerin söz konusu oranları bulması veya bu oranların altına düşmesi sonucunu doğuran hisse devirleri Müsteşarlığın iznine tabidir.

SRŞKÇEY.m.19/6 uyarınca bu oranları aşmayan hisse devirleri dolaylı izne tabi olmamakla birlikte, pay defterine kaydedilen tüm hisse devirlerinin, devir öncesi ve sonrası şirket sermayesinin ortaklara göre dağılımını tabloyla birlikte bir ay içinde Müsteşarlığa bildirilmesi zorunludur.

SK.m.9/2 ve SRŞKÇEY.m.19/2 uyarınca şirketin denetim ve yönetimine etkili olabilecek şekilde yönetim kurullarına üye belirleme imtiyazını veren hisse devirlerinde de oransal sınırlamalara bakılmaksızın Müsteşarlıktan izin alınması gerekir. Bu düzenleme, mülga SMK’ da (SMK.m.8) yer almayan yeni bir düzenlemedir.

²⁸⁶ SK.m.9 hükmü, SMK.m.8 hükmündeki düzenlemelere yer vermekle birlikte maddenin başlığından “hisse” kelimesi çıkarılmıştır.

Halka açılmak suretiyle gerçekleştirilecek hisse edinimlerinde SRŞKÇEY.m.19/4 uyarınca şirketin sermayesinin %10' undan fazlasına tekabül eden hisselerinin halka arz yoluyla satışına izin verilmesi Müsteşarlığın uygun görüşünün alınmasına bağlıdır. Halka arz sürecinde veya menkul kıymet borsalarında yapılan alımlar sonucunda edinilen hisse miktarının şirketin doğrudan ya da dolaylı olarak sermayesinin %10' nu, %20' sini, %33' nü veya %50' sini aşması halinde SRŞKÇEY.m.19/5 uyarınca ortaklık haklarından faydalanılabilmesi ve pay defterine kaydolunması Müsteşarlıktan izin alınmasına bağlıdır. Hisse devirlerine ilişkin belirtilen bu izinleri almayanlar SK.m.35/12 uyarınca üç yüz günden az olmamak üzere adli para cezası ile cezalandırılır.

Müsteşarlıktan izin alınmasına tabi tutulan bu devir işlemlerinde bir kimsenin şirketteki devre konu olan payların hesaplanması ve pay sahipliği sıfatı üzerinde durmakta yarar vardır.

Bir kimsenin, şirketteki hisse devrine konu olacak katılımının yüzdesi, SRŞKÇEY.m.20/1 uyarınca o kimsenin sahibi olduğu payın veya payların itibari değerleri toplamı, katılınan şirket sermayesine oranlanarak bulunur. Şirkette, tüzel kişiler aracılığı ile olan dolaylı pay sahipliği oranı, iştirak oranlarının çarpılması suretiyle hesaplanır.

SK.m.9/5 hükmü uyarınca doğrudan veya dolaylı olarak sermayenin %10 ve daha fazlasına sahip olan veya bu oranların altında olsa dahi şirketin denetim ve yönetimine etkili olabilecek şekilde yönetim kurullarına üye belirleme imtiyazını veren hisselerle sahip olan ortakların, sigorta ve reasürans şirketi kurucularında aranan nitelikleri taşıması şarttır. Sigorta ve reasürans şirketleri, bu nitelikleri taşımayan ortaklarını Müsteşarlığa bildirir. SK.m.34/2-d uyarınca bu bildirim yükümlülüğünü Müsteşarlığa yerine getirmeyenler sekiz bin YTL idari para cezasına çarptırılır.

Ayrıca SK.m.9/6 uyarınca Bakan, faaliyet alanları itibarıyla sigorta ve reasürans şirketlerinin mali bünyelerini olumsuz etkileyecek durumdaki ortaklara, bu şirketlerde hisse sınırlamaları getirebilir. Bakan tarafından getirilen hisse sınırlamalarına uymayanlar SK.m.35/12 uyarınca dört yüz günden az olmamak üzere adli para cezası ile cezalandırılır.

Hisse devralacak gerçek veya tüzel kişiler SRŞKÇEY.m.19/3 hükmü uyarınca;

- Hisse devralacakların devir talebine ilişkin yazısı,
- Devre ilişkin yapılan anlaşmanın örneği,
- Devir öncesi ve sonrası şirket sermayesinin ortaklara göre dağılımını (pay oranları ve tutarlarını içerecek şekilde) gösterir tablo,
- Hisse devralacaklar için SRŞKÇEY.m.11' de kurucular için aranan belgeler ile birlikte Müsteşarlığa başvuruda bulunacaktır.

Müsteşarlık başvuruları en geç üç ay içinde sonuçlandıracaktır.

SK.m.9/3 uyarınca belirtilen izinler alınmaksızın yapılan hisse devirleri pay defterine kaydolunmaz. İzin alınmadan yapılan hisse devirlerini pay defterine kaydettirenler SK.m.35/12 uyarınca dört yüz günden az olmamak üzere bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

Avrupa Birliği sigorta mevzuatında ana sözleşme ve hisse devirlerine ilişkin sigorta şirketlerinin bildirim yükümlülüğü 92/49/EEC sayılı direktifin 15. maddesi düzenlenmektedir.

92/49/EEC.m.15/1 uyarınca üye devletler bir sigorta şirketinde doğrudan veya dolaylı olarak nitelikli pay iktisap etmeyi amaçlayan gerçek veya tüzel kişilerin öncelikle ev sahibi üye devletin yetkili makamlarına amaçlanan pay miktarını belirterek bildirimde bulunmasını isteyecektir. Aynı şekilde şirkette mevcut bulunan nitelikli payını, oy haklarının veya elinde bulundurduğu sermayenin oranının %20, 33 veya 50' ye varacak veya geçecek veya sigorta şirketinin onun iştiraki haline gelecek şekilde arttırmayı amaçlayan kişiler de evsahibi üye devletin yetkili makamlarına durumu bildirmelidir.

Ev sahibi üye devletin yetkili makamları, söz konusu sigorta şirketinin sağlam ve makul şekilde yönetiminin sağlanması ihtiyacı gözönünde bulundurulduğunda ilgili kişinin nitelikleri hakkında tatmin olmadıkları takdirde, kendilerine bildirim tarihinden itibaren üç ay içinde bu plana itiraz edebilir. Üç ay içinde itiraz etmedikleri takdirde bu planın gerçekleştirilmesi için azami bir süre tespit edebilirler.

92/49/EEC.m.15/2 uyarınca üye devletler bir sigorta şirketinde sahip olduğu nitelikli payları doğrudan veya dolaylı olarak elden çıkarmayı amaçlayan gerçek veya tüzel kişilerin öncelikle ev sahibi üye devletin yetkili makamlarına amaçlanan pay miktarını belirterek bildirimde bulunmasını isteyecektir. Aynı şekilde şirkette mevcut

bulunan nitelikli payını, oy haklarının veya elinde bulundurduğu sermayenin oranının %20, 33 veya 50' sinin altına düşecek veya sigorta şirketinin onun iştiraki olmasına son verecek şekilde azaltmayı amaçlayan kişiler de evsahibi üye devletin yetkili makamlarına durumu bildirmelidir.

92/49/EEC.m.15/3 uyarınca durumun farkına varan sigorta şirketleri kendi ev sahibi üye devletlerine, sermayelerini oluşturan paylara ilişkin, maddede belirtilen oranları aşacak veya altına düşecek her türlü iktisabi tasarruflar ve elden çıkarma işlemlerini bildirecektir. Bunun yanı sıra yılda en az bir kez yetkili makamları, örneğin yıllık olağan genel kurulda elde edilen bilgilerde veya borsada işlem gören şirketlere ilişkin yönetmeliklere uygun sonuçlarda belirtilen nitelikli paylara sahip olan ortak ve hissedarların isimleri ve nitelikli payların miktarları hakkında bilgilendirecektir.

92/49/EEC.m.15/4 uyarınca hükmün birinci fıkrasında belirtilen kişilerin uygulamalarının şirketin sağlam ve ihtiyatlı yönetimine aykırı işletim sonucunu doğuracak etkileri olduğu takdirde ev sahibi üye devletler bu duruma son vermek için gerekli tedbirleri alacaktır. Bu tedbirler yöneticiler ve müdürler hakkındaki yasaklar ve yaptırımlar, söz konusu hissedarlar ve ortakların sahip olduğu hisselerle ait oy haklarının kullanılmasının geçici olarak durdurulması gibi tedbirlerden oluşabilir.

Birinci fıkrada belirtilen ön bildirimde bulunma yükümlülüğüne uymada başarısız olan her gerçek ve tüzel kişiye benzer tedbirler uygulanacaktır. Eğer hisse yetkili makamların itirazına rağmen iktisap edilmişse, üye devletler, başkaca benimsenecek yaptırımları dikkate almaksızın, hisselerle ilişkin oy haklarının kullanılmasının geçici olarak durdurulması veya kullanılan oyların hükümsüz sayılması veya tamamen iptal edilmesi ihtimallerinden birini uygulayacaktır.

E. Kamunun Aydınlatılması

Sigortacılık Kanunu; tali mevzuatta prim karşılıkları, teminatlar, yedekler, bilanço ve kar zarar hesabına ilişkin yer alan hükümler ile sigorta sözleşmelerinde bilgilendirmeye yönelik hükümler Türk sigortacılık mevzuatında kamuyu aydınlatma ilkesinin benimsendiğini göstermektedir²⁸⁷.

²⁸⁷ TEKİNALP, G, s.335.

a. Finansal Tabloların İlanı

Sigorta ve reasürans şirketleri faaliyette bulundukları süre boyunca her yıl finansal tablolarını ilan ettirmek suretiyle kamuyu aydınlatmakla yükümlüdür. Sigorta ve reasürans şirketlerinin kamuyu aydınlatma yükümlülüklerinin ideal anlamda işlevsel olabilmesi için yeterlik, eşitlik ve güvenlik unsurlarını içermesi yani şirketlerin ticari sırları dışında bilanço, yıllık rapor, izahname ve sirküler gibi belgelerinin gerçekler hakkında tam bilgi verecek ve yeterli ayrıntıları gösterecek şekilde hazırlanması gerekmektedir. Böylelikle şirketin faaliyetleri hakkında gerek, açık ve yeterli bilgi sahibi olan ilgililer en iyi şekilde korunacaktır²⁸⁸.

Bu yükümlülük, Sigortacılık Kanunu’ nun “Hesap Esasları, Kayıt Düzeni ile Temel Finansal Tablo ve Mali Bünye Düzenlemeleri” başlıklı 18. maddesinde²⁸⁹, FRHY hükümlerinde ve MBY’ nin 16 ila 21. hükümlerinde detaylı olarak düzenlenmektedir.

SK.m.18/1 uyarınca sigorta ve reasürans şirketleri, hesaplarını ve finansal tablolarını, Müsteşarlıkça belirlenecek esaslara ve örneğe uygun olarak düzenlemek, ilan ettirmek ve Müsteşarlığa göndermek zorundadır.

SK.m.18/4 uyarınca sigorta ve reasürans şirketleri ayrıca Müsteşarlığın belirleyeceği esaslar ve örneklerle uygun olarak TTK ve VUK’ un zorunlu kıldığı defterlerden başka özel defterler tutmak; her türlü bilgi, cetvel, rapor, hesap özetleri ve finansal tabloları düzenlemek ve ilan ettirmek zorundadır.

Anılan hükümlerde düzenlenen yükümlülüklerle aykırı hareket eden sigorta ve reasürans şirketleri SK.m.34/2-h uyarınca Müsteşarlık tarafından on iki bin YTL idari para cezasına çarptırılır.

Bunun yanı sıra SK.m.35/11 uyarınca gerçeğe aykırı finansal tablo düzenleyenler ile bunları tasdik eden sigorta şirketi ve reasürans şirketi denetçileri adli para cezası ile cezalandırılır. Ancak adli para cezası gerçeğe aykırılık tutarının %1’ inden az olamaz.

²⁸⁸ KAYAR, s.20; KENGER, s.10; POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU, s.205-206.

²⁸⁹ SK.m.18 hükmü ile, mülga SMK.m.39 hükmü toparlanıp sadeleştirilmiştir.

aa. Yüklümlülüğe Konu Belgeler Ve İçerikleri

SK.m.18 hükmü uyarınca sigorta ve reasürans şirketleri bu yüklümlülüğüne konu olan belgeler, kanunen tutulması zorunlu ve ayrıca Müsteşarlık tarafından özel olarak istenen ticari defterler, her türlü bilgi, cetvel, hesap özetleri, finansal raporlar ve tablolarıdır.

Finansal raporlar FRHY.m.11 uyarınca şirketler tarafından yönetmelik ve ilgili tebliğlerde belirtilen biçim ve içerikte hazırlanan yıl sonu bilançosu, yıllık gelir, nakit akış, özsermaye değişim, kar dağıtım tabloları, bunların açıklama ve dipnotları ile bağımsız denetim raporu hesap yılı sonu finansal raporunu; ara dönem bilançosu, gelir, nakit akış ve özsermaye değişim tablosu, bunların açıklama ve dipnotları ve bağımsız denetim raporu ara dönem finansal raporudur.

Şirketler finansal raporlar dışında FRHY.m.16 uyarınca usul ve esasları Müsteşarlıkça belirlenecek tablo, rapor ve cetvelleri ile hesap özetlerini ihtiva eden gözetim raporlarını Müsteşarlıkça belirlenen esaslar ve süreler çerçevesinde Sigortacılık Gözetim Sistemi kapsamında veya matbu olarak Müsteşarlığa tevdi etmek zorundadırlar. Gözetim raporlarının usulüne uygun olarak veya zamanında gönderilmemesi durumunda Müsteşarlık, şirketlerin muhasebe ve bilgi işlem birimlerinde yeni eleman ve donanım temini de dahil olmak üzere gerekli düzenlemelerin veya iyileştirmelerin yapılmasını talep edebilir. Söz konusu düzenlemenin veya iyileştirmenin yapılmaması ya da yeterli olmaması durumunda şirketlerin bilgi işlem ve veri tabanı alt yapısının gözetim ve denetim için yeterli olmadığı kabul edilir.

Finansal tablolar şirketler için sadece finansal sonuçları yansıtan göstergeler olmaktan öte yönetim ve karar alma sürecinin tüm aşamaları için bir temel bilgi sistemi oluşturmaktadır²⁹⁰. Finansal tablolar; bilanço, gelir tablosu, kar dağıtım tablosu, nakit akış tablosu, öz sermaye değişim tablosu ve sermaye yeterliliği tablolarından oluşmaktadır. FRHY.m.5 uyarınca finansal tablo dipnot ve açıklamaları ile finansal tablolarda yer alan bilgilere ilişkin açıklayıcı rapor ve tablolar, finansal tabloların ayrılmaz parçalarıdır. Bilanço ve gelir tablosu, dipnot, açıklama ve ekleri ile birlikte

²⁹⁰ DUMANOĞLU/GEDİKOĞLU, s.15.

temel finansal tabloları oluşturur. Sigorta ve reasürans şirketleri Müsteşarlık tarafından belirlenecek esaslara²⁹¹ ve örneğe uygun olarak bu tabloları düzenlemek zorundadır.

Bilanço FRHY.m.6 uyarınca şirketlerin belirli bir tarihteki iktisadi ve mali durumunu yansıtan, varlıklarını, borçlarını ve özsermayelerini, aktif ve pasif hesaplar şeklinde gerçeğe uygun ve doğru bir biçimde gösteren tablodur. Bilançonun aktif bölümü paraya dönüşüm çabukluğuna, pasif bölümü ise ödeme çabukluğuna göre düzenlenir. Bilanço, sigorta şirketlerinin bütün borç ve işlemlerinin geleceğe yönelmiş olması niteliğini içermeli ve süreklilik ile ayniyet ilkelerine uygun düzenlenmiş olmalıdır²⁹². Yıllık bilanço, şirketin bir yıllık faaliyetlerinin olumlu veya olumsuz sonucunu açıklamayı amaçlamaktadır.

Gelir tablosu FRHY.m.7/1 uyarınca şirketin belirli bir hesap döneminde elde ettiği tüm hasılat ve gelirler ile katlandığı tüm maliyet ve giderleri sınıflandırılmış olarak gösteren ve dönem faaliyet sonuçlarını kar veya zarar olarak özetleyen tablodur. Bütün gelir ve giderler, tahakkuk tarihleri itibarıyla kayda alınır ve tahakkuk ettikleri hesap dönemine ait gelir tablosunda gösterilir.

Nakit akış tablosu FRHY.m.8/1 uyarınca belirli bir muhasebe döneminde şirketlerin nakit ve nakit benzeri varlıklarında meydana gelen değişiklikleri ifade eden nakit akışlarını (nakit tahsilat ve ödemelerini), kaynakları ve kullanım yerleri bakımından sigortacılık faaliyetleri, yatırım faaliyetleri ve finansman faaliyetleri itibarıyla sınıflandırarak gösteren tablodur.

Özsermaye değişim tablosu, FRHY.m.9 uyarınca sermaye kalemlerinin her birinin dönem başı bakiyesini, dönem içinde söz konusu kalemlerde meydana gelen artışları veya azalışları ve dönem sonu kalanını ayrı ayrı göstererek düzenlenen tablodur.

Kar dağıtım tablosu FRHY.m.10 uyarınca şirketlerin dönem karının dağıtım biçimini gösteren tablodur. Bu tablo dönem karından ödenecek vergilerin, ayrılacak yedeklerin ve ortaklara dağıtılacak kar paylarının açıkça görülmesi için düzenlenir.

²⁹¹ FRHY.m.4/2 uyarınca konsolide finansal tablolar, kamuya açıklanacak finansal tablolar ile bunlara ilişkin açıklama ve dipnotların düzenlenmesine ilişkin usul ve esaslar Müsteşarlıkça çıkarılacak tebliğler ile belirlenir. Bunun yanı sıra Hazine Müsteşarlığı'nın 04.01.2008 tarih ve 2008/1 sayılı, Sigortacılık Tek Düzen Planı Çerçevesinde Hazırlanmakta Olan Finansal Tablolarda Kullanılan Anahtarların Usul ve Esaslarına İlişkin Genelge esas alınmaktadır.

²⁹² KARAYALÇIN, Muhasebe, s.40; TEKİNALP, Teknik Yedekler, s.96 ve 99.

Sermaye yeterliliği tablosu SREŞSYÖDİY.m.10 uyarınca şekli ve içeriği Müsteşarlıkça belirlenen, Haziran ve Aralık dönemleri olmak üzere yılda iki defa hazırlanan tablodur.

Bu tablo ve raporların yanı sıra şirketler MBY.m.16 uyarınca ilgili hesap dönemine ait faaliyetlerini doğru, eksiksiz, gerçeğe uygun bir şekilde yansıtan yıllık faaliyet raporlarını hazırlamalıdır. Yıllık faaliyet raporu her hesap yılı sonu itibarıyla düzenlenir.

MBY.m.17 uyarınca yıllık faaliyet raporu üç bölümden oluşur. Şöyle ki;

- Genel bilgileri içeren sunuş bölümünde;
 - Hesap dönemine ait faaliyet sonuçlarına ilişkin özet finansal bilgiler,
 - Şirketin tarihsel gelişimi ve hesap dönemi içinde varsa ana sözleşmesinde yapılan değişiklikler ile nedenleri,
 - Şirketin ortaklık yapısı, sermayesinde ve ortaklık yapısında hesap dönemi içinde meydana gelen değişikliklere, nitelikli paya sahip gerçek veya tüzel kişilerin unvanları ve paylarına ilişkin bilgiler,
 - Şirketin yönetim kurulu başkan ve üyeleri ile genel müdür ve yardımcılarının varsa sahip oldukları paylara ilişkin açıklamalar,
 - Yönetim kurulu başkanının ve genel müdürün faaliyet dönemine ilişkin değerlendirmelerine ve geleceğe yönelik beklentiler,
 - Personel sayısı ile bölge müdürlüğü, irtibat bürosu ve şube sayısına, şirketin hizmet türü ve faaliyet konularına ilişkin açıklamalar ve bunlar esas alınarak şirketin sektördeki konumunun değerlendirilmesine ilişkin bilgiler,
 - Yeni hizmet ve faaliyetlerle ilgili olarak araştırma geliştirme uygulamaları yer almaktadır.
- Yıllık faaliyet raporunun ikinci bölümünde;
 - Yönetim kurulu başkan ve üyeleri, genel müdür ve yardımcıları ile iç denetim sistemleri kapsamındaki birimlerin yöneticilerinin ad ve soyadları, görev süreleri, sorumlu oldukları alanlar, öğrenim durumları, mesleki deneyimleri,
 - Denetçilerin görev süreleri ve mesleki deneyimleri,
 - Yönetim kurulu üyelerinin hesap dönemi içinde yapılan ilgili toplantılara katılımları hakkında bilgiler,

- Genel kurula sunulan özet yönetim kurulu raporu,
- İnsan kaynakları uygulamalarına ilişkin bilgiler,
- Şirketin dahil olduğu risk grubu ile yaptığı işlemlere ilişkin bilgiler bulunmaktadır.
- Raporun üçüncü bölümünde;
 - TTK.m.347 uyarınca görevlendirilen denetçiler tarafından hazırlanan rapor,
 - İç denetim faaliyetleri hakkında bilgiler,
 - Bağımsız denetim raporu,
 - Finansal tablolar ve bölümün sonunda verilmek üzere mali bünyeye ilişkin bilgiler,
 - Mali durum, kârlılık ve tazminat ödeme gücüne ilişkin değerlendirme,
 - Risk türleri itibarıyla uygulanan risk yönetimi politikalarına ilişkin bilgiler,
 - Rapor dönemi dahil beş yıllık döneme ilişkin özet finansal bilgiler yer almaktadır.

Belirtilen hususları içeren yıllık faaliyet raporunda; ait olduğu dönem, şirketin ticaret unvanı ile genel müdürlük ya da merkez adresi, telefon ve faks numaraları, internet sayfası ve elektronik posta adreslerini içeren iletişim bilgileri de bulunmaktadır.

Sigorta şirketlerinin yayınlamakla yükümlü olduğu bir diğer belge MBY.m.18 uyarınca konsolide finansal tablolardır. Şirketler, hesap dönemine ait konsolide finansal tabloları ve bu tablolardan elde edilecek finansal bilgiler ile konsolide edilen ortaklıklara ilişkin bilgileri ve konsolide bağımsız denetim raporunu yıllık faaliyet raporuna eklemek suretiyle yayımlamakla yükümlüdür.

bb. Bildirim ve İlan Usulü

SK.m.18/1 uyarınca sigorta ve reasürans şirketleri, hesaplarını ve finansal tablolarını Müsteşarlıkça belirlenecek esaslara ve örneğe uygun olarak ilan ettirmekle yükümlüdür. Bildirim ve ilan usulüne ilişkin olarak mülga SMK.m.39 hükmünde detaylı düzenlemeler yer almaktayken, SK.m.18’ de bu hususta sadece Müsteşarlığın yetkisi belirtilmiş ancak içeriğine ilişkin detaylı bir düzenlemeye yapılmamıştır. Bu durumda bildirim yükümlülüğüne ve ilanı usulüne ilişkin olarak FRHY hükümleri ile MBY.m.19 ila 21 hükümlerindeki düzenlemeler dikkate alınmaktadır.

Bağımsız denetim raporu hariç olmak üzere, biçimi Müsteşarlıkça belirlenecek yıl sonu ve ara dönem finansal tablolar ile bunlara ilişkin açıklama ve dipnotları FRHY.m.13 uyarınca şirketlerin genel müdürü, mali işlerden sorumlu genel müdür yardımcısı, muhasebe veya mali işlerden sorumlu müdürü tarafından ad, soyad ve unvan belirtilmek suretiyle, yönetmelik hükümlerine ve muhasebe kayıtlarına uygun olduğu belirtilerek imza edilir ve denetçiler tarafından onaylanır. İlgili branşlarda faaliyet gösteren sigorta şirketlerinde finansal tablolar ilave olarak yetkili aktüer tarafından onaylanır.

FRHY.m.14 hükmü uyarınca sigorta şirketleri Mart, Haziran ve Eylül ayları sonu itibarıyla düzenleyecekleri konsolide olmayan ara dönem finansal raporlarını bir ay içinde, konsolide olanları ise iki ay içinde Aralık ayı sonu itibarıyla düzenleyecekleri konsolide olmayan yıl sonu finansal raporlarını iki ay içinde, konsolide olanları ise üç ay içinde Müsteşarlığa elektronik ortamda ve matbu olarak tevdi etmek zorundadır. Söz konusu finansal raporların denetimden geçmesi durumunda bu süreler iki hafta ilave edilir.

Şirketler yıl sonu finansal raporlarını genel kurullarının onayladığı tarihten itibaren bir ay içinde yurt çapında dağıtımı yapılan ve son bir aylık asgari ortalama tirajı Müsteşarlık tarafından belirlenen²⁹³ günlük iki gazetede ilan ettirmek ve ilan edilen gazetenin bir nüshası ile birlikte ilan edilen bilgilerin Müsteşarlığa gönderilen bilgilerle aynı olduğuna ilişkin beyanlarını ve TTK.m.347 uyarınca teşkil olunan denetçiler tarafından hazırlanan rapor ile TTK.m.327 uyarınca teşkil olunan yönetim kurulu raporunu ilanı müteakip yedi gün içerisinde Müsteşarlığa ve Birliğe matbu olarak tevdi etmek zorundadır. Finansal tabloların Mayıs ayı sonuna kadar şirket genel kurulu tarafından onaylanamaması durumunda söz konusu bilgi ve belgeler, genel kurul tarafından onaylama işleminin yapılamamasının nedenleri ile birlikte, Haziran ayı sonuna kadar Müsteşarlığa ve Birliğe tevdi edilir.

²⁹³ Şirketlerin Finansal Tablolarının Yayımında Müsteşarlıkça Belirlenen Gazete Tirajlarına ve Uygulama Esaslarına İlişkin 11.12.2007 tarih ve 2007/20 sayılı Sektör Duyurusu uyarınca; şirketlerin finansal raporlarını Türkiye çapında dağıtımı yapılan ve son bir aylık ortalama tirajı bakımından ilk yirmi sırada yer alan günlük gazetelerden ikisinde ilan ettirilmesi ve bu ilanların Basın İlan Kurumu aracılığıyla resmi ilan ve reklam yayınlama hakkını haiz gazetelerde yayınlatılması gerekmektedir.

Şirketler, yıl sonu finansal raporlarını gazetede yayımlandığı tarih itibariyle, ara dönem finansal raporlarını ise Müsteşarlığa tevdi ettikleri tarih itibariyle kendi internet sayfalarında yayımlamak ve en az beş yıl süreyle kullanıcıların kesintisiz erişimine olanak sağlamak zorundadır. Birlik şirketlerin bu yükümlülüklerinin yerine getirilip getirilmediğini takip etmek, aksaklıkların giderilmesini teminen şirketleri uyarmak ve gerekli durumlarda Müsteşarlığa bilgi vermek zorundadır.

Finansal raporların yetkili mercilere gönderilmesine ve ilân edilmesine ilişkin olarak arızı hallerde şirketlere ek süre vermeye Müsteşarlık yetkilidir.

Şirketlerin yayımladıkları finansal tablolarda; aktif toplamının %5' i, hesap kalemlerinin %20' si veya dipnotların % 20' si tutarında hata bulunması veya dipnotların yayımlanmaması veya şirket vergi sonrası kar ya da zarar tutarının özsermayeleri % 1 fazla ya da az gösterecek şekilde düzenlenmiş olması hallerinde, finansal tabloların düzeltilmiş şekli yayımlatılma gerekçesi ile birlikte, durumun Müsteşarlık tarafından ilgili şirkete tebliğini takip eden on gün içerisinde daha önceki ilanın yapıldığı gazetelerde şirketçe yayımlatılır ve ilan edilen gazetenin bir nüshası ilanı müteakip yedi gün içerisinde Müsteşarlığa gönderilir. Yanlış düzenlenen ancak üzerinden bir veya daha fazla hesap yılı geçmiş olan finansal tabloların düzeltilmiş şekli ile yayımlatılmamasına Müsteşarlık karar verebilir.

Müsteşarlık hata ve yanlışlara ilişkin oranların altında kalan durumlarda şirketi uyarır. Ancak, bu hataların Müsteşarlığın uyarısından sonra tekrar etmesi ya da kamuoyunu veya Müsteşarlığı aldatmaya yönelik kasıt olduğunun tespit edilmesi halinde, Müsteşarlık yukarıdaki fıkradaki oranları ve süreleri dikkate almadan kamuoyunu yanıltan tüm finansal tabloların yeniden yayımlatılmasını şirketten isteyebilir. Yeniden yayımlatılması istenen finansal tabloların Müsteşarlıkça verilen süre içerisinde Şirket tarafından tekrar yayımlattırılmaması halinde, söz konusu tablolar Birlik tarafından resen yayımlatılır ve masrafı şirketten tahsil edilir.

Yıllık faaliyet raporu, MBY.m.19 uyarınca şirketin yönetim kurulu başkanı, genel müdür ile finansal raporlamadan sorumlu genel müdür yardımcısı ve ilgili birim müdürü veya bu unvanlara eşdeğer kişiler tarafından ad, soyad ve unvan belirtilmek suretiyle imzalanarak, varsa ilave görüş ve önerileri ile yönetim kurulunun onayına sunulur. Yönetim kurulu kararı ile genel kurula sunulması uygun görülen yıllık faaliyet

raporu değerlendirilerek verilecek bağımsız denetçi görüşü ile birlikte yıllık genel kurul toplantısından en az onbeş gün önce ortakların incelemesine sunulur.

MBY.m.21 uyarınca şirketler, ilgili hesap dönemine ilişkin yıllık genel kurul toplantısını müteakiben yıllık faaliyet raporunu en geç ilgili hesap dönemi sonunu izleyen yılın Mayıs ayı sonuna kadar kendi internet sayfalarında finansal tablo kullanıcıları tarafından kolaylıkla ulaşılabilecek şekilde internet sitesinde yayımlamak ve en az beş yıl süreyle kullanıcıların kesintisiz erişimine olanak sağlamak zorundadır. Birlik şirketlerin faaliyet raporlarının internet sitelerinde yayımlama yükümlülüklerinin yerine getirilip getirilmediğini takip etmek, aksaklıkların giderilmesini teminen şirketleri uyarmak ve gerekli durumlarda Müsteşarlığa bilgi vermek zorundadır.

Yıllık faaliyet raporlarının matbu olarak bastırılması ve bir örneğinin şirketler tarafından Haziran ayı sonuna kadar Müsteşarlığa gönderilmesi şarttır. Ayrıca, merkez, bölge müdürlükleri, irtibat büroları ve şubelerde de isteyenlerin bilgisine sunulmak üzere, cari dönem faaliyet raporu bir sonraki hesap dönemine ilişkin yıllık faaliyet raporunu yayımlanıncaya kadar hazır bulundurur.

SREŞSYÖDİY.m.10 uyarınca sigorta şirketleri sermaye yeterliliği tablosunu Haziran ve Aralık dönemlerini takip eden iki ay içerisinde Müsteşarlığa göndermek durumundadır.

SK.m.18 hükmüyle düzenlenen bildirim ve ilan yükümlülüklerine aykırı hareket eden sigorta ve reasürans şirketleri SK.m.34/2-h uyarınca Müsteşarlık tarafından on iki bin YTL idari para cezasına çarptırılır.

SK.m.18 hükmünde yer alan düzenlemelerin yanı sıra SK.m.28/9 uyarınca Sigortacılık Kanun' una tabi kişi ve kuruluşlar hesap ve kayıt düzenleriyle uyumlu olarak Müsteşarlık tarafından belirlenen formatlara uygun bir şekilde üretecekleri bilgi, belge, cetvel, rapor ve finansal tabloları Müsteşarlık tarafından belirlenen iletişim kanallarını kullanmak suretiyle belirlenen süreler içinde Müsteşarlığa tevdi etmekle yükümlüdür. Kuruluşlar tarafından elektronik ortamda gönderilen bilgiler, iç denetim sistemi kapsamında yönetim kurulunun sorumluluğundadır.

Şirketlerin bu bildirim ve ilan yükümlülüklerinin yanı sıra FRHY.m.18 uyarınca belgeleri saklama yükümlülüğü de bulunmaktadır. Şirketler, sigortalılarından ve resmi ya da özel kurum ve kuruluşlardan aldıkları mektup, telgraf, elektronik posta mesajı,

ilam ve tebligatlar ile diğer yazıları, faaliyetleri ile ilgili belgelerin asıllarını veya mümkün olmadığı hallerde sıhhatlerinden şüpheye yer vermeyecek kopyalarını ve sigortalılarına ve resmi ya da özel kurum ve kuruluşlara yazdıkları yazıların makine ile alınmış, tarih ve numara sırası verilerek düzenlenecek suretlerini istenildiğinde ibraz edilebilecek şekilde bünyelerinde on yıl süreyle saklamak zorundadır. Belgelerin, oluşturulacak evrak kayıt sisteminde tarih, numara ve konusu belirtilmek suretiyle kaydının tutulması zorunludur. Şirketler, diğer kanunlar ile getirilen sınırlamalar saklı kalmak kaydıyla, yasal defterler dışındaki belgeleri, Müsteşarlıkça yapılacak denetimlerde veya istenmesi halinde ibraz edilebilecek şekilde mikrofilm, mikrofiş olarak veya elektronik, manyetik veya benzeri ortamlarda saklayabilirler.

b. Sigortacılık Faaliyetlerinin Bildirilmesi

Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmeliğin “Kamuoyunun Bilgilendirilmesi” başlıklı 5. bölümünde yer alan 13. maddesi hükmü ile sigorta şirketlerine internet sitesi kurma zorunluluğu getirilmiştir.

SSBİY.m.13 hükmü uyarınca sigortacı; sigorta ettiren, sigortalı ve lehdarların, sigortacılığa ve mevzuata ilişkin gelişmelerden sürekli olarak bilgilendirilmelerini sağlamak için gerekli bilgi işlem altyapısı çalışmalarını yapmak ve bu çerçevede Müsteşarlıkça belirlenecek şartları yerine getirmek üzere idari ve teknik tedbirleri almakla yükümlüdür. Bu bağlamda sigortacının kurumsal internet sitesi oluşturması gerekmektedir.

Sigortacı, bilgilendirme faaliyetinin etkin olarak yürütülebilmesi ve ilgililerin ihtiyaç duyacakları bilgiye en kısa ve kolay yoldan ulaşabilmesi amacıyla, aşağıdaki bilgi veya belgelerin yer alacağı sayfa ve formları kolaylıkla okunabilir bir puntoda, ayrı ayrı ve ana sayfadan doğrudan bağlantı vermek suretiyle oluşturarak kurumsal internet sitesi aracılığıyla kamuoyunun bilgisine sunar.

Kurumsal internet sitesinde sigorta şirketine ilişkin genel bilgiler başta olmak üzere;

- Sigortacının ortaklık yapısı, idari yapısı ve sermayesine ilişkin bilgiler,
- Faaliyet gösterilen branşlar ile bu çerçevede sunulan sigortacılık hizmetleri ve ürünler ile ilgili bilgiler,

- Sigorta ürünleri çerçevesinde teminat kapsamında olmamasına rağmen ek sözleşme ile teminat kapsamına alınabilecek kıymetler, rizikolar veya sözleşmeye konulabilecek özel hükümlere ilişkin bilgiler,
- Sözleşmeye konu rizikonun gerçekleşmesi hâlinde, sigorta ettirenin, sigortalının ya da lehdarın hak ve yükümlülükleri ile bunların izlemesi gereken prosedüre ilişkin bilgiler,
- Vergi uygulamalarına ilişkin bilgiler,
- Genel müdürlük ve bölge müdürlükleri başta olmak üzere adres, elektronik posta, telefon ve faks numaraları,
- Acentelere ilişkin irtibat adresleri, telefon ve faks numaraları,
- Şikayet ve başvuruların yapılma şekli ve usulleri,
- Sigorta ettirenlerin, sigortalıların veya sigortadan menfaat sağlayan kişilerin internet üzerinden bilgi talep edebilmesi ve şikayette bulunabilmesine olanak sağlanmasını teminen oluşturulacak elektronik formlar,
- İstatistiki veriler ve diğer bilgiler yer almalıdır.

Bunun yanı sıra sigortacı; sigorta ettirenlerin, sigortalıların veya sigortadan faydalanacak diğer kişilerin poliçe bilgileri ile tazminat ödemelerine ilişkin işlemlerin güncel haline ve Müsteşarlıkça uygun görülecek diğer konulara ve verilere, internet aracılığıyla günlük olarak erişimini sağlamak amacıyla gerekli bilgi işlem altyapısını kurmak durumundadır. Sigortacı tarafından oluşturulacak sisteme poliçe numarası, hasar dosya numarası veya sigortacı tarafından sağlanacak kullanıcı adı, şifre ya da benzeri kişisel bilgiler ile giriş yapılabilecektir.

F. Tüketici Haklarına Saygılı Olunması

Çağdaş sigortacılık uygulamalarında kurallar tüketicileri yani sigortalıları korumaya yöneliktir. Türk sigorta mevzuatında da bu esasın kollanması ve korunması gerekmektedir zira Avrupa Birliği sigorta mevzuatı tüketicilerin korunması konusunda titiz davranılması ve özel önlemlerin alınmasını öngörmektedir.

Tüketicinin korunması esas olmakla birlikte bu koruma sigorta şirketlerinin günlük ticari kararlarına ve yaklaşımlarına müdahale etmek olarak algılanmamalıdır.

Sigorta denetim hukuku ile sigortalılar, sigortacılık faaliyetinin özelliği ve mahiyeti sebebiyle tüketicilerin korunması hakkındaki genel düzenlemeye oranla daha

koruyucu bir sistem içine alınmaktadır. Sigorta denetim hukuku sigorta sözleşmesinde kullanılan genel şartlara müdahale ederek sigortalının haklarını ihlal eden genel şartları tasdik etmeyerek kullanılmasını önlemek suretiyle tüketici durumundaki sigortalıların haklarını korumaktadır.

Genel şartlara müdahalenin yanı sıra tüketicinin korunması amacıyla SK.m.32 ve SRŞKÇEY.m.25 hükümlerinde aldatıcı reklamlar hakkında özel düzenlemeler yer almaktadır. Anılan hükümleri uygulanmasına ilişkin olarak “Hazine Müsteşarlığı’ nın Sigorta ve Reasürans Şirketlerinin Yayımlayacağı İlan ve Reklamlarına İlişkin Genelge” yayınlamıştır²⁹⁴.

SK.m.32/1 ve SRŞKÇEY.m.25/1 hükümleri uyarınca sigorta şirketleri ve aracılar, her çeşit broşür, izahname ve diğer belgeler ile ilan ve reklamlarını, taahhütleriyle sigortalıya sağlayacakları hak ve menfaatlerin sınır ve kapsamı dışında bir anlayışa neden olacak şekilde düzenleyemez ve kişi ve kuruluşlara gerçeğe aykırı, yanıltıcı, aldatıcı ve haksız rekabete yol açan beyanda bulunamaz.

Bu tür belge, ilan ve reklamların Müsteşarlıkça belirlenen esaslara uygun olarak yapılması zorunludur. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından ilan ve reklamlara ilişkin belirlenen ilke ve esaslar bu hükmün uygulanmasında da geçerlidir.

Anılan hüküm uyarınca sigorta şirketleri her çeşit tarife, broşür, izahname ve diğer belgeler ile reklam ve ilanlarını, sigorta tekniğine aykırı unsurlar içermeyecek şekilde düzenlemek ve bu işlemleri Müsteşarlıkça belirlenen esaslar doğrultusunda yapmak durumundadır²⁹⁵.

Hazine Müsteşarlığı’ nın Sigorta ve Reasürans Şirketlerinin Yayımlayacağı İlan ve Reklamlarına İlişkin Genelge uyarınca ilan ve reklamlar şu ilkelere uygun olmalıdır;

- İlan ve reklamlarda gerçeğe aykırı, yanıltıcı veya aldatıcı beyan ve tahminlere; dolaylı da olsa sigortacılık sektörü ile sigorta ve reasürans şirketlerine yönelik küçük düşürücü veya kötüleyici ifadeler yer verilmez.

- Karşılaştırma içeren ilan ve reklamlarda rakip ürün ya da kuruluş ismi belirtilemez veya bu hususları çağrıştıracak ifade yahut semboller kullanılamaz.

²⁹⁴ 27.09.2007 tarih ve 2007/13 sayılı genelge.

²⁹⁵ ATABEK, Yorum, s.129-130.; KARAYALÇIN, Risk, s.66; KUBİLAY, ÖSH, s.36.

- Resmi makamlarca veya uluslararası kurum ya da kuruluşlarca onaylanmamış rakam veya veriye dayanmayan subjektif ifade ve değerlendirmeler kullanılamaz.
- Derecelendirmeye veya alınan ödüller ve yeterliliklere ilişkin ilan ve reklamlar, reklamı yapılan ödül ya da belgenin sorgulanabileceği veya konuya ilişkin verilerin doğrulanabileceği adres, internet adresi, telefon veya kurum adı gibi bilgilerin bir ya da bir kaç verilerle yapılır. İlan ve reklamlarda yer alan istatistik , rakam ve bilimsel çalışma sonuçlarından resmi olarak yayımlananlar, yayımlandığı resmi kaynağa dayandırılarak, diğer bilgi ve belgeler ise kaynak belirtilerek olduklarından farklı anlamalara yol açmayacak şekilde kullanılır.
- Sigorta sözleşmesinin yapılması şartıyla bir mal veya hizmetin, söz konusu sözleşmeyi yapacak sigorta şirketi tarafından ücretsiz olarak sunulacağının taahhüt edilmesi durumunda sunulacak mal ya da hizmetin türü, miktarı, oranı ve yararlanma koşulları açıkça ve yanlış anlamalara yol açmayacak şekilde gösterilir.
- Belirli bir dönem sonunda yapılacak ödemelerin garanti edilen kısım dışında muhtemel değerleri, taahhüt olmadıklarının açıkça belirtilmesi koşuluyla kullanılır.
- Metinde kullanılan tüm ifadeler kolaylıkla okunabilecek düzenle ve reklam metnini genel boyutuna uygun olacak şekilde hazırlanır.

SRŞKÇEY.m.25/2 uyarınca şirketler, ilan ve reklamları ile her türlü yayın, belge ve formüllerlerini gerektiğinde ibraz etmek üzere beş yıl boyunca saklamak zorundadır.

Bunun yanı sıra sigorta şirketleri, ilk defa uygulamaya koyacakları ürünlere ve bu ürünlerle sağlanan teminatlara, teknik esaslara ve şartlara ilişkin bilgileri SRŞKÇEY.m.25/3 uyarınca uygulamaya koymadan on iş günü öncesinde Müsteşarlığa gönderir. Müsteşarlık, belirleyeceği esaslar çerçevesinde bu bilgilerin elektronik ortamda gönderilmesini de isteyebilir. Bu düzenleme yabancı sigorta ve reasürans şirketinin Türkiye’ deki şubeleri hakkında da uygulanmaktadır.

SK.m.32/1 hükmüne aykırılığın tespiti halinde durum, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun uyarınca faaliyet gösteren Reklam Kurulu’ na bildirilir.

Aldatıcı reklamlara ilişkin düzenlemelerin yanı sıra tüketici konumundaki sigortalıların korunması amacıyla SK.m.32/2 hükmü ile sigorta ve reasürans şirketlerine, aracılar ve sigorta eksperlerine sigortalıların hak ve menfaatlerini tehlikeye sokabilecek hareketlerden kaçınmak, mevzuat ve iş planı esaslarına uygun faaliyette

bulunmak, sigortacılığın icaplarına ve iyiniyet kurallarına uygun hareket etmek zorunluluğu getirilmiştir. Bu zorunluluğa aykırı hareket eden şirketler SK.m.35/27 uyarınca üç yüz günden az olmamak üzere adli para cezası ile cezalandırılır.

Şirketlere getirilen bu yükümlülüğe ilişkin olarak Müsteşarlığın her türlü tedbiri alma yetkisi bulunmaktadır. Bu tedbirlere aykırı hareket edilmesi halinde SK.m.34/2-i uyarınca Müsteşarlık tarafından yirmi bin YTL idari para cezası uygulanır.

Avrupa Birliği sigorta mevzuatında tüketici konumundaki sigortalıların korunması ilkesi uyarınca hayat dışı direktiflerde tüketicinin bilgilendirilmesi üzerinde önemle durulmaktadır²⁹⁶. Söz konusu direktiflerde tüketicinin en uygun sigortayı seçebilmesi için gerekli olan tüm bilgilerin sigortacı tarafından kendisine sağlanması gerektiği ifade edilmektedir. Tüketiciler kendilerine önerilen sigorta ürünlerinin temel özelliklerine ilişkin bilgileri temin etmek suretiyle sadece kendi bulundukları ülkelerden değil tek sigorta piyasasındaki diğer ülkelerden de istedikleri sigorta ürünlerini satın alma imkanına sahip olmaktadır. Nitekim Avrupa Adalet Divanı tarafından sigorta uyuşmazlıklarının çözümüne yönelik olarak verilen kararlarda da tüketicinin korunmasına verilen önem üzerinde özellikle durulmakta ve konunun hassasiyeti dile getirilmektedir.

92/49/EEC sayılı direktifin 31. maddesinde tüketici konumundaki gerçek kişi sigortalıların korunmasını amaçlayan bir düzenleme yer almaktadır.

92/49/EEC.m.31 uyarınca sigorta şirketleri, sözleşme akdedilmeden önce sigortalıları, sözleşmeye uygulanacak kanun, sigortalıların şikayetlerine ilişkin düzenlemeler ve dava hakları hakkında bilgilendirecektir.

Bu hükmün uygulanmasına ilişkin kurallar rizikonun bulunduğu üye devletin kanunlarına göre belirlenecektir.

2. DENETİM MAKAMININ YETKİLERİ

A. Sigortacılık Faaliyetlerini Denetleme

Denetim makamı sigorta şirketlerini çalıştıkları sürece teftiş ederek faaliyetlerinin kanuna uygun olup olmadığını denetlemektedir. Denetim makamı Sigortacılık Kanunu hükümleri uyarınca sigorta ve reasürans şirketlerinin işletme

²⁹⁶ LEMOR, s. 1; MC GEE/HEUSEL, s.13; PFENNIGSTORF, s.115.

programında ve mali esaslarında yapılacak herhangi bir değişiklik hakkında derhal bilgilendirilmektedir. Ancak sigorta şirketlerinin bu bildirimleri tek başına yeterli bulunmayarak bu hususta yetkili kişiler tarafından zaman zaman şirketler nezdinde faaliyetlerin denetlenmesi öngörülmektedir.

Sigortacılık Kanunu hükümleri uyarınca sigortacılık faaliyetleri Bakanlık, Müsteşarlık ve Sigorta Denetleme Kurulu tarafından teftiş ve kontrol edilmektedir. SK.m.28/7 uyarınca Müsteşarlık, sigortacılık kanunu ile diğer kanunlarda yer alan hükümler çerçevesinde sigortacılık faaliyetlerinin, risk yapısının, varlıkları, alacakları, özkaynakları, borçları, yükümlölükleri ve taahhütleri, gelir ve gider hesapları arasındaki ilgi ve dengelerin ve mali bünyeyi etkileyen diğer tüm unsurların ve bu kuruluşlarca karşılaşılan risklerin gözetim faaliyetleri çerçevesinde tespit, tahlil, izlenmek ve ölçmekle yetkilidir. Müsteşarlığın bu denetim ve gözetim faaliyetine ilişkin esas ve usuller çıkartılacak yönetmeliğe göre yapılacaktır.

SK.m.28/2-2 uyarınca bu kanun ve diğer kanunların sigortacılığa, sigortaya veya sigortacılık alanında faaliyet gösteren kişi ve kuruluşlara ilişkin hükümleri Müsteşarlığın bağlı olduğu Bakanlığa veya Müsteşarlığa teftiş, denetim, inceleme ve soruşturma görev ve yetkileri vermektedir.

Denetim makamı SK.m.28/3 uyarınca sigorta ve reasürans şirketlerinin faaliyetleri, varlıkları, iştirakleri, alacakları, özkaynakları ve borçları ile kâr ve zarar hesapları arasındaki ilgi ve dengelerin ve mali bünyelerini ve idari yapılarını etkileyen diğer tüm unsurlar, tahsil edilen primler ile birikimlerini değerlendirmek ve korumak; bunun yanı sıra aktüeryal ve finansal hesap ve dengeleri incelemek, tespit ve denetlemekle görev ve yetkilidir. Denetim makamı bu şekilde şirketin mali yapısını, defter, belge, tablo ve rasyolarını inceleyerek, bunların muhasebe kurallarına, muhasebe ile ilgili hukuk kurallarına uygun olup olmadığını ve bu tabloların şirketin mali durumunu ne ölçüde doğru olarak yansıttığını belirtmektedir²⁹⁷.

Denetim makamı SK.m.28/5-2 uyarınca sigorta ve reasürans şirketlerinin yönetim ve denetim kurullarının toplantı tutanakları ile bu kurullara verilen raporları istemeye, inceleme konusu olan işlemlerle ilgisi olan diğer kişi, kurum ve kuruluşlar nezdinde inceleme yapmaya yetkilidir.

²⁹⁷ KARAYALÇIN, Muhasebe, s.8.

Denetim makamı bu yetkileri kullanarak denetim görevini ifa ederken SK.m.28/4 uyarınca, sigorta ve reasürans şirketleri ile bunların bağlı ortaklıkları, iştirakleri, şubeleri ile temsilciliklerinden, aracılar ve bankalar ve diğer kişiler de dahil olmak üzere sigortacılıkla ilgili kanun hükümleri uyarınca gerekli görecekları bilgileri isteyebilir ve bunların tüm defter, kayıt ve belgelerini inceleyebilir. Bu durumda yerli sigorta şirketleri ile yabancı sigorta şirketleri ve reasürans şirketlerinin Türkiye’deki şubeleri, SK.m.29/1²⁹⁸ ve SRŞKÇEY.m.27 hükümleri uyarınca özel kanunlardaki yasaklayıcı ve sınırlayıcı hükümler dikkate alınmaksızın gizli dahi olsa Sigortacılık Kanunu’ nun uygulanması ile ilgili olarak Müsteşarlıkça istenen her türlü bilgi ve belgeyi vermekle yükümlüdür. Müsteşarlık gerekli göreceği ilave bilgi ve belgeleri talep edebilir. Devletin güvenliği ve temel dış yararlarına karşı ağır sonuçlar doğuracak haller ile aile hayatının gizliliği ve savunma hakkına ilişkin hükümler saklıdır.

Bu bağlamda SK.m.28/6 uyarınca sigorta denetleme uzmanları, sigorta denetleme aktüerleri ve bunların yardımcıları tarafından gerçekleştirilen denetim, inceleme ve soruşturmalar sırasında talep edilmesi halinde, incelemeye, denetime veya soruşturmaya tabi kuruluşlar tarafından, risk yönetimi ve iç denetim sistemlerinde çalışanların yardımı da dahil olmak üzere her türlü destek sağlanır.

Müsteşarlık SK.m.28/8 ve SK.m.18/5 hükümleri uyarınca sigorta ve reasürans şirketlerine ait bilgi ve belgeleri, bu kuruluşların konsolide ve konsolide olmayan bazda mali bünyeleri ve idari yapılarının mevzuata uygunluğunu izlemek, analiz etmek, ilgili kuruluşlara ait rapor, tablo ve iç denetim raporları ile Müsteşarlığın denetim ve gözetim sonuçlarını karşılaştırmak suretiyle değerlendirmek, elde edilen sonuçlara göre kuruluşların taşıdıkları risklerin türleri, büyüklüğü ve kuruluşları etkileme durumunu, risk yönetim sisteminin güvenilirliği ile denetim riskini dikkate almak suretiyle kuruluşlar hakkında gerekli görülen tüm tedbirlerin alınmasını ve sonuçlandırılmasını sağlamak, söz konusu kuruluşların bağlı ortaklıklarının, mali iştiraklerinin ve şubelerinin faaliyetlerini önemli ölçüde etkileyen veya etkileyebilecek uygulamaları takip etmek, gerekirse ilgililer nezdinde girişimde bulunmak konularında yetkilidir. SK.m.18/4 uyarınca Müsteşarlık, gerekli gördüğü takdirde finansal tabloları ilan

²⁹⁸ SK.m.29 hükmü ile, Bilgi Verilmesi ve İbraz Yükümlülüğü başlıklı mülga SMK.m.32 hükmünü genişletilmiş ve yeni bir fıkra eklenmiştir.

ettirmeye, sigortacılık sektörünün mali yapısının güçlendirilmesi için finansal oranlar tespit etmeye, şirket kaynaklarının hangi aktiflere ve ne oranda yatırılacağını belirlemeye yetkilidir. Müsteşarlık uyarınca gerekli görülen hallerde sigorta ve reasürans şirketleri, aracılar ve sigorta eksperlerinden her türlü bilgi, belge ve raporu istemeye yetkilidir²⁹⁹.

SK.m.29/2 uyarınca mütakabiliyet çerçevesinde ve Sigortacılık Kanunu' nun uygulanması ile ilgili olarak yabancı ülke kanunlarına göre denetime yetkili mercilerin, kendi ülkelerindeki sigortacılık sektöründe faaliyet gösteren kuruluşların bu kanuna tabi Türkiye' deki teşkilat veya ortaklıklarında denetim yapma ve bilgi isteme taleplerinin yerine getirilmesi Müsteşarlığın iznine tabidir. Bu mercilerce istenen bilgiler, açıklanmaması kaydıyla Müsteşarlık tarafından verilebilir. Müsteşarlık, yabancı ülkelerin denetime yetkili mercileri ile yapacağı anlaşmalar çerçevesinde sigortacılıkla ilgili her türlü işbirliği ve bilgi alışverişinde bulunabilir.

AB mevzuatında 92/49/EEC sayılı direktif, yetkili mercilere bilgi toplama ve yerinde denetimler gerçekleştirme yoluyla ayrıntılı incelemeler yapabilme, şirketler hakkında tedbirler alabilme ve bu tedbirlerin uygulanmasını sağlayabilme konularında denetim yetkisi vermektedir.

73/239/EEC sayılı direktifin, 92/49/EEC sayılı direktifin 11. maddesi ile değiştirilen 19/2 hükmü uyarınca üye devletler merkezleri kendi ülkelerinde olan sigorta şirketlerinden denetimin amaçları için gerekli istatistiki belgeler ile birlikte kazanç tablolarını sistematik olarak göstermelerini isteyecektir. Denetimin amaçları için faydalı bütün belge ve bilgiler yetkili makamlar tarafından birbirlerine sağlanacaktır.

73/239/EEC.m.19/3 uyarınca her üye devlet merkez ofisleri kendi ülkelerinde olan sigorta şirketlerinin ve bunların yanı sıra kendi ülkelerinin dışında faaliyette bulunan ancak Konsey Direktif' lerinin uygulandığı faaliyetlerin denetlenmesi amacıyla

²⁹⁹ SK.m.35/5 uyarınca denetim makamı görevlilerinin istedikleri bilgi ve belgeleri vermeyen ya da görevlilerinin görevlerini yapmalarına engel olan gerçek kişiler ile tüzel kişilerin yetkilileri, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ve iki yüz günden az olmamak üzere adli para cezası ile cezalandırılır. SK.m.35/6 uyarınca SK' da belirtilen ilgili mercilere, denetim görevlilerine, mahkemelere ve diğer resmi dairelere yanıltıcı şekilde yanlış ya da gerçeğe aykırı bilgi veya belge veren gerçek kişiler ile tüzel kişilerin yetkilileri, bir yıldan üç yıla kadar hapis ve üç yüz günden az olmamak üzere adli para cezası ile cezalandırılır.

yetkili makamların yetki ve güce sahip olmalarını sağlamak için gerekli bütün adımları atacaktır.

Bu yetki ve güç yetkili makamlara özellikle;

- Bilgi toplamak ve sigortacılık faaliyetine ilişkin belgelerin teslimini istemek, şirketin mülkünde nokta tahkikatlar yürütmek suretiyle şirketin durumuna ve faaliyetlerinin tamamına göre detaylı soruşturmalar yapmak;
- Sigortacılık faaliyetine sigortalıların menfaatlerine zarar verecek düzensizlikleri önlemek veya gidermek için zorunlu olan ve her üye devlette uygulanan kanun, yönetmelik ve idari hükümlere, özellikle işletme planlarına uyumlu olarak düzgün biçimde devamını sağlamakla görevli yönetici, müdür ve denetçileri olan bir sigorta şirketi hakkında tedbir almak;
- Gerekli olduğu takdirde tedbirlerin icra veya mahkeme aracılığıyla uygulanmasını sağlamak imkanlarını vermelidir.

AB mevzuatında üye devletlerin yetkili makamlarının denetim yetkisinin kapsamı ile birlikte denetim faaliyetleri sırasında edindikleri mesleki sırlara ilişkin sır saklama yükümlülüğü de detaylı biçimde düzenlenmektedir.

92/49/EEC sayılı direktifin 16. maddesi uyarınca üye devletler, yetkili denetim makamlarında çalışmış veya çalışan ve yetkili makamlar adına hareket eden denetçi ve uzmanların mesleki sır yükümlülüğü ile bağlı olmalarını sağlayacaktır. Bu, söz konusu kişilerin görevlerini ifa ederken öğrendikleri gizli bilgileri ceza hukuku alanında yürütülen davalar haricinde herhangi bir kimse veya makama ifşa edememeleri anlamına gelmektedir. Bununla birlikte bir sigorta şirketinin iflası istendiğinde veya zorunlu olarak tasfiye edildiğinde şirketi kurtarmaya yönelik girişimlerle ilgili 3. kişileri ilgilendirmeyen gizli bilgiler medeni veya ticari yargıda ifşa edilebilir.

Üye devletlerin yetkili makamları mesleki sır saklama yükümlülüğüne ilişkin belirtilen kurallar dahilinde bilgi alışverişinde bulunabilecektir.

Üye devletler 3. ülkelerin yetkili makamları ile, ifşa edilen bilgi mesleki sır kapsamında ise bilgi değişimini sağlayan işbirliği anlaşmaları akdedebilecektir.

Denetim sırasında mesleki gizli bilgileri elde eden yetkili makamlar bunları sadece görevleriyle ilgili olarak;

- Sigortacılık faaliyetine başlamayı düzenleyen şartların gerçekleştirildiğini kontrol etmek ve sigortacılık faaliyetlerinin yürütülmesinin özellikle teknik karşılıklar, yükümlülük karşılama yeterliliği, idari ve muhasebe prosedürleri ve iç denetim mekanizmalarının denetlenmesini kolaylaştırmak için,
- Yaptırımları düzenlemek için,
- Yetkili makamların kararlarına karşı idari itirazlarda kullanabilirler.

B. Düzeltme Tedbirleri Alma

Bir sigorta veya reasürans şirketinin Sigortacılık Kanunu'nda düzenlenen şartlara aykırı olarak faaliyette bulunduğu anlaşıldığı takdirde denetim makamı gerektiği ölçüde düzeltme tedbirleri almak durumundadır. Düzeltme tedbirleri sigorta veya reasürans şirketlerinin yanı sıra kendi özel kanunları uyarınca, TTK hükümlerine göre sigorta veya reasürans sözleşmesi yapan diğer kurum ve kuruluşlar hakkında da uygulanmaktadır.

Sigortacılık faaliyetinde bulunanların çıkarları ile ülke çıkarları arasında bir denge kurulması zorunlu olduğundan, kanunda sayılan şartların varlığı halinde sigortacıya yol gösterici tedbirlerin alınması kaçınılmazdır³⁰⁰.

Sigorta şirketleri kuruluşta olduğu gibi faaliyette bulunurken de sıkı bir denetime tabi tutulduğundan mali durumlarının bozulması halinde TTK ve İİK' da tedbir alınmasını gerektiren boyutlara ulaşmadan çoğunlukla gerekli müdahaleler yapılarak tedbirler alınmaktadır.

a. Düzeltme Tedbirleri Almayı Gerektiren Haller

Sigortacılık mevzuatına aykırı faaliyette bulunulduğu ve özellikle mali durumun bozulduğu tespit edildiği takdirde ilk düşünülebilecek tedbir şirketin faaliyetine son vermek olmakla birlikte bu tedbir sigortalıların menfaatlerini korumak açısından etkin bir çözüm değildir. Zira sigorta şirketinin tasfiyesine derhal girildiği takdirde bu durumun sigortalıların alacaklarını tam olarak elde edemeyerek zarara uğramalarına neden olması ihtimali vardır. Bu nedenle sigorta şirketlerinin mali durumu ile devletin yakından ilgilenmesi ve mali durumun bozulması halinde tedbir alması gerekmektedir.

³⁰⁰ BABAOĞLU, s.12.

Sigorta şirketlerinin faaliyet döneminde mali durumunun izlenmesi ve mali durumun bozulması halinde sigortalıları koruyan bazı tedbirlerin alınması öngörülmektedir³⁰¹. Bu bağlamda Sigortacılık Kanunu, mali durumu bozulan sigorta şirketleri hakkında gerekli ve uygun düzeltme tedbirlerinin alınması hususunda denetim makamını yetkilendirmektedir. Sigortacının mali yeterliliğine ilişkin bu düzeltme tedbirlerinin amacı şirketin elinde poliçe olan sigortalılarına karşı mali yükümlülüklerini yerine getirememesi riskini en aza indirmektir³⁰².

Sigorta şirketlerinin mali bünyelerinin zayıflaması, denetim makamının düzeltme tedbirleri almasını gerektiren haller ve bu düzeltme tedbirleri Sigortacılık Kanunu' nun "Mali Bünyenin Güçlendirilmesi" başlıklı 20. maddesi ile MBY' nin "Mali Bünyenin Güçlendirilmesi ve Alınacak Tedbirler" başlıklı 3. bölümünde 10 ila 13 hükümlerinde düzenlenmektedir.

SK.m.20 uyarınca bir sigorta veya reasürans şirketinin minimum garanti fonu tutarını karşılayamadığının, tesis etmesi gereken teminatı tesis edemediğinin, teknik karşılıkları karşılayacak yeterli veya teknik karşılıklara uygun varlıklarının bulunmadığının ya da sözleşmelerden doğan yükümlülüklerini yerine getiremediğinin yahut şirketin mali bünyesinin sigortalıların hak ve menfaatlerini tehlikeye düşürecek derecede zayıflamakta olduğunun tespiti hallerinde, Bakan uygun bir süre vererek, mali bünyenin güçlendirilmesine yönelik olarak ilgili sigorta ve reasürans şirketinden düzeltme tedbirleri almasını ister.

MBY.m.10 uyarınca mali bünyesinin sigortalıların hak ve menfaatlerini tehlikeye düşürecek şekilde zayıfladığının, yapılan yerinde denetim sonucu düzenlenen raporla veya gözetim kapsamında elde edilen bilgilere göre yapılan değerlendirmeler sonucunda tespit edilmesi durumunda, Müsteşarlık mali bünyesinde olumsuzluk bulunan şirketleri gerekli düzeltimin yapılabilmesini teminen uyarır. Ancak gerekli hallerde herhangi bir uyarı yapılmaksızın Bakanlık tarafından tedbirler doğrudan alınabilir.

³⁰¹ ATABEK, Aciz, s.43-44; KAYAR, s.74; KENDER, HSH, s.55.

³⁰² CARTER (Çev. GEDİZ), s.5.

SK.m.20 hükmü ile mali bünye zayıflaması sayılan haller mülga SMK' da yer alan düzenlemelere oranla daha somutlaştırılmış olmakla beraber, hüküm bir sistem içinde ele alınmadan karışık bir şekilde yazıldığı için eleştirilmektedir³⁰³.

SK.m.20/1 uyarınca bir sigorta veya reasürans şirketi hakkında düzeltme tedbirleri alınmasına neden olan haller;

- Minimum garanti fonu tutarının karşılanamaması³⁰⁴,
- Tesis edilmesi gereken teminatı tesis edilememesi,
- Teknik karşılıkları karşılayacak yeterli veya teknik karşılıklara uygun varlıklarının bulunmaması,
- Sözleşmelerden doğan yükümlülüklerinin yerine getirilememesi,
- Mali bünyenin sigortalıların hak ve menfaatlerini tehlikeye düşürecek derecede zayıflamasıdır.

SK.m.20 hükmünde sayılan bu hallerle birlikte MBY.m.11 hükmünde sayılan haller de sigorta şirketinin mali bünyesinin sigortalıların hak ve menfaatlerini tehlikeye düşürecek şekilde zayıfladığı hallerden sayılır.

MBY.m.11/1 uyarınca sigorta şirketinin;

- Sermaye yeterliliğinin gerektirdiği asgari özsermaye tutarını karşılayamaması durumunda Müsteşarlıkça kabul edilen bir ödeme planı sunamaması veya sunduğu plana uyamaması,
- Özsermayesinin minimum garanti fonunu karşılayamaması,
- Tesis etmesi gereken teminatı tesis edememesi,
- Teknik karşılıklarını karşılayacak yeterli veya teknik karşılıklara uygun varlıklarının bulunmaması,
- Sözleşmelerden doğan yükümlülüklerini yerine getirememesi veya herhangi bir haklı nedene dayanmaksızın, hasar ve tazminatlarını yasal süreleri içerisinde ödememe veya geç ödeme uygulamasını mutad hale getirmesi,
- Özellikle riski yüksek branşlarda olmak üzere, yükümlülüklerini karşılamak üzere gerekli reasürans teminatına sahip olmaması,

³⁰³ KENDER, HSH, s.58.

³⁰⁴ Mülga SMK.m.20 hükmünde yer almayan yeni bir düzenlemedir.

- Bünyesinde, faaliyetlerinin kapsamı ve yapısıyla uyumlu, değişen koşullara cevap verebilecek nitelik, yeterlilik ve etkinlikte iç denetim sistemlerinin bulunmaması,
- Bilgi işlem ve veri tabanı alt yapısının gözetim ve denetim için gerekli özelliklere sahip olmaması,
- Tüm acenteleri ve şirket satış elemanları tarafından gerçekleştirilen işlemleri de kapsayacak şekilde, poliçe sahiplerine ilişkin gerçekleştirilen işlemlerle ilgili bilgilerin internet üzerinden (online) yirmi dört saat içerisinde şirket bilgi işlem merkezine aktarılamaması ve bu aktarımın yapılması sonrasında poliçe sahiplerinin kendi sözleşmeleri ve tazminat işlemleri ile ilgili gerekli tüm bilgilere internet üzerinden gerçek zamanlı (online-real time) ve kesintisiz olarak ulaşamaması,
- Tüm acenteleri tarafından gerçekleştirilen işlemleri de dahil olmak üzere kayıt dışı poliçe düzenlediğinin tespit edilmesi hallerinde düzeltme tedbirlerinin alınması gerekmektedir.

Düzeltilme tedbirlerinin alınmasını gerektiren hallerin varlığının tespitinde Müsteşarlık şirketlerin mali bünyelerini değerlendirirken MBY.m.10/2 uyarınca mevcut düzenlemelere istinaden şirketlerce hazırlanan finansal raporları, tabloları ve belgeleri, kendi içsel modellerini ve finansal analiz oranlarını kullanır. Bu değerlendirme; şirketlerin sermaye yeterliliklerini, varlıklarının kalitesini, reasürans anlaşmalarını ve şartlarını, hasar ödeme ve fiyatlama politikalarını, yönetimin etkinliğini, gelirlerini ve karlılığını, likiditesini ve piyasa risklerine karşı duyarlılığını da içerir.

Bunun yanı sıra Müsteşarlık standartların oluşturulabilmesini teminen MBY.m.10/3 uyarınca sigortacılık sektöründe yer alan şirketlerin mali bünyelerinin değerlendirilmesini teminen ilgili kişi ve kuruluşlarca referans niteliğinde kullanılacak finansal analiz oranlarını tespit ve ilan eder.

AB mevzuatında düzeltme tedbirleri almayı gerektiren halleri 73/239/EEC sayılı direktifin, 92/49/EEC sayılı direktifin 13. maddesi ile değiştirilmiş 20/1. Maddesinde düzenlenmektedir. Anılan hüküm uyarınca sigorta şirketi 15. maddede öngörülen teknik karşılıklarla uyumlu şekilde teknik karşılıklara sahip olmazsa ev sahibi üye devletin yetkili makamları, rizikonun bulunduğu üye devletin yetkili makamlarının niyeti öğrenildikten sonra şirketin malvarlığı üzerinde serbestçe tasarruf etmesini yasaklayabilir.

b. Düzeltme Tedbirleri

SK.m.20 hükmü ile mali bünye zayıflaması durumunda müdahale sistemi mülga SMK' da yer alan düzenlemeye oranla daha etkin niteliktedir. Bunun yanı sıra düzeltme tedbirleri MBY' de detaylı bir biçimde aşamalı olarak öngörülmektedir.

Mali durumu bozulan sigorta şirketleri hakkında uygulanacak tedbirler kanunda sayılmakla birlikte SK.m.20/2-ç hükmünde yer alan “Bakan mali bünyenin güçlendirilmesine yönelik benzeri diğer tedbirleri almaya yetkilidir” düzenlemesi nedeniyle hükümde sayılan tedbirler haricinde de tedbir alınabileceği görülmektedir. Bu bağlamda hükümde düzenlenen tedbirlerin sınırlı sayıda olmayıp örnek olarak sayıldığı ifade edilebilir.

Sigorta veya reasürans şirketi hakkında düzeltme tedbirleri alınması gerektiği hususunun tespiti üzerine daha önce şirkete uyarı yapıp yapılmadığına bakılmaksızın SK.m.20/1 ve MBY.m.12/1 hükümleri uyarınca Bakan uygun bir süre vererek mali bünyenin güçlendirilmesine yönelik ilk aşama tedbir olarak ilgili şirketten;

- Mali bünyesindeki zaafiyetin nasıl giderileceğini ve sigortalıların hak ve menfaatlerinin nasıl korunacağını içeren kapsamlı bir iyileştirme planı³⁰⁵ sunulması ve uygulanmasını,
- Sermayesinin artırılması, ödenmemiş kısmının ödenmesi, sermayeye mahsuben şirkete ödeme yapılması veya kâr dağıtımının durdurulması ya da ilave teminat tesis edilmesini,
- Varlıklarının kısmen ya da tamamen elden çıkarılması veya elden çıkarılmasının durdurulmasını, yeni iştirak ve sabit değerler edinilmemesini,
- Reasürans ve fiyatlama politikalarının değiştirilmesini,
- Peşin tahsil edilecek prim miktarının artırılmasını veya vadeliendirme politikasının değiştirilmesini, muaccel hale gelmiş alacakları büyük tutarlara ulaşmış olan acentelerin sözleşmelerinin feshedilmesini,

³⁰⁵ Mülga SMK.m.20 hükmünde yer almayan ve SK ile getirilen yeni bir düzenleme olan bu iyileştirme planında gelecek üç yıl itibarıyla yönetim giderlerinin tahmini, prim üretimi ile ilgili ayrıntılı gelir ve gider tahmini, tahmini bilanço, sigortacılıktan kaynaklanan yükümlülüklerini ve sermaye yeterliliğini nasıl karşılayacağı hususu ile reasürans politikaları ve Müsteşarlıkça istenebilecek diğer bilgiler yer almalıdır.

- Tespit edilecek gündemle genel kurulun olağanüstü toplantıya çağrılmasını veya genel kurul toplantısının ertelenmesini,
- Teminat açığının kapatılmasını veya şirketin brüt muallak hasarlarını geçmemek üzere ilave teminat tesis etmesini,
- Teknik karşılıkları karşılayacak kadar yeterli ve uygun varlık bulundurulmasını,
- Bünyesinde, faaliyetlerinin kapsamı ve yapısıyla uyumlu, değişen koşullara cevap verebilecek nitelik, yeterlilik ve etkinlikte iç denetim sistemleri oluşturulmasını,
- Bilgi işlem ve veri tabanı alt yapısının iyileştirilmesini teminen gerekli olan tedbirlerin alınmasını,
- Tazminat ödeme gün sürelerinin kısaltılmasını sağlayıcı tedbirlerin alınmasını,
- Mali bünyeyi zayıflatan karar ve işlemlerden sorumlu yöneticilerin değiştirilmesini veya ilave yönetici atanmasını yahut şirket organizasyon yapısının yeniden düzenlenmesini,
- Mali bünyesini ve likiditesini güçlendirici ve riski azaltıcı benzer tedbirler alınmasını,
- Tespit edilecek gündemle genel kurulun olağanüstü toplantıya çağrılmasını veya genel kurul toplantısının ertelenmesini,
- Benzeri diğer hususların yerine getirilmesini isteyebilir³⁰⁶.

MBY.m.12/2 uyarınca yönetim kurulu bu yönde istenen tedbirleri almak ve aldığı karar ve tedbirleri aylık raporlar halinde Müsteşarlığa bildirmek zorundadır.

SK.m.20/2 ve MBY.m.13 hükümleri uyarınca Bakan ayrıca;

- Sigorta şirketlerinde şirketin faaliyette bulunduğu sigorta branşlarından, reasürans şirketlerinde ise sigorta gruplarından birine veya tamamına ait sigorta portföyünü teminat ve karşılıkları ile birlikte başka şirket veya şirketlere devretmeye, devralacak şirket bulunmadığı takdirde ise devredilecek portföyün tasfiyesine yönelik her türlü tedbiri almaya,
- Branşlar itibarıyla sigorta portföyünü sınırlandırmaya,
- Yönetim veya denetim kurulu üyelerinden bir kısmını veya tamamını görevden alarak³⁰⁷ ya da bu kurullardaki mevcut üye sayısını artırarak bu kurullara üye atamaya

³⁰⁶ SK.m.20/1-e hükmünde yer alan bu düzenleme geniş biçimde yorumlanarak Bakan' ın yetkilerini genişletebileceği düşüncesiyle eleştirilmektedir. KENDER, HSH, s.60.

³⁰⁷ SK.m.20/6 uyarınca şirket yönetim ve denetim kurulu üyeleri şirkete ait doğmuş veya doğacak kamu borçlarından, sosyal güvenlik kuruluşlarına olan borçlarından ve şirketin diğer mali yükümlülüklerinden

veya sigorta veya reasürans şirketinin yönetiminin kayyıma devredilmesini talep etmeye,

- Mali bünyenin güçlendirilmesine yönelik benzeri diğer tedbirleri almaya yetkilidir³⁰⁸.

Mülga SMK' dan farklı olarak Sigortacılık Kanununda ve ilgili yönetmelikte Bakanın yetkileri genişletilmiştir.

SK.m.20/3 ve MBY.m.13 hükümleri uyarınca yukarıda sayılan tedbirlerin uygulanmaması veya uygulanamayacağının anlaşılması, sigorta veya reasürans şirketinin ödemelerini tatil etmesi, sigortalılara olan yükümlülüklerini yerine getirememesi veya şirket özkaynaklarının minimum garanti fonunun altına düşmesi halinde, Bakan sigorta veya reasürans şirketinin tüm branşlarda veya ilgili branşlarda yeni sigorta sözleşmesi akdetme ve temdit yetkisini kaldırmaya, ruhsatlarını iptal³⁰⁹ ve varlıklarını bloke etmeye yetkilidir.

Mülga SMK.m.20 hükmünde şirketlerin mali bünyelerinin düzeltilmesi için alınacak düzeltme tedbirleri iki dereceli olarak düzenlenmekteydi. Birinci derecede öngörülen tedbirler yarar sağlamazsa ikinci derecedeki tedbirlere başvurulmaktaydı. Görüldüğü üzere SK.m.20 ve MBY.m.13 hükümleri ile bu iki dereceli tedbir alınması düzenlemesi korunmaktadır.

Mali bünyenin zayıflaması halinde alınacak tedbirlere ilişkin iki husus eleştirilebilir niteliktedir. Şöyle ki;

Öncelikle şirketin faaliyetine son vermesine neden olacak ruhsat iptali düzenlemesinin bir düzeltme tedbiri olarak düzenlenmesi eleştirilebilir. Düzeltme tedbirlerinden bir sonuç alınamadığı takdirde son çare olarak devreye girecek olan ruhsat iptalinin düzeltme tedbiri olarak değerlendirilmesi yerinde bir düzenleme değildir.

Bunun yanı sıra düzeltme tedbirlerinin, Sigortacılık Kanunu' nda iki dereceli olarak öngörülmeleri sebebiyle mali bünyesi bozulmuş şirkete müdahalede gecikmelere neden olarak sigortalıları zarara uğratabileceği ihtimali eleştiri konusudur. Örneğin

sorumlu tutulmamaktadır. Bu hüküm, SK' nın geçici 4. maddesi 1. fıkrası uyarınca mülga SMK uyarınca atanmış kişiler ile bu kişiler hakkında açılmış davalar ve takipler için de geçerlidir.

³⁰⁸ SK.m.20/2-ç hükmünde yer alan bu düzenleme geniş biçimde yorumlanarak Bakan' ın yetkilerini genişletebileceği düşüncesiyle eleştirilmektedir. KENDER, HSH, s.60.

³⁰⁹ SK.m.20/3 hükmü ile mülga SMK' da kaldırılan ruhsat iptali müeyyidesi geri getirilmiştir.

poliçe düzenleme yetkisi kaldırılarak iflas sürecine giren sigorta şirketleri nezdinde poliçesi olan sigortalılar zarar görmektedir. Bu durumda, sigorta şirketlerine kuruluş ve faaliyet izni verilirken yeteri kadar denetim yapılmadığı; yapılan yıllık denetimlerde mali bünyesi zayıfladığı tespit edilen şirketler için gerekli tedbirlerin zamanında alınmadığı; bunun sonucunda mali açıdan kötü duruma düşen şirketler için düzeltme imkanı kalmadığı bir zamanda müdahale edildiği; doğal olarak geç gelen müdahalenin şirketin mali bünyesinin kuvvetlendirilmesine yetmediği gerekçesiyle Hazine Müsteşarlığı sorumlu tutulmaktadır³¹⁰. Ancak alınacak tedbirlerin iki dereceli olması ve öncelikle birinci derecedeki tedbirlerin alınması zorunluluğu nedenleriyle zorunlu olarak gecikmelerin olabileceği bunun yanı sıra tedbirler alınırken kamu yararının gözetilmesi ilkesi uyarınca sigortacılık sektörünün en az şekilde zedeleneceği tedbirlerin alınması gerektiğinden bu durum bazı kişisel zararlara yol açabilecektir. Burada önemli olan düzeltme tedbirleri uygulanırken her vakanın kendine has özellikleri dikkate alınarak durumun yorumlanması ve en doğru zamanda en uygun tedbirin çözüm olarak alınmasıdır. Düzeltme tedbirlerinin alınmasında son derece dikkatli ve sonuca ulaşma bakımından gerektiği ölçüde seri davranılması gerekmektedir. Zira en ufak mali bünye zayıflaması halinde ilgili sigorta şirketinin faaliyetine son verecek şekilde yorum yapmak sigortalılara, sigortacılık sektörüne ve ülke ekonomisine zarar verecektir.

SK.m.20/1-b ve MBY.m.12/1-b hükümlerinde sayılan halde ve SK.m.20/1' deki tedbirlerin işlevsel olmadığı veya olamayacağının anlaşıldığı hallerde gündeme gelen SK.m.20/2-ç ve MBY.m.13/1-i hükümlerinde sayılan halde idare takdir yetkisine sahiptir. Bu düzeltme tedbirleri hususunda idareye takdir yetkisi verilmiş olması keyfî davranılacağı anlamına gelmemektedir. İdare gerek sigortalıların gerek ilgili sigorta şirketlerinin gerekse de sigorta sektörünün ortak menfaatine uygun olan, kamu düzeni ve yararının gerektirdiği seçeneği vaka bazında değerlendirecek ve en doğru seçeneği gündeme getirecektir³¹¹.

İdare, takdir yetkisi kapsamında yaptığı tercihini hukuka, kamu düzenine, kamu yararına aykırı kullanır ve bu aykırılık bir zarar doğurduğu takdirde idarenin sorumluluğu kaçınılmazdır. Ancak idarenin takdir yetkisinin olduğu her vakada zarar

³¹⁰ BAVBEK, s.4.

³¹¹ REVA, s.97.

gören birilerinin olma ihtimali her zaman söz konusu olmakla birlikte bu durum idarenin her zaman sorumlu olacağı anlamına gelmez³¹².

AB mevzuatında düzeltme tedbirleri 73/239/EEC.m.20 hükmüyle düzenlenmektedir. Anılan hüküm uyarınca;

Yükümlülük karşılama yeterliliği direktifin 16/3 hükmünde belirtilen asgari rakamın altına düşen sigorta şirketlerinin mali durumunu iyileştirmek amacıyla, ev sahibi üye devletin yetkili makamları sağlam bir mali durum elde etmeye ilişkin bir iyileştirme planının onaylarına sunulmasını isteyecektir.

İstisnai durumlarda, yetkili makam şirketin mali durumunun daha bozulacağı kanaatine varırsa, şirketin malvarlığı üzerinde serbestçe tasarruf etmesini sınırlandırabilir veya yasaklayabilir. Yetkili makam, sigorta şirketinin ülkelerinde sigortacılık faaliyeti sürdürdüğü diğer üye devletlerin yetkili makamlarına tedbirlerin alındığını ve alınacağını ve de talep üzerine onların da aynı tedbirleri almalarını bildirecektir.

Yükümlülük karşılama yeterliliği direktifin 17. hükmünde belirtilen garanti fonunun altına düşerse ev sahibi üye devletin yetkili makamları sigorta şirketinin kısa süreli bir mali projeyi onaylarına sunmasını isteyecektir. Ayrıca şirketin malvarlığı üzerinde serbestçe tasarruf etmesini sınırlandırabilir veya yasaklayabilir. Yetkili makam, sigorta şirketinin ülkelerinde sigortacılık faaliyeti sürdürdüğü diğer üye devletlerin yetkili makamlarına tedbirlerin alındığını ve alınacağını ve de talep üzerine onların da aynı tedbirleri almalarını bildirecektir.

Yetkili makamlar ilk üç hükümde belirtilen hallerde sigortalıların menfaatlerini korumak ve güvence altına almak için gereken bütün ilave tedbirleri alabilir.

Her üye devlet, sigorta şirketinin tedbirlerle himaye altına alınan malvarlığını belirleyecek ev sahibi üye devletinde meydana gelen ilk üç hükümde belirtilen hallerde talep üzerine, sigorta şirketinin kendi ülkesindeki malvarlığı üzerinde serbestçe tasarruf etme yetkisini yasaklayabilmek için kendi iç hukukuna uygun gerekli tedbirleri alacaktır.

³¹² Danıştay 8. Dairesi' nin 10.10.1991 Tarih, 1991/785 E., 1991/1587 K. sayılı kararı . REVA, s.99.

C. Tarife / Genel Şartların Denetimi

a. Tarifelerin Denetimi

Sigorta denetim makamı sigorta şirketlerinin faaliyette bulundukları branşlarda sigorta genel şartları ile tarifelerinin ihtiyaçlara ve kanuni esaslara uygun şekilde düzenlenmesini ve bunların kullanılmasını sağlamak ile yükümlüdür³¹³. Bu yükümlülüğün temelinde sigorta şirketlerine karşı daha zayıf durumda olan sigortalıların korunması düşüncesi yattığından, özellikle genel şartlar açısından bunların hazırlanması görevi denetim makamına verilmiştir.

Tarife ve genel şartlar Sigortacılık Kanunu' nun 11 ve 12. maddelerinde düzenlenmektedir.

“Tarifeler” başlıklı SK.m.12/1 hükmü³¹⁴ uyarınca;

Sigorta tarifeleri sigortacılık esasına ve genel kabul görmüş aktüeryal tekniklere uygun olarak sigorta şirketleri tarafından serbestçe belirlenir. Sigortacılık Kanunu ve diğer kanunlarda öngörülen zorunlu sigortaların teminat tutarları ile tarife ve talimatları Bakan tarafından tespit olunur ve Resmi Gazete’ de yayımlanır.

SK.m.12/1 hükmü ile tarifelerde kural olarak serbesti getirilmiştir ancak anılan hükümde öngörülen tarife serbestisi, tarifesizlik veya her sigorta şirketinin arzu ettiği prim fiyatlandırmasını uygulaması anlamına gelmemektedir³¹⁵. Tarife serbestisinin beraberinde getirdiği serbest rekabet, sigortacılığın genel prensip ve müspet kurallarını göz ardı ederek, herkesin her şeyi istediği şart ve fiyattan satması demek değildir.

Sigorta şirketleri, özellik arzeden sigorta konuları dışında uygulayacakları tarifelerini tespit etmek ve müşterilerinin emrine hazır tutmak zorundadır.

Tarifeler çeşitli sigorta türlerine ne oranlarda teminat verileceği ve sigorta primlerinin ne tutarda olacağını gösteren uygulaması zorunlu düzenlemelerdir. Büyük adetler kanunu ve ihtimaller hesabına göre yapılan prim paylaşırması sigorta tarifeleri ile tespit edilir³¹⁶.

³¹³ KARAYALÇIN, Risk, s.61; KENDER, HSH, s.61; SOMUNCU, s.5.

³¹⁴SK.m.12 hükmü ile, SMK.m.26’ dan farklı olarak sadece tarifeler düzenlenmiştir. Prim kavramı maddenin başlığından ve içeriğinden çıkarılmıştır.

³¹⁵ EKENER, s.88.; KARAYALÇIN, Risk, s.61; ÖZER KABUKÇUOĞLU, Hukuki Yapı, s.25; SOMUNCU, s.5; TAŞBAŞI, Devlet Denetimi, s.76; TAŞKIRAN, s.1.

³¹⁶ ARSEVEN, s.35.

Bakan, gerek görülen hallerde hayat, bir yıldan uzun süreli ferdi kaza, sağlık, hastalık ve ihtiyari deprem sigortaları tarifeleri ile prim, formül ve cetvellerinin uygulamaya konulabilmesini Müsteşarlığın onayına tabi kılabilir veya özel kanunlardaki hükümler saklı kalmak kaydıyla gerekli görülen hallerde, tespit ve ilan ettiği aracılık komisyonlarını, tasdike tabi kıldığı veya tespit ettiği her türlü tarifeyi serbest bırakabilir. Mali bünyesi güçlü sigorta şirketlerinin tüketiciye en iyi şartlarda en uygun teminatı verebilmesi için tarifelerde tam serbestiye gidilmesi amaçlanmaktadır³¹⁷.

SK.m.35/13 uyarınca tarifeleri Müsteşarlığın onayı olmaksızın uygulayanlar beş yüz günden az olmamak üzere; Müsteşarlığın tespit ve ilan ettiği aracılık komisyonları dışında komisyon verenler üç yüz günden az olmamak üzere; bu komisyonları alanlar ise yüz günden az olmamak üzere adli para cezası ile cezalandırılır.

b. Genel Şartların Denetimi

Sigorta genel şartları, sigortacılığın ekonomik işlevi dolayısıyla sigortalıların korunması bakımından devletin kontrolüne tabi tutulmaktadır. Sigortacılık Kanunu' nun "Sigorta Sözleşmeleri" başlıklı 11. maddesi uyarınca sigorta sözleşmelerinin içeriği Müsteşarlık tarafından onaylanan ve sigorta şirketlerince aynı şekilde uygulanacak olan genel şartlara uygun olarak düzenlenir.

Sigorta sözleşmeleri Müsteşarlıkça onaylanan genel şartlara uygun olarak yapılır. Sigorta poliçeleri, genel şartları kapsayacak şekilde düzenlenir. SK.m.11./1' de yer alan düzenleme ile sigorta şirketlerinin genel şartlar dışında işlem yapamaması amaçlanmaktadır. Bu düzenlemenin nedeni sigorta şirketlerinin sigortalıları zarar sokacak biçimde bir takım şartları sözleşmeye koymalarını engellemektir³¹⁸.

Sigorta genel şartları, sigorta poliçesinin arkasında yazılı olan ve her sigorta dalı için ayrı ayrı düzenlenerek sigorta denetim makamının tasdikinden geçen sigorta sözleşmesi şartlarıdır³¹⁹. Sigorta genel koşulları; tek tek rizikolar ve sözleşmeler göz önüne alınmaksızın önceden belirlenen, gelecekte belli bir sigorta dalında yapılacak tüm sözleşmelerin içeriğine girmek (temel oluşturmak) üzere poliçelerde bulunan, genellikle

³¹⁷ SOMUNCU, s.5.

³¹⁸ BARTU, s.55.

³¹⁹ KENDER, HSH, s.25.

basılı ve yazılı kayıtlardır³²⁰. Genel şartlar her sigorta dalı için ayrı ayrı düzenlendiklerinden birbirinden farklı olarak ama her münferit sigorta dalı için genel ve yeknesak nitelikte düzenlenirler³²¹. Genel şartların içeriğinde öncelikle her dalda yapılacak tüm sözleşmeler için geçerli kayıtlar, tamamlayıcı nitelikte olmak üzere de ait olduğu sigorta dalının özelliklerine ilişkin kayıtlar bulunur³²².

Genel şartlar sigortacı ile sigorta ettirene ait karşılıklı taahhütlerin bir bütün teşkil edecek biçimde yazıldıkları metindir. Poliçe genel şartları sigorta sözleşmesinin temel şartları olup, sözleşmeyi düzenleyen kanun hükümleri gibidirler³²³. Genel şartlar kanunun emredici hükümlerinden sonra fakat yorumlayıcı hükümlerinden önce gelen ve bütün sigorta şirketleri tarafından uyulması gereken sözleşme şartlarıdır³²⁴.

Sigorta sözleşmelerinde kullanılan sigorta genel şartları sözleşme hukukunda genel işlem şartları olarak adlandırılan ve sözleşmenin daha güçlü tarafınca hazırlanan sözleşme şartlarıdır. Genel işlem şartları bir tarafın üçüncü kişilerle yapmayı tasarladığı aynı türden ve çok sayıda sözleşmenin içeriğini oluşturmak üzere önceden saptayıp, hazırladığı ve sözleşmenin kurulması sırasında diğer tarafa sunduğu genellikle basılı ve yazılı olan kayıtlardır³²⁵. Genel işlem şartlarının ortak özellikleri tek yanlı belirlenmiş olma, soyut ve genel olmalarıdır³²⁶. Sigorta genel şartları, soyut olmaları ve tek yanlı belirlenmeleri nedeniyle günümüzde genel işlem şartları olarak kabul edilmektedir³²⁷. Sigorta genel şartları Sigorta Denetleme Kurulu tarafından gözden geçirilip onaylanması şeklinde gerçekleşen bir idari denetimden geçmesi ve TTK.m.1264 hükmü ile emredici hükümlerle sınırlanması yönünden diğer genel işlem şartlarından ayrılır³²⁸.

Türk Hukukunda genel işlem şartlarının idari denetimi ile ilgili bir denetim mekanizması bulunmamakla birlikte bunu tek istisnasını sigorta genel şartları teşkil etmektedir. TTK.m.1266/2 hükmü, genel şartların sigorta poliçesine ek olarak, Ticaret Bakanlığı tarafından onaylanmış ve zahmetsizce okunacak şekilde bastırılmış olması

³²⁰ BAHTİYAR, Genel Koşullar, s.151.

³²¹ KENDER, Sigorta Mukavelesi, s.41-57; KUBİLAY, ÖŞH, s.22.

³²² KENDER, Sigorta Mukavelesi, s.52.

³²³ GÜVEL/GÜVEL ÖNDAŞ, s.82; KENDER, Sigorta Mukavelesi, s.51.

³²⁴ ARSEVEN, s.32.; ULAŞ, s.52-53.

³²⁵ BAHTİYAR, Tüketicilerin Korunması, s.102, dn.8; ZEVLİLİLER/AYDOĞDU, s.159.

³²⁶ BAHTİYAR, Tüketicilerin Korunması, s.103.

³²⁷ BAHTİYAR, Genel Koşullar, s.151; KAYIHAN, s.217; MEMİŞ, Genel Şartlar, s.124.

³²⁸ MEMİŞ, Genel Şartlar, s.123-124.

zorunluluğunu aramaktadır. Bakanlık tarafından yapılan bu idari denetimin sonucu onama, red veya değişiklik olabilir. TTK' nın bu hükmü yürürlükte olmasına rağmen denetim makamı açısından değişikliğe uğramıştır³²⁹. Onay makamı açısından TTK.m.1266/2 ile SK.m.11 hükümleri arasında bir farklılık söz konusudur. SK.m.11/1 uyarınca onay makamı Müsteşarlık iken, TTK.m.1266/2 uyarınca bu makam Bakanlıktır. Bu bağlamda TTK.m.1266/2 hükmünün SK.m.11 hükmüyle uyumlu hale getirilerek yeniden düzenlenmesi gerekmektedir.

Sigorta genel şartlarının resmi bir makam tarafından onaylanması onun hukuka uygun olduğu ve yoruma muhtaç olmadığı anlamına gelmemektedir³³⁰. Bu nedenle yapılan denetim sonucunda kullanılan genel şartlar ayrıca hakimın hukuka uygunluk denetimine de tabidir. Mahkeme yargısal denetimi gerçekleştirirken özellikle Sigortacılık Kanunu, TTK' nın sigorta kitabında bulunan hükümlerini, bunlar içinde de emredici olanları bunun yanı sıra BK.m.19 ve 20 hükümlerini dikkate alacaktır.

SK.m.34/2-f uyarınca SK.m.11' de öngörülen genel şart düzenlemelerine aykırı davranılması halinde on bin YTL idari para cezası Müsteşarlık tarafından uygulanır.

AB mevzuatında genel şartların denetlenmesi hususu 92/49/EEC sayılı direktifin 29. maddesinde ve 88/357/EEC sayılı direktifin 5. maddesinde düzenlenmektedir.

92/49/EEC.m.29/1 uyarınca üye devletler sigorta genel ve özel şartlarının, tarifelerin, formların, sigortalılarla yapılan işlemlerde kullanılması düşünülen diğer basılı belgelerin önceden izne bağlanmasını veya sistematik bir şekilde yetkili makamlara gönderilmesine ilişkin şartlar benimseyemezler. Üye devletler sigorta sözleşmelerine ilişkin iç hukukla uyumun teyidi amacıyla genel şartların ve diğer belgelerin sistematik olmayan bildirimini talep edebilir ve bu talep şirketin faaliyetine devam etmesinin bir ön koşulunu teşkil etmez³³¹.

92/49/EEC.m.29/2 uyarınca üye devletler genel fiyat kontrol sisteminin bir parçası olması hali haricinde, prim tarifelerindeki artışların bildirilmesi veya izne tabi tutulmasını teklif edemez.

³²⁹ BAHTIYAR, Genel Koşullar, s.157; GÜVEL/GÜVEL ÖNDAŞ; s.83.

³³⁰ KENDER, HSH, s.122; MEMİŞ, Genel Şartlar, s.128.

³³¹ ELLIS, s.71; FAULL/NIKPAY, s.1344; VAN EMPEL, s.96.

Anılan hüküm ile sigorta genel şartları, tarifeler, basılı formlar gibi sigorta sözleşmesi ile doğrudan ilgili belgelerde denetim makamlarına kısıtlama getirerek, devletin piyasa mekanizmasına müdahale etmesi ortadan kaldırmış denilebilir³³².

92/49/EEC.m.29 hükmü rekabet hukuku açısından önem arz etmektedir.

88/357/EEC.m.5 hükmü ile büyük/olağan riziko ayrımı yapılmış ve olağan rizikolarla ilgili olarak üye devletlere düzenleme yetkisi tanınırken, büyük rizikolara ilişkin sigorta genel şartları hususunda üye devletlerin kural koyamayacağı düzenlemesi getirilmiştir.

D. Zorunlu Sigortaların Denetimi

SK.m.13/1 hükmü uyarınca Bakanlar Kurulu, kamu yararı açısından gerekli gördüğü hallerde zorunlu sigortalar ihdas edebilir. Mülga SMK' da zorunlu sorumluluk sigortalarından söz edilirken, Sigortacılık Kanunu' nda zorunlu sigorta kavramı yer almaktadır ki böylelikle zarar sigortalarının da zorunlu hale gelebilmesi ihtimali doğabilecektir³³³. SK.m.13/2 hükmü ile zorunlu sigorta denetimi getirilmiştir.

Sigorta şirketleri kural olarak faaliyet gösterdiği sigorta branşlarının kapsamında bulunan zorunlu sigortaları yapmaktan kaçınamaz. Sigorta şirketleri ancak,

- SK.m.20/2-b uyarınca Bakan tarafından sigorta portföyü sınırlandırılmışsa,
- SK.m.20/3 uyarınca, SK.m.20 ile öngörülen tedbirlerin uygulanmaması veya uygulanamayacağının anlaşılması, sigorta veya reasürans şirketinin ödemelerini tatil etmesi, sigortalılara olan yükümlülüklerini yerine getirememesi veya şirket özkaynaklarının minimum garanti fonunun altına düşmesi halinde, Bakan tarafından şirketin tüm branşlarda veya ilgili branşlarda yeni sigorta sözleşmesi akdetme ve temdit yetkisi kaldırılmışsa, ruhsatları iptal ve varlıkları bloke edilmişse zorunlu sigortaları yapmaktan kaçınabilir.

Yukarıda belirtilen istisnai durumlar haricinde SK.m.13/1 hükmüyle getirilen zorunlu sigortaları yapma yükümlülüğünü yerine getirmeyen sigorta şirketleri SK.m.35/14 uyarınca beş yüz günden az olmamak üzere adli para cezası ile cezalandırılır.

³³² PAUL/CROLY, s.83.

³³³ SOMUNCU, s.5.

Müsteşarlık, zorunlu sigortalara konu teşkil eden menfaatler üzerinde yapacakları iş ve işlemler nedeniyle, ilgili kurum ve kuruluşların görüşlerini alarak zorunlu sigorta denetimi yapabilecekleri belirlemeye yetkilidir.

Bir faaliyetin icrası ya da bir şeyin kullanılması için izin veya ruhsat vermeye veya bunları denetlemeye yetkili merciler ile yukarıda belirtilen ilgili kurum ve kuruluşlar; yürütecekleri iş ve işlemlerde, yapılması zorunlu sigortalının geçerli teminat tutarları dahilinde yaptırılıp yaptırılmadığını araştırmakla yükümlüdür. Bu kurum ve kuruluşlar ile izin veya ruhsat vermeye ve denetlemeye yetkili merciler tarafından geçerli teminat tutarında sigorta yapılmamış olduğunun tespiti halinde işlem yapılmaz. Geçerli teminat alınana kadar sigortalının zorunlu sigortaya konu teşkil eden faaliyeti yetkili merciler tarafından durdurulur.

SK.m.13 uyarınca ihdas edilen zorunlu sigortalara³³⁴ ilişkin olarak SK.m.14 uyarınca belli koşulların oluşması halinde³³⁵ ortaya çıkan zararların bu zorunlu sigortalılarla saptanan geçerli teminat miktarlarına kadar karşılanması amacıyla GHY.m.4/1 uyarınca Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği nezdinde tüzel kişiliği haiz güvence hesabı oluşturulur. Sigortalıların daha etkin bir şekilde korunabilmesini sağlamak amacıyla Sigortacılık Kanun' u ile garanti hesabının kapsamı genişletilerek güvence hesabı oluşturulması öngörülmüştür³³⁶. Güvence hesabı ile, bazı sigorta türlerinin zorunlu hale getirilmiş olmasına duyulan güvenin zedelenmemesi

³³⁴ 13.10.1983 tarih ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu ve 10.07.2003 tarih ve 4925 sayılı Karayolu Taşıma Kanunu ile ihdas edilen zorunlu sorumluluk sigortalıları ile mülga 21.12.1959 tarihli ve 7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanunu çerçevesinde ihdas edilen zorunlu sigortalılar da hükme konu teşkil eder.

³³⁵ SK.m.14/2 ve GHY.m.9 hükümleri uyarınca güvence hesabına;

- Sigortalının tespit edilememesi durumunda kişiye gelen bedensel zararlar için,
- Rizikonun meydana geldiği tarihte geçerli olan teminat tutarları dahilinde sigortasını yaptırmamış olanların neden olduğu bedensel zararlar için,
- Sigorta şirketinin mali bünye zaafiyeti nedeniyle sürekli olarak bütün branşlarda ruhsatlarının iptal edilmesi ya da iflası halinde ödemekle yükümlü olduğu maddi ve bedensel zararlar için,
- Çalınmış veya gasp edilmiş bir aracın karıştığı kazada, Karayolları Trafik Kanunu uyarınca işletenin sorumlu tutulmadığı hallerde, kişiye gelen bedensel zararlar için,
- Yeşil Kart Sigortası uygulamaları için faaliyet gösteren Türkiye Motorlu Taşıt Bürosunca yapılacak ödemeler için başvurulabilir.

Bakanlar Kurulu, gerekli görülen hallerde, eşyaya gelecek zararların kısmen veya tamamen Hesaptan karşılanmasına karar vermeye yetkilidir.

³³⁶ SK.m.14 hükmü ile mülga SMK' da yer almayan, tamamen yeni bir düzenleme olan güvence hesabı getirilmiştir.

için, herhangi bir zararın doğması halinde bu zararın belirli kurallar dahilinde karşılanabilmesi amaçlanmaktadır³³⁷.

Güvence hesabı, Birlik nezdinde oluşturulacak yönetim komitesi tarafından yönetilir ve komite hesapla ilgili iş ve işlemlerden sorumludur.

Güvence hesabının gelir ve giderleri ile diğer işlemleri GHY.m.7 uyarınca her yıl Müsteşarlık tarafından denetlenir.

SK.m.14/3 ve GHY.m.8 hükümleri uyarınca güvence hesabının gelirleri zorunlu sigortalar için tahsil edilen toplam safi primlerin %1' i oranında sigorta şirketleri tarafından ödenecek katılma payları, sigorta şirketlerinin her yıl yeşil kart sigortaları için tahsil ettikleri toplam safi primlerin % 0.5' i oranındaki katılma payları, zorunlu sigorta yaptıran sigorta ettirenlerden alınan safi primlerin %2' si oranında tahsil edilecek katılma payları, yeşil kart sigortası³³⁸ yaptıranların safi primlerinin % 0.5' i oranında sigorta şirketine ayrıca ödeyecekleri katılma payları, rücu yoluyla sağlanan kaynaklar, yatırım gelirleri, diğer gelirlerden oluşur. Bakan, bu oranları % 0.5 kadar indirmeye veya tekrar kanuni sınırlarına kadar yükseltmeye yetkilidir.

Sigorta şirketleri kendileri tarafından ödenmesi gereken bir takvim yılına ilişkin katılma paylarını takip eden yılın Şubat ayı sonuna kadar; sigorta ettirenlerden tahsil edilen katılma paylarını ise tahsil edildikleri ayı takip eden ayın sonuna kadar hesaba yatırmak zorundadır.

Sigorta şirketleri bu yükümlülüklerini yerine getirmediği takdirde SK.m.34/2-g uyarınca Müsteşarlık tarafından beş bin YTL idari para cezasına çarptırılır.

SK.m.14/5 uyarınca hesap kapsamındaki her zorunlu sigorta ve yeşil kart sigortası için ayrı hesap açılır ve bunların gelir ve giderleri bu hesaplarda izlenir. SK.m.14/6 uyarınca hesabın gelir ve giderleri ile işlemleri Müsteşarlık tarafından her yıl denetlenir.

³³⁷ SOMUNCU, s.5.

³³⁸ Yeşil Kart Sigortası GHY.m.3/1-ı hükmü uyarınca motorlu araçların zorunlu mali sorumluluk sigortasına dair Avrupa Sözleşmesi uyarınca düzenlenen sigortadır. Ağırlıklı olarak Avrupa ülkelerinin üye olduğu yeşil kart sistemi çerçevesinde, her ülke girişinde tekrar tekrar zorunlu trafik sigortası yaptırılması yerine ortak bir sigorta sistemi oluşturularak kara taşıtları ile seyahat edeceklerin kendi ülkelerinden temin edecekleri bir sertifika ile tüm üye ülkelerde dolaşabilmelerine imkan sağlayan sigortadır. Uluslararası zorunlu trafik sigortası niteliğindeki Yeşil Kart Sigortası uygulamaları için faaliyet gösteren Türkiye Motorlu Taşıt Bürosu tarafından yapılacak ödemelerin karşılanabilmesi amaçlanmaktadır.

E. Sigortacılık Eğitim ve Organizasyonlarının Denetimi

SK.m.31/1 uyarınca Bakan, sigortacılıkla ilgili özellik taşıyan konular için gerekli sınavların tarafsız bir şekilde yapılması, yurt içi veya yurt dışı ya da uluslararası anlaşmalar çerçevesindeki eğitim taleplerinin karşılanması ve benzeri amaçlarla sigortacılık eğitim merkezi kurmaya yetkilidir. SK.m.31 hükmü mülga SMK’ da yer almayan yeni bir düzenlemedir. Sigortacılık eğitim ve organizasyonlarının denetimi hususu Birliğin yetkilerinden biri olarak TSRŞBÇEUYY’ de düzenleniyordu ancak SK.m.31 ile bağımsız bir hüküm haline getirilmiştir.

Sigortacılık eğitim merkezinin giderleri, sigortacılık alanında faaliyet gösteren meslek kuruluşlarının katkılarında, merkezin hizmet vereceği ilgili kamu ve özel sektör kuruluşlarından ve bağışlardan yönetmelikle belirlenecek esaslar çerçevesinde karşılanır.

Sigortacılık eğitim merkezince yerine getirilecek eğitim faaliyetleri, Özel Öğretim Kurumları Kanunu’ na tabi değildir. Sigortacılık eğitim merkezine ilişkin hususlar yönetmelikle düzenlenir.

SK.m.31/2 uyarınca dernek, federasyon ve birlik gibi belirli bir kanuna tabi olarak kurulan kuruluşlar hariç olmak üzere sigortacılık ve reasürans uygulamaları ile ilgili olarak organizasyonlar oluşturulması Bakanın iznine tabidir. SK.m.35/26 uyarınca bu izni almadan sigortacılıkla ilgili organizasyon oluşturanlar üç yüz günden az olmamak üzere adli para cezası ile cezalandırılır.

§ V. HAYAT DIŞI SİGORTA ŞİRKETLERİNİN SONA ERMESİNDE DENETİMİ

Sigorta Şirketleri çeşitli nedenlerle³³⁹ faaliyetlerine son verebilir ve tasfiyeye girebilir. Şirketin sona ermesinden kasıt, kuruluş amacının tamamlanması ve kazanç getiren faaliyetlerinin kesilmesidir³⁴⁰.

Sigorta Şirketlerinin sona ermesi ve tasfiyesi süreci, sigortalıların korunması bakımından devlet denetimine tabidir. Denetim hukuku sigorta Şirketlerinin devamlılığını sağlamaya ve mümkün olduğunca tasfiyeye girmesine engel olmayı amaçlamakla birlikte, durumu düzeltilemeyecek Şirketlerin sona erdirilmesi hallerinde kanun hükümlerine uyulması ve sigortalıların korunması için sıkı bir denetim getirilmesi istenmektedir.

Sigorta Şirketlerinin sona ermesine neden olan hallerde denetime ilişkin düzenlemeler SK.m.10 hükmünde yer almaktadır. SK.m.10; mülga SMK'dan (SMK.m.22, 23 ve 24) farklı olarak tasfiye, iflas, birleşme,devir, portföy devri

³³⁹ Ülkemizde sigorta Şirketleri esas itibarıyla anonim Şirket şeklinde olduklarından TTK' nın anonim Şirketlere dair hükümlerine göre çalışmalarına son verebilir. Anonim Şirketlerin sona erme sebepleri TTK.m.434, 435, 436 ve 437 hükümlerinde düzenlenmektedir.

- Anonim Şirketlerin genel olarak sona erme sebeplerini düzenleyen TTK.m.434 hükmü uyarınca anonim Şirketler Şu sebeplerden biri ile münfesiş olur;

1. Akdolundukları müddetin sona ermesi;
2. Şirket maksadının husulü veya husulünün imkansızlığı;
3. Şirket sermayesinin 324. madde gereğince üçte ikisinin kaybı
4. Pay sahiplerinin beş kişiden aőağıya düşmesi;
5. Şirket alacaklılarının 436. maddeye göre talepte bulunması;
6. Esas sözleşmede öngörülen bir sona erme sebebinin gerçekleşmesi;
7. Şirketin diğer bir Şirketle birleşmesi;
8. Şirketin iflasına karar verilmiş olması;

9. (Değişik: 16/6/1989 - 3585/5 md.) 388. maddenin ikinci ve dördüncü fıkralarına³³⁹ uygun olarak umumi heyetçe feshe karar verilmiş olmasıdır.

- "Pay Sahipleri Sayısının Düşmesi veya Organların Eksikliği" başlıklı TTK.m.435 uyarınca Şirketin tescilinden sonra hakiki pay sahiplerinin sayısı beşten aőağıya düşer veya Şirketin kanunen lüzumlu organlarından biri mevcut olmaz yahut umumi heyet toplanamazsa, pay sahiplerinden veya Şirket alacaklılarından birinin yahut Ticaret Vekaletinin talebi üzerine, mahkeme Şirketin durumunu kanuna uygun hale ifrağ için münasip bir müddet tayin eder ve buna rağmen durum düzeltilmezse Şirketin feshine karar verir. Davanın açılmasını müteakip mahkeme, taraflardan birinin talebi üzerine lüzumlu tedbirleri alabilir.

- "Esas Sermayenin Üçte İkisinin Kaybı" başlıklı TTK.m.436 hükmü uyarınca Şirketin alacaklıları esas sermayenin üçte ikisini kaybeden Şirketin feshini dava edebilirler. Ancak davacının alacağına karşı muteber teminat gösterilmesi halinde fesih kararı verilmez.

- "İflas" başlıklı TTK.m.437 hükmü uyarınca, iflas halinde tasfiye iflas idaresi tarafından İcra ve İflas Kanunu hükümlerine göre yapılır. Şirket organları temsil salahiyetlerini ancak Şirketin iflas idaresi tarafından temsil edilmediği hususlar için muhafaza ederler.

³⁴⁰ KARAHAN, s.7.

hususlarına bunları tek bir başlık altında toplayarak yer vermiştir. Anılan düzenlemede bu işlemler Bakanın iznine tabi tutulmuştur.

1. SİGORTA ŞİRKETİNİN BİRLEŞME VE DEVRİNDE DENETİM

Birleşme, bir veya daha çok ticaret ortaklığının malvarlığının, tasfiye olunmaksızın, içlerinden birine veya yeni kurulan bir ortaklığa, kendiliğinden ve külli halefiyet yolu ile geçmesi; bu surette malvarlıklarının birleşmesi ve intikal eden malvarlığının karşılığı olarak, infisah eden ortaklığın ortaklarının, hesaplanan bir değiş tokuş ölçüsüne göre, bünyesinde birleşilen ortaklıkta, kendiliğinden ortaklık payı kazanmasıdır³⁴¹.

SK.m.10 ve SRŞKÇEY.m.21/1 hükümleri uyarınca bir sigorta şirketinin bir veya birkaç şirket ile birleşmesi veya aktif ve pasifleri ile başka bir şirkete devrolunması ticaret ve rekabet hukukuna ilişkin hükümler saklı kalmak kaydıyla Bakanın iznine tabidir. Bu hükme aykırı olarak yapılan birleşme ve devralmalar hükümsüzdür.

Sigorta şirketlerinin ülke ekonomisi açısından sahip oldukları önem ve ilgililer çevresinin genişliği, birleşmelerin denetlenmesi gereğinin de temele mantığını oluşturur. Birleşen ortaklıkların tüzel kişiliklerinin sona ermesi, alacaklılarının ve pay sahiplerinin haklarının korunmasını zorunlu kılar. Bu nedenle, birleşmelerin denetlenmesinde, şirket alacaklılarının, pay sahiplerinin, çalışanlarının ve hatta kamunun çıkarlarını gözetmek ve korumak amaçlanır³⁴².

Sigorta şirketinin birleşme ve devir işlemleri şirketler hukuku hükümlerine tabi olmaktadır. Denetim makamı buna sadece izin verecek ve hükümde öngörüldüğü şekilde duyuracaktır.

TTK, anonim şirketlerin birleşme işlem ve aşamalarını açıkça düzenlememektedir. TTK.m.451 ve 452 hükümlerindeki birleşme türleri ve ilkeleri değerlendirilmek suretiyle birleşme usulü belirlenebilir. Ayrıca genel hüküm niteliğindeki TTK.m.146 vd. hükümleri, anonim şirketlerin birleşmesi işlemleri açısından da uygulama alanı bulacaktır.

³⁴¹ TEKİNALP/POROY/ÇAMOĞLU, s.141.

³⁴² BAHTİYAR, Birleşme, s.88.

Devralma yoluyla birleşme, devralan ortaklık yönünden bir ana sözleşme değişikliği gerektirdiğinden (TTK.m.148), TTK.m.385 vd. ile gerekirse TTK.m.391 vd. hükümlerinde öngörülen usule uyulması zorunludur. Bu tür birleşme katılan ortaklık yönünden infisahla sonuçlanmaktadır. Buna karşılık yeni ortaklık kurma yoluyla birleşmede, TTK.m.452/2 uyarınca anonim şirket kuruluşuna ilişkin usule uyulması zorunludur³⁴³.

Devralma yoluyla birleşmede sırasıyla;

- Yönetim kurulları tarafından ön hazırlıklar yapılacak ve mahkeme tarafından bilirkişi incelemesi yaptırılacak,
- Birleşme sözleşmesi imzalanacak,
- Devralan ortaklığın ana sözleşme değişikliği tasarısı hazırlanacak ve gerekiyorsa Bakanlıktan izin alınacak,
- Birleşme genel kurullar tarafından karara bağlanacak,
- Birleşme kararı tescil ve ilan edilecektir.

Yeni ortaklık kurma yoluyla birleşmede sırasıyla;

- Yönetim kurulları tarafından ön hazırlıklar yapılacak ve mahkeme tarafından bilirkişi incelemesi yaptırılacak,
- Yeni anonim şirketin kuruluş hazırlıkları yapılacak,
- Birleşme sözleşmesi imzalanacak,
- Birleşme genel kurullar tarafından karara bağlanacak,
- Birleşme kararı tescil ve ilan edilecektir.

TTK' da öngörüldüğü şekilde gerçekleştirilen birleşme ve devir işlemlerine ilişkin olarak şirketler birleşme ve devir taleplerini SRŞKÇEY.m.21/2 hükmü uyarınca,

- Birleşme ve devre ilişkin şirketlerin ilgili organlarınca alınmış kararların tasdikli bir örneği,
- Şirketlerin ana sözleşmelerinin örnekleri.
- Birleşme ve devre ilişkin anlaşmanın tasdikli bir örneği.
- Birleşme ve devrin nedenleri ile bu işlemlerin mali ve hukuki sonuçlarını analiz eden ve birleşme veya devir sonrası oluşacak şirkete ilişkin iş planını içeren kapsamlı rapor ile birlikte Müsteşarlığa yapar.

³⁴³ BAHTİYAR, Birleşme, s.82-83.

SK.m.10/3 uyarınca birleşme ve devirler, Türkiye çapında dağıtımı yapılan ve tiraj bakımından ilk on sırada yer alan günlük gazetelerden ikisinde, birer hafta arayla en az ikişer defa yayımlanmak suretiyle duyurulur. Sigorta sözleşmeleri bir şirkete devrolunan ya da birleşen şirketlerle sigorta sözleşmesi akdetmiş olan kişiler; birleşme, veya devri öğrendikleri tarihten itibaren birleşme veya devir nedeniyle, üç ay içinde sözleşmelerini feshedebilir.

2. PORTFÖY DEVRİNDE DENETİM

Sigorta şirketleri için sigortalılarını zor duruma sokmadan faaliyetlerine son vermenin en kolay ve çabuk yolu portföyünü başka bir şirkete devretmeleridir.

Doktrinde portföy kavramı çeşitli şekillerde tanımlanmaktadır. Şöyle ki;

Portföy bir kişi veya şirketin menkul kıymetlerden oluşan sermayesinin tamamıdır³⁴⁴.

Portföy tahvil ve hisse senetleri başta olmak üzere çeşitli menkul değerlerden oluşan ve ayrı bir paket teşkil eden bir bütündür³⁴⁵.

Portföy işletilmek veya yönetilmek amacıyla biraraya getirilen sermaye piyasası araçlarıdır³⁴⁶.

Sigortacılıkta portföy, sigorta şirketinin sahip olduğu poliçelerin toplamını ifade etmektedir³⁴⁷.

Portföy devrinin anlamı bir şirketin taraf olduğu bütün sigorta sözleşmeleri veya bunların bir kısmında sözleşmeden doğan tüm hak yani alacak ve borçların başka bir sigorta şirketine devredilmesidir³⁴⁸.

Portföy devri ile devreden şirket sona erer, bütün hak ve borçları devralana geçer.

Bu işlemin hukuki şekli ise alacağın temlik ve borcun nakli kavramlarıdır ve Borçlar Kanunu'nda düzenlenmektedir. Portföy devri anlaşması BK.m.162' de düzenlenen alacağın temlik anlamında temlikname yerine geçmektedir.

³⁴⁴ KAPLAN, s.243.

³⁴⁵ TEKİNALP, s.101.

³⁴⁶ KARAKAŞ, s.6

³⁴⁷ KENDER, HSH, s.64; KENDER, Murakabe, s.101.

³⁴⁸ KENDER, HSH, s.48 ve 65.

Sigortacının “sigorta himayesi” veya “riziko taşıma” edimini içeren borcunun başka şirkete nakli de BK.m.173 uyarınca gerçekleşmektedir. BK.m.173 hükmü borcun nakli için alacaklının muvafakatı şartını aramaktadır. Sigortacının borcunun alacaklısı ise sigorta ettirendir.

Portföy devri, Sigortacılık Kanunu’ nda iki ayrı yerde, “Tasfiye, Birleşme, Devir, Portföy Devri ve İflas” başlıklı 10. maddesi ile “Ruhsat İptali” başlıklı 7. maddesinde ve SRŞKÇEY’ nin “Portföy Devri” başlıklı 22. maddesinde düzenlenmektedir. Portföy devri hususunun kanunda iki ayrı maddede karışık bir şekilde ve her bir hükümde ayrı makama yetki vererek düzenlenmesi kanun yapma usulüne aykırı olduğu; aynı nitelikteki kurumların bir arada ve kanun yapma usulüne uygun bir sistem içinde düzenlenmesi gerektiği gerekçesiyle eleştirilmektedir³⁴⁹.

SK.m.10 ve SRŞKÇEY.m.22 hükümleri uyarınca bir sigorta şirketinin bir veya birkaç şirket ile birleşmesi veya aktif ve pasifleri ile başka bir şirkete devrolunması, sigorta portföyünü teminat ve karşılıkları ile birlikte kısmen veya tamamen diğer bir şirkete devretmesi Bakan’ ın iznine tabidir. Şirketin taraf olduğu bütün sigorta sözleşmelerindeki sigorta ettirenlerin muvafakatlarının alınması zor olduğundan denetim kanunlarında sigortalıların hak ve menfaatlerinin koruyucusu olarak denetim makamının onayının alınması esası kabul edilmektedir. Genel hükümlere göre sigortalıların ayrı ayrı onayına ihtiyaç gösteren portföy devri işlemi, denetim makamının onayı ile sigortalılara sadece bildirilmek suretiyle yapılabilir. Denetim makamının onayının alınması sigortalıların onayı yerine geçmektedir. Bu durum denetim hukukunun sözleşme hukukuna bir müdahalesidir.

Bakan’ ın izni alınmaksızın gerçekleştirilen portföy devirleri hükümsüzdür. SK.m.34/2-e uyarınca bu iznin alınmaması halinde on iki bin YTL idari para cezası uygulanır.

Portföy devri anlaşmasının tarafları SRŞKÇEY.m.22/1 uyarınca sigorta şirketleri ve ilgili branşta ruhsatı olmak kaydıyla sigortacılık yapan başka kuruluşlardır. Bunun yanı sıra SRŞKÇEY.m.22/3 uyarınca portföy devri Türkiye’ de şube açmak suretiyle faaliyette bulunan yabancı sigorta ve reasürans şirketlerinin şubeleri arasında veya bu

³⁴⁹ KENDER, HSH, s.67.

şubelerle şirketler arasında ya da bu şubelerle ilgili branşta ruhsatı olmak kaydıyla sigortacılık yapan başka kuruluşlar arasında da gerçekleştirilebilir.

SRŞKÇEY.m.22/2 uyarınca şirketlerin portföy devri talepleri;

- Portföy devrine ilişkin şirketlerin ilgili organlarınca alınmış kararların tasdikli bir örneği,
- Şirketlerin ana sözleşmelerinin örnekleri,
- Portföy devrine ilişkin anlaşmanın tasdikli bir örneği,
- Portföy devri nedenleri ile bu işlemlerin mali ve hukuki sonuçlarını analiz eden ve birleşme veya devir sonrası oluşacak şirkete ilişkin iş planını içeren kapsamlı rapor ile birlikte Müsteşarlığa yapılır.

Bu belgelerin yanı sıra SRŞKÇEY.m.22/3 kapsamında gerçekleştirilen ve yabancılık unsuru içeren portföy devirlerinde portföyünü devredecek ve devralacak şubelerin merkezlerinin bulunduğu ülkeden konuyla ilgili alınacak kararın bir örneği de portföy devrine ilişkin izin talebine eklenir.

SRŞKÇEY.m.22/4 hükmü uyarınca portföy devrine ilişkin anlaşma sigortalıların hak ve menfaatlerine zarar veren hükümler taşıyamaz. Anılan hüküm uyarınca bu anlaşmada devredilecek sigorta poliçeleri ve bu poliçeler ile ilgili tüm hususlar; portföy ile devredilecek varlıklar ve özellikle portföyle ilgili karşılıklar, yatırım gelirleri, teminatların ve minimum garanti fonunun tabi olacağı hükümler açıkça belirtilir.

SK.m.10/3 uyarınca birleşme, devir ve portföy devirleri, Türkiye çapında dağıtımı yapılan ve tiraj bakımından ilk on sırada yer alan günlük gazetelerden ikisinde, birer hafta arayla en az ikişer defa yayımlanmak suretiyle duyurulur.

Sigorta sözleşmeleri devredilen portföyde yer almak kaydıyla portföyünü devreden veya bir şirkete devrolunan ya da birleşen şirketlerle sigorta sözleşmesi akdetmiş olan kişiler; birleşme, devir ya da portföy devrini öğrendikleri tarihten itibaren, devir, birleşme ya da portföy devri nedeniyle, üç ay içinde sözleşmelerini feshedebilir.

Avrupa Birliği sigorta mevzuatında portföy devri 92/49/EEC.m.12 hükmü ile düzenlenmektedir. 88/357/EC sayılı direktifin 11/2 ve 11/7 hükümlerinin kaldıran

92/49/EEC.m.12 hükmü önemli değişiklikler getirmekte ve tek pasaport sistemiyle uyumlu düzenlemeler içermektedir³⁵⁰.

92/49/EEC.m.12/2 uyarınca üye devletler, merkez ofisleri kendi sınırları içerisinde bulunan sigorta şirketlerinin, sözleşme portföylerinin tamamını veya bir kısmını AB içerisindeki başka bir ofise devretmeleri için gereken izni vermekle yükümlüdür. Bir şube sözleşme portföyünün tamamını veya bir kısmını devretmek istediği zaman bulunduğu üye devlet kurumlarına danışmalıdır. Devrin gerçekleşebilmesi için devri gerçekleştiren şirketin bağlı bulunduğu ev sahibi üye devletin yetkili mercilerinin izni gerekmektedir.

Anılan hüküm uyarınca devralan şirketin yükümlülük karşılama yeterliliğini tesis etmiş olması halinde üye devletler portföy devrine izin vermek durumundadır. Ancak bu süreçte devirden önce ilgili devletlerin yetkili makamları birbirlerine danışacak ve devre izin veren üye devletin yetkili makamları rizikoların bulunduğu üye devletin yetkili makamlarının onayını aldıktan sonra bu izni verecektir.

92/49/EEC.m.12/3 uyarınca bir şube yerleşme ya da hizmet sunma serbestisi altında akdedilmiş sözleşme portföyünün tamamını ya da bir bölümünü devretmeyi önerdiğinde şubenin bulunduğu üye devlete danışılacaktır.

92/49/EEC.m.12/4 uyarınca 2 ve 3. fıkralarda belirtilen durumlarda devreden şirketin ev sahibi olan üye devletin yetkili makamları rizikoların bulunduğu üye devletlerin yetkili makamlarının onayını aldıktan sonra devre izin verecektir.

92/49/EEC.m.12/5 uyarınca kendilerine danışılan üye devletlerin yetkili makamları, talebi aldıkları tarihten itibaren üç ay içinde, devri gerçekleştiren şirketin ev sahibi üye devletinin yetkili makamlarına izin verecek ya da fikirlerini beyan edecektir. Bu üç aylık süre içinde kendisine danışılan yetkili makamlardan herhangi bir cevap gelmediği takdirde bu durum olumlu karar veya zımni kabul olarak değerlendirilir.

92/49/EEC.m.12/6 uyarınca bu hükme uygun olarak gerçekleştirilen devir işlemi, rizikoların bulunduğu üye devletin iç hukukuna göre yayınlanacaktır. Portföy devirleri poliçe sahipleri, sigortalılar ve devredilen sözleşmelerden doğan hak ve borçlara sahip diğer kişiler hakkında doğrudan geçerli olacaktır.

³⁵⁰ PAUL/CROLY, s.57.

Bu hüküm üye devletlerin poliçe sahiplerine devirden belirli bir süre sonra sözleşmeleri fesih seçeneği verme hakkını etkilemeyecektir.

3. RUHSAT İPTALİNDE DENETİM

Sigorta şirketlerinin denetim hükümleri ile öngörülen yükümlülüklerle uymamaları sonucunda sigortalıların menfaatleri tehlikeye düştüğü veya düşebileceğinin anlaşıldığı hallerde, alınacak düzeltme tedbirleriyle durumun düzeltilmesi mümkün olmazsa denetim makamı ruhsatı geri almak suretiyle şirketin faaliyetine son vermek durumundadır.

Denetim hukukunda ruhsat iptali, şirketi faaliyetten men eden idari bir müeyyidedir ve bir sigorta şirketi için olabilecek en ağır müeyyidedir. Ruhsatın iptali ile sigorta şirketi sona ermektedir. Ruhsatın geri alınması ile şirketin sigortacılık yapma imkanı hukuken ortadan kalkar. Böylece şirket sözleşmesindeki ortak amacın elde edilmesi imkansız hale gelir ki bu şirketi kendiliğinden sona erdiren sebeplerden birisidir³⁵¹.

Sigorta şirketinin durumu sigortalıların menfaatlerini yeteri kadar temin etmiyorsa denetim makamı ruhsatı geri almaktadır. Şirket faaliyette bulunduğu sırada kuruluştaki durumunu koruyamazsa sigortalılar gerekli teminatlarını kaybetme tehlikesi ile karşılaşır. Bu bağlamda sigorta şirketi kanun hükümlerini ihlal etmiş olmaktadır. Ancak ruhsatın iptal edilmesi için bir kanun hükmünün bir tek kez ihlal edilmesi yetmez, bu ihlalde devamlılık aranmalıdır³⁵². Sonuç olarak bir sigorta şirketine son vermek en son uygulanacak çözüm olmalıdır ve bu hususta denetim makamına geniş takdir yetkisi verilmelidir.

Ruhsat iptali hususu SK.m.7 ile “Mali Bünyenin Güçlendirilmesi” başlıklı SK.m.20 hükümlerinde düzenlenmektedir. Bunların yanı sıra SRŞKÇEY.m.17 hükmünde de sigorta şirketlerinin ruhsatlarının iptali şartları ve prosedürüne yer verilmektedir.

SK.m.7 ve 20 hükümleri arasında iptal yetkisine sahip olan makam açısından fark bulunmaktadır. SK.m.7 uyarınca iptal yetkisini Müsteşarlık, SK.m.20 uyarınca

³⁵¹ KENDER, Geri Alınma, s.138.

³⁵² KENDER, Murakabe, s.104.

Bakan kullanmaktadır. Aralarında nitelik bakımından fark bulunmayan bu iki hükümde iptal yetkisinin farklı makamlara verilmesinin makul bir sebebi bulunmamaktadır³⁵³.

SK.m.7 uyarınca kanunun ruhsat iptaline ilişkin hükümleri saklı kalmak kaydıyla³⁵⁴ sigorta ve reasürans şirketlerinin ruhsatlarının iptaline neden olan haller;

- Ruhsat verilmesine ilişkin şartların bir kısmının veya tamamının kaybolması halinde, üç aydan az olmamak üzere, Müsteşarlık tarafından verilecek süre içinde durumun düzeltilmemiş olması,
- Ruhsatın verildiği tarihten itibaren bir yıl içinde veya Müsteşarlığın uygun görüşüyle yapılanlar hariç olmak üzere aralıksız olarak altı ay süre ile sigorta veya reasürans sözleşmesi akdedilmemesi³⁵⁵,
- Sigortacılık mevzuatına aykırı uygulamalar sonucunda sigorta sözleşmesi ile ilgili kişilerin hak ve menfaatlerinin tehlikeye düştüğünün anlaşılması,
- SK.m.20 hükmü hariç olmak üzere, bu kanun hükümlerinden doğan yükümlülüklerin ağır şekilde ihlâl edilmesi veya yükümlülüklerin ihlâlinin mutad hale gelmesi durumunda, Müsteşarlık tarafından üç aydan az olmamak kaydıyla verilecek süre içinde durumun düzeltilmemiş olması³⁵⁶,
- İş planında belirtilen hedeflerden, Müsteşarlığın bilgisi dahilinde yapılan değişiklik dışında makul nedenler olmaksızın aşırı derecede uzaklaşmış olmasıdır.

Yukarıda sayılan bu hallerden en az birinin gerçekleşmesi durumunda, SRŞKÇEY.m.17 hükmü uyarınca sigorta şirketlerinin ve reasürans şirketlerinin ilgili branş ya da bütün branşlardaki ruhsatları geçici veya sürekli olarak Müsteşarlık tarafından iptal edilebilir.

SK.m.7 hükmü ile ruhsat talebinin Müsteşarlık tarafından reddi, mülga SMK.m.3' deki düzenlemeden³⁵⁷ farklı olarak, bağımsız ve daha açık bir şekilde ele alınarak düzenlenmiştir. Bu bağlamda SK.m.7 hükmü yerinde bir düzenlemedir.

³⁵³ KENDER, HSH, s.70.

³⁵⁴ Hükümde yer alan bu ifade, hangi maddelerin saklı bırakıldığının gösterilmesi ve madde numaralarının yazılması gerektiği gerekçesiyle eleştirilmektedir. KENDER, HSH, s.61.

³⁵⁵ SK.m.7/1-b hükmü ile SMK.m.3/2-a hükmünde yer alan isabetsiz düzenleme düzeltilmiştir ancak bu fıkra, hükmün devamıyla bağlantısı olmadığı gerekçesiyle eleştirilmektedir. KENDER, HSH, s.61.

³⁵⁶ Bu fıkra hangi yükümlülüklerin olduğunun açıkça yazılması gerektiği; belirsiz kanun hükmünün olamayacağı gerekçesiyle eleştirilmektedir. KENDER, HSH, s.61.

³⁵⁷ Mülga SMK.m.3/2-a hükmü uyarınca; sigorta ve reasürans şirketlerinin aralıksız olarak bir yıldan fazla süre ile yeni sigorta ve reasürans sözleşmesi akdetmemeleri halinde ruhsatları iptal edilmekteydi.

Ruhsat iptali, Müsteşarlığın bildirimini üzerine şirketçe veya gerekli görülürse Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği tarafından ticaret siciline tescil ve Ticaret Sicil Gazetesi ile Türkiye çapında dağıtımı yapılan ve tiraj bakımından ilk on sırada yer alan günlük gazetelerden ikisinde ilan ettirilir³⁵⁸.

SRŞKÇEY.m.17 hükmü ile ruhsat iptaline ilişkin düzenleme yabancı sigorta ve reasürans şirketlerinin Türkiye'deki şubeleri hakkında da uygulanır.

SK.m.34/2 uyarınca belirtilen tescil ve ilan işlemlerinin yapılmamış olması halinde on iki bin YTL idari para ezası uygulanır.

Ruhsatı iptal edilen şirketler SK.m.7/2 uyarınca altı ayı geçmemek üzere Müsteşarlık tarafından verilecek süre içinde iptal edilen ruhsatla bağlantılı portföylerini devretmek zorundadır. Bu düzenleme SK ile getirilen yeni bir düzenlemedir. Şirketlerin faaliyette bulundukları süre boyunca sözleşme akdetmeye ara vermeleri sebebiyle ruhsatlarının iptal edilmesi halinde mevcut sözleşmelerin ne olacağı hususuna açıklık getirilmiş ve mülga SMK' da yer alan isabetsiz hüküm düzeltilmiştir.

SK.m.7/2-2 uyarınca devir gerçekleştirilmediği takdirde Müsteşarlık re'sen devir de dahil olmak üzere portföyün tasfiyesine yönelik her türlü tedbiri almaya yetkilidir. Bu düzenleme; konuya ilişkin Borçlar Kanunu ve TTK' nın anonim şirketlere ait hükümlerinin ihmal edilemeyeceği; re'sen portföy devrinin yapılamayacağı gerekçesiyle eleştirilmektedir³⁵⁹. Denetim makamı sadece sigortalıların hak ve menfaatlerinin korunması bakımından bu işlemleri denetlemek hususunda yetkilendirilebilir.

Müsteşarlık tarafından ruhsatın iptali halinde ilgili sigorta şirket Danıştay' da iptal davası açabilir. İdari nitelikteki ruhsat iptali kararı, idarenin bütün kararları gibi Anayasa' nın 125. maddesi³⁶⁰ uyarınca idari yargının denetimine tabidir. Burada Danıştay denetim makamının kanunla kendisine verilmiş olan takdir yetkisini yerinde

Bu düzenleme, önceden yapılmış bulunan sigorta sözleşmelerinin varlığını göstermekte olup bu sözleşmelerinin akibetinin ne olacağını içermemekteydi. KENDER, HSH, s.46-47.

³⁵⁸ Sk.m.20 uyarınca yapılacak ruhsat iptalinde ilana ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır.

³⁵⁹ KENDER, HSH, s.48 ve 66.

³⁶⁰ AY.m.125/1'de "İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır." düzenlemesi yer almaktadır.

kullanıp kullanmadığını inceleyecektir³⁶¹ zira idari yargının denetim fonksiyonu bulunmaktadır³⁶².

Bu karar aleyhine Danıştay’ da dava açmanın icrayı durdurup durdurmayaacağı meselesi üzerinde durmakta yarar vardır. Ruhsat iptalinde Danıştay’ a başvurma icrayı durdurmazsa şirket sona erecek ve tasfiye edilecektir. Kararın daha sonra iptali sigorta şirketi ve sigortalılar için telafisi imkansız durumlar ortaya çıkarabilecektir. Diğer yandan açılan dava icrayı durdurursa dava süresince kanuna aykırı hareket eden şirket yöneticileri sigortalıların menfaatlerini tehlikeye sokan faaliyetlerine devam edebileceklerdir. Bu bağlamda sigorta murakabe hukukunda icrayı durdurma kararının özel bir önemi olduğundan konunun ihtiyaçlara uygun şekilde düzenlenmesi gerekmektedir³⁶³.

Avrupa Birliği’ nde ruhsat iptali hususu 92/49/EEC.m.14 ile değiştirilen 73/239/EEC.m.22 hükmünde düzenlenmektedir.

73/239/EEC.m.22/1 uyarınca ev sahibi üye devletin yetkili makamları bazı hallerde sigorta şirketine verdiği ruhsatı iptal edebilir. Ruhsatın iptaline neden olan haller;

- İlgili ev sahibi üye devletin ruhsatın hükmünün kalmayacağına ilişkin bir düzenleme öngörmüş olması halinde iznin on iki ay içinde kullanılmaması, açıkça feragat edilmesi veya altı aydan uzun süre ile faaliyete ara verilmesi,
- Ruhsat verilmesi şartlarının sağlanamaması,
- Yeniden yapılanma planı veya finansal planlarda belirlenen tedbirlerin uygulanamaması,
- Şirketin konusuna ilişkin düzenlemelerde yer alan sorumlulukları ciddi biçimde ihlal etmesidir.

Ev sahibi üye devletin yetkili makamının ruhsatını geri aldığı veya ruhsatın hükümden düştüğü hallerde diğer üye devletlerin yetkili makamları durumdan haberdar edilmelidir. Bu durumda diğer üye devletler, şirketin kendi ülkelerinde şube açma veya hizmet sunma özgürlüklerine dayanmak suretiyle benzer işlemler yapamaması için uygun önlemleri alır. Ayrıca merkezin bulunduğu üye devlet sigortalıların hak ve

³⁶¹ KENDER, HSH, s.70.; KENDER, Sempozyum, s.14.

³⁶² YAYLA, s.79-80.

³⁶³ KENDER, HSH, s.78-79; KENDER, Geri Alınma, s.141-147.

çıkarlarını korumak üzere şirketin varlıkları üzerinde serbestçe tasarruf edememesini sağlamak için gerekli önlemlere de başvuracaktır³⁶⁴. Bunun yanı sıra birlik mevzuatının dayandığı açıklık ilkesi uyarınca verilen ruhsatın geri alınmasına ilişkin her kararın yeterli kanıtlarla şirkete bildirilmesi gerekmektedir.

Başvuruda bulunan kişiler, ilgili devletin ayrıca bir hak düşürücü süre öngörmediği hallerde on iki ay içinde verilen ruhsattan yararlanmaz veya feragat eder ya da altı aydan daha fazla bir süre için faaliyetine ara verdiği takdirde ruhsat hükümsüz hale gelir.

4. İFLASTA DENETİM

TTK.m.18 ve 136 hükümleri uyarınca bütün ticaret şirketleri tacirdir ve TTK.m.20 hükmü uyarınca tacirler her türlü borçlarından dolayı iflasa tabidirler. Sigorta şirketleri de tacir sıfatına haiz oldukları için iflasa tabidir. İflas, borçlunun borcunu ödeyemeyecek hale düşmüş olmasının sonucudur³⁶⁵.

İflas, borçlunun tüm malvarlığının iflas organları tarafından alacaklıların alacağının tahsili amacıyla gerçekleştirilen cebri bir tasfiye usulüdür³⁶⁶. İflas ticaret mahkemesi tarafından iflasına karar verilen bir borçlunun, haczedilebilen tüm malvarlığının cebri icra yolu ile paraya çevrilip bundan bilinen bütün alacaklılarının tatmin edilmesini sağlayan külli bir icra yoludur³⁶⁷.

İflasa tabi kişilerin iflas yolu ile takip edilebilmesi alacaklılara tanınmış bir imkandır. Borçlunun alacaklılarından birinin talebi üzerine iflasına karar verilmesi halinde tüm alacaklılar alacaklarını hakkında iflas kararı verilen borçlunun malvarlığından talep edebilir. İflasta alacaklılar bakımından subjektif ve malvarlığı bakımından objektif bir küllilik söz konusudur³⁶⁸.

Alacaklı iflasa tabi borçlusunu iflas yoluyla takip etmek isterse borçlunun iflasına karar verilebilmesi için tüm malvarlığının mutlaka tükenmiş olması gerekmez.

³⁶⁴ CROSSIK/LINDSAY, s.63; MC GEE, Modern Law, s.384-385; VAN EMPEL, s.89.

³⁶⁵ KALPSÜZ, s.44.

³⁶⁶ PEKCANİTEZ/ATALAY/ÖZEKES, s.291.

³⁶⁷ KURU/ARSLAN/YILMAZ, s.486.

³⁶⁸ KURU/ARSLAN/YILMAZ, s.484.

Borçlunun yeterli malvarlığı bulunsa bile borcunun süresi içinde ödememesi, şartları oluştuğunda hakkında iflas kararı verilmesi için yeterlidir.

İflas prosedürü başvuru iflas yoluna göre farklılık göstermektedir. İflas sebeplerine göre iflas prosedürü takipli ve takipsiz iflas olmak üzere ikiye ayrılır. Her iki usulde de iflas kararını mahkeme vermektedir. Ticaret mahkemesi, iflas davasına bakıp iflasa karar verdiği için iflas hukukunda asıl iflas organıdır³⁶⁹.

Bunun yanı sıra sermaye şirketlerinin doğrudan iflası söz konusudur. İİK.m.179 hükmü uyarınca şirketin pasifinin aktifinden fazla olması yani borca batıklık hali, özel olarak sermaye şirketleri için öngörülmüş bir doğrudan doğruya iflas sebebidir. Sadece sermaye şirketleri için özel bir iflas sebebi olarak borca batıklık halinin düzenlenmiş olmasının altında yatan neden bu şirketlerde malvarlığıyla sınırlı sorumluluk ilkesinin geçerli olmasıdır³⁷⁰. Borca batıklık anonim şirketler ve diğer sermaye şirketleri için zorunlu bir iflas sebebi sayılarak bir taraftan şirket alacaklıları, pay sahipleri, çalışanları ve kamuya ilişkin menfaatler korunmaktadır³⁷¹.

İİK.m.179 ve TTK.m.324/II hükümlerinde düzenlenen borca batık olma, şirketin mevcut ve alacaklarının borçlarını karşılamaya yetmemesi bir başka deyişle şirket pasifinin aktifinden fazla olmasıdır³⁷².

Anonim şirketlerde genellikle birlikte ortaya çıkan borca batıklık ve ödeme güçlüğü içine düşme halleri birbirinden bağımsız ve farklı kavramlardır. Ödeme güçlüğü içine düşmüş olan şirket muaccel borçlarını ödeme araçlarındaki geçici olmayan bir yoksunluktan dolayı ödeyememektedir. Oysa borca batıklık halinde şirketin tüm aktifi muaccel olsun olmasın şirketin bütün borçlarını karşılamaya yetmemektedir³⁷³. Sermaye şirketlerinde uzun süre devam eden aciz halinin şirketi borca batık hale getirmesi kuvvetle muhtemeldir.

TTK.m.324/2 uyarınca şirketin borca batık halde bulunduğu şüphesini uyandıran belirtiler varsa yönetim kurulu aktiflerin satış fiyatları esas olmak üzere bir ara bilanço düzenler. Ara bilanço, şirketin borca batık halde olup olmadığını tespiti için

³⁶⁹ KURU/ARSLAN/YILMAZ, s.489 ve 491.

³⁷⁰ ATALAY, Borca Batıklık, s.3; KURU/ARSLAN/YILMAZ, s.543.

³⁷¹ ATALAY, Borca Batıklık, s.5.

³⁷² ATALAY, Borca Batıklık, s.6.

³⁷³ ATALAY, Borca Batıklık, s.7; ATALAY, İflas, s.33; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, s.324.

kullanılan yegane bilançodur ve şirketin malvarlığının tasfiyesi halinde mevcut tüm gerçek borçların karşılanıp karşılanamayacağının tespiti³⁷⁴. Ara bilanço ile şirketin aktifinin borçlarını karşılamaya yetmediğini gösterirse şirketin iflasını isteme zorunluluğu ortaya çıkar.

Bu durumda sigorta şirketinin borca batıklık sebebiyle iflasına karar verilmesi talep edilerek yetkili ticaret mahkemesine başvurulmalıdır. Şirketin yönetim kurulu veya şirketin tasfiyede olması halinde tasfiye memurları yetkili ticaret mahkemesine, derhal başvurarak borca batıklık bildiriminde bulunmak zorundadır³⁷⁵. Yönetim kurulu tarafından iflas talebinde bulunmada meydana gelen gecikme sebebiyle doğan zararlardan kurul üyeleri şahsen ve müteselsilen sorumludur³⁷⁶. İflas talep etmek yönetim kurulu için bir zorunluluk olduğundan bu hususta herhangi bir genel kurulu kararına gerek yoktur.

Yönetim kurulu şirketin borca batık olduğunu bildirerek iflas talep ettikten sonra bu bildirim ve iflas talebini geri alamaz.

Şirketin yönetim kurulu tarafından iflas talebi ile kendisine başvuru mahkeme tarafından, kendisine sunulan ara bilançoda borca batıklık tespit edildiği takdirde şirketin iflasına karar verilir. Şirketten alacaklı olanlardan biri de borçlusu şirketin borca batık hale geldiğini ileri sürerek iflasını isteyebilir.

Borca batıklık sebebiyle iflası istenebilecek bir sigorta şirketinin mali durumu denetim makamının müdahalesini gerektirmektedir. Bu aşamada sigorta şirketin durumu alınacak düzeltme tedbirleriyle toparlanmaya çalışılırken bir alacaklının talebi ile mahkemenin iflasa karar vermesi denetim tedbirlerini etkisiz hale getirebilir. Bu bağlamda sigorta şirketlerinin iflasında denetim makamının izni alınmalıdır veya iflası bizzat denetim makamı talep edebilmelidir³⁷⁷.

Sigortacılık Kanunu' nun "Tasfiye, Birleşme, Devir, Portföy Devri ve İflas" başlıklı 10. maddesinde iflasa ilişkin olarak sadece iki düzenleme yer almaktadır.

³⁷⁴ ATALAY, Borca Batıklık, s.14; ATALAY, İflas, s.47; KAYAR, s.161.

³⁷⁵ ATALAY, Borca Batıklık, s.27; ATALAY, İflas, s.62; ATALAY, İflas, s.66-67; KAYAR, s.169; POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU, s.117.

³⁷⁶ ARSLANLI, s.158-160; ATALAY, Borca Batıklık, s.27; ATALAY, İflas, s.67.

³⁷⁷ KENDER, HSH, s.71.

SK.m.10/4 uyarınca sigorta şirketinin iflası halinde sigortalılar, iflas masasına üçüncü sırada iştirak eder.

SK.m.10/5 uyarınca Müsteşarlık gerektiği takdirde, iflas idare memurları ile tasfiye memurlarının değiştirilmesini talep edebilmektedir. Bu hüküm iflas talebi açısından denetim makamının hiçbir yetkisinin bulunmadığını açıkça ortaya koymaktadır.

Anılan hükümler mülga SMK.m.22 hükmünden aynen alınmıştır.

AB sigorta mevzuatında iflasa ilişkin olarak 2001/17 sayılı direktif uyarınca başka üye devletlerde şubeleri olan bir sigorta şirketi iflas ederse, tasfiye süreci ev sahibi üye devletteki iflas hukukuna tabi olacak ve iflas işlemleri yine bu devlette yürütülecektir. Tek bir tasfiye işlemi yürütülmesinin avantajı maliyetlerin düşürülmesi ve sürecin hızlandırılmasıdır.

5. TASFİYEDE DENETİM

Şirketin sona ermesi halinde şirket malvarlığının tasfiyesi gerekmektedir. Sona eren bir sigorta şirketinin tasfiyesi esas olarak TTK' nın anonim şirketlerin tasfiyesine ilişkin hükümlerine (TTK.m.439-454) tabi olmakla birlikte Sigortacılık Kanunu, sigortalıların hak ve menfaatlerinin korunması amacıyla tasfiye işlemlerine ilişkin özel hükümler içermektedir. Bu düzenlemelerin temelinde sigortalıların alacaklarının imkan dahilinde karşılanması ve teminatların öncelikle bu alacakların ödenmesine tahsisi düşüncesi yatmaktadır. Şirketin tasfiyesi sırasında sigortalıların bütün hak ve menfaatlerinin korunması ve alacaklarının tahsilinin sağlanması denetimi mutlak surette bir ihtiyaç haline getirmektedir. Zira alacaklıların korunmasının sağlanması ve onların tatmin edilmesi tasfiye işleminin en önemli amacıdır³⁷⁸.

Tasfiye şirket malvarlığının paraya çevrilmesi, alacakların tahsil edilip borçların ödenmesi, geriye bir miktar artarsa bu miktarın tasfiye bakiyesi dağıtımı hükümlerince dağıtılması ve şirket kaydının sicilden terkin ettirilmesi için yapılması gereken işlemlerin tamamıdır³⁷⁹.

³⁷⁸ KARAHAN, s.16.

³⁷⁹ BAHTİYAR, Ortaklıklar, s.212; KARAHAN, s.14.

Şirketin tasfiyeye girdiğinin ticaret siciline kaydı gerekir. Tescil yükümlülüğü TTK.m.438 uyarınca sona erme anında mevcut olan yönetim kurulu tarafından şirket merkezinin bulunduğu yerdeki ticaret siciline beyan ile yerine getirilir. Açıklayıcı nitelikte olan tescil işlemi yönetim kurulu tarafından kurul olarak yerine getirilmelidir³⁸⁰.

Tasfiye şirket bünyesinde, unsurlarında ve ilişkilerinde bir takım değişikliklerin meydana gelmesine neden olur. Tasfiye halindeki bir şirketin hukuki durumu şu şekilde özetlenebilir;

- Tasfiyeye giren şirketin tüzel kişiliği devam eder³⁸¹. Şirket ancak tasfiyenin bitiminde sicilden kaydının silinmesi ile tüzel kişiliğini kaybeder.

- Şirket amacı kendiliğinden tasfiye amacına dönüşür. Şirket tasfiye amacı nedeniyle kar sağlamaya yönelik yeni işlem ve faaliyetlere girişemez. Şirketin kar elde etmek amacı pasifleşir.

- Tasfiye şirketin ehliyetlerini etkiler. Bu hususta doktrinde tartışmalar mevcuttur.

Bir görüşe göre tasfiyeye girmekle şirketin hak ehliyeti sınırlanmaktadır³⁸².

Bir diğer görüşe göre şirketin fiil ehliyeti tasfiye amacı ile sınırlanmaktadır³⁸³.

Başka bir görüşe göre ise tasfiyeye giren şirketin hak ehliyetinde bir daralma meydana gelir. Daralan ehliyetin sınırlarını tasfiye amacı belirler. Tasfiye amacının dışında işlem yapılması halinde o alanlarda hak ehliyetinin bulunmaması nedeniyle bu işlemler yokluk müeyyidesi ile karşılaşır. Yapılan işlem ne şirketi ne de karşı tarafı bağlar³⁸⁴.

- Ticaret ünvanına tasfiye halinde ibaresi eklenir.
- Tasfiyeye giren şirket hak iktisap edebilir ve borç altına girebilir.
- Şirketin aktif ve pasif dava ehliyeti bulunmaktadır.
- Tasfiyeye giren şirket iflas ettirilebilir ve icra takibine konu olabilir³⁸⁵.

³⁸⁰ ANSAY, s.299; ARSLANLI, s.202; KARAHAN, s.12.

³⁸¹ KARAHAN, s.17;

³⁸² ARSLANLI, s.147; İMREGÜN, s.483.

³⁸³ POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU, s.676.

³⁸⁴ ANSAY, s.300; KARAHAN, s.27-28.

³⁸⁵ ARSLANLI, s.149; KARAHAN, s.18.

- İflas dışındaki sona erme nedenlerinden biriyle sona erme durumunda tasfiye, tasfiye memurlarınca yapılır. İflasta ise iflas idaresince yapılmaktadır.

- Tasfiyeye giren şirket önceden üçüncü kişilerle yapılmış sözleşmelere, bu sözleşmelerden ve diğer kaynaklardan doğan haklara sahip ve borçlarla mükellef kalmakta devam eder³⁸⁶.

- Şirket organları varlığını sürdürür ancak görev ve yetkileri tasfiye memurlarınca yapılmayan işlemlerle sınırlı hale gelir.

Sigorta şirketlerinin tasfiyesine ilişkin olarak genel düzenlemelerin yanı sıra, Sigortacılık Kanunu' nun "Tasfiye, Birleşme, Devir, Portföy Devri ve İflas" başlıklı 10. maddesi ve SK.m.7/2 hükmünde tasfiyeye ilişkin düzenlemelere yer verilmektedir.

Sigortacılık Kanunu' nda yer alan düzenlemelerin yanı sıra SRŞKÇEY.m.23/1 hükmünde de tasfiye düzenlenmektedir.

SK.m.10 ve SRŞKÇEY.m.23/1 hükümleri uyarınca, bir sigorta şirketinin kendi talebi ile tasfiye edilmesinin genel hükümler saklı kalmak kaydıyla Bakan' ın iznine tabi olduğu düzenlemesi getirilmektedir. Anılan hükümler uyarınca Bakan' ın izni alınmaksızın yapılan tasfiye hükümsüzdür. SK.m.34/2-e uyarınca bu iznin alınmaması halinde on iki bin YTL idari para cezası uygulanır.

SRŞKÇEY.m.23/2 hükmü uyarınca tasfiye talebi,

- Tasfiyeye ilişkin şirket yetkili organlarınca alınmış kararın tasdikli bir örneği,
- Tasfiyenin nedenleri ile tasfiye sürecinde sigortalı alacaklarının nasıl karşılanacağını, gelir ve giderlerin durumunu, tasfiyenin tahminen ne kadar süreceğini içeren kapsamlı rapor ile birlikte Müsteşarlığa yapılır.

Bu belgelerin yanı sıra SRŞKÇEY.m.23/3 hükmü uyarınca yabancı sigorta ve reasürans şirketlerinin Türkiye' deki şubelerinin tasfiyesinde, tasfiyeye gidecek şubelerin merkezlerinin yetkili organlarından konuyla ilgili alınacak kararın bir örneği de izin talebine eklenir.

Müsteşarlık gerektiği takdirde tasfiye memurlarının değiştirilmesini talep edebilir.

³⁸⁶ ANSAY, s.299; ARSLANLI, s.149.

SK.m.10 hükmünde; Bakan' ın izni ve Müsteşarlığın tasfiye memurlarının değiştirilmesini talep etme şeklinde aynı nitelikteki işlemleri için iki makamın yetkilendirilmesi isabetsiz bulunarak eleştirilmektedir³⁸⁷.

SK.m.10 hükmünde öngörülen düzenlemenin uygulanabilmesi için şirketin faaliyetine kendisinin son vermek istemesi gerekmektedir. Şirketin faaliyetine kendisinin son vermesi dışında, şirketin ruhsat iptali gibi bir işlem neticesinde kanun hükmü ile kendiliğinden sona ermesi durumunda tasfiyeye ilişkin bir düzenleme SK.m.10 hükmünde yer almamaktadır. Buna rağmen her türlü sona erme halinde tasfiye sırasında denetim makamının müdahalesi gerekmektedir.

Avrupa Birliği' nde sigorta şirketlerinin tasfiyesi 2001/17/EC sayılı direktif ile düzenlenmektedir.

Sigorta şirketinin tasfiyesi, şirketin malvarlığının tasfiye memurları tarafından belirli bir sıraya uygun biçimde dağıtılarak sona erdirilmesidir³⁸⁸.

Bir sigorta şirketi için tasfiye işlemlerinin başlatılması halinde şirketin yetki belgesi geri alınacaktır. Böyle bir işlemin başlatılması kararı yetkili mercii, tasfiye memuru veya yetkili mercii tarafından bu amaçla atanan bir kişi tarafından yayınlanacaktır. Tasfiye kararının bir özetinin de Avrupa Birliği Resmi Gazetesi' nde yayınlanması gerekmektedir.

Tasfiye işlemleri başladığında, başka bir üye devlette ikametgâhı veya genel merkezi bulunan, bilinen tüm alacaklılar yazılı olarak haberdar edilecektir. Alacaklılar talepte veya taleplerine ilişkin yazılı ihtarda bulunabilir.

Tasfiye usullerine benzer olarak yeniden yapılandırma kararları da, sadece ev sahibi ülkedeki yetkili merciiler tarafından alınabilecek ve bu işlemler ev sahibi üye devletin kanunlarına, düzenlemelerine ve usullerine göre düzenlenecektir.

³⁸⁷ KENDER, HSH, s.74.

³⁸⁸ MERKIN, s.555.

III. B Ö L Ü M

TÜRK HUKUKU VE AVRUPA BİRLİĞİ DİREKTİFLERİ UYARINCA HAYAT DIŞI SİGORTA ŞİRKETLERİNİN DENETİM ESASLARININ UYUMLAŞTIRILMASI

§ 6 UYUMLAŞTIRMA

Özel sigorta hukuku uluslararası karakterde bir hukuk dalı olduğundan ulusal sigorta mevzuatının, uluslararası hükümlerle uyumlaştırmanın sağlanması gerekmektedir. Sigortacılık faaliyeti, farklı teamüllere dayanan hukuk sistemlerinin uyumlaştırılmasında yaşanan güçlükler sebebiyle, AB’ de uyumlaştırmanın en zor olduğu alanlardan biridir.

AB müktesebatı sürekli olarak değişim geçirmektedir. Aday ülkelerin müktesebat uyumu, kendi iç hukuklarını AB hukukuna yakınlaştırmalarıdır. Aday bir ülkenin AB müktesebatını aynen kabullenmesi söz konusu değildir; zira aksine durum ulusal egemenliğin kaybolması anlamına gelir. Bununla birlikte bir üye devlet AB müktesebatını eksik uygular, yanlış davranır ve tüzük hükümlerini ihlal ederse Komisyon’ un üye devleti AB Adalet Divanına şikayet hakkı vardır³⁸⁹.

Rekabet gücünün arttırılması amacıyla kurulmuş bir ekonomik bölge olan AB ile Türkiye müzakare sürecindedir. AB anlayışında uyumlaştırma, sürekliliği ve dinamik olmayı içeren bir kavramı ifade etmekte olup, AB müktesebatının Türkiye’ ye sürekli yansıtılmasını gerektirecek bir süreci ortaya koymaktadır³⁹⁰. Bu süreçte Türkiye bir yandan mevzuatını AB müktesebatına yakınlaştırmaya, öte yandan mevcut düzenleme ve uygulamaları iyileştirmeye çalışmaktadır. AB özel sigorta mevzuatı ile bütünleşme çalışmalarında sigortacılık sektörünün sağlıklı olarak işlemesini sağlamak üzere AB’ nin bütün hukuki tasarruflarının bir arada değerlendirilmesi gerekmektedir.

Ülkemizde sigorta sektöründe bu yöndeki çabalar, uyumlaştırma ve uygulama ile karşılıklı tanıma hususlarındadır³⁹¹. Bu bağlamda Türkiye’ de uzun süredir yasal

³⁸⁹ KARLUK, s.292.

³⁹⁰ TEKİNALP, s.14.

³⁹¹ BAŞLAR/İSHAKOĞLU, s.218-219; KNAUL, s.41; KUBİLAY, Bütünleşme, s.5; KUBİLAY, Entegrasyon, s.277.

alandaki reformlar yapılmaktadır. Sigortacılık Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısı özel sigorta alanındaki başlıca reform hareketleridir. Uyumlaştırmada, denetim ve tüketicilerin korunması unsurları esas alınmaktadır. Ülkemizde halen bu iki husus Sigortacılık Kanunu ve Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanunla düzenlenmektedir.

1. AVRUPA BİRLİĞİ TÜRKİYE İLİŞKİLERİ

A. Türkiye' nin AB Müktesebatına Uyumlaştırma Süreci

Türkiye ve Avrupa Birliği arasındaki ilişkilerin resmi başlangıcı, altı ülke tarafından Avrupa Ekonomik Topluluğu' nun kurulmasının ardından Türkiye' nin 31.07.1959 tarihinde gerçekleştirdiği başvuruya dayanmaktadır. Türkiye' nin tam üyelik başvurusuna o zamanki adıyla Avrupa Ekonomik Topluluğu tarafından verilen cevapta, Türkiye' nin kalkınma düzeyinin tam üyeliğin gereklerini yerine getirmeye henüz yeterli olmadığı belirtilmiş ve tam üyelik koşulları gerçekleşinceye kadar geçerli olacak bir ortaklık anlaşması imzalanması önerilmiştir.

12.09.1963 tarihinde Türkiye ile Avrupa Ekonomik Topluluğu arasında bir ortaklık kuran Ankara Anlaşması imzalanmıştır. Ankara Anlaşması' nın önsözünde açıkça belirtildiği üzere Avrupa Ekonomik Topluluğu tarafından Türk halkının yaşam kalitesinin yükseltilmesi amacıyla sağlanacak destek, ileride Türkiye' nin Topluluğa katılımına yardımcı olma amacı taşıyacaktır³⁹². Ankara Anlaşması çerçevesince kurulan Türkiye - AB ortaklık ilişkisinin temel hedefi Türkiye' nin Topluluğa tam üyeliğinin sağlanmasıdır.

Anlaşma'nın 28. maddesi uyarınca "Anlaşmanın işleyişi, Topluluğu kuran Antlaşmadan doğan yükümlülüklerin tümünün Türkiye tarafından üstlenebileceğini gösterdiğinde, Akit Taraflar, Türkiye' nin Topluluğa katılması olanağını inceleyeceklerdir."

Anlaşma, hazırlık dönemi, geçiş dönemi ve nihai dönem olmak üzere üç aşama öngörmüştür. Geçiş döneminin sonunda gümrük birliğinin tamamlanması planlanmıştır.

Hazırlık döneminin ardından 13.11.1970 tarihinde imzalanan ve 1973 yılında yürürlüğe giren Katma Protokol, yirmi iki yıl sürmesi öngörülen geçiş dönemini resmen başlatmıştır. Katma Protokol ile Türkiye, AT' ye yönelik gümrük vergilerinin sanayi

³⁹² BAŞLAR/İSHAKOĞLU, s.216.

ürünleri için tamamen kaldırılması ve AT tarafından üçüncü ülkelere karşı uygulanan vergilerin uygulanmasını kabul etmiştir. Bu çerçevede, sanayi ürünleri için on iki yıllık vergi indirimi geçiş süresi ve rekabet gücü zayıf olan sanayi dalları içinse yirmi iki yıllık vergi indirimi takvimi öngörülmüştür.

Gerek Ankara Anlaşması gerekse Katma Protokol, planlandığı şekilde uygulanamamıştır. 1978–1988 arasındaki dönemde gümrük indirimleri durmuştur. Topluluk ve Türkiye arasındaki ilişkiler 12 Eylül döneminde dondurulmuş ve mali işbirliğine son verilmiştir. Katma Protokol’ün ise yalnızca ticari hükümleri işlemeye devam etmiştir³⁹³.

Türkiye 14.04.1987 tarihinde Avrupa Topluluğu’ na tam üyelik başvurusu yapmış; ancak Avrupa Komisyonu 1989 yılında verdiği cevapta, Topluluk içerisindeki iç pazarın tamamlanması sürecinden önce yeni bir üye kabul edilemeyeceğini belirterek, öncelikle Gümrük Birliği’ nin tamamlanması önerisinde bulunmuştur.

İlişkiler 1993 yılında Gümrük Birliği görüşmelerinin başlamasıyla yeni bir boyut kazanmıştır. Türkiye ile AB arasındaki 1/95 sayılı Ortaklık Konseyi kararı ile iki taraf arasında Gümrük Birliği tesis edilmiş olup, Türkiye ile Gümrük Birliği 01.01.1996’ da yürürlüğe girmiştir. Türkiye’ nin kararın yürürlüğe girmesinden itibaren beş yıl içinde AB teknik mevzuatını kendi iç yasal düzenlemelerine dahil etmesi gerektiği hükme bağlanmıştır³⁹⁴.

Ticarette Teknik Engellerin Kaldırılmasına İlişkin Topluluk Mevzuatının Listesi ile bu Mevzuatın Türkiye Tarafından Uygulanma Koşul ve Kurallarını Belirleyen 2/97 sayılı AT – Türkiye Ortaklık Konseyi Kararı (Brüksel 21.05.1997, AT-TR 109/97)

10-11 Aralık 1999’ da Helsinki zirvesinde AB tarafından aday ülke statüsü tanınan Türkiye birçok alanda reform çalışmalarının gerçekleştirildiği bir değişim sürecine girmiştir.

2001 yılında Türkiye ile AB, Türkiye’ nin katılma sürecine hazırlanmasına hizmet edecek olan katılma ortaklığı anlaşmasını imzalamışlardır. Katılım Ortaklığı Belgesi, AB’nin katılım kriterlerinin karşılanması yönünde ilerleme kaydedilmesi amacıyla Türkiye için önceliklerin belirlendiği bir yol haritası niteliğindedir.

³⁹³ BAŞLAR/İSHAKOĞLU, s.225.

³⁹⁴ BAŞLAR/İSHAKOĞLU, s.217.

B. Türkiye' nin AB Müktesebatına Uyumlaştırmanın Yasal Dayanakları

2002 Kopenhag Zirvesi' nde Türkiye ile ilgili olarak müktesebat ile uyum çalışmalarının yoğunlaştırılması kararlaştırılmıştır. Bunun üzerine Bakanlar Kurulu 2001/2129 sayılı “Avrupa Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı” ile “Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Kararı³⁹⁵” yayınlamıştır.

AB Komisyonu Türkiye ile ilgili olarak gözden geçirilmiş katılım ortaklığı belgesini 25.03.2003' de yayınlamıştır. Bu belge ile kısa vadede AB bankacılık ve sigortacılık mevzuatı ile tam uyum sağlanması ve bir sigorta denetim otoritesinin kurulması öngörülmektedir³⁹⁶.

4847 sayılı Avrupa Birliği Uyum Komisyonu Kanunu 15.04.2003 tarihinde kabul edilmiştir³⁹⁷. Anılan kanunun “Amaç ve Kapsam” başlıklı 1. maddesi uyarınca bu kanunun amacı Türkiye' nin Avrupa Birliği'ne katılım sürecine ilişkin gelişmeleri izlemek ve müzakere etmek, Avrupa Birliği' ndeki gelişmeleri takip etmek ve bu gelişmeler konusunda Türkiye Büyük Millet Meclisi' ni bilgilendirmek ve istenildiğinde Türkiye Büyük Millet Meclisi' ne sunulan kanun tasarı ve teklifleri ile kanun hükmünde kararnamelerin Avrupa Birliği mevzuatına uygunluğunu inceleyerek ihtisas komisyonlarına görüş sunmak üzere, Türkiye Büyük Millet Meclisi' nde, Avrupa Birliği Uyum Komisyonu' nun kuruluş, görev, yetki, çalışma usul ve esaslarını düzenlemektir.

Bu kanun uyarınca oluşturulan AB Uyum Komisyonu' nun Türk özel sigortacılığının AB özel sigortacılığa entegrasyonunda önemli görevler düşmektedir. Anılan kanunun 3. maddesi uyarınca Komisyon,

- Başkanlığın talebi üzerine ya da istenildiğinde TBMM Başkanlığına sunulan kanun tasarı ve teklifleri ile kanun hükmünde kararnamelerin AB mevzuatına uygunluğunu inceleyerek ihtisas komisyonlarına görüş sunmak,

- Türkiye' nin AB' ye katılım sürecine ilişkin gelişmeleri izlemek ve müzakere etmek,

³⁹⁵ RG: 24.03.2001 tarih ve 24352 sayı.

³⁹⁶ VURAL, s.105.

³⁹⁷ RG: 19.04.2003 tarih ve 25084 sayı.

- Her yasama yılının sonunda Türkiye' nin AB' ye katılım sürecindeki gelişmelere ve Komisyonun o yılki faaliyetlerine ilişkin bir değerlendirme raporu hazırlamak ve bunu TBMM ve hükümetin bilgisine sunmak,
- AB' deki gelişmeleri takip etmek, gerektiğinde yurt dışında incelemelerde bulunmak ve bu gelişmeler konusunda TBMM' yi bilgilendirmek,
- AB kurumları ile diğer üye ve aday ülke eş parlamentoları ve AB komisyonlarıyla ilişkileri yürütmek,
- AB' ye katılım konusunda TBMM' nin çalışmalarına ilişkin gerekli bilgi ve dokümanları temin etmek,
- AB' ye katılım konusunda kamuyu bilgilendirici etkinlikler yapmakla görevlidir.

a. 2003/5930 sayılı ve 23.06.2003 tarihli Avrupa Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Ulusal Program

2003/5930 sayılı ve 23.06.2003 tarihli “Avrupa Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Ulusal Program” ve Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Ulusal Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Karar” Bakanlar Kurulu kararı³⁹⁸ ile sigortacılık mevzuatımızın AB mevzuatına uyumuna ilişkin program düzenlenmektedir.

Ulusal programda kısa vadeli ve orta vadeli hedefler net bir biçimde belirtilmektedir. Ulusal programda Türk sigortacılık mevzuatında yapılması gereken değişiklikler şu şekilde özetlenmiştir. Şöyle ki;

- Yabancı sigorta şirketlerinin Türkiye’ de şube açmaksızın sınır ötesi faaliyette bulunmasının sağlanması,
- Hayat dışı sigortalarda sigorta hizmetinin Türkiye’ de yerleşik sigorta şirketlerinden alınması zorunluluğunun getirilmesi,
- Gerçek kişi sigorta aracılarının Türk olma zorunluluğunun olması,
- Yurt içinde yerleşik bir reasürans şirketi olan Milli Reasürans T.A.Ş. ‘ ye zorunlu devrini öngören reasürans tekelinin kaldırılmasıdır.

³⁹⁸ RG: 24.07.2003 tarih ve 25178 sayı.

Kararın “Üyelik Yükümlülüklerini Üstlenebilme Yeteneği” başlıklı bölümünün “Hizmet Sunumu Serbestisi” alt başlığı altında sigortacılık sektörüne ilişkin olarak;

“İlk Ulusal Programın yayımlanmasından bu yana, bu alandaki AB mevzuatına uyum sağlamak amacıyla çıkarılan ya da değiştirilen kanun bulunmamaktadır.

Yerleşme hakkı ve hizmet sunma özgürlüğüne ilişkin AT Antlaşması hükümleri karşısındaki potansiyel engellerin belirlenmesi, kaldırılması ve bu alandaki uyumlaştırılmış mevzuatın uygulanması; mali hizmetlerde mevzuat uyumunun tamamlanması ve düzenleyici organların bağımsızlıklarını da sağlayacak şekilde denetim yapılarının ve uygulamanın güçlendirilmesi öncelikleri söz konusudur.

Sigorta şirketlerinin düzenleme ve denetiminin güçlendirilmesi ve sigortacılık mevzuatının AB mevzuatına uyum sağlamasına yönelik çalışmalar devam etmektedir. Bu çerçevede, Türkiye - AB katılım öncesi mali işbirliği kapsamında, sigortacılıkla ilgili AB mevzuatına uyum sağlanması ve bu mevzuatı uygulamak üzere Sigortacılık Genel Müdürlüğü ile Sigorta Denetleme Kurulu’ nun idari yapısının güçlendirilmesine ilişkin, AB kaynaklarından desteklenecek olan ve Nisan 2004 tarihinde başlatılması öngörülen kapsamlı bir proje çalışması gündemdedir. Diğer yandan, sigortacılık sektörünün denetim ve düzenleme fonksiyonlarının güçlendirilmesi çerçevesinde, Sigortacılık Genel Müdürlüğü ve Sigorta Denetleme Kurulu’ nun yeniden yapılandırılması doğrultusunda, mevcut örgütlenme çerçevesinde yapılacak yeni düzenlemelere ilişkin çalışmalar sürdürülmektedir. Ayrıca, düzenleme ve denetleme işlevinin yeniden yapılandırılmasıyla ilgili seçeneklerden biri olarak, ülkemiz şartlarında etkin şekilde çalışacak bağımsız bir otoriteye ilişkin AB üye devlet modelleri de etüt edilmektedir.” ifadeleri yer almaktadır.

b. 2003 Tarihli AB İlerleme Raporu

2003 tarihli AB İlerleme Raporunda;

“Sigortacılık sektöründe, mevzuatın müktesebat ile uyumlu hale getirilmesi ve idari kapasitenin güçlendirilmesi yönünde önemli çaba sarf edilmesi gerekmektedir. Müktesebat ile uyumlu olarak, verilerin korunmasına ilişkin mevzuatın kabul edilmesine yönelik çabalar sürdürülmeli ve bilgi toplumu hizmetlerine ilişkin müktesebat ile uyumlu mevzuat kabul edilmelidir. Sermayenin serbest dolaşımı

alanında, özellikle sermaye hareketlerinin serbestleştirilmesine ilişkin olarak, müktesebata uyum devam etmekte olup, daha fazla çaba gösterilmesi gerekmektedir.” ifadesi yer almaktadır.

c. 2004 Tarihli AB İlerleme Raporu

Aralık 2004’ de Brüksel’ deki AB Konseyi Zirvesi’ nde, Avrupa Komisyonu’ nun 06.10.2004’ de hazırladığı rapor³⁹⁹ ve tavsiye kararı doğrultusunda Türkiye ile müzakerelerin 03.10.2005 tarihinde başlatılmasına oybirliği ile karar verilmiştir. Katılım müzakereleri, Türkiye’ nin AB müktesebatını ne kadar sürede kendi iç hukukuna aktarıp, yürürlüğe koyacağının ve etkili bir şekilde uygulayacağının belirlendiği süreçtir.

2004 tarihli AB İlerleme Raporunda hizmet sunma özgürlüğü konusunda sigorta dışındaki mali hizmetler alanında bazı gelişmelerin kaydedildiği belirtilmektedir. 2004 İlerleme raporunda sigortacılık konusunda şu açıklamalara yer verilmektedir;

“Sigortacılık konusunda kayda değer gelişme olmamıştır. Mali hizmetler alanında, sigortacılık konusu dışında, müktesebata uyum amacıyla bazı adımlar atılmıştır. Bürokratik açıdan bakıldığında, yabancıların mali piyasalara girişi oldukça serbesttir. Sigortacılık hizmetleri konusundaki düşük uyum seviyesi ciddi endişeye neden olmaktadır.

Sigortacılık alanında, müktesebat ile uyum düzeyi genel olarak sınırlı bir seviyede olup, yabancıların pazara girişinin önlenmesine ilişkin kısıtlamalar mevcudiyetini sürdürmektedir.

Sigortacılık sektöründeki denetim ve düzenleme Hazine Müsteşarlığı tarafından yapılmaktadır. Sigortacılık Genel Müdürlüğü mevzuatın hazırlanması ve uygulanması ile merkezden denetimden de sorumludur. Yerinden denetim ise Sigorta Murakabe Kurulu tarafından gerçekleştirilmektedir. Sigortacılık Genel Müdürlüğünde toplam eeli sekiz, Sigorta Murakabe Kurulunda ise toplam yetmiş iki personel görev yapmaktadır.

Sigortacılık sektörüne ilişkin temel ilkelerin belirlendiği bir çerçeve mevzuatın ivedilikle kabul edilmesi gerekmektedir. Doğrudan Hazine Müsteşarlığına bağlı olan

³⁹⁹ Anılan raporda Türkiye’ de sigorta sektörünün mevzuat uyumunun sınırlı olduğu ve bu konuda kayda değer bir ilerleme yaşanmadığı belirtilmektedir. VURAL, s.105.

Sigorta Murakabe Kurulu işlevsel açıdan bağımsız değildir. Mevzuat uyumunun ardından, söz konusu mevzuatın etkili bir şekilde uygulanabilmesini teminen, mevcut düzenleyici ve denetleyici birimlerin yeniden yapılandırılması ve önemli bir şekilde güçlendirilmesi gerekmektedir.

Mali hizmetler alanında, mevzuat uyumuna ilişkin çabalar sürdürülmeli ve sigortacılık sektöründe uyumlaştırma süreci ivedilikle başlatılmalıdır.

Sigortacılık sektöründeki denetleyici kurumlarının idari kapasiteleri iyileştirilmelidir.”.

d. 2005 Tarihli AB İlerleme Raporu

2005 tarihli İlerleme Raporunda sigortacılık sektöründeki uyumlaştırma ve uygulama konusunda şu açıklamalarda bulunmaktadır.

“Son İlerleme Raporu’ndan bu yana sigorta ve bireysel emeklilik sektörlerinde oldukça kısıtlı bir ilerleme kaydedilmiştir. Türkiye’de sigorta sektörü halen yeterli büyüklükte değildir. Sigortanın önemine ilişkin kamu bilinci oldukça düşük, sigortalı sayısı ve kişi başına düşen sigorta primleri oldukça azdır. GSMH içerisinde sigorta primlerinin payı hem hayat hem de hayat dışı alanlar için oldukça düşük düzeydedir.

Sigorta sektöründe AB müktesebatına uyum oldukça sınırlı kalmıştır. Mevcut yasal düzenlemeler güncelliğini yitirmiş durumda olup bazı maddeler mahkeme kararlarıyla iptal edilmiştir. Bu durum düzenleme ve denetleme alanlarında bir boşluk oluşmasına sebebiyet vermektedir. Ruhsatlandırmada halen önceden yapılan tarife kontrolleri ve önceden onay alma usulleri devam etmektedir. Reasürans monopolüne ilişkin kanun halen yürürlüktedir. Hayat dışı reasürans alanındaki mevcut havuz sistemi tek bir işletmeciye yapılan zorunlu kesintilere dayanmakta ve bu durum piyasa ekonomisi ilkeleriyle çelişmektedir. Yabancı sigorta şirketleri Türkiye’de şube açmak koşuluyla ilgili Bakanlık’tan izin alarak Türkiye’de hizmet sunabilmektedir. Motorlu taşıtların üçüncü şahıs sorumluluk sigortası yaptırmaları konusuna önem verilmelidir.

Hazine Müsteşarlığı yeni bir muhasebe planı ve ilgili uygulama mevzuatını kabul etmiştir. Bu yeni düzenlemeler sigorta sektöründe bilgi toplama ve standartları raporlama alanlarında gelişme kaydedilmesini ve AB standartları ile uyumun sağlanmasını hedeflemektedir. Buna ilaveten, finansal tablolara ilişkin standartların

uyumlaştırılması için muhasebe sistemine yönelik yeni bir uygulama mevzuatı getirilmiştir.

Sigorta sektörü için (bireysel emeklilik için de geçerli olmak üzere) düzenleyici ve denetleyici kurum Hazine Müsteşarlığı' dır. Sigortacılık Genel Müdürlüğü düzenleyici konular ve istatistiki raporlamadan, Sigorta Denetleme Kurulu ise denetleme ve izleme faaliyetlerinden sorumludur. Sigortacılık Genel Müdürlüğü' nün kırk dokuz çalışanı bulunmaktadır. Bunların otuz dokuzu yerinde incelemelerde bulunmaktadır. Sigortacılık Genel Müdürlüğü ile Sigorta Denetleme Kurulu bağımsız kuruluşlar olmayıp, önemli kararlarda Hazine Müsteşarı ve ilgili bakanın onayı ve imzası gerekmektedir. Her iki kurum da genel bütçeden finanse edilmektedir. Sigorta Denetleme Kurulu, 2004 yılında yüz altmış altı denetim gerçekleştirmiştir. Genel ilke olarak sigorta şirketleri her iki yılda bir yerinde incelemelere tabi tutulmaktadır, bazı şirketler içinse bu denetim her yıl gerçekleştirilebilmektedir. Halen yabancı denetleme kurumları ile mutabakat zaptı imzalanmamıştır. Sigorta, reasürans ve bireysel emeklilik şirketlerinin aylık ve üç aylık raporlar sunması gerekmektedir. Buna karşın sigorta eksperleri, brokerler ve bağımsız denetleyiciler gerekli görüldüğünde bilgi sunmaktadır. 2001 yılından bu yana on dört sigorta şirketinin ruhsatı iptal edilmiştir.”

Sigortaya ilişkin olarak bazı ilerlemeler kaydedilmiştir. Hazine Müsteşarlığı, sigorta şirketleri için AB uygulamalarına dayanan yeni bir muhasebe planı ve uygulama mevzuatı kabul etmiştir. Ne var ki, müktesebata uyum sınırlı kalmıştır. Düzenleme ve denetlemedeki eksiklikleri giderecek bir sigortacılık kanunu halen kabul edilmemiştir. Denetleyici kurumlar arasındaki işbirliği gelişmiştir; ancak bu işbirliğinin daha da ilerlemesi gerekmektedir. İhtiyat standartları halen AB normlarına uygun değildir. Finansal raporlamanın kalitesi ise düşük seviyededir.”

e. 2006 Tarihli AB İlerleme Raporu

“2006 tarihli AB İlerleme Raporunda;

“Küçük sigorta sektörünü bankalar ve çokuluslu şirketler yönlendirmektedir. Sigorta sektörü halihazırda Hazine tarafından düzenlenmektedir.

Mevzuat uyumu için sigorta sektöründe, blok muafiyet kurallarına ihtiyaç vardır. Bunun yanı sıra yatay işbirliği anlaşmaları ve teferuattan kaçınma konusundaki kuralların da aktarılması gerekmektedir.

Sigorta, reasürans ve meslek sigortası şirketleri için yeni bir borç geri ödeme rejimi kabul edilmiştir. Bu, halen yürürlükte olan AB Solvency-I çerçevesine benzemektedir, ama bir yandan da halen devam eden Solvency-II çalışmasından esinlenmektedir. Mevcut Sigorta Murakabe Kanunu güncelliğini yitirmiştir; mahkeme kararlarıyla birçok hüküm iptal edilmiştir. Türkiye’ nin sigorta gruplarının denetlenmesi, konsolide sigorta muhasebesi ve reasürans konularında özel bir mevzuatı bulunmamaktadır. Bunlardan sonuncusu halihazırda hayat dışı sigorta olarak düzenlenmektedir. Özel hayat dışı sigorta müktesebatında ise, Türkiye’ de, ortak sigorta, kredi sigortası, adli masraf sigortası ve turist sigortası alanlarında hüküm bulunmamaktadır. Hazine Müsteşarlığı, ek emeklilik de dahil olmak üzere sigortacılık sektörünü düzenlemekte ve denetlemektedir. Hazine bünyesinde, Sigortacılık Genel Müdürlüğü düzenleme faaliyetleri ve uzaktan denetlemeden sorumluyken, Sigorta Denetleme Kurulu uzaktan izleme faaliyetleri yürütmektedir. İcra yetkileri, bağımsızlıkları ve eşgüdümleri başlangıç aşamasındadır. Bazı ilerlemeler olmakla birlikte, sigorta alanında müktesebat ile uyum sınırlıdır.

Sigortacılık ve ek emeklilik sektörlerinde ilgili borç geri ödeme mevzuatının kabul edilmesi de bir ilerleme teşkil etmektedir. Ancak, genel olarak, sigortacılık mevzuatının uyumu sınırlıdır.” değerlendirmeleri yer almaktadır.

f. 17 Nisan 2007 Tarihli Türkiye’nin AB Müktesebatına Uyum Programı

“2007-2013 dönemine ilişkin hedefleri düzenleyen 17 Nisan 2007 tarihli “Türkiye’nin AB Müktesebatına Uyum Programı” nda;

“Sigortacılık sektörünün daha etkin şekilde denetlenmesi ve ticaret mevzuatımızın AB müktesebatına uyumunun gerçekleştirilmesi alanlarında reformlar yapılacaktır. Şöyle ki;

04.0007.1.01 referans no ile Sigortacılık Kanunu çıkarılacaktır. Bu kanun ile sigortacılık sektörünün daha etkin bir şekilde düzenlenmesi ve denetlenmesi; şirket faaliyet izinleri, branşlar itibariyle asgari sermaye miktarı, faaliyet izni iptal nedenleri,

yönetici ve hissedarların nitelikleri, serbest tarife sistemi, tasfiye, birleşme, devir ve portföy devri ile iflas konuları, teknik karşılıklar, teminatlar, güvence hesabı, sigorta araçları ve benzeri konularda AB müktesebatına – özellikle 88/361/EEC sayılı direktife- uyum sağlanması amaçlanmaktadır.

04.0913.1.10 referans no ile Sigortacılık Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun çıkarılacaktır. AB’ ye üyelik durumunda AB pasaportu ve ev sahibi üye devlet denetimi gibi kuralların benimsenmesine ilişkindir. Bu kanun ile, 73/239/EEC, 73/240/EEC, 88/357/EEC, 88/361/EEC, 90/618/EEC, 92/49/EEC, 95/26/EEC, 2000/64/EC, 2002/83/EC sayılı AB direktiflerine uyum sağlanması amaçlanmaktadır.

04.2007.2.01 referans no ile Sigorta ve Reasürans Şirketlerinin Teknik Karşılıklarına ve Bu Karşılıkların Yatırılacağı Varlıklara İlişkin Yönetmelik çıkarılacaktır. Şirketlerin teknik karşılıklarının yatırım esaslarının tespit edilmesi, teknik karşılıkların yurtdışındaki finansal enstrümanlar kullanılarak değerlendirilmesine imkan sağlanması amaçlanmaktadır. Bu yönetmelik ile 73/239/EEC ve 87/343/EEC sayılı direktiflere uyum sağlanacaktır.

04.2007.2.02 referans no ile Sigorta ve Reasürans Şirketleri ile Emeklilik Şirketlerinin Ayıracakları Teknik Karşılıklara İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına İlişkin Yönetmelik çıkarılacaktır. Bu yönetmelik ile 91/674/EEC sayılı direktife uyum sağlanması amaçlanmaktadır.

04.2007.2.08 referans no ile Sigorta ve Reasürans Şirketlerinin Kuruluş ve Çalışma Esasları Yönetmeliği çıkarılacaktır. Kanun değişikliğine bağlı olarak uygulama esaslarının belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bu yönetmelik ile 88/361/EEC sayılı direktife uyum sağlanması amaçlanmaktadır.

04.1013.2.04 referans no ile Yabancı Sigorta Şirketlerinin Türkiye’ deki Faaliyetlerine İlişkin Bakanlar Kurulu Kararı çıkarılacaktır. AB pasaportu ve mense ülke denetimi gibi kuralların kabulüne ilişkindir. Bu karar ile 73/239/EEC, 73/240/EEC, 88/357/EEC, 88/361/EEC, 90/618/EEC, 92/49/EEC, 95/26/EEC, 2000/64/EC, 2002/83/EC sayılı AB direktiflerine uyum sağlanması amaçlanmaktadır.

04.1013.2.05 referans no ile Sigorta ve Reasürans Şirketlerinin Kuruluş ve Çalışma Esasları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Yönetmelik çıkarılacaktır. AB pasaportu ve mense ülke denetimi gibi kuralların kabulüne ilişkindir.

Bu yönetmelik ile 73/239/EEC, 73/240/EEC, 88/357/EEC, 88/361/EEC, 90/618/EEC, 92/49/EEC, 95/26/EEC, 2000/64/EC, 2002/83/EC, 2005/68/EC sayılı AB direktiflerine uyum sağlanması amaçlanmaktadır.” ifadeleri yer almaktadır.

g. 2007 Tarihli AB İlerleme Raporu

2007 tarihli AB İlerleme Raporunda;

“Avrupa Komisyonu tarafından 6 Kasım 2007 tarihinde açıklanan Türkiye İlerleme Raporu’nda Türk sigorta sektörüne ilişkin gelişmeler, uyumda güçlüklerle karşılaşılan alanlar ve öncelikli olarak ele alınması gereken konular değerlendirilmiştir. 2007 yılı İlerleme Raporu’nda sektörümüze ilişkin gelişmelerin geçmiş yıllara oranla daha kapsamlı biçimde ele alındığı ve kaydedilen ilerlemelerin genel olarak olumlu değerlendirildiği görülmektedir. Raporla “Ekonomik Kriterler” başlığı altında sigorta sektörüne yönelik genel bir değerlendirmede; “Rekabet Politikası” (Başlık 8) başlığı altında ise blok muafiyet düzenlemelerine ilişkin bir değerlendirmede bulunulmuştur. Sektörümüze ilişkin kapsamlı değerlendirmeler ise “Mali Hizmetler” (Başlık 9) başlığı altında yapılmıştır.

İlerleme Raporu’nun Ekonomik Kriterler başlıklı bölümünde Türk finansal piyasalarındaki gelişmeler genel olarak değerlendirilmiştir. Bu çerçevede Raporun 29. sayfasında sigorta sektörüne ilişkin şu ifadeler yer almıştır:

Sigorta şirketleri, emeklilik fonları, leasing veya faktoring şirketleri gibi banka dışı temel finansal kurumlar etkileyici bir büyüme göstermişlerdir; buna rağmen söz konusu kurumların toplam varlıkları 2007 yılı ortası itibarı ile GSYİH’nin yalnızca %10’una tekabül etmektedir. Şubat 2007’de Mortgage Kanunu, Haziran 2007’de ise yeni Sigortacılık Kanunu TBMM’de kabul edilmiştir. Yeni mevzuat, finansal sektörün genişlemesinde daha fazla esneklik ve güvenlik sağlamayı amaçlamaktadır.

2007 yılı İlerleme Raporu’nda Rekabet Politikasına ilişkin 8. başlık altında 40. sayfada, sigortacılık, teknoloji transferi, telekomünikasyon ve posta hizmetleri alanlarında sektöre özel blok muafiyetlere ilişkin yasal düzenlemelerin iç hukuka aktarılmasının henüz tamamlanmadığı vurgulanmıştır.

Mali hizmetlere ilişkin 9. başlık altında, Rapor’ un 41, 42 ve 43. sayfalarında, sigorta sektöründeki gelişmeler kapsamlı biçimde değerlendirilmektedir. Özellikle

Avrupa Birliği mevzuatına uyum konusunda kaydedilen gelişmelerin detaylı biçimde ele alındığı ve sektörümüze yönelik değerlendirmelerin geçmiş yıllara oranla daha olumlu olduğu görölmektedir. Buna karşın eksikliklere ve ilerleme kaydedilmeyen alanlara da atıfta bulunmaktadır. İlgili başlık altında sektörümüze yönelik olarak şu değerlendirmeler yapılmıştır:

Türkiye, “finansal kayıplar” ve “destek sigortaları” olmak üzere iki yeni sigorta branşı oluşturmuştur. Türkiye, teknik karşılıkların hesaplanması ve teknik karşılıkların yatırılacağı varlıklara ilişkin kuralları düzenleyen yeni ikincil mevzuatı kabul etmiştir. Bununla birlikte, sigorta, reasürans ve emeklilik şirketlerinin finansal raporlamalarına ilişkin ikincil mevzuat da kabul edilmiştir. Ancak, hayat dışı sigortacılık mevzuatına ilişkin olarak koasürans, kredi sigortası, hukuksal koruma sigortası ve destek sigortaları konularında ilerleme kaydedilmemiştir.

Türkiye, havayolu taşımacılığı ve havayolu şirketleri için yolcular, bagaj, kargo, üçüncü kişiler ve posta konularına ilişkin olarak asgari sigorta yükümlölükleri belirleyen mevzuatı iç hukukuna aktarmıştır. Türkiye, zorunlu motorlu taşıt sigortalarına ilişkin yeni bir düzenleme getirmiş olup söz konusu düzenleme motorlu taşıt sigorta tarifelerini bir ölçüde serbestleştirmektedir. Buna ek olarak Türkiye, sigorta garanti sisteminin kapsamını genişleterek sistemin tüm zorunlu sigortaları kapsayacak hale gelmesini sağlayan mevzuatı kabul etmiştir (Burada güvence hesabına atıfta bulunmaktadır). Türkiye, bireysel emeklilik şirketi çalışanlarına ve aktüerlere ilişkin asgari yeterliliklere dair ikincil mevzuatı da kabul etmiştir.

Sigortacılık sektörünü düzenleyen ve denetleyen Sigortacılık Genel Müdürlüğü ve Sigorta Denetleme Kurulu’nun yaptırım kapasiteleri ve bağımsızlıklarına ilişkin ilerleme kaydedilmemiştir. Sigortacılık ve bireysel emeklilik alanlarında Avrupa Birliği müktesebatına kısmi uyum vardır.

Sigortacılık ve bireysel emeklilik alanlarında iyi bir ilerleme sağlanmıştır. Sigortacılık alanında 5684 sayılı yeni Sigortacılık Kanunu kabul edilmiş ve Resmi Gazete’de yayınlanmıştır. Kanun, sigorta ve reasürans faaliyetlerine başlama ve bu faaliyetleri yürütmeye ilişkin düzenlemeler yapmakta ve sigorta aracılığına ilişkin kurallar getirmektedir. Teknik karşılıklar, teminatlar, irat ödemelerine ilişkin genel kurallar ve poliçe sahiplerinin sigorta sözleşmelerine yönelik olarak

bilgilendirilmelerine ilişkin ikincil mevzuat düzenlemeleri de kabul edilmiştir. Tüketicilerin korunması için mahkeme dışı bir uyuşmazlık çözüm kurumunun (orijinal metinde tahkim olarak ifade edilmemiş) oluşturulması oldukça olumlu bir gelişmedir. Buna karşın, yeni Sigortacılık Kanunu Avrupa Birliği müktesebatına ancak kısmen uyumludur; zira Avrupa Birliği'nde sigortacılığı düzenleyen mevzuatın bazı temel ilkelerinin gözetilmediği görülmektedir. Zorunlu sigortalarda tarifelerin serbestçe belirlenmesi kısıtlıdır ve genel şartlar Hazine Müsteşarlığı'nın onayına tabidir.

Sonuç olarak özellikle yeni Sigortacılık Kanunu' nun kabulü ile Türkiye, sigortacılık ve bireysel emeklilik alanlarında oldukça önemli bir ilerleme kaydetmiştir.” ifadesi yer almaktadır.

2. SİGORTACILIK KANUNU VE AVRUPA BİRLİĞİ SİGORTA MEVZUATININ UYUMLAŞTIRILMASI

Ülke ekonomisindeki gelişmeler ve dünya ekonomisi ile entegrasyon politikaları çerçevesinde son yıllarda finans sektöründe yaşanan gelişmelere paralel olarak sigortacılık alanında da büyük atılımlar gerçekleşmiştir. Günümüzde klasik sigorta anlayışı dışına çıkılarak sigortacılık faaliyeti finans sektöründe büyük önem arzeden bir hizmet haline getirilmiştir. Bu bağlamda sigorta şirketleri finansal kurum kimliği ile sektörde önemli bir paya sahip olmuştur. Bunun doğal sonucu olarak yabancı sermayenin sigorta sektörüne olan ilgisi artmış ve kurulan ortaklıklar ve gerçekleştirilen satın almalar sonucu ülkemizde faaliyet gösteren yabancı sermayeli şirket sayısı giderek artarken bunların pazar payları da önemli ölçüde yükselmiştir.

Genişleyen sigorta sektörünün artan ihtiyaçlarına cevap verici nitelikte ve rekabet gücünü arttırıcı yönde gerekli düzenlemelerin yapılarak sektörde bazı önlemler alınması ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Ülkemizde sigorta sektörünün sağlıklı bir biçimde büyüebilmesi ve hak ettiği yere ulaşabilmesi sağlam bir yasal altyapıya sahip olmasına bağlıdır. Türk sigorta sektörünü Avrupa Birliği' ne taşıyacak ilke ve çalışma esaslarına ilişkin düzenlemeler, sigorta şirketlerinin doğru esaslar çerçevesinde rekabet etmesini sağlayacak ve tüketici konumundaki sigortalıları koruma amaçlı denetleme ilkeleri içerecek kapsam ve şekilde olmalıdır. Bu yasal altyapı kurulurken AB standartları hedef alınmaktadır. Bu bağlamda Türkiye ve AB mevzuatının uyumlaştırılması çalışmaları

çerçevesinde, sigortacılık mevzuatında köklü değişiklikler yapılması gereği ortaya çıkmış ve Sigortacılık Kanunu mevcut ihtiyaçlar çerçevesinde bu hedeflere ulaşılmasında önemli bir adım olmuştur. Avrupa Birliği uyum süreci göz önüne alınarak çıkarılan Sigortacılık Kanunu ve yönetmelikler ülkemizde sigortacılık sektörünün sağlam bir yasal zeminde gelişimi açısından oldukça önem arz etmektedir. Sigortacılık Kanun' u gerek sigorta şirketleri gerekse sigortalılar bakımından son derece önemlidir.

Ulusal programlarda ve AB ilerleme raporlarında öngörülen değişikliklerin önemli bir bölümü Sigortacılık Kanunu' nda düzenlenmektedir. Sigortacılık Kanunu' nun büyük ölçüde AB mevzuatına uygun sigorta denetim esaslarını içeren bir kanun olduğunu söylemek mümkündür. Sigortacılık Kanunu genel olarak AB normlarına uyumlu görünmekte, fakat sigorta branşları, bilgilendirme yükümlülüğü ve Hazine Müsteşarlığı nezdinde gösterilen teminatlar gibi uyumlu olmadığı hususlar da bulunmaktadır. Kanun hazırlanırken ilke olarak AB' ye uyum gözetilmekle birlikte bu uyum bazı hükümler açısından kanuna doğrudan yansıtılmış, bazı hükümlerde ise gerektiğinde uyumu sağlayabilmeye yönelik idareye yetki tanınmıştır⁴⁰⁰. Bu bağlamda sigorta denetim ve gözetiminin halen siyasi otoriteden tam bağımsız olduğunu ifade etmek mümkün değildir.

Türkiye' nin AB' ye henüz tam üyeliğinin gerçekleşmediği gerçeği karşısında bazı düzenlemeler geçiş hükümleri niteliğindedir. Özellikle yabancı sermayenin sigorta sektöründe yatırım yapma eğilimi neticesinde Sigortacılık Kanun' unda yabancı şirketlere ilişkin AB sigortacılık mevzuatı ile uyumlu düzenlemelere yer verilmesi amaçlanmakla birlikte kanunda yabancı sigorta şirketlerinin faaliyetlerine yönelik sınırlamalar öngörülmektedir. Yabancı şirketlerin faaliyetlerine ilişkin esaslar Bakanlar Kurulu kararıyla belirlenmektedir. Bu hususta kanunda sınırlı düzenlemelerin yer almasının sebebi yabancı şirketlerin Türkiye' deki faaliyetlerini yasaklamamanın AB düzenlemelerine aykırılık teşkil edecek olması ancak bunlara izin vermenin de Türk sigorta sektörünü olumsuz yönde etkileyeceği endişesidir.

Sigortacılık Kanunu ile yapılan değişiklikleri ve getirilen yenilikleri gruplandırılmak suretiyle değerlendirmekte yarar görmekteyiz.

⁴⁰⁰ Hazine Müsteşarlığı Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği' nin Sigortacılık Kanunu' na ilişkin 20.06.2007 tarih ve 2007/ 65 sayılı basın açıklaması.

Sigortacılık Kanunu ile sigorta ve reasürans şirketlerinin kuruluşuna ilişkin getirilen yenilikler şu şekildedir;

- AB kurallarıyla uyumlu kuruluş ve ruhsat şartları getirilmiştir. AB mevzuatında öngörülen tek pasaport sisteminin benimsenmesi ev sahibi üye devletin iznine tabi olması uygulamadaki farklılıklar sebebiyle sigorta şirketlerinin kanuni ikametgahlarını daha avantajlı gördükleri ülkelere taşımalarına yol açabilir.
- Şirket kuruluşunda ön izin kaldırılmıştır. Kuruluş izninin kaldırılması, mülga SMK' da yer alan önemli bir hatanın düzeltilmesidir.
- Minimum sermaye beş milyon YTL olarak öngörülmüştür.
- Minimum sermayeye ilave olarak branş bazında sermaye uygulaması kabul edilmiştir.
- İlk üç yıl için iş planı hazırlanması ilkesi benimsenmiştir.
- Ruhsat talebinin Müsteşarlıkça reddi açık kurallara bağlanmıştır.
- Kurucu, yönetici ve denetçiler için itibarlı ve güvenilir kişi olma şartı getirilmiştir.
- Sigorta branşlarının tasnifi değiştirilmiştir.

Sigortacılık Kanunu ile sigorta ve reasürans şirketlerinin faaliyette bulundukları sürece ilişkin getirilen yenilikler şu şekildedir;

- AB kurallarıyla uyumlu yükümlülük karşılama yeterliliği uygulaması ve minimum garanti fonu düzenlemesi yapılmıştır.
- AB kurallarıyla uyumlu olarak teknik karşılıklar yeniden düzenlenmiş ve ilave teknik karşılıklar getirilmiştir.
- Şirketler için iç denetim sistemi kurulması zorunlu kılınmıştır.
- Mali bünye zayıflaması sayılan haller eskisine göre daha da somutlaştırılmıştır.
- Mali bünye zayıflaması durumundaki müdahale sistemi daha etkin kılınmıştır.
- Teminat sistemi yeniden düzenlenmiştir.
- Tarifelerde ilke olarak serbesti getirilmiştir.
- Hizmet sunumu serbestisindeki kısıtlamalar kaldırılmıştır.
- Garanti hesabının kapsamı genişletilerek güvence hesabı oluşturulması öngörülmüştür.

Sigortacılık Kanunu ile sigorta sektörü ve sigortacılık faaliyetlerine ilişkin getirilen diğer yenilikler ise şu şekildedir;

- Sigorta alanındaki uyuşmazlıkların kısa sürede giderilebilmesi için tahkim kurumu getirilmiştir. Sigortalıların sigorta sektörüne güvenini sağlamak açısından yararlı bir gelişme olmakla birlikte bu kurumun Sigortacılık Kanunu’nda düzenlenmiş olması pek yerinde değildir.
- Acente ve eksperler için TOBB bünyesinde mesleki örgütlenme getirilmiştir.
- Sigortacılık Eğitim Merkezi kurulmuştur.
- Sigorta alanında sendikasyon türü yapılanmalarına imkan verilmiştir.
- Sorumluluk sigortaları dışındaki sigortaların da Bakanlar Kurulu tarafından zorunlu hale getirilebilmesi mümkün kılınmıştır.
- İdari ceza ve adli ceza ayırımına gidilmiştir⁴⁰¹.
- Ekonomik suça ekonomik ceza ilkesi benimsenmiştir. Getirilen düzenlemelerde, yeni Türk Ceza Kanunu ile Kabahatler Kanunu dikkate alınmıştır.
- Eksperlik ve acentelik sistemleri yeniden düzenlenmiştir.
- 1160 sayılı Mükerrer Sigorta Hakkında Kanun yürürlükten kaldırılmıştır.
- Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği’ nin yapılanması ve üyeliğe ilişkin uygulama esaslarında değişiklik yapılmıştır.
- Hayat dışı sigorta şirketleri için de aktüer çalıştırma zorunluluğu getirilmiştir.

Sigortacılık Kanun’u ile getirilen yenilikler bunlar olmakla birlikte kanunun aksayan bazı yanları da bulunmaktadır. Mülga SMK’da yer alan bazı hatalı düzenlemelerin Sigortacılık Kanun’unda aynen korunduğu görülmektedir. Öncelikle kanunda düzenlenmesi gereken hususlar yönetmeliklerde düzenlenmektedir. Bunun yanı sıra sözleşme hukukuna ilişkin bazı kurallar, denetim hukukuna ilişkin kanunda yer almaktadır.

Sigortacılık Kanunu ile bazı yetkiler Hazine Müsteşarlığına bazıları ise doğrudan Bakan’ a verilmiştir. Böyle bir ayırım yapılmasının gerekçesi anlaşılamamaktadır.

Bakan’ ın ve Müsteşarlığın sektörde faaliyette bulunan kuruluşlara müdahale yetkileri zaman zaman sınırsız ve belirsiz hale getirilmiştir.

⁴⁰¹ Mülga SMK’da cezai müeyyideler başlığı altında hepsi birlikte düzenlenmekteydi.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Türk Hukuku ve Avrupa Birliği direktiflerinde hayat dışı sigorta şirketlerinin denetimi hakkında yaptığımız bu çalışma çerçevesinde vardığımız sonuçları özetleyecek olursak;

1. Sigorta şirketi açısından bir alıkoyma ve birleştirme yani finansal birikim; sigortalı açısından ise bir transfer aracı olması sebebiyle fon yaratan bir kurum olan sigortacılık faaliyeti sektörünün, üstlenmiş olduğu ekonomik ve sosyal fonksiyonları dolayısıyla titizlikle izlenmesi ve işleyişinde aksaklıklara izin vermeyecek bir yapıya kavuşturulması gerekmektedir. Bu nedenle devletin sigortacılık faaliyetleri üzerinde düzenleme ve denetleme yapması kaçınılmazdır.

2. Denetim, bir kişi, kurum, kuruluş, şirket, sistem ya da işlemin değişik yönlerden görünümünün, yapısının, işlerliğinin ya da işlemin değişik yönlerden görünümünün, yapısının, işlerliğinin ve uğraşlarının, yanlışlık, çelişki, tutarsızlık veya eksiklik içerip içermediğinin, yasa, tüzük, yönetmelik ve kararlar, kurallar ve akılcı yaklaşımlar çerçevesinde ölçülmesi, gözlenmesi ve izlenmesi için yapılan tüm uğraşların bütünüdür.

3. Sigorta şirketleri üzerinde devlet denetiminin amacı, sigortacılık faaliyetlerinin yasalara ve kamunun yararına uygun olarak, sigortalıların hak ve menfaatlerini ihlal etmeyecek ve Türk sigorta endüstrisini koruyacak şekilde sürdürülmesini ve geliştirilmesini sağlamaktır.

4. Denetim sistemleri aleniyet, normatif ve maddi (materiel) denetim olmak üzere gruplandırılmaktadır. Maddi (materiel) denetim sisteminin uygulandığı ülkemizde sigorta şirketleri tüm faaliyetleri süresince hukuki, mali ve teknik açısından devlet denetimine tabi tutulmaktadır. Maddi denetim sisteminde devlet, şirketleri kural koyarak ya da idari tasarruflarla kontrol etmektedir.

5. Denetim, konusu bakımından hukuki ve teknik; yapılış biçimi bakımından belge üzerinde denetim, yerinde denetim ve raporların ilanı şeklinde tasnif edilmektedir.

6. Sigorta mahiyeti itibariyle ekonomik ve finansal faaliyetler içerisinde sosyal fonksiyonu en ağır basan bir tür olarak kamu yararı ile fevkalade iç içe olduğundan, devletin sigorta şirketlerini denetlemesi, ticaret şirketlerine yönelik genel hükümlerden ayrı ve özel hükümlerle düzenlemesi gerekmektedir. Sigortacılığın hukuki, mali ve teknik bakımdan sağlam esaslara dayanması ve böylece hayatta kendisinden beklenen hizmetleri tam olarak ifa edebilmesi için sigorta şirketleri devlet tarafından özel kanunlarla denetlenmektedir. Türk sigorta hukukunun denetime ilişkin mevzuatı bir ana kanun ve yönetmeliklerden oluşmaktadır.

Ülkemizde sigorta şirketlerinin faaliyete başlama, teşkilat, yönetim, çalışma esas ve usulleri ile faaliyetlerinin sona ermesi ve denetlenmesine ilişkin hususlara kanun 03.06.2007 tarih ve 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu' dur.

Denetim mevzuatını oluşturan yönetmelikler ise; Sigorta Şirketleri ve Reasürans Şirketlerinin Kuruluş ve Çalışma Esaslarına İlişkin Yönetmelik, Sigorta ve Reasürans İle Emeklilik Şirketlerinin Teknik Karşılıklarına ve Bu Karşılıkların Yatırılacağı Varlıklara İlişkin Yönetmelik, Sigorta ve Reasürans ile Emeklilik Şirketlerinin Mali Bünyelerine İlişkin Yönetmelik, Sigorta ve Reasürans Şirketleri ile Emeklilik Şirketlerinin Finansal Raporlamaları Hakkında Yönetmelik, Sigorta ve Reasürans ile Emeklilik Şirketlerinin Sermaye Yeterliliklerinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik, Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik, Güvence Hesabı Yönetmeliği, Hazine Müsteşarlığı Sigorta Denetleme Kurulu Yönetmeliği, Sigorta ve Reasürans Şirketlerinin Bağımsız Dış Denetim Kuruluşlarınca Denetlenmesi Hakkında Yönetmelik, Sigortacılık Bağımsız Denetim İlkelerine İlişkin Yönetmelik, Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği' nin Çalışma Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelik, Sigorta İhtisas Komiteleri Yönetmeliği, Aktüerler Yönetmeliğidir.

7. Ülkemizde denetim makamı Hazine Müsteşarlığı ve Onun Bağlı Bulunduğu Bakanlık, Sigorta Denetleme Kurulu, Hazine Müsteşarlığı Sigortacılık Genel

Müdürlüğü' dür. Denetim makamlarına yardımcı olan kuruluşlar ise; bağımsız dış denetim kuruluşları, Sigorta İhtisas Komiteleri, Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği, Sigorta Eksperleri İcra Komitesi, Sigorta Acenteleri İcra Komitesidir.

8. Dayanağı Roma Antlaşması olan Avrupa Birliği sigorta mevzuatı, finansal hizmetlerin serbest dolaşımı ve sunulmasında olası engelleri ortadan kaldırarak Birlik içindeki kanuni uyumsuzlukları gidererek, Avrupa Tek Sigorta Pazarını oluşturmayı, düzenlemeyi ve denetlemeyi amaçlamaktadır. Avrupa Birliği' nde sigorta sektörünün düzenlenmesi ve denetlenmesine ilişkin mevzuatın hazırlanması ve izlenmesi tek pazardan sorumlu olan Avrupa Komisyonu İç Pazar Genel Müdürlüğü' nün sigortacılık birimine aittir.

9. Avrupa Birliği sigorta mevzuatını oluşturan tüzük, karar ve hayat dışı sigorta şirketlerine ilişkin direktifler şu şekildedir;

- EEC.2155/91 sayılı, EEC ve İsviçre Konfederasyonu Arasındaki Anlaşma Hükümleri Hakkında 20.06.1991 tarihli Tüzük
- 91/370/EEC sayılı, EEC ve İsviçre Konfederasyonu Arasındaki Anlaşmanın Sonucu Hakkında 20.06.1991 tarihli Karar
- 91/371/EEC sayılı, EEC ve İsviçre Konfederasyonu Arasındaki Anlaşmanın Uygulanmasına İlişkin 20 Haziran 1991 tarihli Direktif
- 2001/776 sayılı, ekleri ve protokolleri değiştiren, 18.07.2001 tarihli ve 2001/1 sayılı EC-İsviçre Ortak Komitesi Kararı
- 73/239/EEC sayılı, Sigortacılık Faaliyetlerine Başlama ve Yürütme ile İlgili Kanun, Tüzük ve İdari Düzenlemelerin Koordinasyonu Hakkında 24.07.1973 tarihli Birinci Hayat Dışı Sigorta direktifi
- 73/240/EEC sayılı Kuruluş Serbestisi Konusundaki Yasakların Kaldırılması Hakkında 24.07.1973 tarihli Direktif
- 76/580/EEC sayılı, Hayat Dışı sigortacılık Faaliyetlerine Başlama ve Yürütme ile İlgili Kanun, Tüzük ve İdari Düzenlemelerin Koordinasyonu Hakkındaki 73/239/EEC sayılı Hayat Dışı Sigorta direktifinde değişiklik yapan, 29.06.1976 tarihli direktif

- 88/357/EEC sayılı, 73/239/EEC sayılı direktifi değiştirren, Hizmet Sağlama Serbestisinin Etkin Biçimde Uygulanmasını Kolaylaştıran Hükümlere İlişkin 22.06.1988 tarihli İkinici Hayat Dışı Sigorta direktifi
- 92/49/EEC sayılı, 73/239/EEC ve 88/357/EEC sayılı direktiflerde değişiklik yapılması hakkında 18.06.1992 tarihli nc Hayat Dışı Sigorta direktifi
- 95/26/EC sayılı, İhtiyatlı denetim amacıyla hayat dışı sigortalara ilişkin 73/239/EEC ve 92/49/EEC sayılı direktifleri değiştiren 29.06.1995 tarihli direktif
- 2000/64/EC sayılı, 92/49/EEC ve 92/96/EEC sayılı direktifleri değiştiren nc ülkelerle bilgi değişimine ilişkin 07.11.2000 tarihli Bilgi Paylaşımı direktifi
- 2002/13/EC sayılı, Hayat Dışı Sigorta Teşebbüsleri İçin Yükümlülük Karşılama Sınırı Hakkında 05.03.2002 tarihli direktif
- 2002/87/EC sayılı, 73/239/EEC, 79/267/EEC, 92/49/EEC, 92/96/EEC, 93/6/EEC ve 93/22/EEC sayılı Konsey Direktifleri ile 98/78/EC ve 2000/12/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktiflerini değiştiren, bir finansal şirket grubunda yer alan kredi kurumları, sigorta şirketleri ve yatırım firmalarının ek denetimine ilişkin 16.12.2002 tarihli Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi
- 98/78/EEC sayılı , Bir Sigorta Grubundaki Sigorta şirketlerinin Tamamlayıcı Denetimi Hakkındaki 27.10.1998 tarihli Ek Sigorta Denetimi direktifi
- 2001/17/EC sayılı, Sigorta şirketlerinin Yeniden Yapılanması ve Tasfiyesi Hakkında 19.03.2001 tarihli direktifdir.

10. Avrupa Birliği sigorta mevzuatı denetim hukukunu geniş bir serbesti içinde ve piyasa ekonomisine kamu müdahalesini asgari ölçüye indirerek yeknesaklaştırmaktadır. Bu bağlamda sigorta şirketlerinin ye devletlerde kurulup faaliyet göstermesini bir başka deyişle yerleşmelerinin merkezileşmesini öngörmektedir. Birlikte merkezi izin ve denetim düzenlemesi söz konusu değildir. Avrupa Birliği mevzuatı sigorta şirketlerinin denetiminde şirketin merkezinin bulunduğu ülke denetimi esasını kabul etmiştir.

11. Sigorta sektöründe tek bir pazarın yaratılması finansal hizmetler alanında Avrupa Birliği' nin başlıca önceliklerinden biridir. Avrupa lkeleri emniyet ve istikrar

dağıtmak üzere kurulmuş bulunan sigorta şirketlerinin istedikleri ülkelerde faaliyette bulunabilmeleri esasını benimsemiştir. Avrupa Birliği Tek Sigorta Pazarı, malların, kişilerin, hizmetlerin, sermayenin serbestçe dolaşımının AB mevzuatına uygun bir biçimde sigortalandığı iç sınırları olmayan bir alandır. Tek sigorta pazarı ev sahibi üye devlet prensibi, tek pasaport uygulaması ve karşılıklı tanıma prensiplerine dayanmaktadır.

Yerleşme ve hizmet sunma serbestisi tek sigorta pazarın temel gereklerindedir. Yerleşme ve hizmet serbestisi ile sigorta şirketlerinin üye devletlerde yerleşmeleri ve hizmet sunmalarının merkezileştirilmesi amaçlanmaktadır. Bir başka deyişle bu serbestiler sigortacıların ve sigortalıların serbestçe dolaşımıdır. Sigortacılıkta yerleşme serbestisi, bir üye ülkede kurulmuş olan sigorta kuruluşunun diğer bir üye devlet ülkesinde yerli şirketlerle aynı şartlara tabi olarak çalışabilmesidir. Hizmet sunma serbestisi, bir üye devlette kurulu bulunan bir sigorta şirketinin bir takım kısıtlamalarla engellenmeksizin hizmet vermek amacıyla başka bir üye devlete gitmesidir.

Ev sahibi üye devlet tarafından verilen sigortacılık işlemleri yapma yetkisine Avrupa Pasaportu ilkesi denilmekte olup, sigorta şirketleri sahip oldukları bu pasaport ile sigortacılık faaliyetlerini Avrupa Birliği' ne üye olan tüm ülkelerde gerçekleştirebilmektedir. Bu şekilde Avrupa Birliği sigorta şirketleri hizmetlerini doğrudan kendi ülkelerinden veya diğer üye ülkelerde şube açmak suretiyle tüm Avrupa Birliği üyesi ülkelerde eşit şartlarda sunabilmektedir.

12. Avrupa Birliği' nde sigortacılık sektöründe denetim alanında uyumlaştırma iç pazarın tam olarak işlemleri için son derece önemli olduğundan bağımsız denetim standartlarına yönelik uyumlaştırma çalışmaları başlamış ancak iç denetim standartları henüz uyumlaştırılamamıştır. Bu hususta Avrupa Komisyonu İç Pazar Genel Müdürlüğü ve Denetim Düzenleme Komitesi çalışmalarını sürdürmektedir.

13. Sigortacılık faaliyetinin belirli bir organizasyonu gerektirmesi sebebiyle herkesin sigortacılıkla uğraşmasını istemeyen kanun koyucu, gerçek kişilerin sigortacı olmalarına izin vermeyerek, SK.m.3/1 ve SRŞKÇEY.m.5/1 hükümleri ile Türkiye' de

sigortacılık alanında faaliyette bulunacak kişileri sadece anonim şirketler ve kooperatif şeklinde kurulan karşılıklı sigorta şirketleri ile sınırlamaktadır.

Avrupa Birliği'nde sigortacılık yapabilecek kuruluşlar 92/49/EEC.m.6/1-a hükmünde üye devletler bazında düzenlenmekte ve bu düzenleme uyarınca genel olarak başta anonim şirket olmak üzere sermaye şirketlerinin veya ilgili üye devlette anonim şirket statüsüne denk şirketlerin sigorta şirketi olarak faaliyetlerine izin verilmektedir.

14. Hayat dışı sigorta şirketlerinin kuruluşunda genel olarak TTK hükümleri uygulanmakla birlikte Sigortacılık Kanunu'nda yer alan özel hükümler de uygulanmaktadır. Sigortacılık Kanunu ile kuruluş sermayesi yerine faaliyet sermayesi esası benimsenmektedir. SK.m.5/3 hükmü uyarınca sigorta şirketlerinin ödenmiş sermayeleri ruhsat talep edilen sigorta branşları için öngörülen sermaye tutarları ile verilmek istenen teminatlara bağlı olarak beş milyon YTL' den az olamaz. Minimum sermaye şartına ilave olarak SK.m.17/4-2 hükmü ile branş bazında sermaye uygulaması kabul edilmiştir. Buna göre hayat dışı sigorta şirketlerinin branşlarının tamamı için öngörülen asgari sermaye tutarı altı milyon altı yüz YTL olarak belirlenmiştir.

15. SK.m.3/1-2 ve SRŞKÇEY.m.5/1 hükümleri uyarınca sigorta ve reasürans şirketleri, sigortacılık işlemleri ve bunlarla doğrudan bağlantısı bulunan işler dışında başka işlerle iştigal edemez. Sigorta şirketlerinin münhasıran iştigal etmekle zorunlu oldukları sigortacılık faaliyetleri SK.m.5/2 hükmü uyarınca hayat sigortaları ve hayat dışı sigortalar olmak üzere iki ana gruba ayrılır. Sigorta şirketleri, hayat sigortaları ve hayat dışı sigortalar ana gruplarından sadece birinde faaliyet gösterebilirler.

Avrupa Birliği'nde sigorta şirketlerinin sadece sigortacılık faaliyetiyle iştigali esastır. Sigortacılık yapacak şirketlerin faaliyetlerinin sigortacılık dışı alanları kapsamaması gerekir. 92/49/EEC.m.6/1-b hükmü uyarınca sigorta şirketlerinin iştigal konularını diğer bütün ticari faaliyetlerden hariç tutarak sigortacılık faaliyeti ve doğrudan bu faaliyetle ilgili işlemlerle sınırlaması gerekmektedir.

16. Bir sigorta şirketinin iç teşkilatı TTK hükümlerine ve işletmecilik esaslarına göre kurulur. Sigorta şirketlerinin iç teşkilatı genel olarak şirketin organları ile hizmet

ve teknik birimleri şeklinde gerçekleşmektedir. Sigorta şirketinin organları genel kurul, yönetim kurulu, genel müdür, genel müdür yardımcısı, Murahhas üyeler, denetçiler ve iç denetim sisteminden oluşmaktadır. Bunun yanı sıra sigorta şirketlerinin yapısını; istatistik ve aktüerya, muhasebe ve tahsilat, poliçe, hukuk, teftiş ve hasar tespit birimlerinden oluşan hizmet ve teknik birimleri ile bölge müdürlükleri ile şubeleri oluşturmaktadır.

17. Sigortacılık Kanunu ile sigorta veya reasürans şirketlerinin Türkiye' de faaliyette bulunmasının Bakanlığın kuruluş iznine tabi olması düzenlemesi kaldırılarak, izin sadece faaliyete geçme aşamasında ruhsat alma ile ilişkilendirilmiştir. Bu bağlamda iki defa izin alma zorunluluğu ortadan kalkmış bulunmaktadır.

Avrupa Birliği sigorta mevzuatında böyle bir kuruluş izni mevcut bulunmamaktadır. AB sigorta mevzuatında da öngörüldüğü üzere sigorta şirketlerinin denetlenmesinin ilk aşaması, başlangıçta faaliyete geçebilmesi için izin bir başka deyişle ruhsat verilmesidir.

18. Devlet sigorta şirketinin yapısını ve mali durumunu, şirketin kuruluşundan sonra faaliyetlerini sürdürürken de denetlemeye devam etmektedir. Sigorta şirketlerinin faaliyette bulunurken denetlenmesi sürecinde şirketlerin bir takım yükümlülükleri ve buna karşılık denetim makamının bazı yetkileri söz konusudur.

Sigorta şirketlerinin yükümlülükleri; teminatların ayrılması, teknik karşılıkların ayrılması, aktif azaltıcı işlemler yasağına uyulması, ana sözleşme değişikliklerinin ve hisse devirlerinin bildirilmesi, kamunun aydınlatılması ve tüketici haklarına saygılı olunmasıdır.

Buna karşılık denetim makamı; sigortacılık faaliyetlerini denetleme, mali durumu bozulan sigorta şirketleri hakkında düzeltme tedbirleri alma, tarife ve genel şartları denetleme, zorunlu sigortaları denetleme, sigortacılık eğitim ve organizasyonlarını denetlemekle yetkilidir.

19. Sigorta şirketlerinin sona ermesi ve tasfiyesi süreci sigortalıların korunması bakımından devlet denetimine tabidir. Denetim hukuku sigorta şirketlerinin

devamlılığını sağlamaya ve mümkün olduğunca tasfiyeye girmesine engel olmayı amaçlamakla birlikte, durumu düzeltilemeyecek şirketlerin sona erdirilmesi hallerinde kanun hükümlerine uyulması ve sigortalıların korunması için sıkı bir denetim getirilmesi istenmektedir.

Sigorta şirketlerinin sona ermesine neden olan hallerde denetime ilişkin olarak SK.m.10 hükmünde tasfiye, iflas, birleşme, devir, portföy devri işlemleri Bakanın iznine tabi tutulmuştur.

20. Özel sigorta hukuku uluslararası karakterde bir hukuk dalı olduğundan uluslararası hükümlerle uyumlaştırmanın sağlanması gerekmektedir. Türkiye bir yandan sigorta mevzuatını AB müktesebatına yakınlıştırmaya, öte yandan mevcut düzenleme ve uygulamaları iyileştirmeye çalışmaktadır. AB özel sigorta mevzuatı ile bütünleşme çalışmalarında sigortacılık sektörünün sağlıklı olarak işlemesini sağlamak üzere AB' nin bütün hukuki tasarruflarının bir arada değerlendirilmektedir. Ülkemizde sigorta sektöründe bu yöndeki çabalar, uyumlaştırma ve uygulama ile karşılıklı tanıma hususlarındadır. Uyumlaştırmada, denetim ve tüketicilerin korunması unsurları esas alınmaktadır.

Türkiye ekonomisindeki gelişmeler ve dünya ekonomisi ile entegrasyon politikaları çerçevesinde son yıllarda finans sektöründe yaşanan gelişmelere paralel olarak sigortacılık alanında büyük atılımlar gerçekleşmiştir. Ülkemizde sigorta sektörünün sağlıklı bir biçimde büyüebilmesi ve hak ettiği yere ulaşabilmesi sağlam bir yasal altyapıya sahip olmasına bağlıdır. Türk sigorta sektörünü Avrupa Birliği' ne taşıyacak ilke ve çalışma esaslarına ilişkin düzenlemeler, sigorta şirketlerinin doğru esaslar çerçevesinde rekabet etmesini sağlayacak ve tüketici konumundaki sigortalıları koruma amaçlı denetleme ilkeleri içerecek kapsam ve şekilde olmalıdır. Bu yasal altyapı kurulurken AB standartları hedef alınmaktadır. Bu bağlamda Türkiye ve AB mevzuatının uyumlaştırılması çalışmaları çerçevesinde, sigortacılık mevzuatında köklü değişiklikler yapılması gereği ortaya çıkmış ve ciddi yasal reformlar yapılmıştır. Sigortacılık Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısı özel sigorta alanındaki başlıca reform hareketleridir. Sigortacılık Kanunu mevcut ihtiyaçlar çerçevesinde bu hedeflere ulaşılmasında önemli bir adım olmuştur. Ulusal programlarda ve AB ilerleme

raporlarında öngörülen değişikliklerin önemli bir bölümü Sigortacılık Kanunu' nda düzenlenmektedir. Sigortacılık Kanunu' nun büyük ölçüde AB mevzuatına uygun sigorta denetim esaslarını içeren bir kanun olduğu söylenebilir. Kanun hazırlanırken ilke olarak AB' ye uyum gözetilmekle birlikte bu uyum bazı hükümler açısından kanuna doğrudan yansıtılmış, bazı hükümlerde ise gerektiğinde uyumu sağlayabilmeye yönelik idareye yetki tanınmıştır. Bu bağlamda sigorta denetim ve gözetiminin halen siyasi otoriteden tam bağımsız olduğunu ifade etmek mümkün değildir.

Tez çalışmamızı yukarıda sayıldığı şekilde özetledikten sonra son olarak çalışmamız süresince tespit ettiğimiz eksiklikler ve bunların giderilebilmesi için yararlı olacağına inandığımız önerileri belirtmekte yarar görmekteyiz.

1. Türk sigortacılık sektörünün gelişmesi ile sigorta şirketlerinin yapı ve faaliyetlerinin denetimine ait yeni esas ve prensiplerin yürürlüğe konulmasının, Avrupa Birliği ile bütünleşme bağlamında kaçınılmaz bir zorunluluk olarak ortaya çıkması ve mevcut Sigorta Murakabe Kanunu' nun ihtiyaçları bu bağlamda tam olarak karşılayamaması neticesinde 2007 yılında yeni bir denetim kanunu olarak Sigortacılık Kanunu getirilmesi şüphesiz sigorta hukuku alanında sevinçle karşılanması gereken bir reform hareketidir. Zira Sigorta Murakabe Kanunu zaman içinde belli ölçüde AB direktifleriyle uyumlu hale getirilmeye çalışılmışsa da Türk sigorta sektörünün boyut ve yapısının AB ülkelerindekilerle aynı olmaması nedeniyle birebir uyum sağlanamamış ve küreselleşen piyasada yer alan Türkiye' nin AB sigorta mevzuatını, Ulusal Programda belirtildiği üzere Türk sigorta mevzuatına adapte etmesi zorunluluk haline gelmiştir. Sigortacılık Kanunu' nun gerekçesinde AB kurallarına uyum sağlanması için yapıldığı belirtilmektedir ve AB sigorta mevzuatının ilgili hükümlerinin kanuna esas alındığı görülmektedir. Bu bağlamda AB sigorta direktiflerinde öngörüldüğü gibi, serbest piyasayı sağlayıcı, devlet müdahalesini en aza indirgeyici, buna karşılık şirketlerin mali bünye yeterliliği ve likiditesi açısından devletin iyi bir denetimini öngörecektir şekilde Sigortacılık Kanunu hazırlanmıştır. Türk sigorta mevzuatı adına sevindirici nitelikteki bütün bu olumlu gelişmelere rağmen ne yazık ki Sigorta Kanunu' nun halen bir takım olumsuz sonuçlar doğmasına neden olabilecek aksaklıklar ve hatalı düzenlemeler

içerdiğini ifade etmek mümkündür.

2. Mülga SMK’ da yer alan bazı hatalı düzenlemelerin Sigortacılık Kanun’ unda aynen korunduğu görülmektedir.

Öncelikle kanunda düzenlenmesi gereken hususlar yönetmeliklerde düzenlenmektedir.

Örneğin, ruhsat alma şartlarının Sigortacılık Kanunu’ nda tıpkı mülga SMK’ da olduğu gibi kanunda düzenlenmeyerek, bu hususa ilişkin düzenleme ilgili yönetmeliğe bırakılmıştır. SK.m.5 hükmünde ruhsat verilmesi için hiçbir şart aranmamıştır ve Sigortacılık Kanunu’ nun diğer hükümlerinde de bu hususa dair bir düzenleme bulunmamaktadır. Ruhsat verilmesinin şartları SRŞKÇEY’ de düzenlenmektedir. Bu durum ilgili hususun hukuk tekniğine uygun olarak düzenlenmediğini ortaya koymaktadır. Belirli bir konuda ekonomik faaliyette bulunmaya ilişkin SRŞKÇEY’ de yer alan bu şartlar çalışma serbestisinin sınırlandırılması niteliğinde olduğundan Anayasa’ nın 13. maddesi hükmü uyarınca kanun hükmü ile düzenlenmelidir. Yönetmeliğin amacı kanun hükmünün uygulanmasını sağlamak olduğundan sadece usul ve şekle dair hükümler konabilir.

Bunun yanı sıra denetim kanunu niteliğini haiz Sigortacılık Kanunu’ nun sigorta sözleşme hukukuna müdahale teşkil eden düzenlemeler içerdiği görülmektedir.

Örneğin SK.m.11/4 ile “Sigorta sözleşmelerinde kapsam dahiline alınmış olan riskler haricinde, kapsam dışı bırakılmış riskler açıkça belirtilir. Belirtilmemiş olan riskler teminat kapsamında sayılır.” şeklinde getirilen hüküm denetim kanununun sözleşme hukukuna ilişkin içerdiği en belirgin düzenlemedir.

Örneğin; SK.m.10 ve SRŞKÇEY.m.22 hükümleri uyarınca bir sigorta şirketinin bir veya birkaç şirket ile birleşmesi veya aktif ve pasifleri ile başka bir şirkete devrolunması, sigorta portföyünü teminat ve karşılıkları ile birlikte kısmen veya tamamen diğer bir şirkete devretmesi Bakan’ ın iznine tabidir. Şirketin taraf olduğu bütün sigorta sözleşmelerindeki sigorta ettirenlerin muvafakatlarının alınması zor olduğundan denetim kanunlarında sigortalıların hak ve menfaatlerinin koruyucusu olarak denetim makamının onayının alınması esası kabul edilmektedir. Genel hükümlere göre sigortalıların ayrı ayrı onayına ihtiyaç gösteren portföy devri işlemi,

denetim makamının onayı ile sigortalılara sadece bildirilmek suretiyle yapılabilmektedir. Denetim makamının onayının alınması sigortalıların onayı yerine geçmektedir. Bu durum denetim hukukunun sözleşme hukukuna bir müdahalesidir.

SK.m.7/2-2 hükmü uyarınca portföy devri gerçekleştirilmediği takdirde Müsteşarlık re'sen devir de dahil olmak üzere portföyün tasfiyesine yönelik her türlü tedbiri almaya yetkilidir. Bu düzenleme konuya ilişkin Borçlar Kanunu ve TTK' nın anonim şirketlere ait hükümlerini ihlal eder niteliktedir. Re'sen portföy devrinin öngörülmesi yerinde bir düzenleme değildir zira denetim makamı sadece sigortalıların hak ve menfaatlerinin korunması bakımından bu işlemleri denetlemek hususunda yetkilendirilebilir.

3. Sigortacılık Kanunu genel olarak AB sigorta mevzuatına uyumlu görünmekle birlikte sigorta branşları, bilgilendirme yükümlülüğü ve Müsteşarlık nezdinde gösterilen teminatlar gibi uyumlu olmadığı hususlar bulunmaktadır.

4. Sigortacılık Kanunu ile bazı yetkiler Müsteşarlığa, bazıları ise doğrudan Bakan' a verilmiştir. Böyle bir ayırım yapılmasının gerekçesi anlaşılamamaktadır. Denetim makamının yeknesak hale getirilmesi yerinde bir düzenleme olacaktır.

Örneğin portföy devri, Sigortacılık Kanunu' nda iki ayrı yerde, "Tasfiye, Birleşme, Devir, Portföy Devri ve İflas" başlıklı 10. maddesi ile "Ruhsat İptali" başlıklı 7. maddesinde ve SRŞKÇEY' nin "Portföy Devri" başlıklı 22. maddesinde düzenlenmektedir. Portföy devri hususunun kanunda iki ayrı maddede karışık bir şekilde ve her bir hükümde ayrı makama yetki vererek düzenlenmesi kanun yapma usulüne aykırıdır. Aynı nitelikteki kurumların bir arada ve kanun yapma usulüne uygun bir sistem içinde düzenlenmesi gerekmektedir.

Bu hususta bir başka örnek ise ruhsat iptaline ilişkindir. Ruhsat iptali hususu SK.m.7 ile "Mali Bünyenin Güçlendirilmesi" başlıklı SK.m.20 hükümlerinde düzenlenmektedir. SK.m.7 ve 20 hükümleri arasında iptal yetkisine sahip olan makam açısından fark bulunmaktadır. SK.m.7 uyarınca iptal yetkisini Müsteşarlık, SK.m.20 uyarınca Bakan kullanmaktadır. Aralarında nitelik bakımından fark bulunmayan bu iki

hükümde iptal yetkisinin farklı makamlara verilmesinin makul bir sebebi bulunmamaktadır.

Yine tasfiyeye ilişkin olarak SK.m.10 hükmünde; Bakan' ın izni ve Müsteşarlığın tasfiye memurlarının değiştirilmesini talep etme şeklinde aynı nitelikteki işlemleri için iki makamın yetkilendirilmesi isabetsiz bir düzenlemedir.

5. Sigortacılık Kanunu' nda Bakan' ın ve Müsteşarlığın sektörde faaliyette bulunan kuruluşlara müdahale yetkileri zaman zaman sınırsız ve belirsiz hale getirilmiştir.

Örneğin, SK.m.24/1 ve TSRŞBÇEUYY.m.6 hükümleri uyarınca Türkiye' de çalışan bütün sigorta ve reasürans şirketleri ruhsat almalarından itibaren bir ay içerisinde Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliğine üye olmak zorundadır. Ancak, Bakanlar Kurulu, üye olma zorunluluğunu kaldırmaya yetkilidir. Bakanlar Kurulu' na bu yetkinin verilmesinin gerekçesi ve yetkinin sınırı anlaşılamamaktadır. Söz konusu düzenleme ile sektörde faaliyette bulunan kuruluşlara müdahale yetkisinin sınırsız ve belirsiz hale getirildiği düşünülmektedir.

6. Bazı hallerde de denetim makamının takdir yetkisinin varolup olmadığı anlaşılamamaktadır. Şöyle ki; SK.m.5 hükmünde ruhsat verilmesi için hiçbir şart aranmamıştır ve Sigortacılık Kanunu' nun diğer hükümlerinde de bu hususa dair bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu nedenle denetim makamının bu hususta kanundan doğan bir takdir yetkisinin olup olmadığı anlaşılmamaktadır. Oysa ülkemizde benimsenen maddi devlet kontrolü sisteminde, sigortalıların korunması amacıyla bu konuda idareye kanunda belirtilen ölçüde bir takdir yetkisi verilmektedir.

7. SK.m.3/2-a hükmü ile sigorta ve reasürans şirketlerinin kurucu ve ortaklarında bu nitelikte bir şirketin kurucusu ve ortağı olabilmenin gerektirdiği mali güç şartı aranmaktadır. Bu mali güç şartı AB sigorta mevzuatında bulunmamaktadır. Kanaatimce kurucu ve ortaklarda mali güç şartı aramak sigorta ve reasürans şirketlerinin nev' i olan anonim şirket göz önünde bulundurulduğunda gerekmemektedir. Zira sermaye şirketi niteliğindeki anonim şirketlerde şirket borçlarından dolayı kendisi birinci derecede

bütün malvarlığı ile sorumlu olup, şirket alacaklılarına karşı şirket ortaklarının herhangi bir sorumluluğu bulunmamaktadır. Bu bağlamda şirket borçlarından dolayı 3. kişilere karşı hiçbir sorumluluğu bulunmayan şirket kurucu ve ortaklarında mali güç şartı aramak bu bağlamda yerinde bir düzenleme değildir.

SRŞKÇEY.m.5/2 uyarınca kurucularda aranan mali güç şartının varlığına ilişkin kriterler sayılmış ve bunlara ek olarak Müsteşarlıkça uygun görülecek diğer hususlara göre değerlendirileceği öngörülmüştür. Bu düzenleme yine Müsteşarlığın sigorta şirketlerine müdahale yetkilerinin sınırsız ve belirsiz hale geldiği hallerden biridir. Kanun ve yönetmelikte mali güç şartının varlığına ilişkin kriterler tek tek sayıldıktan sonra Müsteşarlığa böyle bir yetki vermenin gerekliliği tartışılabilir.

8. Sigortacılık Kanunu’ nun “Ana Sözleşme Değişiklikleri” başlıklı 8. maddesi ve “İntifa ve Oy Kullanma Haklarının Edinilmesi“ başlıklı 9. maddesi hükümleri, sigorta hukuku açısından sigorta şirketlerinin faaliyetlerini çok sınırlandıran ve Müsteşarlığa çok geniş yetkiler tanıyan düzenlemeler içermektedir. Bu durum sigorta denetim hukukunun temel hükümlerine aykırıdır zira denetim makamı sigorta şirketlerinin mali ve teknik esaslarını düzenleyerek denetleyebilir. Söz konusu hükümlerde yer alan sigorta şirketlerinin ana sözleşme değişiklikleri ve oy haklarına ilişkin hususlar anonim şirketler hükümlerine göre değerlendirilmelidir.

9. Sigortacılık Kanunu uyarınca yapılan branş düzenlemesinde mülga SMK’ da varolmayan yeni bir çok branş ve bu branşlar altında yeni çeşitli teminatlarla yer verilmiştir. Yeni branş düzenlemeleri bu branşlar altında yapılacak tazminat ödemelerini gösterir biçimde ele alınmıştır. Mülga SMK’ ya göre alınan ruhsatların hepsinin birebir karşılığı yeni branş ve alt ayrımları bulunmamaktadır. Bu nedenle mülga SMK kapsamında alınan ruhsatların Sigortacılık Kanunu ile uyumlaştırılması zorunluluğu gündeme gelmektedir. Bu uyumlaştırma kazanılmış haklar korunarak gerçekleştirilecektir. Dolayısıyla uyumlaştırma sürecinin, hak kayıplarını ve sigortalıların zarar görmesini engelleyecek şekilde yürütülmesi için detaylı düzenlemeler getirilmelidir.

10. SK.m.20 hükmü ile mali bünye zayıflaması sayılan haller mülga SMK’ da yer alan düzenlemelere oranla daha somutlaştırılmış olmakla beraber, hüküm bir sistem içinde ele alınmadan karışık bir şekilde yazılmıştır.

Mali bünyenin zayıflaması halinde alınacak tedbirlere ilişkin iki husus eleştirilebilir niteliktedir. Şöyle ki;

Öncelikle şirketin faaliyetine son vermesine neden olacak ruhsat iptali düzenlemesinin bir düzeltme tedbiri olarak düzenlenmesi eleştirilebilir. Düzeltme tedbirlerinden bir sonuç alınamadığı takdirde son çare olarak devreye girecek olan ruhsat iptalinin düzeltme tedbiri olarak değerlendirilmesi yerinde bir düzenleme değildir.

Bunun yanı sıra düzeltme tedbirlerinin, Sigortacılık Kanunu’ nda iki dereceli olarak öngörölmeleri sebebiyle mali bünyesi bozulmuş şirkete müdahalede gecikmelere neden olarak sigortalıları zarara uğratabileceği ihtimali eleştiri konusudur. Örneğin poliçe düzenleme yetkisi kaldırılarak iflas sürecine giren sigorta şirketleri nezdinde poliçesi olan sigortalılar zarar görmektedir. Bu durumda, sigorta şirketlerine kuruluş ve faaliyet izni verilirken yeteri kadar denetim yapılmadığı; yapılan yıllık denetimlerde mali bünyesi zayıfladığı tespit edilen şirketler için gerekli tedbirlerin zamanında alınmadığı; bunun sonucunda mali açıdan kötü duruma düşen şirketler için düzeltme imkanı kalmadığı bir zamanda müdahale edildiği; doğal olarak geç gelen müdahalenin şirketin mali bünyesinin kuvvetlendirilmesine yetmediği gerekçesiyle Hazine Müstaşarlığı sorumlu tutulmaktadır. Ancak alınacak tedbirlerin iki dereceli olması ve öncelikle birinci derecedeki tedbirlerin alınması zorunluluğu nedenleriyle zorunlu olarak gecikmelerin olabileceği bunun yanı sıra tedbirler alınırken kamu yararının gözetilmesi ilkesi uyarınca sigortacılık sektörünün en az şekilde zedeleneceği tedbirlerin alınması gerektiğinden bu durum bazı kişisel zararlara yol açabilecektir. Burada önemli olan düzeltme tedbirleri uygulanırken her vakanın kendine has özellikleri dikkate alınarak durumun yorumlanması ve en doğru zamanda en uygun tedbirin çözüm olarak alınmasıdır. Düzeltme tedbirlerinin alınmasında son derece dikkatli ve sonuca ulaşma bakımından gerektiği ölçüde seri davranılması gerekmektedir. Zira en ufak mali bünye zayıflaması halinde ilgili sigorta şirketinin faaliyetine son verecek şekilde yorum yapmak sigortalılara, sigortacılık sektörüne ve ülke ekonomisine zarar verecektir.

